

B
BIBLIOTECA POLIROM

F. Scott Fitzgerald

Dincoace de Paradis

POLIROM

Table of Contents

Cartea întâi Egoistul romantic
Capitolul 1 Amory, fiul lui Beatrice
Un pupic pentru Amory
Instantanee cu tânărul egoist
Codul tânărului egoist
Antrenament pentru marea aventură
Egoistul învins
Incidentul cu profesorul bine intenționat
Incidentul cu fata minunată
Eroic, în ton cu ceilalți
Psihologia pișicherului
Capitolul 2 Garguie și turle
Un interludiu umed și simbolic
Istoric
„Pipăiala”
Descriptiv
Isabelle
Copii în pădure
Carnaval
Sub arcul de lumină
Crescendo!
Capitolul 3 Egoistul chibzuiește
Supraomul devine neatent
Urmarea
Financiar
Prima apariție a termenului „personaj”
Diavolul
Pe ulicioară
La fereastră
Capitolul 4 Narcis în timpul liber
Amory scrie o poezie
Calm încă
Clara
Sf. Cecilia
Amory este resentimentar
Sfârșitul multor lucruri

Interludiu mai 1917 – februarie 1919

Îmbarcare, noaptea

Cartea a doua Educația unui personaj

Capitolul 1 Debutanta

Câteva ore mai târziu

Kismet

Un scurt interludiu

Dulce-amar

Un incident acvatic

După cinci săptămâni

Capitolul 2 Experimente de convalescent

Încă alcoolizat

Amory despre problema folosirii forței de muncă

O oază de liniște

Temperatura normală

Neastâmpăr

Tom cenzorul

Privind în urmă

Un alt sfârșit

Capitolul 3 Ironie tânără

Septembrie

Sfârșitul verii

O poezie trimisă de Eleanor lui Amory după câțiva
ani

O poezie trimisă de Amory lui Eleanor, intitulată de el
Furtună de vară

Capitolul 4 Înfumuratul sacrificiu

Prăbușirea câtorva coloane

Capitolul 5 Egoistul devine personaj

În orele de veștejire

Privind mai departe

Monsignor

Domnul cel voinic cu ochelari de automobilist

Amory inventează o expresie

Mărind viteza

Pirpiriul o încasează

„Afară din foc, afară din odăiță“

Table of Contents

Cartea întâi Egoistul romantic
Capitolul 1 Amory, fiul lui Beatrice
Un pupic pentru Amory
Instantanee cu tânărul egoist
Codul tânărului egoist
Antrenament pentru marea aventură
Egoistul învins
Incidentul cu profesorul bine intenționat
Incidentul cu fata minunată
Eroic, în ton cu ceilalți
Psihologia pișicherului
Capitolul 2 Garguie și turle
Un interludiu umed și simbolic
Istoric
„Pipăiala“
Descriptiv
Isabelle
Copii în pădure
Carnaval
Sub arcul de lumină
Crescendo!
Capitolul 3 Egoistul chibzuiește
Supraomul devine neatent
Urmarea
Financiar
Prima apariție a termenului „personaj“
Diavolul
Pe ulicioară
La fereastră
Capitolul 4 Narcis în timpul liber
Amory scrie o poezie
Calm încă
Clara
Sf. Cecilia
Amory este resentimentar
Sfârșitul multor lucruri
Interludiu mai 1917 - februarie 1919
Îmbarcare, noaptea

Cartea a doua Educația unui personaj

Capitolul 1 Debutanta

Câteva ore mai târziu

Kismet

Un scurt interludiu

Dulce-amar

Un incident acvatic

După cinci săptămâni

Capitolul 2 Experimente de convalescent

Încă alcoolizat

Amory despre problema folosirii forței de muncă

O oază de liniște

Temperatura normală

Neastâmpăr

Tom cenzorul

Privind în urmă

Un alt sfârșit

Capitolul 3 Ironie tânără

Septembrie

Sfârșitul verii

O poezie trimisă de Eleanor lui Amory după câțiva
ani

O poezie trimisă de Amory lui Eleanor, intitulată de el
Furtună de vară

Capitolul 4 Înfumuratul sacrificiu

Prăbușirea câtorva coloane

Capitolul 5 Egoistul devine personaj

În orele de veștejire

Plivind mai departe

Monsignor

Domnul cel voinic cu ochelari de automobilist

Amory inventează o expresie

Mărind viteza

Pirpiriul o încasează

„Afară din foc, afară din odăiță“

F. Scott Fitzgerald

Dincoace de Paradis

Traducere și note de Virgil Stanciu

Editura Polirom
2005

F. Scott Fitzgerald, *This Side of Paradise*

© 2005 by Editura POLIROM, pentru prezenta
traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM

ISBN eBOOK: 978-973-46-2208-5

ISBN: 973-681-947-7

Redactor: Radu Pavel Gheo

Pe copertă: Tamara de Lempicka, *Idilă (detaliu)*, 1931

Francis Scott Key Fitzgerald (1896-1940) s-a născut în St. Paul, Minnesota. A studiat la Universitatea Princeton, iar în 1917 a intrat în armată, unde a servit sub ordinele generalului J. A. Ryan. Publică primul roman, *This Side of Paradise* (*Dincoace de Paradis*), în 1920, an în care se căsătorește cu Zelda Sayre, ea însăși scriitoare. S-a bucurat de la bun început de o imensă popularitate, dar și de recunoaștere critică, fiind considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai Generației Pierdute. Capodopera sa, *The Great Gatsby* (*Marele Gatsby*), apare în anul 1925. Următorul său mare roman, *Tender Is the Night* (*Blândețea nopții*), este publicat în 1934. Din motive financiare, scrie scenarii pentru studiourile de la Hollywood. În ultimii ani ai vieții intră într-un con de umbră, fiind aproape uitat. După un purgatoriu de un

deceniu și jumătate, este redescoperit la mijlocul anilor '50, iar de atunci încoace faima sa a crescut constant. În 1999, suplimentul literar al ziarului *The Washington Post* declară *Marele Gatsby* drept al doilea mare roman, după *Ulise* de James Joyce, scris în limba engleză în secolul XX. A mai scris romanele *The Beautiful and Damned* (*Cei frumoși și blestemați*, 1922) și *The Last Tycoon* (*Ultimul magnat*), rămas neterminat la moartea sa, în 1940, și publicat în 1941. Este autorul mai multor volume de povestiri, printre care *Tales of the Jazz Age* (*Povestiri din Epoca Jazzului*, 1922), *All the Sad Young Men* (*Toți acești tineri triști*, 1926), *Babylon Revisited and Other Stories* (publicat în 1960, care va apărea în colecția „Biblioteca Polirom” sub titlul celebrei povestiri *Un diamant mare cât Hotelul Ritz*). A mai scris proză autobiografică (*The Crack-Up - Ecouri din Epoca Jazzului*, publicat în 1945) și eseuri.

Primul dintre cele cinci romane ale lui F. Scott Fitzgerald, *Dincoace de Paradis* (1920), scris ca un fel de pariu pentru a o cuceri pe frumoasa Zelda Sayre, este semiautobiografic: el relatează anii de ucenicie ai unui alter ego numit Amory Blaine, student, ca și autorul, la Universitatea Princeton în anii de dinaintea și din timpul primului război mondial. Este un roman al formării și, totodată, un „roman american al campusului” (printre primele de acest fel) care examinează, dintr-un unghi duios-comic, viața studentască dintr-o universitate din Ivy League. Prin tribulațiile sociale și amoroase ale lui Amory Blaine, aspirant la cununa de lauri a gloriei artistice, cititorul face cunoștință cu o fascinantă Americă a începutului de veac XX. Într-un fel, se poate spune că *Dincoace de Paradis* este romanul generației lui Fitzgerald, celebra „Generație a Jazzului”, a aspirațiilor, viselor și contestărilor acesteia, urmate de dezamăgirile aduse de viața adultă.

Pentru Sigourney Fay

...Well, This side of Paradise

There's little comfort in the wise.1

Rupert Brooke

*Experiența este numele dat de prea mulți oameni
greșelilor lor.*

Oscar Wilde

1 „Mult dincoace de Paradis/ Puțină mângâiere
găsești în înțelepți...”

Cartea

întâi

Egoistul romantic

Capitolul

1

Amory, fiul lui Beatrice

Amory Blaine moștenise de la mama sa toate trăsăturile, cu excepția celor puține, indescriptibile, care făceau din el un om de treabă. Tatăl său - un bărbat ineficient, greoi în exprimare, cu o pasiune pentru Byron și cu tabietul de a moțâi deasupra volumelor din *Encyclopaedia Britannica* - se îmbogățise la vârsta de treizeci de ani prin decesul a doi frați mai vârstnici, brokeri prosperi din Chicago, și, sub impulsul primei manifestări a sentimentului că lumea era a lui, se dusesse la Bar Harbor, unde o cunoscuse pe Beatrice O'Hara. În consecință, Stephen Blaine transmisese posterității înălțimea sa de ceva mai puțin de un metru optzeci și tendința de a șovăi în momentele cruciale, două calități abstracte întâlnite și la fiul său, Amory. Se aținuse mulți ani în fundalul vieții de familie - o figură ștearsă, cu fața pe jumătate ascunsă sub părul mățos care-i atârna fără viață, mereu preocupat să „aibă grijă” de nevastă-sa, încontinuu chinuit de ideea că n-o înțelegea și n-o putea înțelege.

Dar Beatrice Blaine! Asta da femeie! Fotografiile timpurii, făcute pe moșia tatălui ei din Lake Geneva, Wisconsin, sau la Roma, la mănăstirea Sacro Cuore - o extravagantă pedagogică de care în copilăria ei beneficiau numai fiicele celor putred de bogați -, arătau delicatețea

splendidă a trăsăturilor fetei, arta desăvârșită și simplitatea veșmintelor ei. Se bucurase de o educație strălucită - tinerețea i se consumase în atmosfera Renașterii, era versată în ultimele bârfe ale vechilor familii romane, era cunoscută după nume, ca o tânără americană fabulos de bogată, de cardinalul Vitori și de regina Margherita, precum și de celebrități mai subtile, de a căror existență nu puteai fi conștient dacă nu aveai o anumită cultură. În Anglia învățase să prefere *whiskey and soda* vinului, iar conversația mărunță i se îmbogățise - în două sensuri - în timpul unui sejur hibernal la Viena. Una peste alta, Beatrice O'Hara absorbise acel tip de educație care nu va mai fi posibil de acum încolo: o tutelă măsurată după numărul de lucruri și de persoane pe care le puteai disprețui și despre care puteai vorbi încântător, plus o bogată cultură generală, îmbrățișând toate artele și tradițiile, lipsită de idei proprii și făurită în ultimele zile ale epocii în care marele grădinar reteza trandafirii mai pricăjiți ca să producă o singură floare perfectă.

În momentele mai puțin importante ale vieții, Beatrice s-a întors în America, l-a cunoscut pe Stephen Blaine și s-a căsătorit cu el. Asta numai pentru că era ușor surmenată, ușor tristă. Unicul său copil a fost purtat în pânțele într-un anotimp lănced și a venit pe lume într-o zi de primăvară, în nouăzeci și șase.

La cinci ani, pentru ea Amory era deja un însoțitor agreabil. Un băiețel cu părul castaniu și ochi mari, frumoși, care, pe măsură ce creștea, îi stăteau tot mai bine, cu o minte ageră, imaginativă, și o înclinație spre hainele extravagante. Între patru și zece ani *a făcut* țara împreună cu maică-sa, de la Coronado, unde Beatrice s-a plictisit în așa hal încât a avut o criză de nervi într-un hotel monden, până la Mexico City, oraș în care a contractat o formă ușoară, aproape contagioasă, de tuberculoză. Micul necaz i-a convenit, iar mai târziu l-a folosit drept ingredient al atmosferei ce o înconjură - mai ales după câteva înghițituri dintr-un mirabil elixir.

Așa se face că, în vreme ce alți băieței bogați, mai

mult sau mai puțin norocoși, se răzvrăteau împotriva guvernanelor pe plaja de la Newport sau primeau scatoalce și erau supravegheați ca să citească din *Fă și îndrăznește* sau din *Frank pe Mississippi*, Amory îi mușca pe *groom*-ii îngăduitori de la hotelul Waldorf, înfrângându-și repulsia naturală față de muzica de cameră și cea simfonică și beneficiind din partea mamei de o educație ultraspecializată.

— Amory.

— Da, Beatrice. (I se adresa în modul acesta bizar, iar ea îl încuraja s-o facă.)

— Dragule, nici nu te *gândi* să te dai jos din pat. Întotdeauna am fost de părere că sculatul devreme, la începutul vieții, te transformă într-o persoană nervoasă. Clothilde îți aduce sus micul dejun.

— Perfect.

— Astăzi mă simt foarte bătrână, Amory, suspina ea, cu fața ca o icoană a nefericirii, cu vocea superb modulată, cu mâinile gesticulând la fel de grăitor ca ale lui Sarah Bernhardt. Nervii îmi sunt întinși la maximum - la maximum. Trebuie să plecăm chiar mâine din locul ăsta înfricoșător, să căutăm soare.

Pătrunzătorii ochi verzi ai lui Amory se fixau, de sub claia de păr încâlcit, asupra maică-sii. Nici la vârsta aceea nu-și făcea iluzii în ceea ce-o privea.

— Amory.

— O, *da*.

— Vreau să faci o baie fierbinte, cât suporti tu de fierbinte, și să te relaxezi. Îți dau voie să citești în cadă dacă vrei.

Îl hrănea cu fragmente din *Fêtes Galantes* înainte de a fi împlinit zece ani. La unsprezece putea dizerta volubil, dar pe un ton de rememorare, despre Brahms și Mozart și Beethoven. Într-o după-amiază, lăsat singur într-un hotel din Hot Springs, a gustat elixirul de caise al mamei și, plăcându-i gustul, s-a cherchelit în toată legea. O vreme s-a simțit bine în starea aceasta, dar, în exaltarea sa, a încercat să și fumeze, căzând pradă unei reacții plebee

vulgare. Deși incidentul a oripilat-o pe Beatrice, a și amuzat-o în secret, devenind parte din ceea ce următoarea generație ar fi numit „stilul ei”.

— Copilul ăsta al meu, o auzise el povestind într-o zi unui salon plin de doamne ce căscau admirativ gura la ea, este absolut sofisticat și încântător în toate cele, dar delicat, *foarte* delicat; vreau să spun *aici*.

Mâna i se contura, strălucitoare, pe sânul ei frumos. Pe urmă, coborându-și vocea până la intensitatea unei șoapte, le-a povestit pozna cu elixirul de caise. Femeile s-au distrat de minune, fiindcă Beatrice era o măiestrită *raconteuse*, dar în seara aceea multe chei s-au răsucit în încuietorile bufetelor, întru prevenirea unui posibil delict al micului Bobby sau al micuței Barbara...

Aceste mici pelerinaje domestice se desfășurau invariabil în stil mare: două subrete, automobilul particular – sau însuși domnul Blaine când era disponibil – și deseori un medic. Când Amory s-a îmbolnăvit de tuse măgărească, patru specialiști dezgustați, frânți din șale deasupra patului, au schimbat între ei priviri nimicitoare; când a făcut scarlatină, numărul îngrijitorilor, inclusiv doctorii și infirmierele, a ajuns la paisprezece. În ciuda acestui lucru, sângele fiind mai gros decât supă de pui, Amory s-a însănătoșit.

Familia Blaine nu era legată de un oraș anume. Ei erau Blaine cei din Lake Geneva. Aveau suficient de multe rude care să le servească drept prieteni și un statut de invidiat, din Pasadena până la Cape Cod. Dar lui Beatrice îi plăceau din ce în ce mai mult noii cunoscuți, întrucât existau anumite povești – bunăoară, istoria constituției proprii și a multiplelor amendamente ale acesteia sau amintirile din anii petrecuți în străinătate – pe care era nevoită să le repete la intervale regulate. Acestea trebuiau exteriorizate, asemenea viselor freudiene, ca să nu-i cotopească mintea și să-i atace nervii.

Dar Beatrice avea o poziție critică față de femeile americane, mai ales față de populația flotantă de foste locuitoare ale Vestului.

— Vorbesc cu accent, dragule, îi explica lui Amory. Nu cu accent sudist, nici cu accentul din Boston. Nu au un accent specific unei localități, ci pur și simplu un accent. (Devenea visătoare.) Găsesc vechi accente londoneze, roase de molii, cărora nu le-a mai surâs de mult norocul și trebuie să fie folosite și ele de cineva. Pronunță cum ar pronunța un majordom englez care a lucrat câțiva ani la o operă din Chicago. (Devenea aproape incoerentă.) Presupun... moment în viața oricărei femei din Vest... simte că soțul îi e acum destul de prosper ca ea să împrumute... un accent... încearcă să mă impresioneze *pe mine*, dragule...

Deși își considera trupul o masă de debilități, își credea sufletul destul de bolnav și, prin urmare, important în viața ei. Cândva fusese catolică, dar, descoperind că preoții erau infinit mai atenți când era pe cale să-și piardă sau să-și recâștige încrederea în Mama Biserică, se menținea într-o poziție încântător de șovăielnică. Deplângea deseori îmburghezirea clerului catolic american și era absolut sigură că dacă ar fi viețuit în umbra marilor catedrale continentale, sufletul ei ar fi continuat să fie o flăcăruie plăpândă pe altarul puternic al Romei. Totuși, după doctori, preoții erau victimele ei favorite.

— Ah, părinte episcop Wiston, declara ea. Pur și simplu *refuz* să vorbesc despre mine însămi. Îmi imaginez suvoiul de muieri isterice ce se înghesuie la porțile dumneavoastră, implorându-vă să fiți *simpatico* (apoi, după un interludiu umplut de ierarh)... dar dispoziția mea e ciudat de neasemănătoare.

Nu-și divulga micul flirt cu biserica decât episcopilor și prelaților cu rang și mai înalt. Când se întorsese prima oară în țara de baștină, existase la Asheville un tânăr swinburnian păgân, pentru ale cărui sărutări pătimașe și conversații nesentimentale simțise o evidentă aplecare. Discutaseră problema pro și contra, cu o romanțare intelectuală total lipsită de dulcegărie. În cele din urmă ea se hotărâse să se mărite de conveniență, iar tânărul păgân din Asheville trecuse printr-o criză spirituală, se convertise

la catolicism și era acum... Monsignor Darcy.

— Într-adevăr, doamnă Blaine, el e și acum un interlocutor încântător – mâna dreaptă a cardinalului.

— Amory îl va căuta într-o bună zi, sunt sigură de asta, a răsuflat preafrumoasa doamnă, iar Monsignor Darcy îl va înțelege, așa cum m-a înțeles și pe mine.

Amory a împlinit treisprezece ani, fiind destul de înalt și zvelt și mai legat ca niciodată de mama sa celtă. Ocazional avusese preceptori, ideea fiind că trebuia „să țină pasul” în fiecare localitate, „reluând din punctul în care se întrerupsese”. Totuși, cum niciun învățător nu-și dădea seama unde anume se întrerupsese, mintea lui Amory era încă într-o formă excelentă. Nu se știe precis ce-ar fi făcut din el încă doi-trei ani de viață în stilul acesta. O dată însă, când se depărtase, împreună cu Beatrice, cam patru ore de țarm, navigând spre Italia, apendicele i s-a perforat – probabil din cauza prea multor mese luate în pat – și, după o serie de telegrame frenetice expediate în America și Europa, spre uimirea pasagerilor, transatlanticul a cârmuit încet și a revenit în portul New York ca să-l depună pe Amory pe chei. Recunoașteți că a fost ceva magnific, chiar dacă nu se poate numi viață.

După operație, Beatrice a contractat o boală de nervi suspect de asemănătoare cu un *delirium tremens*, iar Amory a fost abandonat la Minneapolis, fiind sortit să-și petreacă următorii doi ani la unchiul și mătușa sa. Acolo, aerul crud și vulgar al civilizației vestice l-a surprins prima oară – în izmene, ca să spunem așa.

Un pupic pentru Amory

Citind, i s-au arcuit buzele.

O să dau o petrecere cu sâniuş, scria, joi, şaptesprezece decembrie, la ora cinci, şi aş fi foarte bucuroasă dacă ai veni.

A dumitale,

R.S.V.P. Myra St. Claire

Se afla de două luni la Minneapolis și efortul

principal pe care-l depunea era să ascundă de „ceilalți băieți de la școală” cât de superior se simțea față de ei. Totuși convingerea asta se rezema pe nisipuri mișcătoare. Într-o zi se dăduse rotund la ora de franceză (făcea parte din clasa de avansați), spre deruta totală a domnului Reardon, al cărui accent Amory îl înfiera disprețuitor, și spre amuzamentul colegilor. Domnul Reardon, care cu zece ani în urmă petrecuse câteva săptămâni la Paris, se răzbuna cu ajutorul verbelor ori de câte ori Amory deschidea manualul. Dar, cu o altă ocazie, Amory s-a grozăvit la ora de istorie, cu rezultate catastrofale, fiindcă băieții din clasa aceea erau de vârsta lui și aveau să-și strige unii altora propoziții cu subînțeles toată săptămâna care a urmat:

— Oo... eu cred, nu-i așa, că revoluția americană a fost moi oles o afacere a clasei *mujlocii*...

sau

— Washington descindea dintr-o familie cu sunge ales... ooo, foarte bun, cred eu.

Amory a încercat cu ingeniozitate să-și răscumpere greșeala, făcând intenționat gafe. Cu doi ani înainte începuse compoziția unei Istorii a Statelor Unite, care, deși ajunsese numai până la războaiele coloniale, fusese declarată absolut încântătoare de către maică-sa.

Cel mai serios handicap îl avea la educația fizică, dar de îndată ce a descoperit că aceasta era un talisman al puterii și popularității printre elevi, a început să depună eforturi serioase, persistente, de a excela la sporturile de iarnă. Cu gleznele îndurerate și, în ciuda străduințelor sale, nesigure, patina cutezător pe ringul Lorelei în fiecare după-amiază, întrebându-se peste cât timp va fi capabil să țină în mână o crosă de hochei fără să i se încurce inexplicabil printre patine.

Invitația la petrecerea domnișoarei Myra St. Claire și-a petrecut dimineața în buzunarul vestonului, unde a stat în contact fizic intens cu o bucătică prăfuită de biscuit cu unt de arahide. După-amiaza Amory a scos-o la lumină cu un oftat și, după puțină gândire și o ciornă preliminară

scrisă pe spatele manualului *Limba latină - anul întâi, de Collar și Daniell*, a compus un răspuns:

Dragă domnișoară St. Claire,

A fost pentru mine o adevărată încântare să primesc azi-dimineață invitația dumneavoastră pentru serata de joia viitoare, seara. Sunt fermecat și încântat să vă prezint complimentele mele joia viitoare, seara.

Preasupus,

Amory Blaine

Așadar, joi a înaintat meditativ pe trotuarele alunecoase, curățate de zăpadă cu lopata, și a ajuns în dreptul reședinței St. Claire la cinci și jumătate - o întârziere pe care își închipuia că mama sa ar fi aprobat-o. A așteptat pe treptele de la intrare cu ochii mijiți nonșalant, plănuindu-și amănunțit apariția. Va străbate fără grabă încăperea spre doamna St. Claire și-i va spune, cu o intonație absolut adecvată, „Stimată doamnă St. Claire, îmi pare *teribil* de rău că am întârziat, dar camerista mea” - aici se împiedică, dându-și seama că cita - „... dar unchiul meu și cu mine a trebuit să ne întâlnim cu un domn... Da, am cunoscut-o pe încântătoarea dumneavoastră fiică la școala de dans”.

Pe urmă, schițând acea înclinare ușoară, pe jumătate străină, va da mâna cu toate femeile, micuțe în rochii scrobite și-i va saluta din cap pe domnii ce vor sta paralizați în preajmă, adunați în grupuri mici pentru a se apăra reciproc.

Un majordom (unul dintre cei trei existenți în Minneapolis) i-a deschis larg ușa. Amory a pășit înăuntru și s-a dezbrăcat de pălărie și palton. Era ușor surprins de faptul că nu auzea rumoarea stridentă a conversației din camera alăturată și a decis că întrunirea era extrem de protocolară. Era de acord cu acest lucru, așa cum era de acord și cu majordomul.

— Domnișoara Myra, a zis.

Spre surprinderea sa, majordomul a rânjit oribil.

— Da, da, a declarat el, e aici.

Nu era conștient de faptul că statutul îi fusese ruinat de neputința de a vorbi *cockney*.

Amory l-a cântărit rece din ochi.

— Dar, a continuat valetul, ridicând nemotivat vocea, numai ea singură e aici. Ceilalți s-au dus.

Amory și-a tras îngrozit răsuflarea:

— Cum așa?

— Ea îl așteaptă pe Amory Blaine. Dumneavoastră sunteți ăla, nu? Mama don'șoarei spune că dacă sosiți până la cinci treizeci, să plecați amândoi după dâșii cu Packardul.

Disperarea lui Amory a fost cristalizată de apariția Myrei, înfăolită până sub ochi într-o haină cu guler polo, cu nemulțumirea citindu-i-se pe față și făcând eforturi să vorbească politicos:

— Salut, Amory.

— Salut, Myra.

Vorbind, își descrisese starea de vitalitate.

— Bine c-ai ajuns *totuși*.

— Păi... să-ți zic. Nu cred c-ai auzit de accident, a fabulat el.

Myra a făcut ochii mari.

— Cine s-a accidentat?

— Păi, a continuat el disperat, unchiu' și mătușa și eu.

— A murit cineva?

Amory a reflectat o clipă și a dat din cap afirmativ.

— Unchiul tău? (alarmată)

— O, nu, doar un cal... un soi de cal murg.

În acest punct valetul scoțian a chicotit:

— Probabil că au omorât motorul, a sugerat el.

Amory l-ar fi tras pe roată fără remușcări.

— Acum plecăm, a anunțat sec Myra. Știi, Amory, săniile au fost comandate pentru ora cinci și toată lumea era aici, așa că n-am putut aștepta.

— Bine, dar n-am avut încotro, nu-i așa?

— Așa că mama mi-a zis să aștept până la cinci

jumate. Prindem sania până nu ajunge la clubul Minnehaha, Amory.

Echilibrul precar al lui Amory s-a prăbușit complet. Și-a imaginat grupul vesel zburând în sunet de clopoței pe străzi troienite, apariția limuzinei, oribila coborâre publică din ea a Myrei și a lui în fața a șaizeci de ochi muștrători, scuzele pe care și le va cere - de data asta reale. A oftat tare.

— Ce-i? s-a interesat Myra.

— Nimic. Căscam și eu. *Sigur* îi prindem din urmă până nu ajung acolo?

Nutrea speranța vagă că ar fi putut intra primii la clubul Minnehaha, i-ar întâlni acolo pe ceilalți, ar fi găsit într-o stare de izolare blazată și și-ar redobândi astfel ceva din tupeul pierdut.

— O, sigur sigur! Îi prindem sigur. Să ne grăbim.

Amory a devenit conștient de stomacul său. Intrând în mașină, a aruncat rapid vopseaua diplomației peste un plan improvizat pe care-l concepușe. Acesta se baza pe niște „complimente” ajunse la urechile sale la școala de dans, pe ideea că era „strașnic de chipeș și de *englez*, într-un fel”.

— Myra, a spus el, îngroșându-și vocea și alegându-și atent cuvintele. Îți cer mii de scuze. Oare vei putea să mă ierți?

Ea i-a aruncat o privire gravă, i-a privit gura și ochii verzi, serioși, care, pentru gustul ei de fată de treisprezece ani, cu guler ascuțit la rochiță, erau esența unei povești romantice. Da, Myra îl putea ierta imediat.

— Păi... sigur.

El a privit-o încă o dată, după care și-a plecat ochii. Avea gene lungi.

— Sunt groaznic, a zis trist. Sunt altfel. Nu știu de ce tot comit *faux pas*. Fiindcă nu-mi pasă, presupun.

Apoi, nonșalant:

— Fumez prea mult. Am inima de tabac.

Myra și-a imaginat o orgie de tutun de o noapte întreagă, cu un Amory palid, împleticindu-se din pricina

nicotinei din plămâni. A scăpat un icnet slab.

— O, *Amory*, nu mai fuma! O să te împiedice să crești!

— Nu-mi pasă, a insistat el sumbru. Trebuie. Am deprins obiceiul. Fac o mulțime de lucruri despre care e mai bine să nu afle ai mei.

A ezitat, permițându-i imaginației fetei să picteze tablouri sinistre.

— Săptămâna trecută am fost la vodevil.

Myra era copleșită. *Amory* își ațintise din nou ochii verzi asupra ei.

— Ești singura fată din oraș care-mi place mult, i-a declarat el. Ești *simpatico*.

Myra nu era deloc sigură că merita atributul, dar suna șic, deși ușor nepotrivit.

Afară se lăsase un amurg dens, iar când limuzina a virat brusc, fata a fost aruncată peste el. Mâinile li s-au atins.

— Nu e bine să fumezi, *Amory*, a șoptit ea. Nu știi?

El a negat din cap.

— Nimănui nu-i pasă.

Myra a șovăit.

— Îmi pasă *mie*.

Ceva s-a mișcat în sufletul lui *Amory*.

— Da, bine, *sigur* că-ți pasă. Ești îndrăgostită lulea de Froggy Parker. Știe toată lumea.

— Nu, nu sunt. (Foarte șoptit.)

Tăcere, în timpul căreia *Amory* exulta. Era ceva fascinant în legătură cu Myra, așa cum stătea închisă aici, confortabil, ferită de aerul opac și rece de afară: Myra, o grămăjoară de hăinuțe, cu șuvițe de păr bălai ieșind îmbârligate de sub căciulița pentru patinaj.

— Pentru că și eu sunt îndrăgostit de cineva...

S-a oprit, fiindcă auzise în depărtare voci tinere râzând și, privind prin parbrizul înghețat în lungul străzii luminate, zărise conturul întunecat al saniei. Trebuia să acționeze rapid. S-a aplecat într-o parte cu o mișcare bruscă, violentă, și a apucat mâna Myrei - mai precis,

degetul ei mare.

— Spune-i să se ducă direct la Minnehaha, i-a șoptit. Vreau să vorbesc cu tine. *Trebuie* să vorbesc cu tine.

Myra a distins și ea grupul din față, a avut o viziune de o clipă a mamei sale și – păcat de convenții – s-a uitat în ochii de lângă ea.

— Întoarce pe strada asta, Richard, și mergi direct la clubul Minnehaha! a strigat ea prin tubul acustic către sofer.

Cu un suspin de ușurare, Amory s-a lăsat pe spate pe pernele banchetei.

„Pot s-o sărut”, s-a gândit el. „Pariez că pot. *Pariez* că pot!”

Deasupra, bolta era pe jumătate cristalină, pe jumătate înnegurată. Întunericul din jur era rece, dar vibra de o tensiune puternică. De la club plecau cărări în toate direcțiile, încrețituri negre pe pătura albă, cu mormane uriașe de zăpadă alinate pe margini ca mușuroaiele unor cârțițe gigantice. Au zăbovit o clipă pe trepte, admirând luna albă, sărbătorească.

— Lunile palide ca asta – Amory a schițat un gest vag – fac oamenii *mystérieuse*. Arăți ca o vrăjitoare tânără care și-a scos gluga și are părul cam încâlcit (măinile Myrei s-au repezit la păr). O, lasă-l așa, e *grozav*!

Au urcat scările, parcă plutind, și Myra l-a condus în micuțul bârlog al visurilor sale, unde ardea un foc plăcut, în fața unei canapele pe care te cufundai până la pământ. Peste câțiva ani acesta avea să fie marele decor al lui Amory, leagănul multor crize emoționale. Acum au discutat o vreme despre partidele de săniuș.

— Întotdeauna există un grup de timizi, a comentat el, care șed la coada saniei, legănându-se, șușotind și împingându-se unul pe altul jos. Pe urmă mai este și o nebună de fată căreia nu-i stau ochii în cap – a produs o imitație teribilă – și care vorbește cumva *dur* cu însoțitoarea.

— Ești un băiețel așa de amuzant! s-a minunat Myra.

— Ce vrei să spui?

Amory, simțindu-se în sfârșit pe teren sigur, i-a acordat imediat atenție.

— O... mereu spui lucruri deșucheate. De ce nu vii mâine la schi, cu Marylyn și cu mine?

— Ziua nu-mi plac fetele, a răspuns el sec, dar, socotind că fusese cam nepoliticos, a adăugat: Dar de tine îmi place.

Și-a dres vocea.

— Îmi place de tine în primul, în al doilea și în al treilea rând.

Ochii Myrei au devenit visători. Ce poveste grozavă de spus lui Marylyn! Ea pe canapea, cu băiatul ăsta *așa de drăguț*... și focul, sentimentul că în toată clădirea aceea mare erau numai ei...

Myra a capitulat. Atmosfera era prea seducătoare.

— Mie-mi place de tine pe primele douăzeci și cinci de locuri, a mărturisit ea cu o voce sugrumată, iar Froggy Parker e al douăzeci și șaselea.

Într-o oră, Froggy retrogradase cu douăzeci și cinci de poziții. Deocamdată habar n-avea.

Dar Amory, aflat pe fază, s-a aplecat repede și a sărutat-o pe Myra pe obraz. Nu mai sărutase niciodată o fată și și-a gustat curios buzele, ca și cum ar fi ronțait un fruct nou. Pe urmă buzele li s-au atins, ca două flori de câmp în bătaia vântului.

— Suntem groaznici, s-a bucurat blând Myra.

Strecurându-și mâna în palma lui, și-a lăsat capul pe umărul băiatului. Amory a fost cuprins de o repulsie bruscă, de dezgust și ură față de ceea ce i se întâmpla. Dorea cu frenezie să fie cât mai departe, să n-o mai vadă niciodată pe Myra, să nu mai sărute niciodată vreo fată. A devenit conștient de fața ei și de a lui, de mâinile lor împreunate, și și-a dorit să se târască afară din corp și să se ascundă undeva, într-un ungher al minții, nevăzut și în siguranță.

— Mai sărută-mă o dată.

Vocea ei a răzbit până la el din marele vid.

— Nu vreau, s-a auzit spunând.

A urmat un nou moment de tăcere.

— Nu vreau! a repetat el cu înverșunare.

Myra a sărit în sus, cu obrajii îmbujorați de vanitatea rănită, cu funda ei mare de la ceafă tresăltând compătimitoare.

— Te urăsc! a țipat ea. Să nu îndrăznești să mai vorbești cu mine!

— Ce? a bolborosit Amory.

— Te spun la mama că m-ai sărutat! Să știi că te spun! Te spun! Te spun la mama și ea n-o să mă mai lase să mă joc cu tine!

Amory s-a ridicat și a privit-o lung, neputincios, ca și cum ar fi fost un animal de a cărui prezență pe pământ habar nu avusese până acum.

Ușa s-a deschis brusc și mama Myrei a apărut în prag, căutându-se după lornietă.

— Ei, a început ea, potrivindu-și-o blajină pe nas, recepționerul mi-a spus că voi doi sunteți aici sus... Ce mai faci, Amory?

Amory s-a uitat la Myra, așteptând scandalul, dar n-a urmat niciun scandal. Gura fetei, făcută pungă, s-a destins, îmbujorarea i-a pălit, iar vocea Myrei era la fel de placidă ca un lac vara când i-a răspuns mamei sale:

— O, am plecat atât de târziu, mămico, că am zis că-i mai bine...

El a auzit jos rafalele de râs și a mirosit aroma searbădă a ciocolatei fierbinți și a prăjiturelelor pentru ceai în timp ce cobora la parter, pe urmele mamei și ale fiicei. Sunetul unui gramofon se împletea cu vocile multor fete, care făceau să zumzăie aerul, și în Amory s-a născut o căldură plăcută, care l-a invadat.

„Casey-Jones - mounted to the cab-un

Casey-Jones - 'th his orders in his hand

Casey-Jones - mounted to the cab-un

Took his farewell journey to the prom-ised land.”1

Instantanee cu tânărul egoist

Amory a petrecut aproape doi ani la Minneapolis. În

prima iarnă a purtat mocasini care se născuseră galbeni, dar, după dese aplicări de cremă și murdărie, și-au asumat o culoare matură, un brun-verzui murdar. A purtat o pelerină gri cadrilată și o căciulă roșie, de forma unui tobogan. Câinele său, Conte Del Monte, i-a mâncat căciula roșie, așa că unchiu-său i-a dăruit una gri, care putea fi trasă peste față. Necazul cu căciula asta era că respirai în ea și-ți îngheța răsuflarea. Într-o zi afurisitul de obiect a făcut să-i degere obrazul. Și-a frecat fața cu zăpadă, dar s-a ales oricum cu o pată vineție.

Conte Del Monte a mâncat o dată o cutie de albăstreală, dar n-a pățit nimic. Totuși după câțva timp a sărit de pe fix și s-a pornit să gonească nebunește pe stradă, izbindu-se de garduri, tăvălindu-se în șanțuri și urmând un traseu excentric care l-a scos din viața lui Amory. Amory s-a trântit pe pat și a plâns.

— Sărmanul Conte! striga el. O, *sărmanul* Conte mic!

După câteva luni a început să-l bănuiască pe Conte că jucase teatru ca să-l emoționeze.

Amory și Frog Parker considerau că fraza cea mai grozavă din toată literatura se găsea în Actul III din *Arsène Lupin*.

Ședeau în rândul întâi la matineele de miercuri și sâmbătă. Replica era următoarea:

„Dacă nu poți fi un mare artist sau un mare soldat, cel mai bun lucru este să fii un mare criminal.”

Amory s-a îndrăgostit din nou și a scris un poem. Iată-l:

*„Marylyn și Sallee sunt tipe bine
Pentru mine.*

Marylyn e peste Sallee

În dragostea mea de zi cu zi. ”

Îl interesa dacă McGovern din Minnesota va intra în prima sau a doua echipă All American, cum să împartă cărțile de joc, cum se plasează miza, cravatele cameleon, cum se nasc bebelușii și dacă Brown Trei-Degete era într-adevăr un aruncător mai bun decât Christy Mathewson.

Din lecturile sale: *În onoarea școlii, Micuțele femei* (de două ori), *Dreptul civil, Sapho, Periculosul Dan McGrew, La drumul mare* (de trei ori), *Prăbușirea casei Usher, Trei săptămâni, Mary Ware, prietena micului colonel, Gunga Din, The Police Gazette și Jim-Jam Jems.*

Își însușise toate ideile preconcepute ale lui Henty2 despre istorie și-i plăceau în mod deosebit romanele criminale voioase ale lui Mary Roberts Rinehart.

Școala i-a ruinat franceza și i-a imprimat un dezgust față de autorii canonici. Profesorii îl considerau leneș, nedemn de încredere, înzestrat cu o istețime superficială.

Colecționa bucle de păr de la multe fete. Purta inelele mai multora. În cele din urmă n-a mai reușit să împrumute inele, din cauza ticului nervos de a le roade până le deforma. Se pare că acest lucru stârnea suspiciunile geloase ale următorului băiat care le împrumuta.

În toate lunile de vară Amory și Frog Parker s-au dus săptămânal la Stock Company. După aceste vizite se întorceau agale acasă, în aerul parfumat al serilor de august, visând pe bulevardele Hennepin și Nicollet, amestecați cu gloata veselă. Amory se minuna cum lumea nu băga de seamă că el era un băiat predestinat gloriei, iar când fețe din mulțime se întorceau către el și ochi ambigui se uitau fix în ai săi, își lua o expresie cât mai romantică și călca pe pernțele de aer care acoperă asfaltul când ai paisprezece ani.

După ce intra în pat auzea întotdeauna voci - nedefinite, șterse, ademenitoare - chiar dincolo de fereastră, iar înainte de a adormi visa unul dintre visele lui favorite din starea de trezie, pe cel în care devenea un mijlocăș grozav sau pe cel cu invazia japoneză, când, ca răsplată pentru actele sale de bravură, era avansat - cel mai tânăr general din lume. Întotdeauna visa la devenire, niciodată la stare. Acest lucru era absolut caracteristic pentru Amory.

Codul tânărului egoist

Înainte de a fi chemat înapoi la Lake Geneva, se

îmbrăcase, timorat, dar plin de mulțumire interioară, cu primii săi pantaloni lungi, scoși în evidență de o cravată-acordeon violacee și un guler „Belmont” cu marginile unite implacabil, cu șosete liliachii și o batistă tivită cu violet ițindu-i-se din buzunarul de la piept. Mai mult decât atât, își elaborase o filosofie proprie, un cod de comportament care, în măsura în care i se poate da un nume, era un fel de egocentrism aristocratic.

Își dăduse seama că principalele sale interese erau strâns legate de interesele unei anumite persoane variabile, schimbătoare, a cărei etichetă, purtată cu scopul ca trecutul să poată fi identificat oricând cu ea, era Amory Blaine. Amory se socotea un tânăr norocos, capabil să încorporeze o cantitate infinită de bine sau de rău. Nu se considera un „caracter puternic”, ci se baza pe ușurință (învăța iute totul) și pe mentalitatea lui superioară (citise un vraf de cărți serioase). Era mândru de faptul că n-ar fi putut ajunge niciodată un geniu al mecanicii sau al științei. Nicio altă culme a gloriei nu-i era interzisă.

Fizic: Amory se credea nemaipomenit de chipeș. Așa și era. Se închipuia un atlet plin de posibilități și un dansator suplu.

Social: Aici condiția sa era, probabil, cea mai periculoasă. Se gratula cu faptul că are personalitate, farmec, magnetism, prestanță, puterea de a-i domina pe toți masculii contemporani, darul de a fascina toate femeile.

Mental: Superioritate totală, indubitabilă.

Iar acum va trebui să facem o mărturisire. Amory avea o conștiință destul de puritană. Nu că se lăsa dominat de ea – mai târziu în viață avea s-o anihileze –, dar la cincisprezece ani îl îndemna să se considere mult mai nereușit decât alți băieți... lipsit de scrupule... animat de dorința de a-și influența semenii în toate privințele, chiar și în rău... cu o anumită răceală, o lipsă de afecțiune ce putea degenera în cruzime... cu un simț al onoarei schimbător... un egoism necreștinesc... și un interes tainic, uluit, față de tot ce ține de sex.

Mai era și o curioasă vână de slăbiciune, care străbătea de-a curmezișul masca lui socială... o vorbă aspră din gura unui băiat mai mare (de regulă, băieții mai mari nu-l puteau suferi) ajungea să-i spulbere siguranța de sine și să-l cufunde într-o nefericire ursuză sau într-o stare de prostie timidă... era sclavul propriilor stări de spirit și simțea că, deși era capabil de îndrăzneală, chiar de nesăbuință, îi lipseau atât curajul, cât și perseverența sau respectul de sine.

Vanitate, temperată de suspiciunea față de sine, dacă nu de cunoașterea de sine, sentimentul că oamenii sunt niște automate supuse voinței sale, dorința de a „depăși” cât mai mulți băieți și de a ajunge pe culmile nebuloase ale lumii... iată bagajul cu care a intrat Amory, plutind, în adolescență.

Antrenament pentru marea aventură

Trenul a încetinit la Lake Geneva cu o lentoare de miez de vară și Amory a zărit-o pe maică-sa așteptând în automobilul electric, pe alea cu pietriș din dreptul gării. Era un automobil electric străvechi, unul din primele tipuri, de culoare gri. Văzând-o cum stătea acolo, zveltă și dreaptă, și admirându-i chipul, pe care se citeau frumusețea și demnitatea, topite într-un zâmbet de visătoare amintire, inima i s-a umplut brusc de mândrie. Când ea l-a sărutat distantă, iar el s-a urcat în automobilul electric, l-a străbătut un fior rapid de frică, să nu-și fi pierdut cumva ceva din șarmul necesar pentru a se compara cu ea.

— Dragule, ce *înalt* ești... Vezi dacă vine cineva din spate...

Ea s-a asigurat din dreapta și din stânga, a trecut prudentă la o viteză de trei kilometri pe oră, rugându-l pe Amory să joace rolul de observator, iar la o răscruce mai aglomerată l-a pus să coboare, să fugă înainte și, agitându-și brațele ca un polițist de la circulație, s-o invite să înainteze. Beatrice era ceea ce putem numi o șoferiță precaută.

— Chiar că ești înalt... dar ai rămas foarte chipeș... ai

trecut deja de vârsta delicată... sau asta-i la șaisprezece ani? Poate la paisprezece sau cincisprezece; nu știu niciodată precis, dar ai sărit peste ea.

— Nu mă face să roșesc, a murmurat Amory.

— Dar, dragule, ce haine bizare! Arată de parc-ar forma un set... nu crezi? Și lenjeria ți-e tot violacee?

Amory a scos un „hmm” nepoliticos.

— Să te duci neapărat la Brooks' și să-ți cumperi câteva costume elegante. Și, oh, deseară - sau poate mâine seară - trebuie să stăm de vorbă. Vreau să-ți povestesc despre inima ta - mai mult ca sigur că ți-ai neglijat inima și că *habar n-ai*.

Amory s-a gândit la cât de superficială era spoiala recentă a generației căreia îi aparținea. În afară de o umbră de sfială, simțea că vechea legătură cinică dintre el și maică-sa nu se uzase deloc. Cu toate acestea, în primele zile a hoinărit prin grădină și pe faleză într-o stare de suprasingurătate, găsind o satisfacție letargică în a fuma țigări Bull la garaj, cu unul dintre șoferi.

Pe cele vreo șaiszeci de pogoane ale proprietății erau presărate case de vară noi și vechi, precum și multe fântâni arteziene și bănci albe, ce se iveau brusc din ascunzișuri de frunziș. Mai exista și o mare și mereu crescândă familie de pisici albe, care dădeau târcoale prin straturile numeroase de flori, profilându-se brusc noaptea pe fundalul arborilor întunecați. Pe una dintre potecile acelea umbroase Beatrice l-a sechestrat, în sfârșit, pe Amory după ce domnul Blaine se retrăsese, cum îi stătea în obicei, să-și petreacă seara în biblioteca personală. După ce l-a dojenit că o evitase, l-a reținut pentru un lung *tête-à-tête* sub clar de lună. El nu se putea împăca nicidecum cu frumusețea ei. Era mama sa, cu acest gât splendid și acești umeri divini, grațioasă ca o femeie norocoasă la treizeci de ani.

— Amory, dragule, gunguri ea moale, am petrecut momente atât de stranii, de nepământene, după ce ne-am despărțit.

— Zău, Beatrice?

— Când am suferit ultima cădere nervoasă.

Se referea la ea ca la o ispravă eroică, vitejească.

— Doctorii mi-au spus - în voce îi vibra o notă confesivă - că orice bărbat viu care ar fi băut la fel de necurmat ca mine ar fi fost *terminat* din punct de vedere fizic, dragul meu, și *înmormântat* - înmormântat de mult.

Amory a făcut o grimasă, întrebându-se cum i-ar fi sunat o asemenea laudă lui Froggy Parker.

— Da, a continuat Beatrice pe tonul acela tragic, am avut vise, viziuni uluitoare.

Și-a apăsât ochii cu palmele.

— Am văzut râuri de bronz lingând maluri de marmură, păsări gigantice înălțându-se în eter, zburătoare pestrițe cu penaj fosforescent. Am auzit o muzică nepământească și o izbucnire de trompete barbare... Cum?

Amory chicotise.

— Ce-ai spus, Amory?

— Am spus, continuă, Beatrice.

— Asta a fost tot, doar că s-a repetat mereu - grădini ce exhibau culori pe lângă care astea ar părea veștede, luni ce se învârteau și se legănau, mai palide decât luna de iarnă, mai aurii decât luna la vremea secerișului...

— Și acum ești refăcută, Beatrice?

— Pe deplin - atâta cât voi fi vreodată. Nu sunt înțeleasă, Amory. Știu că nu mă pot exprima satisfăcător pentru tine, Amory, dar nu sunt înțeleasă.

Amory a fost foarte mișcat. A luat-o pe mama sa pe după cap și și-a frecat ușor tâmpla de umărul ei.

— Sărmană Beatrice... Sărmană Beatrice!

— Povestește-mi despre tine, Amory. Și pentru tine au fost doi ani *oribili*?

Amory s-a gândit dacă să mintă și a hotărât că mai bine nu.

— Nu, Beatrice, ai mei au fost plăcuți. M-am adaptat la spiritul burghez. Am devenit convențional.

El însuși a fost surprins auzindu-se ce spune și și l-a imaginat pe Froggy rămas cu gura căscată.

— Beatrice, a continuat el brusc. Vreau să plec la

studii. Toată lumea din Minneapolis se duce la studii.

Beatrice s-a alarmat ușor:

— Dar nu ai decât cincisprezece ani.

— Da, dar toți pleacă să studieze la cincisprezece ani și *vreau și eu*, Beatrice.

La propunerea lui Beatrice, au renunțat la subiect pentru restul plimbării, dar după o săptămână ea i-a bucurat sufletul, zicând:

— Amory, m-am hotărât să-ți fac pe plac. Dacă mai vrei, poți să pleci la școală.

— Da?

— La St. Regis, în Connecticut.

Pe Amory l-a străbătut un fior de plăcere.

— Aranjăm totul pe loc, a continuat Beatrice. E mai bine să pleci de acasă. Aș fi preferat să te duci la Eton și apoi la Christ Church, în Oxford, dar acum nu mi se pare practic... Deocamdată să nu ne preocupăm de problema universității.

— Și tu ce vei face, Beatrice?

— Dumnezeu știe. Se pare că destinul meu este să-mi irolesc anii în țara asta. Nu regret nicio secundă că sunt americană - ba, dimpotrivă, cred că acesta-i un regret ce-i caracterizează pe oamenii foarte vulgari și sunt sigură că vom deveni o națiune măreață -, dar (aici a suspinat) simt că viața mea ar fi trebuit să moțâie până la sfârșit lângă o civilizație mai veche și mai blândă, într-un ținut cu multe nuanțe de verde și maroniuri autumnale...

Amory n-a zis nimic, așa că mama lui a continuat:

— Regretul meu e că n-ai fost încă în străinătate, dar, fiind bărbat, e mai bine să te maturizezi aici, sub aripile vulturului care rânjește - am folosit termenul corect?

Amory încuviință. Ea n-ar fi apreciat invazia japoneză.

— Și când plec la liceu?

— Luna viitoare. Va trebui s-o pornești spre Est ceva mai devreme, ca să-ți dai examenele. După aceea ai o săptămână liberă, așa că vreau să mergi pe fluviul Hudson în sus și să faci o vizită.

— Cui?

— Lui Monsignor Darcy, Amory. Dorește să te vadă. El a fost la Harrow și după aceea la Yale - a devenit catolic. Vreau să vorbească puțin cu tine... simt că te poate ajuta foarte mult... (I-a mângâiat ușor părul castaniu.) Dragul meu Amory, dragă Amory...

— Dragă Beatrice...

Așa se face că, la începutul lui septembrie, Amory, înzestrat cu „șase seturi de lenjerie de corp de vară, șase seturi de lenjerie de iarnă, un tricou sau T-shirt, un jersey, un palton” etc., a pornit spre New England, ținutul școlilor.

Aici se aflau Andover și Exeter, cu amintirile marilor democrații ale Noii Anglii, asemănătoare cu colegiile, St. Mark's, Groton, St. Regis, care-și recrutau elevii din Boston și din familiile de *knickerbockeri*³ din New York; St. Paul's, cu marile ei ringuri de dans și patinaj; Pomfret și St. George's, prospere, cu oameni bine îmbrăcați; Taft și Hotchkiss, care-i pregăteau pe bogătașii Vestului Mijlociu pentru succesul social de la Yale; Pawling, Westminster, Choate, Kent și încă vreo sută, care aruncau pe piață, an de an, tipul lor de absolvent bine înfipt, impresionant la modul convențional; cu stimulentele lor mentale, examenele de admitere; cu obiectivul vag formulat într-o sută de circulare - de a „*Transmite o Temeinică Educație Mentală, Morală și Fizică, de Gentleman Creștin, care să-l facă pe băiat apt de a înfrunta problemele epocii sale, și de a oferi o pregătire solidă în domeniul Artelor și al Științelor*”.

La St. Regis' Amory a petrecut trei zile, luându-și examenele cu un fel de siguranță disprețuitoare, după care s-a întors la New York să-și viziteze mentorul. Metropola, abia zărită, nu l-a impresionat cine știe cât, cu excepția unei senzații de curățenie, inspirată de imobilele înalte și albe contemplate dimineața devreme de pe o șalupă cu aburi ce plutea pe fluviul Hudson. De fapt, capul îi era atât de plin de vise despre performanțele atletice pe care le va realiza la școală, încât considera respectiva vizită doar un plictisitor preludiu al marii aventuri. Altfel s-au dovedit însă a sta lucrurile.

Reședința lui Monsignor Darcy era o structură veche, cu nenumărate unghere, ridicată pe o coamă de deal, cu vedere spre mare. Proprietarul locuia acolo între diferitele călătorii întreprinse în toate colțurile lumii catolice, cam ca un rege exilat din dinastia Stuart, care așteaptă să fie chemat să-și ia țara în stăpânire. Pe atunci Monsignor împlinise patruzeci și patru de ani și deborda de energie. Era puțin cam prea dolofan pentru a avea o siluetă de o simetrie perfectă, cu părul de culoarea firului de aur și cu o personalitate strălucitoare, cuceritoare. Când intra într-o încăpere, înveșmântat din cap până-n picioare în solemnele odăjdii purpurii, semăna cu un amurg pictat de Turner și stârnea atât atenția, cât și admirația. Scrisese două romane: unul înainte de convertire, violent anticatolic, iar după cinci ani încă unul, în care se străduia să transforme inteligențele sale zeflemele la adresa papistașilor în aluzii încă și mai inteligente, îndreptate împotriva episcopalienilor. Era un om complet dominat de ritualuri, surprinzător de teatral, care-l iubea suficient de mult pe Dumnezeu pentru a fi rămas celibatar și își simpatiza vecinii.

Descrierile sunt neputincioase. Calitățile lui pot fi înșirate cu ghiotura, fiindcă avea toate calitățile tuturor oamenilor. Bătrânele doamne îl considerau demn de încredere, entuziast și conservator; bătrânilor preoți li se părea modern la modul inofensiv, energic și ciudat și distractiv, așa că-i ofereau multă libertate de mișcare; catolicii din clasa de mijloc îl considerau un predicator cu har; catolicii aristocrați ziceau că era genul de preot din care ar trebui să existe cât mai mulți. Copiii îl adorați fiindcă se comporta aidoma lor; tineretul se desfăta în compania lui, fiindcă era încă tânăr și nimic nu-l șoca. În țara și la timpul potrivit, ar fi putut fi un Richelieu, dar în prezent era un cleric foarte moral, foarte religios (deși nu excesiv de cucernic), care învăluia într-un mare mister sforile vechi pe care încă le mai trăgea și aprecia preaplinul vieții chiar dacă nu se bucura de el în totalitate.

El și cu Amory s-au simpatizat de la prima vedere.

Prelatul jovial, carismatic, capabil să vrăjească un întreg bal de la o ambasadă, și tânărul ager, cu ochi verzi, îmbrăcat cu prima sa pereche de pantaloni lungi, au acceptat amândoi tacit relația părinte-fiu după numai o jumătate de oră de conversație.

— Dragul meu, aștept de doi ani să te cunosc. Ia-ți un scaun mai confortabil, să stăm puțin de vorbă.

— Abia am sosit de la școală - de la St. Regis, știți.

— Da, mi-a spus mama ta - remarcabilă doamnă. Ia o țigară, sunt sigur că fumezi. Ei bine, dacă semeni cu mine, urăști toate științele și matematica...

Amory l-a aprobat viguros din cap.

— Le urăsc pe toate. Îmi plac engleza și istoria.

— Bineînțeles. O vreme și școala îți va fi nesuferită, însă mă bucur că mergi la St. Regis'.

— De ce?

— Pentru că este o școală de gentlemen, unde democrația nu te va lovi înainte de vreme. Ai timp pentru democrație la colegiu.

— Vreau să ajung la Princeton. Nu știu de ce, dar am impresia că toți băieții de la Harvard sunt niște pămpălăi, cum am fost și eu cândva, și toți tinerii de la Yale poartă tricouri largi, albastre, și fumează pipă.

Monsignor a chicotit.

— Știi, și eu fac parte dintre ultimii.

— O, dar dumneavoastră sunteți cu totul altfel! Îmi imaginez că Princeton este trândavă, arătoasă și aristocratică - știți, asemenea unei zile de primăvară. Harvard îmi pare o chestiune de interior...

— Iar Yale este ca luna noiembrie, înviorătoare și plină de energie, a încheiat Monsignor comparația.

— Așa cum spuneți.

Au alunecat rapid într-o intimitate din care nu aveau să mai iasă.

— Eu am fost de partea lui Bonnie Prince Charlie⁴, a anunțat Amory.

— Se înțelege. Și de partea lui Hannibal.

— Da. Și am ținut cu Confederația sudiștilor.

Era cam sceptic față de ideea de a fi și patriot irlandez – se temea că a fi irlandez însemna a fi plebeu –, dar Monsignor l-a asigurat că Irlanda era o cauză romantică pierdută, iar irlandezii sunt niște oameni fermecători și că aceasta ar trebui să fie neapărat una dintre simpatiile sale principale.

După o oră densă, în care au mai fost fumate câteva țigări și în cursul căreia Monsignor a aflat, spre surprinderea – dar nu și dezamăgirea – sa, că Amory nu primise o educație catolică, prelatul a anunțat că urma să sosească un alt musafir. Acesta s-a dovedit a fi onorabilul Thornton Hancock din Boston, fost ambasador la Haga, autor al unei erudite *Istории a Evului Mediu* și ultimul vlăstar al unei familii distinse, strălucite și patriote.

— Vine aici să se odihnească, a explicat Monsignor confidențial, tratându-l pe Amory ca pe un egal în vârstă. Eu am misiunea să-i ofer un refugiu din plictiseala agnosticismului și socot că sunt unicul om conștient de faptul că bătrâna sa minte cumpătată este de fapt dezorientată și că tânjește după o proptea solidă, cum este biserica, de care să se ancoreze.

Primul prânz luat împreună a fost unul dintre evenimentele notabile ale tinereții lui Amory. Era radios și radia o strălucire și un farmec deosebite. Prin întrebări și sugestii, Monsignor a extras din Amory cele mai bune gânduri, iar Amory a vorbit cu strălucirea ingenioasă a unui milion de impulsuri și dorințe și repulsii și credințe și temeri. El și Monsignor au ocupat permanent centrul scenei, iar musafirul mai vârstnic, cu mentalitatea sa mai puțin receptivă, mai puțin deschisă, dar în niciun caz mai rece, părea mulțumit să asculte și să se încălzească la molatica lumină solară care circula între ceilalți doi. Monsignor avea efectul razelor de soare asupra multor semeni; și Amory a posedat această calitate în tinerețe, ba chiar, într-o oarecare măsură, și după ce a îmbătrânit considerabil, dar spontaneitatea reciprocă de acum nu avea să se mai realizeze niciodată.

— E un băiat sclipitor, a fost de părere Thornton

Hancock, care văzuse splendorile a două continente și stătuse de vorbă cu Parnell, Gladstone și Bismarck.

După care a adăugat către Monsignor:

— Educația lui nu ar trebui încredințată unei școli sau unui colegiu.

Dar în următorii patru ani partea cea mai bună a intelectului lui Amory avea să se concentreze asupra problemelor de popularitate, asupra complexităților sistemului social universitar și ale Societății Americane, așa cum era ea reprezentată de ceaiurile de la Biltmore și de terenurile de golf de la Hot Springs.

...În rezumat, o săptămână minunată, în care mintea lui Amory a fost întoarsă pe toate fețele, o sută de teorii i-au fost confirmate, iar pofta de viață i s-a cristalizat într-o mie de țeluri ambițioase. Nu că ar fi fost o conversație scolastică - ferească Domnul! Amory nu avea decât o idee vagă despre cine era Bernard Shaw, însă Monsignor s-a referit în egală măsură la *Vagabondul îndrăgit* și la *Sir Nigel*, având mare grijă ca Amory să nu simtă niciodată că-i fuge pământul de sub picioare.

Dar trâmbițele sunau ora contactelor preliminare ale lui Amory cu propria generație.

— Sunt sigur că nu regreti că pleci, a zis Monsignor. Pentru oameni ca noi, căminul se află acolo unde nu suntem.

— Ba regret...

— Nu, nu regreti. Tu și cu mine nu avem nevoie de nicio altă persoană din toată lumea asta largă.

— Păi...

— Să ne vedem cu bine.

Egoistul învins

Cei doi ani petrecuți de Amory la St. Regis', deși - pe rând - chinuitori și triumfali, au avut tot atât de puțină semnificație reală în viața sa câtă are „școala pregătitoare” americană - strivită cum este sub călcâiul universităților - în viața americană în general. Noi nu posedăm un Eton, ca să putem crea conștiința de sine a păturii de guvernanți. În schimb, avem „școli pregătitoare” curate, flasce și

inofensive.

Amory a luat un start complet greșit, fiind considerat în general un tânăr înfumurat și arogant și fiind unanim detestat. Juca fotbal american cu îndârjire, alternând o nesăbuită inventivitate cu tendința de a se feri de accidentări atât cât îi permitea onoarea de jucător. O dată, cuprins de o panică irațională, a dat bir cu fugiții din înfruntarea cu un băiat de statura lui, într-un cor de huiduieli disprețuitoare, ca după o săptămână, exasperat, să-i caute pricină altui flăcău, mult mai solid, care l-a bătut măr, ajutându-l însă să-și recapete mândria.

Era resentimentar față de toți cei situați ierarhic deasupra sa și această atitudine, combinată cu o indolentă indiferență față de munca lui, i-a exasperat pe toți profesorii. S-a descurajat, considerându-se un paria. A început să se ascundă bosumflat prin colțuri și să citească după stingere. Din groaza de a rămâne singur, a reușit să-și facă niște prieteni, dar, nefăcând ei parte din elita școlii, îi folosea doar ca pe niște oglinzi ale propriei sale persoane, ca pe un public în fața căruia putea să pozeze, lucru absolut vital pentru el. Era insuportabil de singur, teribil de nefericit.

Existau și câteva firisoare de consolare. Ori de câte ori Amory se cufunda în apele tristeții, vanitatea lui se lăsa ultima la fund, așa că se mai încălzea ușor de plăcere când „Wookey-wookey”, bătrâna menajeră surdă, îi declara că era flăcăul cel mai chipeș văzut de ea vreodată. Îl încântase că era jucătorul cel mai tânăr și mai mic în greutate din prima selecționată de fotbal a școlii. Se roșise de plăcere când doctor Dougall îi spusese la sfârșitul unei discuții încinse că, dacă ar fi vrut, ar fi putut lua cele mai bune note din școală. Dar doctorul Dougall se înșela. Pentru Amory era temperamental imposibil să obțină notele cele mai bune din școală.

Nefericit, închis în perimetrul școlii, nepopular atât printre profesori, cât și printre elevi – iată cum a fost Amory în primul trimestru. De Crăciun însă s-a întors la Minneapolis cu gura pecetluită și jubilând în secret.

— O, la început am fost cam ageamiu, i-a spus cu glas protector lui Frog Parker, dar m-am descurcat de minune: cel mai ușor jucător din echipă. Ar trebui să pleci și tu la școală, Froggy. E colosal.

Incidentul cu profesorul bine intenționat

În ultima seară a primului trimestru, domnul Margotson, directorul de studii, i-a trimis vorbă lui Amory în sala de meditații să se prezinte la cabinetul său la ora nouă. Amory a presupus că urma să fie povățuit, dar s-a hotărât să se poarte politicos, deoarece acel profesor, Margotson, se arătase predispus la bunăvoință față de el.

Cel care-l convocase l-a primit cu o mină gravă și i-a făcut semn să ia loc. Și-a dres glasul de câteva ori, cu o expresie de bonomie conștientă pe față, ca atunci când cineva știe că se află pe teren minat.

— Amory, a început el. Vreau să discut cu tine o problemă personală.

— Cum doriți, domnule.

— Te-am remarcat anul acesta și... îmi place de tine. Cred că ai tot ce trebuie ca să devii un om adevărat.

— Da, domnule, a izbutit să articuleze Amory.

Nu putea suferi să i se vorbească de parcă ar fi fost deja un ratat certificat.

— Însă am observat - a continuat neprevăzător bătrânul profesor - că nu prea ești agreat de băieți.

— Nu sunt, domnule.

Amory și-a trecut vârful limbii peste buze.

— Ah, și m-am gândit că poate nu știi exact... ah... ce anume nu le place lor. Am să-ți spun eu, fiindcă... ah... cred că atunci când un elev cunoaște natura dificultăților, e într-o poziție... ah... mai bună din care să se lupte cu ele, să se conformeze la ceea ce... ah... așteaptă ceilalți de la el.

A mai scos câteva ah-uri, cu o reticență delicată, înainte de a continua:

— Ei consideră, pare-mi-se, că ești... ah... mult prea înfumurat.

Amory n-a mai putut îndura. S-a ridicat de pe scaun și a vorbit, abia putându-și controla glasul:

— Știu! Oh, doar nu credeți că *nu știu!*

A ridicat vocea:

— Știu ce cred ei! Doar nu credeți că trebuie să-mi spuneți *dumneavoastră*. (S-a întrerupt.) Eu... eu trebuie să plec acum... sper că nu sunt nepoliticos...

A ieșit repede din încăpere. În aerul răcoros de afară, pășind spre locuința sa, exulta de mândria că refuzase ajutorul.

— *Idiot bătrân!* a strigat nestăpânit. Parcă nu *aș ști!*

A decis însă că avea un pretext excelent să nu se mai întoarcă în sala de meditații în seara aceea, așa că, instalat confortabil în odaia sa, a ronțait biscuiți Nabisco și a terminat de citit *În tovărășia albilor*.

Incidentul cu fata minunată

În februarie steaua sa a strălucit puternic. New York-ul s-a năpustit asupra lui de Ziua lui Washington⁵ cu strălucirea unui eveniment îndelung anticipat. Ceea ce văzuse în fugă din metropolă - o pată albă, vie, pe albastrul adânc al boltei - îi gravase în minte un tablou de o splendoare ce rivaliza cu orașele de vis din *O mie și una de nopți*. De data asta însă a văzut New York-ul scăldat în lumină electrică, iar romantismul i-a tras cu ochiul de pe afișul despre cursele de care de pe Broadway și a scânteiat în ochii femeilor de la Astor, unde a cinat împreună cu tânărul Paskert de la St. Regis'. Când au pășit pe intervalul din sala de spectacole, salutați de zbârnâitul nervos și de cacofonia viorilor neacordate, întâmpinați de mireasma grea, senzuală, a fondului de ten și a pudrei, Amory s-a crezut într-un imperiu al delectărilor epicureice. Totul îl încânta. Se juca piesa *Micul milionar*, cu George M. Cohan, și pe scenă evolua o tânără brunetă care l-a făcut să-i dea lacrimile de plăcerea extatică de a o urmări cum dansează.

*„Oh - you - wonderful girl,
What a wonderful girl you are...”⁶*

intona tenorul, iar Amory subscria tăcut, dar cu patimă.

„All - your - wonderful words
Thrill me through...”⁷

Crescendoul viorilor a tremurat la ultimele note, fata s-a lăsat pe podeaua scenei ca un fluture strivit, iar aplauzele au explodat, făcând să răsunе sala. Oh, să cazi astfel pradă iubirii, pe melodia lunguroasă, magică, a unui astfel de cântec!

Ultima scenă se petrecea într-o grădină de pe acoperișul unui imobil și violoncelele suspinau către luna muzicală, în timp ce o intrigă spumoasă, cu aventuri galante și comedie facilă, tălăzuia în lumina produsă de lămpile de calciu. Amory se topea de nerăbdare să devină un obișnuit al grădinilor suspendate, să cunoască o fată care să arate la fel de grozav - cel mai bine chiar pe fata de pe scenă, al cărei păr să fie scăldat în lumina lunii, în timp ce, la cotul său, un chelner vorbind o limbă ininteligibilă ar turna în cupe un vin scânteietor. La ultima lă sare de cortină a slobozit un suspin atât de prelungit, că spectatorii din rândul din față s-au răsucit, l-au privit lung și au declarat, destul de tare ca să fie auziți:

— Ce *remarcabil* de bine arată băiatul!

Remarca l-a determinat să-și ia gândul de la piesă și să se întrebe dacă populația orașului New York îl găsea cu adevărat chipeș.

Paskert și Amory mergeau în tăcere spre hotelul lor. Paskert a rupt primul tăcerea. Vocea lui nesigură, de băiat de cincisprezece ani, cu un ton melancolic, a întrerupt reflecțiile lui Amory:

— M-aș însura cu fata aia chiar astă-seară.

N-a fost cazul să-l întrebe despre ce fată vorbea.

— Aș fi mândru s-o iau cu mine acasă și s-o prezint familiei mele, a continuat Paskert.

Amory era, evident, impresionat. Dorea să fi rostit el cuvintele acelea, nu Paskert. Avuseseră o rezonanță atât de matură.

— Mă întreb cum or fi actrițele, chiar așa de stricate?

— Nu, *domnule*, nici pe departe, a protestat

vehement tânărul monden, și știu că fata aia e de o bunătate de aur. Îmi pot da seama.

Continuau să meargă, pierduți în mulțimea de pe Broadway, visând pe aripile muzicii care răzbătea din restaurante. Fețe noi se aprindeau și se stingeau ca un milion de lumini, fețe palide sau îmbujorate, obosite, dar menținute în formă de o excitație epuizantă. Amory le privea fascinat. Acum își făcea planuri de viață. Avea să fie un locuitor al New York-ului, cunoscut în toate restaurantele și cafenelele, pus la costum elegant de dimineața până seara, dormind doar în ceasurile plicticoase de dinainte de amiază.

— Da, *domnule!* M-aș însura cu ea chiar astă-seară!

Eroic, în ton cu ceilalți

Luna octombrie a celui de-al doilea său an la St. Regis' - ultimul - a rămas un punct culminant în memoria lui Amory. Meciul cu Groton s-a jucat de la ora trei a unei după-amiezi răcoroase și energizante până târziu, în frigurosul amurg autumnal, cu Amory pe post de fundaș, îmboldindu-și echipa cu disperare, efectuând placaje imposibile, țipând semnalele cu o voce diminuată până la un șuier aspru, furios, găsind totuși timp să se delecteze cu bandajul pătat de sânge din jurul capului și cu eroismul încordat, glorios, al plonjoanelor, al trupurilor ce se izbeau și al mădurelor dureroase. În minutele acelea curajul curgea ca vinul din asfințitul de noiembrie, iar el devenise eroul etern, identificându-se cu lupul de mare de la prova unei galere vikinge, cu Roland și Horațiu, cu Sir Nigel și Ted Cory, freat și despuiat la piele și aruncat din propria voință în hăul dintre valuri, luptându-se cu marea, auzind de departe tunetul aplauzelor... la urmă învins și obosit, dar încă nelăsându-se placat, mișcându-se în cercuri, răsucindu-se, schimbând pasul, împingându-și adversarul cu cotul... aruncându-se pe burtă dincolo de buturile celor de la Groton, ținut de picioare de doi adversari și înscriind unicul eseu al meciului.

Psihologia pișicherului

Cu superioritatea ironică a clasei a șasea și a

succesului, Amory privea în urmă, cu o mirare cinică, la statutul pe care-l avusese acum un an. Era complet schimbat, în măsura în care Amory Blaine putea să se schimbe. Amory plus Beatrice plus doi ani la Minneapolis – acestea fuseseră elementele cu care intrase la St. Regis'. Însă anii din Minneapolis nu formaseră o pojghiță suficient de groasă ca să ascundă combinația „Amory plus Beatrice” de ochii iscoditori ai colegilor de internat, așa că perioada St. Regis' o separase dureros pe Beatrice de el, începând să așeze structura nouă, mai convențională, a caracterului fundamental al lui Amory. Numai că nici St. Regis', nici Amory nu aveau habar de faptul că, fundamental, acest Amory nu se schimbase deloc. Trăsăturile din pricina cărora suferise – morocăneala, tendința de a poza, lenevia, plăcerea de a face pe prostul – erau privite acum drept ceva firesc, drept excentricități recunoscute ale unui star al fotbalului american de colegiu, ale unui actor isteț și redactor al publicației *The St. Regis' Tattler*. Amory rămânea uimit constatând că băiețași impresionabili îi maimuțăreau tocmai orgoliile socotite nu demult slăbiciuni penibile.

După încheierea sezonului fotbalistic, Amory a alunecat într-o stare de mulțumire visătoare. În seara petrecerii dansante ce anunța vacanța o ștersese englezește de la bal și se culcase devreme, pentru plăcerea de a auzi cum muzica viorilor se revarsă peste gazon și-i asaltează, vuind, fereastra. A petrecut multe nopți întins pe pat, treaz, visând la cafenelele de taină din Montmartre, unde frumoase de abanos se afundau în cele mai romantice mistere cu diplomați și mercenari, în timp ce orchestrele intonau valsuri ungurești, iar atmosfera era densă și exotică, plină de intrigi, clar de lună și aventură. Primăvara a citit, obligat, *L'Allegro*⁸, care i-a inspirat câteva producții lirice pe tema Arcadiei și a flautului lui Pan. Și-a schimbat poziția patului, astfel încât soarele să-l trezească în zori de zi, ca să se îmbrace și să se ducă la leagănul arhaic atârnat pe o creangă de măr, lângă clădirea clasei a șasea. Așezat în leagăn, se împingea din

ce în ce mai sus, până obținea efectul pătrunderii avântate în marea de aer, într-un ținut de basm populat de satiri și nimfe cu fețele blonde, pe lângă care trecea pe străzile din Eastchester. Când leagănul ajungea în punctul culminant, Arcadia îi apărea aievea dincolo de creasta unui anumit deal, unde drumul cafeniu se pierdea din vedere, devenind un punctișor auriu.

La începutul celui de-al optsprezecelea an de viață a citit enorm toată vara: *Domnul din Indiana*, *Noile o mie și una de nopți*, *Moralitatea lui Marcus Ordeyne*, *Omul care a fost Joi*, care i-a plăcut fără s-o fi înțeles, *Stover la Yale*, care a devenit pentru el un soi de manual, *Dombey și fiul*, pentru că s-a gândit că ar fi cazul să citească și cărți mai bune, toate operele lui Robert Chambers, David Graham Phillips și E. Phillips Oppenheim, precum și florilegii din Tennyson și Kipling. Din tot ce făceau la ore, numai *L'Allegro* și claritatea rigidă a geometriei în spațiu i-au stârnit un leneș interes.

O dată cu apropierea lunii iunie, a simțit nevoia de conversație, ca să-și formuleze propriile idei, și, spre surprinderea sa, a descoperit un co-filosof în Rahill, șeful clasei a șasea. În nenumărate discuții purtate pe șosea sau culcați pe burtă, în iarba de la marginea terenului de baseball, sau seara târziu, când jarul țigărilor lor strălucea în beznă, au discutat de-a fir-a-păr problemele școlii și atunci s-a inventat termenul „pișicher”.

— Ai tutun? a șoptit Rahill într-o seară, vârandu-și capul pe ușă la cinci minute după stingere.

— Bineînțeles.

— Atunci intru.

— Ia-ți două perne și întinde-te pe pervaz, bine?

Amory s-a ridicat în capul oaselor în pat și și-a aprins o țigară, în timp ce Rahill s-a instalat comod, în vederea conversației care urma. Subiectul favorit al lui Rahill erau viitoarele cariere ale elevilor din clasa a șasea și Amory le-a schițat neobosit pentru prietenul său:

— Ted Converse? Cu el e ușor. Va pica la examene, va face pe învățătorul toată vara la Harström's, va deveni

student la Sheff cu vreo patru credite restante și va abandona studiile cam în mijlocul anului întâi. Se va întoarce în Vest și va face tărăboi un an sau doi. În final taică-său îl va obliga să intre în afacerile cu vopsele. Se va însura și va face patru băieți, toți cam tari de cap. Va avea mereu convingerea că St. Regis' l-a stricat, așa că-și va trimite fiii la școală cu cursuri de zi din Portland. Va muri de ataxie locomotorie la patruzeci și unu de ani, iar nevastă-sa va dăruia bisericii prezbiteriene un stand pentru botez - sau cum naiba s-o fi numind - cu numele lui încrustat în el...

— Oprește-te, Amory. Spui lucruri infernal de triste. Dar tu?

— Eu fac parte dintr-o categorie superioară. Ca și tine. Noi suntem filosofi.

— Ba eu nu-s.

— Sigur că ești. Ai pe umeri un cap afurisit de bun.

Dar Amory știa că nicio abstracțiune, niciun fel de teorie sau idee generală nu-l mișcau pe Rahill până nu-și zdrelea degetul mare de la picior lovindu-se de amănuntele concrete.

— Ba n-am, s-a încăpățânat Rahill. Aici dau voie tuturor să-și impună părerile și nu câștig nimic din asta. Sunt robul prietenilor mei, naiba s-o ia de treabă! Le fac lecțiile, îi scap de necaz, le fac vizite idioate vara, le distrez mereu surorile mai mici, îmi țin firea când ei devin prea egoiști și pe urmă ei cred că se achită votându-mă șef de clasă și declarându-mi că sunt „barosanul” de la St. Regis'. Vreau să ajung într-un loc unde fiecare își face datoria și unde să-i pot spune lumii unde cred c-ar fi cazul să se ducă. M-am săturat să mă port frumos cu toți amărății din școală.

— Tu nu ești un pișicher, zise brusc Amory.

— Un ce?

— Un pișicher.

— Asta ce naiba mai e?

— Păi, e ceva ce... sunt puzderie din ăștia. Tu nu ești, nici eu nu sunt, deși eu sunt în mai mare măsură decât

tine.

— Cine e pișicher? Ce te face să fii pișicher?

Amory căzu pe gânduri.

— Ei... ei, presupun că indiciul clar este când un tip își netezește părul pe spate cu apă.

— Așa cum face Carstairs?

— Întocmai. El e pișicher.

Au cheltuit două nopți căutând definiția exactă. Pișicherul era un băiat chipeș sau unul în orice caz *curățel*. Avea minte, adică o inteligență orientată social, și se folosea de toate mijloacele cuprinse în perimetrul larg al onestității ca să promoveze, să fie popular și admirat și să nu dea niciodată de bucluc. Se îmbrăca frumos, cultiva o înfățișare deosebit de îngrijită, își câștiga renumele din faptul că-și tunde părul inevitabil scurt, îl scălda în apă sau fixativ, îl pieptăna cu cărare pe mijloc și-l netezea pe spate, cum dicta moda. În acel an pișicherii adoptaseră ca insigne ale categoriei lor ochelarii cu rame de бага, ceea ce-i făcea atât de simplu de identificat, încât niciunul nu trecea neobservat de Amory și Rahill. Pișicherii erau distribuiți egal în toată școala, erau mereu ceva mai deștepți și mai șireți decât cei de vârsta lor, erau șefi diverselor echipe și găști și-și ascundeau cu grijă istețimea.

Pentru Amory, pișicherul a fost o clasificare extrem de convenabilă până în anul al treilea de colegiu, când contururile au devenit atât de cețoase și neclare, încât respectivul tip uman a trebuit subdivizat, ajungând să nu fie decât o calitate. Idealul secret al lui Amory avea toate caracteristicile pișicherului, dar poseda în plus curaj, o inteligență și un talent nemaipomenite. Amory îi mai admitea o trăsătură bizară, destul de incompatibilă cu definiția clasică a pișicherului.

Aceasta a fost prima ruptură clară cu ipocrizia tradiției școlare. Pișicherul era un element clar al succesului, intrinsec diferit de „barosanul” școlii pregătitoare.

„PIȘICHERUL”

1. Șiret. Simțul valorilor sociale.
2. Bine îmbrăcat. Se prefacă că îmbrăcămintea este ceva superficial, dar știe că nu este.
3. Participă la activitățile în care poate străluci.
4. Intră la colegiu și cunoaște, în sens lumesc, succesul.
5. Părul lins.

„BAROSANUL”

1. Înclinat spre prostie, ignorant al valorilor sociale.
2. Chiar crede că îmbrăcămintea este ceva superficial și devine neglijent.
3. E predispus la orice, grație simțului datoriei.
4. Intră la colegiu și are un viitor problematic. Se simte pierdut fără cercul de amici. Susține mereu că zilele de școală au fost cele mai fericite din viața sa. Revine des la *alma mater* și ține cuvântări despre realizările absolvenților.
5. Fără păr lins.

Amory luase hotărârea definitivă să meargă la Princeton, deși era unicul absolvent de la St. Regis', care avea să se înscrie la universitatea respectivă. Yale își câștigase o aură și o strălucire romantică din poveștile care circulau la Minneapolis și de la băieții de la St. Regis' care fuseseră „selecți pentru frăția «Craniul și oasele»”, dar pe Amory Princeton îl atrăgea cel mai mult, cu atmosfera sa de lumini și culori strălucitoare și cu reputația ademenitoare de cel mai plăcut *country club* din America. Umbrite și micșorate de amenințătoarele examene de la colegiu, zilele de școală ale lui Amory s-au pierdut în trecut. După mulți ani, când s-a întors la St. Regis', parcă uitase cu desăvârșire succesele din clasa a șasea, reușind să se imagineze doar ca un băiețel neadaptat, care se strecura iute pe coridoare, zeflemisit de colegii săi înverșunați, nebuni de prea mult bun-simț.

Casey-Jones și-a luat poruncile în mână,
Casey-Jones urcat-a la ca-ba-nă,
Ultimul lui drum spre țara făgăduinței.”

2 George Alfred Henty (1832-1902), autor englez de romane istorice de aventuri.

3 *Knickerbockeri* – descendenții întemeietorilor olandezi ai orașului New York (prin extensie, newyorkezi).

4 Descendent al Stuartilor, pretendent la tronul Angliei.

5 22 februarie, sărbătoare legală în majoritatea statelor americane.

6 „O, tu, minunată fată,
Ce fată minunată ești...”

7 „Toate cuvintele tale minunate
Mă înfloară...”

8 Poem de John Milton.

Capitolul

2

Garguie și turle

La început Amory n-a observat decât bogata lumină solară ce luneca peste lungile peluze verzi, dansând pe geamurile vitraliilor și unduind în jurul turnulețelor și fleșelor și al zidurilor crenelate. Încetul cu încetul, a realizat că pășește pe University Place, conștient de valiza din mână și amplificându-și noua tendință de a privi drept înaintea ori de câte ori se încrucișa cu cineva. De câteva ori ar fi putut jura că bărbații întorceau capul după el ca să-i mai arunce o privire critică. Se întreba distrat dacă era ceva în neregulă cu hainele lui și regreta că nu se bărbierise dimineata pe tren. Se simțea stânjenitor de țeapăn și de stângaci printre tinerii în costume sport albe și cu capul dezvelit, care erau, desigur, studenți din ultimii doi ani, judecând după *savoir faire*-ul cu care se plimbau.

A constatat că numărul 12 de pe University Place era un imobil mare și dărăpănat, aparent nelocuit, deși știa că își aveau în el căminul cam o duzină de boboci. După o discuție grăbită cu proprietăreasa, a ieșit din nou din clădire ca să exploreze împrejurimile, dar nu parcursese

nici măcar o distanță de lungimea unui cvartal când și-a dat seama, îngrozit, că probabil era unicul bărbat din oraș care purta pălărie. S-a întors grăbit la University 12, și-a lăsat acolo melonul și a ieșit din nou, de data asta cu capul gol, ca să se plimbe pe strada Nassau, oprindu-se ca să examineze un grupaj de fotografii sportive expuse într-o vitrină de magazin, inclusiv o poză mare a lui Allenby, căpitanul echipei de fotbal american, și fiind atras apoi de firma „Jigger Shop” de pe vitrina unei cofetării. Cum numele îi părea cunoscut, a intrat și s-a așezat pe un taburet înalt.

— O *sundae* de ciocolată, i-a spus el unui negru.

— *Jiggah* dublu de ciocolată. Altceva?

— Da, cred că da...

— Chiflă cu șuncă?

— Da... bine.

A înfulecat patru chifle, găsindu-le savuroase, și a consumat încă un *jigger* dublu de ciocolată înainte de a-l cuprinde un sentiment plăcut de detașare. După inspectarea grăbită a pernițelor, fanioanelor și fetelor Gibson înșirate pe pereți, a ieșit din local și și-a continuat plimbarea, cu mâinile în buzunare, pe strada Nassau. Treptat, a învățat să-i deosebească pe studenții din anii superiori de cei abia înmatriculați, deși bobocii n-aveau să-și poarte chipiele decât de luna viitoare. Cei care se străduiau, bătător la ochi și nervoși, să pară în largul lor erau, evident, boboci, fiindcă fiecare nou contingent adus de trenuri era absorbit imediat de mulțimea cu capul gol, îmbrăcată și încălțată în alb, cu legături de cărți la subsuoară, a cărei unică funcție s-ar fi zis că era să tălăzuiască în sus și-n jos pe stradă, emițând nori uriași de fum din pipe nou-nouțe. La începutul după-amiezii Amory și-a dat seama că de-acum ultimii sosiți îl luau drept un student din anii mari și și-a dat, deliberat, silința să pară atât plin de bunăvoință blazată, cât și înzestrat cu un simț critic natural, acesta fiind nivelul la care putea analiza expresia ce predomina pe fețele studenților din anii terminali.

La ora cinci a simțit nevoia să-și audă propria voce, așa că s-a retras acasă, să vadă dacă mai sosise vreun nou locatar. După ce a urcat scările șubrede, a cercetat resemnat camera, ajungând la concluzia că nu avea rost să încerce s-o decoreze cu altceva decât cu fanioanele grupei lui de studiu și cu fotografii de tigri. S-a auzit un ciocănit în ușă.

— Intră.

O față îngustă, cu ochi cenușii și un zâmbet vesel, a apărut în ușa întredeschisă.

— Ai un ciocan?

— Nu, regret. Poate că are unul doamna Doisprezece sau cum s-o fi numind.

Străinul a pătruns în cameră.

— Ești un locatar al acestui azil?

Amory a încuviințat, mișcându-și bărbia.

— Groaznic grajd, la chiria pe care o plătim.

Amory s-a văzut obligat să aprobe.

— M-am gândit să locuiesc în campus, a spus, dar se zice că-s așa de puțini boboci, încât se simt pierduți. Trebuie să stau puțin și să studiez ce-ar fi de făcut.

Băiatul cu ochi cenușii s-a hotărât să se prezinte:

— Mă cheamă Holiday.

— Pe mine Blaine.

Și-au strâns mâna la nivelul șoldurilor, cum era la modă. Amory a rânjit.

— La ce liceu ai fost?

— Andover. Dar tu?

— La St. Regis'.

— Nu mai spune!? Am avut un văr acolo.

L-au discutat temeinic pe verișor, după care Holiday a anunțat că avea întâlnire cu fratele său la ora șase, pentru cină.

— Vino și tu să îmbuci ceva cu noi.

— În regulă.

La restaurantul Kenilworth Amory a făcut cunoștință cu Burne Holiday - pe băiatul cu ochii gri îl chema Kerry - și, în timpul unei cine fade, cu supă străvezie și niște

legume anemice, s-au delectat privind alți boboci, care fie congregau în grupuri mici, cu un aer stânjenit, fie stăteau în grupuri mari, dând impresia că se simt ca acasă.

— Aud că la cantină e destul de rău, a zis Amory.

— Așa se zvonește. Dar ești obligat să mănânci acolo - sau, în orice caz, să plătești.

— Crimă!

— Împilare!

— O, în primul an la Princeton trebuie să înghiți totul. E ca la afurisita de școală pregătitoare.

Amory a fost de acord.

— Dar e și mult antren, a insistat el. Nu m-aș fi dus la Yale nici pentru un milion.

— Nici eu.

— Te gândești să candidezi pentru ceva? l-a întrebat Amory pe fratele mai mare.

— Eu nu. Burne al vostru va lucra pentru *Prince... The Daily Princetonian*, vreau să spun.

— Da, înțeleg.

— Tu intenționezi să faci ceva?

— Cred că da. Voi încerca să joc în echipa de fotbal a bobocilor.

— Ai jucat la St. Regis'?

— Nu mult, a recunoscut depreciativ Amory. Dar am slăbit al naibii de tare.

— Nu ești slab.

— Păi, eram mai solid astă-toamnă.

— Of!

După cină s-au dus la cinematograful, unde pe Amory l-au fascinat comentariile volubile ale unui spectator din rândul din față, cât și țipetele și râsetele nestăpânite ale sălii.

— *Yoho!*

— O, dulcele meu, ce mare și *puternic* ești, dar și *ce tandru...*

— Țintuiește-o!

— Hai, *țintuiește-o!*

— Sărut-o, pup-o pe doamna, nu mai sta!

Un grup a început să fluiera *Pe malul mării* și publicul a preluat melodia, intonând-o zgomotos. A urmat un cor indescifrabil, acompaniat de mult tropăit, și apoi o nesfârșită și incoerentă tânguială:

„*Oh-h-h-h fetițele
Trudesc la fabrica de gem
Și poate-i foarte bine,
Dar nu te crede nime,
Căci știm noi FOARTE BINE
Că noaptea NU DE MUNCĂ gem!*”

Când s-au îmbrâncit la ieșire, primind și aruncând ocheade impersonale, Amory a decis că-i plac filmele și că dorește să se delecteze cu ele așa cum se delectase rândul de studenți de anul patru din fața lui, care stătuseră răsturnați în fotolii, făcând comentarii caustice și având în general o atitudine în care plăcerea amuzată se amesteca savant cu critica.

— Vrei o *sundae*... vreau să spun un *jigger*? l-a întrebat Kerry.

— Sigur.

Au luat un supeu consistent, după care, încă hoinărind agale, s-au întors la numărul 12.

— Splendidă noapte!

— Superbă!

— Vă duceți să despachetați?

— Cred că da. Hai, Burne.

Amory s-a hotărât să mai șadă puțin pe treptele din față, așa că le-a urat noapte bună.

În spate, unde se mai zărea ultima geană a asfințitului, marea tapiserie a arborilor se întunecase și promitea fantome. Luna timpurie scălda arcadele într-un albastru palid și, împletindu-se în noapte, intrând și ieșind din urzeala razelor de lună, se auzea un cântec, un cântec care conținea multă tristețe, unul plin de regrete infinite pentru scurgerea rapidă a vieții.

Amory și-a amintit că un absolvent din anii nouăzeci îi povestise cândva despre una dintre distracțiile lui Booth

Tarkington⁹: să se proțăpească în mijlocul campusului când abia se crapă de ziuă și să cânte arii de tenor către stele, stârnind emoții amestecate în sufletele studenților din culcușuri, în funcție de dispoziția fiecăruia.

Acum, undeva departe, pe linia părelnică a străzii University Place, o falangă albă a spart întunericul și siluete în marș, cu cămăși albe și pantaloni albi, au apărut înaintând ritmic pe stradă, braț la braț și cu capetele date pe spate:

*„Înapoi - înapoi,
Înapoi la Nassau Hall.
Înapoi - înapoi,
Pân' la Locul cel mai fain.
Înapoi - înapoi
De la pământescul bal,
Înapoi - înapoi,
La frumosul Nassau Hall!”*

Când spectrala procesiune s-a apropiat, Amory a închis ochii. Notele au devenit atât de înalte, că au renunțat cu toții, cu excepția tenorilor, care au purtat triumfător melodia până dincolo de punctul de rupere, de unde au cedat-o unui cor fantastic. Amory a deschis ochii, cam speriat că, poate, ceea ce va vedea îi va ruina iluzia de armonie.

A oftat încurajat. În capul plutonului alb mărsăluia Allenby, căpitanul echipei de fotbal, zvelt și sfidător, conștient - s-ar fi zis - de faptul că anul acesta colegiul își puna toate speranțele în el, că acele optzeci de kilograme ale sale trebuiau să se strecoare, fentând, spre victorie prin rândurile dese, albastre și carmin, ale jucătorilor.

Fascinat, Amory a privit pe rând fiecare șir de băieți ce trecea prin dreptul său, cu brațele înlănțuite, cu chipurile neclare deasupra tricourilor sport, a auzit vocile amestecate într-un imn triumfal, iar apoi procesiunea a trecut pe sub umbrosul Arc Campbell și vocile s-au estompat, îndepărtându-se spre estul campusului.

S-au scurs câteva minute, în care Amory a continuat

să şadă fără glas. Regreta că exista o regulă ce le interzicea studenţilor din primul an să iasă din casă după stingere, fiindcă ar fi dorit să răţacească pe aleile umbroase şi parfumate, unde Witherspoon se apleca deasupra copiilor săi atici, Whig şi Clio, ca o cloşcă neagră, unde negrul şarpe gotic al râului Little se îmbârliga spre Cuyler şi Patton, iar acestea, la rândul lor, proiectau misterul peste panta placidă ce cobora domol spre lac.

Princeton, văzut la lumina zilei, i s-a infiltrat treptat în conştiinţă: West şi Reunion, cu arhitectura anilor şaizeci, Clădirea Şaptezeci şi Nouă, arogantă, din cărămidă roşie, Upper şi Lower Pyne, ca două aristocrate elisabetane nu prea mulţumite să trăiască laolaltă cu prăvăliaşii, şi, dominându-le pe toate, înălţându-se cu un avânt curat, azuriu, marile turle visătoare ale bastimentelor Holder şi Cleveland.

A iubit Princetonul din prima clipă - frumuseţea lui leneşă, semnificaţia lui doar pe jumătate înţeleasă, desfătarea naturală a stufului în lumina lunii, frumoasele, prosperile mulţimi adunate la jocuri şi mai ales atmosfera competitivă instaurată în grupa sa de studiu. Din ziua când, epuizaţi şi cu ochii mari, bobocii în echipament de sport s-au întrunit în sala de gimnastică şi l-au ales pe unul din Hill School şef de grupă, pe o celebritate din Lawrenceville adjunct şi pe o stea de hochei de la St. Paul's secretar, până la sfârşitul anului doi nu a încetat nicio clipă acea luptă socială încordată, acea admiraţie - rareori numită, niciodată recunoscută - pentru bau-bau-ul „Marele Om”.

Primul criteriu a fost acela al şcolii de provenienţă şi Amory, singurul absolvent de la St. Regis', urmărea cum grupurile se formează, se lărgesc şi se formează din nou - St. Paul's, Hill, Pomfret -, aşezându-se să mănânce la mese tacit rezervate la cantina comună, echipându-se în colţurile sălii de gimnastică luate în stăpânire de ei şi trasând inconştient în jurul lor o barieră formată din studenţii mai puţin importanţi, dar cu ambiţii sociale, care să-i protejeze de elementele prietenoase, dar uşor

intrigate, provenite din alte licee. Din clipa când și-a dat seama de situație, lui Amory au început să-i displace barierele sociale, considerându-le distincții artificiale născocite de cei puternici cu scopul de a-i susține pe cei mai slabi din camarila lor și de a-i ține la distanță pe cei aproape puternici.

Luând hotărârea să fie unul dintre zeii promoției, Amory s-a prezentat la antrenamentele de fotbal, dar după două săptămâni de joc pe postul de fundaș, când fusese deja menționat în unele rubrici din *The Daily Princetonian*, și-a luxat genunchiul destul de serios ca să fie scos din cărți pentru tot restul sezonului. Acest lucru l-a obligat să stea deoparte și să analizeze situația.

„12 Univee” ridică pentru el o serie de semne de întrebare din cele mai diverse. Locuiau acolo trei sau patru băieți insignifianți și destul de speriați de la Lawrenceville, doi tineri amatori sălbatici de la o școală particulară din New York (pe care Kerry Holiday îi poreclise „bețivii plebei”), un flăcău evreu, tot de la New York, și, ca un fel de compensație pentru Amory, frații Holiday, de care i-a plăcut de la bun început.

Despre cei doi Holiday se zvonea că ar fi gemeni, dar în realitate cel cu părul negru, Kerry, era cu un an mai mare decât fratele său blond. Kerry era înalt, cu ochi cenușii, plini de umor, și cu un zâmbet spontan, cuceritor. El a devenit imediat mentorul casei, secerătorul spicelor care se înălțau prea obraznic, cenzorul trufiei și distribuitorul de umor satiric de o calitate rară. Amory a pus pe masa viitoarei lor prietenii toate ideile sale despre ce însemna și ce ar fi trebuit să însemne anii de colegiu. Kerry, deloc înclinat să ia pentru moment lucrurile în serios, îl muștra blând pentru că, în acest moment nepotrivit, manifesta curiozitate față de complexitățile sistemului social. Îi plăcea însă foarte mult de Amory, care-l interesa și distra în același timp.

Burne, bălai, tăcut și preocupat, își făcea apariția în casă numai ca un fel de vedenie cu multe treburi pe cap, lunecând tăcut înăuntru seara și afară dis-de-dimineață,

când se ducea să citească la bibliotecă. Dorea să câștige premiul *The Princetonian* și concura cu alți patruzeci de îndârjiți care râvneau la premiul întâi. În decembrie a căzut la pat cu difterie, iar concursul a fost câștigat de altcineva, dar în februarie, reîntors la cursuri, s-a aruncat din nou, cu temeritate, în lupta pentru premiu. Prin forța împrejurărilor, Amory nu-l cunoștea decât din conversații de trei minute, din drumurile făcute împreună până la vreun curs și înapoi, așa că n-a reușit să pătrundă taina unicului interes ce-l captiva pe Burne, nici să-i înțeleagă motivația.

Amory era departe de a fi mulțumit. Îi lipsea statutul câștigat la St. Regis', unde fusese cunoscut și adulat, dar Princeton îl stimula, iar în viitor, dacă reușea să insereze capătul pârgheii în sistem, se găseau multe lucruri menite să deștepte un Machiavelli ce dormita în el. Cluburile studenților seniori, în legătură cu care vara trecută îl descususe pe un absolvent care se lăsase cam greu, îi excitau imaginația: Ivy, detașat și aristocratic de-ți lua piuitul; Cottage, un amestec impresionant de aventurieri grozavi și craidoni bine îmbrăcați; Tiger Inn, cu membri atletici, spătoși, revitalizat de perfecționarea onestă a standardelor din școala pregătitoare; Cap and Gown, antialcoolic, ușor religios și influent din punct de vedere politic; flamboiantul Colonial; Quadrangle cel literar și încă o duzină, diferențiate în funcție de vârstă și poziție.

Orice făcea un student mai tânăr ca să apară în fasciculul puternic al proiecteurului era înfierat cu eticheta de „luarea nasului la purtare”. La cinema înfloreau comentariile caustice, dar ele erau în general rostite de tineri care-și luau nasul la purtare; a aduce vorba despre cluburi însemna a-ți lua nasul la purtare; a lua poziție fermă față de ceva, bunăoară față de partidele de băut sau față de abstenența alcoolică, însemna a-ți lua nasul la purtare. Pe scurt, nu ți se tolera să-ți faci cunoscută personalitatea, iar omul cu influență era cel care nu se angaja la nimic – până la alegerile pentru cluburi din anul al doilea, când fiecare era cusut într-un anumit sac pentru

tot restul carierei sale de student.

Amory a aflat că nu ar câștiga nimic dacă ar scrie pentru *Nassau Literary Magazine*, dar că prezența în caseta redacțională a lui *The Daily Princetonian* putea fi de mare folos. Vaga dorință de a juca roluri nemuritoare în cadrul Asociației Dramatice Engleze i s-a evaporat când a aflat că talentele cele mai mari și mințile cele mai ascuțite se concentrau la Triangle Club, o asociație pentru comedia muzicală, care întreprindea anual un lung turneu de Crăciun. Între timp, simțindu-se straniu de singur și de agitat în cantină, cu sufletul plin de noi dorințe și ambiții, a lăsat primul trimestru să treacă, oscilând între invidia față de succesele sale embrionare și o aprinsă discuție în contradictoriu cu Kerry despre motivele din care nu fuseseră imediat primiți în elita anului de studii.

Au petrecut multe după-amiezi tolăniți pe pervazurile ferestrelor de la 12 Univee, privindu-și colegii cum merg la cantina comună sau se întorc de acolo, observând cum sateliții gravitează în jurul celor mai importanți, urmărindu-i pe singuratici cum trec în pas grăbit și invidiind securitatea fericită a grupurilor formate pe școli.

— Suntem afurisita de burghezie, asta este! i se plânse el într-o zi lui Kerry, întins cât era de lung pe sofa și consumând, cu precizie contemplativă, o întreagă familie de *fatimas*.

— Păi, de ce nu? Am venit la Princeton tocmai ca să putem avea acest sentiment față de colegiile mai mici - să ne simțim superiori, mai elegant îmbrăcați, mai încrezători, să facem figură bună...

— O, nu că așa avea ceva împotriva strălucitoarei diviziuni pe caste, recunoscui Amory. Îmi place să existe în vârf o haită de motani în călduri, dar, naiba s-o ia, Kerry, vreau să fiu și eu printre ei.

— Numai că deocamdată, Amory, nu ești decât un mic-burghez asudat.

Amory a păstrat un minut de tăcere.

— Nu va dura mult, a comentat el în cele din urmă. Dar detest să fac eforturi exagerate ca să-mi ating un scop.

S-ar vedea urmele, nu-i așa?

— Cicatrice onorabile.

Brusc, Kerry și-a lungit gâtul spre stradă.

— Uite-l pe Langueduc, dacă ții să vezi cum mai arată. Și, imediat după el, pe Humbird.

Amory s-a ridicat agil și a examinat strada de la fereastră.

— Oh, a zis el, cu ochii țintă la valoroșii săi colegi, Humbird arată de milioane, dar Langueduc ăsta... e tipul de dur, nu? Categoria asta de oameni nu-mi place. Toate diamantele par mari până nu-s șlefuite.

— Ei bine, a spus Kerry după ce s-a mai potolit agitația, tu ești un geniu literar. Doar de tine depinde.

— Mă întreb dacă aș putea fi, a zis Amory. Uneori cred sincer că da. Ceea ce sună ca dracu', așa că n-aș spune-o nimănui altcuiva.

— Păi, dă-i drumul. Lasă-ți plete și scrie poezii, ca tipul ăla, D'Invilliers, de la *Lit*.

Amory a întins leneș mâna spre teancul de reviste de pe masă.

— I-ai citit ultima capodoperă?

— Nu scap niciuna. Sunt rarități.

Amory a frunzărit publicația.

— Hei! a strigat surprins. E încă boboc, nu?

— Da.

— Ascult-o pe asta! Sfinte Dumnezeule!

„Vorbește o subretă:

*Ziua se-mbracă-n falduri de neagră catifea,
Lumânările dalbe, în cleștii arginți,
Cu flăcări tremurânde, sunt niște umbre-n vânt.
Pia, Pompia... vino, să plecăm...”*

— Acuma spune-mi și mie ce naiba înseamnă?

— O scenă de cămară.

„Cu degetele țepene, ca barza în plin zbor,

*Ea zace pe patul cu cearșafuri albe,
Cu mâinile-apăsate pe sânul mic, o sfântă,
Bella Cunizza, vino la lumină!"*

— Dumnezeu mare, Kerry, despre ce-o fi vorba? Jur că nu înțeleg nimic, deși sunt și eu un ins cu veleități literare.

— E destul de greu, a răspuns Kerry. Trebuie să te gândești la dricuri și la lapte stricat când le citești. Asta nu-i atât de trăsnită ca altele.

Amory a aruncat revista pe masă.

— Bine, a suspinat el, te asigur că sunt în pom. Știu că nu-s un ins obișnuit și totuși îi urăsc pe toți cei care nu sunt comuni. Nu mă pot hotărî dacă să-mi cultiv inteligența și să devin un mare dramaturg sau să strâmb din nas la *Tezaurul de Aur* și să fiu un pișicher de Princeton.

— Dar la ce bun să te hotărăști? l-a întrebat Kerry. Mai bine să plutești ca mine. Eu am să intru în conul de glorie planând pe cozile fracului lui Burne.

— Nu pot pluti. Vreau ceva care să mă intereseze. Vreau să trag sfori, fie și pentru alții. Să fiu director la *Princetonian* sau președintele lui Triangle. Trebuie să fiu admirat, Kerry.

— Prea mult te preocupă propria-ți persoană.

La asta, Amory s-a ridicat în capul oaselor.

— Ba nu. Și la tine mă gândesc. Trebuie să ieșim imediat și să ne amestecăm cu colegii - acum, câtă vreme mai e amuzant să fii snob. Mi-ar plăcea să vin cu o târfă la balul colegiului din iunie, dar n-aș face-o decât dacă aș fi afurisit de cuviincios. Aș prezenta-o stâlpilor importanți de salon, căpitanului echipei de fotbal, și aș face și alte chestii simple și firești.

— Amory! a zis exasperat Kerry. Te învârti în cerc și-atâta tot. Dacă vrei să fii remarcat, du-te în lume și fă ceva; dacă nu, las-o mai domol.

A căscat puternic.

— Hai, să lăsăm fumul să plutească în voia lui. Să ieșim și să căscăm gura la antrenamentul fotbaliștilor.

Treptat, Amory a acceptat punctul acesta de vedere, hotărându-se să-și inaugureze cariera abia toamna viitoare, și s-a abandonat plăcerii de a privi cum Kerry se distrează pe seama lui 12 Univee.

Au umplut patul evreiașului cu plăcintă de lămâie; au stins în fiecare seară gazul din toată casa, suflând în arzătorul din camera lui Amory, spre uluirea doamnei Doisprezece și a instalatorului local; au expus în baie avuția bețivilor plebei - cărți, tablouri, mobilă -, spre deruta totală a celor doi, care au descoperit transmutarea, prin aburii alcoolului, la întoarcerea din Trenton, de la o beție strașnică; au fost peste măsură de dezamăgiți când bețivanii plebei au hotărât s-o ia drept o glumă; jucau câine-roșu, douăzeci și unu și popa prostu' de seara până dimineața, iar cu ocazia zilei de naștere a unui student l-au convins să cumpere suficientă șampanie pentru o sărbătorire plină de haz. Cel ce le făcuse cinste cu atâta larghețe rămăsese treaz, iar Kerry și Amory l-au scăpat accidental, făcându-l să se rostogolească pe două rânduri de scări, și l-au vizitat după aceea la infirmerie, rușinați și penitenți, toată săptămâna următoare.

— Auzi, cine-s toate tipele astea? l-a întrebat Kerry într-o zi, intrigat de volumul corespondenței lui Amory. M-am uitat în ultimul timp la ștampilele de pe plicuri - Farmington și Dobbs și Westover și Dana Hall. Care-i ideea?

Amory a rânjit.

— Toate sunt din Orașele Gemene.

Le-a numit pe rând:

— Una e Marylyn De Witt - drăguță și cu mașină personală, ceea ce-mi convine de minune; alta e Sally Weatherby, care s-a îngrășat cam tare; alta e Myra St. Claire - asta-i o poveste veche, ușor de sărutat dacă-ți place...

— Și cu ce le ademenești? s-a interesat Kerry. Eu am încercat absolut totul, dar nebunele de ștoarfe nici măcar nu se sperie de mine.

— Tu ești tipul de „băiețel drăguț”, a sugerat Amory.

— Tocmai aici e buba. Orice mamă crede că fiică-sa-i în siguranță dacă iese cu mine. Zău că-i enervant. Dacă încerc s-o prind pe una de mână, râde de mine și *mi-o lasă*, ca și cum n-ar face parte din trupul ei. De cum le ating mâna, o deconectează de ce mai au.

— Încruntă-te, l-a sfătuit Amory. Dă-le de înțeles că ești neîmblânzit și fă-le să te domesticească – pleacă acasă furios – întoarce-te după o jumătate de oră – sperie-le.

Kerry a clătinat din cap.

— Nicio șansă. Anul trecut i-am scris unei fătute de la St. Timothy un bilețel de amor cu-adevărat frumos. Într-un loc m-am excitat prea tare și am scris „Doamne, ce mult te iubesc!” Ea și-a scos forfecuța de manichiură, a decupat cuvântul „Doamne” și a arătat scrisoarea întregii școli. Nu merge nicicum. Nu sunt decât „dragul și bunul de Kerry” și tot rahatul ăsta.

Amory a zâmbit, încercând să se imagineze ca „dragul și bunul de Amory”. N-a reușit deloc.

Februarie a adus ploaie și zăpadă. Examenele furtunoase ale sesiunii de iarnă au trecut și viața de la 12 Univee a fost în continuare interesantă, chiar dacă lipsită de țeluri ferme. O dată pe zi, Amory se delecta cu un *club sandwich*, fulgi de porumb și cartofi *julienne* la „Joe’s”, de obicei întovărașit de Kerry sau de Alec Connage. Acesta din urmă era un pișicher tăcut și destul de arogant din Hotchkiss, care locuia în camera alăturată și experimenta aceeași singurătate impusă ca și Amory, datorată faptului că toți colegii lui de liceu se aflau acum la Yale. Localul „Joe’s” era inestetic și ușor neigienic, dar puteai deschide un cont practic nelimitat, împrejurare care-i convenea lui Amory. Tatăl lui speculase cu acțiuni ale industriei miniere și, în consecință, alocația sa, deși generoasă, nu era atât de mare pe cât și-ar fi dorit-o.

„Joe’s” mai avea și avantajul de a fi un loc bun pentru a te ascunde de ochii studenților din anii mari, deci în fiecare după-amiază la patru, Amory, împreună cu un prieten sau cu o carte, se ducea acolo să facă experimente digestive. Într-o zi de martie, găsind toate mesele ocupate,

se așezase în fața unui boboc, care stătea absorbit cu capul într-o carte, la ultima masă. S-au salutat scurt din cap. Amory a citit douăzeci de minute din *Profesiunea doamnei Warren* și a consumat chifle cu șuncă (pe Shaw îl descoperise absolut din întâmplare în sesiunea de iarnă, scotocind prin bibliotecă). Celălalt boboc, și el cufundat în lectură, a topit între timp trei pahare de lapte de malț cu ciocolată.

Treptat, ochii lui Amory s-au ridicat spre volumul din mâna colegului său. A descifrat, literă cu literă, numele autorului și titlul, ce i se înfățișau cu susul în jos. *Marpessa*, de Stephen Phillips. Titlul nu-i spunea nimic, întrucât educația sa poetică se mărginea la *Vino în grădină*, *Maude* și la fragmentele din Shakespeare și Milton pe care fusese obligat să le citească recent.

Îmboldit să i se adreseze celui de vizavi, a simulat un moment interesul pentru cartea acestuia, după care a exclamat:

— Ha! Ce chestie grozavă!

Celălalt a ridicat ochii și Amory s-a simțit cuprins de un fel de jenă artificială.

— Te referi la chiflele tale cu șuncă?

Vocea lui sacadată, dar blândă, se potrivea de minune cu ochelarii mari și cu impresia de interes nelimitat pe care o degaja.

— Nu, a răspuns Amory. Mă refeream la Bernard Shaw.

Ca explicație, a întors coperta volumului către celălalt.

— Eu n-am citit nimic de Shaw. Mereu îmi propun s-o fac.

După o pauză, băiatul a continuat:

— L-ai citit pe Stephen Phillips? Îți place poezia?

— Da, foarte mult, a afirmat avântat Amory. Dar nu cred c-am citit ceva de Phillips.

Nici nu auzise de niciun Phillips, cu excepția răposatului David Graham¹⁰.

— După mine, e destul de bun. Firește, un victorian.

Au început o discuție despre poezie, în decursul căreia s-au prezentat unul altuia, comeseanul lui Amory dovedindu-se a fi nimeni altul decât „căposul ăla îngrozitor”, Thomas Parke D’Invilliers, care semnase pătimășele poeme de dragoste din *Lit.* Avea, poate, nouăsprezece ani, umerii căzuți, ochii de un albastru spălăcit și, după cum își dădea seama Amory din înfățișarea lui de ansamblu, nu deținea cine știe ce concepție despre competiția socială sau alte fenomene înrudite și de mare interes. Oricum, îi plăceau cărțile și parcă trecuse o veșnicie de când Amory nu mai întâlnise vreo persoană căreia să-i placă. Dacă trupa aia de la St. Paul’s așezată la masa vecină nu l-ar fi luat și *pe el* drept un tocilar, s-ar fi bucurat enorm de întâlnirea asta. Băieții parcă nu-l observaseră, așa că și-a dat drumul. A discutat despre câteva duzini de cărți - cărți citite, cărți despre care citise, cărți despre care nici nu auzise -, turuind liste de titluri cu ușurința unui vânzător de la Brentano’s. D’Invilliers a fost parțial păcălit și total încântat. Fără să poarte nimănui pică, aproape că hotărâse că Princeton consta în parte din filistini mumificați și în parte din plicticoși mortali și că a da peste o persoană în stare să rostească numele lui Keats fără să se bâlbâie, dar care, evident, se spăla și pe mâini, era un eveniment.

— Ai citit Oscar Wilde? a întrebat el.

— Nu. Cine a scris-o?

— E numele unui autor. Nu știi?

— A, sigur.

O coardă a vibrat discret în memoria lui Amory.

— Nu-i cumva ăla despre care s-a compus o operă comică, *Răbdarea*?

— El e. Tocmai i-am citit o carte, *Portretul lui Dorian Gray*, și poți fi sigur c-aș vrea s-o citești și tu. Ți-ar plăcea. Dacă vrei, ți-o împrumut.

— Da, aș fi încântat... Mulțumesc.

— Nu vrei să-mi faci o vizită? Am multe alte cărți.

Amory a șovăit, a aruncat o privire spre grupul de la St. Paul’s - unul dintre băieți era magnificul, neîntrecutul

Humbird - și s-a gândit cum îl va influența lărgirea cercului său de prieteni. Nu ajunsese la stadiul în care să lege prietenii numai pentru a le desface - nu era suficient de egoist pentru asta -, deci a cântărit indubitabilele calități atractive și valoarea lui Thomas Parke D'Invilliers, punând pe celălalt talger amenințarea ochilor reci din spatele ochelarilor cu ramă de бага, care, în închipuirea sa, îl fulgerau de la masa vecină.

— Bine, vin.

În felul acesta a descoperit Amory *Portretul lui Dorian Gray*, *Mistica*, *sumbra Dolores* și *Belle Dame sans Merci*. Timp de o lună, nu l-a interesat nimic altceva. Lumea a devenit mai estompată, dar și mai interesantă, iar el se străduia să se uite la Princeton prin ochii lui Oscar Wilde și ai lui Swinburne - sau ai lui „Fingal O'Flahertie” și „Algernon Charles”, cum îi plăcea să-i numească, cu prețiozitate nelipsită de umor. Citea enorm în fiecare noapte: Shaw, Chesterton, Barrie, Pinero, Yeats, Synge, Ernest Dowson, Arthur Symons, Keats, Sudermann, Robert Hugh Benson, Operele de la Savoy - un talmeș-balmeș, fiindcă descoperise dintr-o dată că nu citise mai nimic de ani de zile.

La început Tom D'Invilliers a fost mai curând o șansă decât un prieten. Amory se întâlnea cu el cam o dată pe săptămână. Au spoit împreună cu auriu tavanul camerei lui Tom și au decorat pereții cu reproduceri după tapiserii celebre, cumpărate la o licitație, cu sfeșnice înalte și draperii imprimare. Lui Amory îi plăcea Tom, fiindcă era deștept și cultivat, lipsit de efeminare sau de afectare. De fapt, Amory era acela care se dădea mai mult în spectacol și încerca, trudnic, să extragă din orice remarcă o maximă, care, dacă te mulțumești cu dictoanele simple, e mult mai ușor de făurit decât nenumărate alte lucruri. 12 Univee era amuzată. Kerry citea *Dorian Gray* și-l juca pe lordul Henry, urmărindu-l pe Amory prin casă și adresându-i-se cu „Dorian”, prefăcându-se că-i încurajează poftele destrăbălate și atenuând tendințele lui spre *ennui*. Când a introdus această comportare și la cantină, spre uluirea

celorlalți comeseni, Amory s-a înfuriat, s-a rușinat, iar după aceea n-a mai compus epigrame decât în fața lui D'Invilliers sau a unei bine venite oglinzi.

Într-o zi Tom și Amory au făcut o experiență: și-au recitat poeziile proprii și pe cele ale lordului Dunsany pe muzică obținută de la gramofonul lui Kerry.

— Psalmodiază! a strigat Tom. Nu declama! *Psalmodiază!*

Amory, care interpreta, și-a asumat o mină plictisită, pretextând că avea nevoie de un disc cu mai puțină muzică de pian. La care Kerry s-a tăvălit pe podea, înăbușindu-și râsul.

— Pune *Inimi și flori!* a urlat el. Of, Doamne, Doamne, simt că nasc niște pisoii.

— Oprește afurisitul ăla de gramofon! a strigat Amory, cam congestionat la față. Nu dau o reprezentatie!

În tot acest timp, Amory încerca, delicat, să cultive la D'Invilliers simțul apartenenței la o clasă socială, știind că de fapt poetul era mult mai conservator decât el și că, pentru a deveni un pișicher obișnuit, nu avea nevoie decât să-și ude părul cu apă, să-și reducă orizontul conversației și să poarte o pălărie de culoare mai închisă. Dar lauda gulerelor Livingstone și a cravatelor negre ajunse la niște urechi surde. De fapt, D'Invilliers era vag exasperat de eforturile lui Amory, așa că acesta și-a limitat vizitele la una pe săptămână și-l invita ocazional pe Tom la 12 Univee. Asta stârnea râsete blajine printre ceilalți boboci, care i-au poreclit „Doctor Johnson și Boswell”¹¹.

Alec Connage, un alt musafir frecvent, îl simpatiza vag, dar se temea de el, fiindcă era un erudit. Kerry, care știa să-i vadă, dincolo de flecăreala poetică, adâncimile solide, aproape respectabile, ale ființei, se amuza imens și-l puneă să recite poezie cu orele, în timp ce el stătea întins pe sofaua lui Amory, cu ochii închiși, ascultând:

*„Asleep or waking is it? for her neck
Kissed over close, wears yet a purple speck
Wherein the pained blood falters and goes out;*

Soft and stung softly, - fairer for a fleck..."12

— Grozav, spunea Kerry în șoaptă. Pe gustul lui Holiday ăl bătrân. Îmi închipui că a scris-o un mare poet.

Tom, încântat că are un public, recita la întâmplare din antologia *Poeme și balade*, până când Kerry și Amory le-au învățat aproape la fel de bine ca el.

Amory a început să scrie versuri în dupăamiezile de primăvară, în parcurile marilor domenii din proximitatea Universității, unde lebedele creau o atmosferă propice lunecând pe lacurile artificiale și nori lenți navigau armonios peste vârfurile sălciilor. Luna mai a sosit prea repede și, brusc, nemaiputând suporta zidurile, Amory a început să colinde campusul la orice oră, în ploaie sau la lumina stelelor.

Un interludiu umed și simbolic

Peste noapte s-a lăsat ceața. Curgea în jos din luna de pe cer, se aduna în jurul turnulețelor și fleșelor, iar la urmă s-a așezat la un nivel mai coborât, așa că vârfurile visătoare continuau să se avânte maiestuos către bolta cerească. Siluetele care punctau ziua ca un roi de furnici se mișcau acum grăbite, ca niște fantome subțiratic, intrând și ieșind din prim-plan. Clădirile gotice și chiliile erau infinit mai misterioase, așa cum se iveau brusc din pâclă, conturată fiecare de nenumărate pătrățele de lumină gălbuie. Nedefinit, un clopot a bătut de undeva sfertul de oră și Amory, oprindu-se în dreptul cadranului solar, s-a întins cât era de lung în iarba udă. Răcoarea îi scălda ochii și încetinea zborul timpului – timpul care se scursese atât de insidios în după-amiezile leneșe de aprilie, care păruse intangibil în lungile amurguri de primăvară. Seară după seară, cântecele studenților din anul terminal plutiseră peste campus cu o frumusețe melancolică, iar prin carapacea conștiinței sale de boboc pătrunsese o devoțiune profundă și respectuoasă față de zidurile cenușii și vârfurile gotice și tot ce simbolizau ele, ca depozitare ale unor vremuri defuncte.

Turnul vizibil de la fereastra lui, care se avânta în sus și creștea, transformându-se într-o turlă, aspirând spre

înalt până când vârful îi devenea invizibil pe cerul matinal, i-a inoculat cel dintâi sentiment legat de vremelnicia și lipsa de importanță a figurinelor din campus altfel decât ca actanți ai unei succesiuni apostolice. Îi făcea plăcere să știe că arhitectura gotică, aspirând spre înălțimi, era cu osebire potrivită pentru universități - idee pe care și-a însușit-o, făcând-o personală. Peticele tăcute de gazon verde, clădirile liniștite ale colegiilor, cu câte o singuratică lumină scolastică ce arsesse întreaga noapte, puneau stăpânire pe imaginația lui, iar castitatea turelor a devenit, în concepția sa, un simbol.

— Dracu' s-o ia! a șuierat Amory cu putere, udându-și palmele în iarbă și trecându-și-le prin păr. Anul viitor mă pun pe treabă!

Știa însă că dacă acum spiritul turnulețelor și fleșelor îl făcea docil și visător, mai târziu avea să-l copleșească. Dacă acum nu era conștient decât de propria-i inadecvare, efortul îl va face să-și dea seama de impotența și insuficiența sa.

Colegiul continua să viseze - cu ochii deschiși. Amory era stăpânit de o nerăbdare nervoasă, creată, poate, de palpitațiile inimii sale încete. Era un pârâu în care avea să arunce o piatră, iar cerculețele concentrice stârnite vor dispărea aproape din clipa când piatra îi va zbura din mână. Până în momentul acesta nu dăruise nimic, nu luase nimic.

Un student boboc întârziat, cu o pelerină din pânză impregnată, care fâșâia sonor, a trecut pleoscăind pe alea moale. De undeva de sub o fereastră nevăzută, o voce a tipat inevitabila somație „Scoate capul afară!” O sută de sunete mici ale curentului ce-și continua drumul pe sub mantia ceții i s-au imprimat, în sfârșit, în conștiință.

— O, *Dumnezeule!* a exclamat dintr-o dată Amory, tresărind la auzul propriei sale voci în tăcerea perfectă.

Cădeau în continuare picături de ploaie. A mai zăcut un minut nemișcat, cu mâinile încheștate. Pe urmă a sărit în picioare și și-a scuturat, de formă, hainele de apă.

— Sunt al dracului de ud! i-a spus el cu voce tare

cadranului solar.

Istoric

Războiul a izbucnit în vara de după anul întâi. Dincolo de un anumit interes de natură sportivă față de iureșul nemților spre Paris, întreaga poveste n-a izbutit nici să-l intereseze, nici să-l emoționeze pe Amory. În același spirit de care ar fi putut fi animat vizionând o melodramă amuzantă, spera că războiul avea să fie lung și sângeros. Dacă nu se prelungea suficient, s-ar fi simțit ca un spectator nervos, plătitor de bilet, la un meci de box în care pugiliștii evită contactul direct.

Asta a fost reacția lui maximă.

Ha, Ha, Hortense!

— În regulă, mânjilor!

— Scuturați-vă bine!

— Hei, fetițelor, ce-ar fi să mai lăsați jocul ăla idiot de cărți și să dați puțin din fund?

— Hei, dansatoarele!

Instructorul - președintele clubului Triangle - spumega neajutorat, cu fața roșie de îngrijorare, și trecea de la izbucniri furioase de autoritate la crize temperamentale de lehamite, când se așeza jos fără chef și se întreba cum naiba avea să fie gata la timp cu spectacolul pentru turneul de Crăciun.

— În ordine! Trecem la dansul piraiților!

Dansatorii au mai tras un fum din țigarete și s-au târât la locurile lor; cel care o făcea pe primadona a pășit iute în față, aranjându-și brațele și picioarele într-o poziție sugestivă, iar când instructorul a pornit să bată din palme și din picior și să indice ritmul cu vocea, au încropit un dans.

Clubul Triangle era un mușuroi uriaș, fierbând de activitate. Prezenta anual câte o comedie muzicală, plecând în turneu cu toată distribuția, corul, orchestra și decorurile. Turneul dura toată vacanța de Crăciun. Libretul și muzica erau opera studenților; cât despre club, era instituția cea mai influentă, căci peste trei sute de studenți își disputau anual calitatea de membru.

După o victorie lejeră în prima competiție pentru premiul *Princetonian* din anul al doilea, lui Amory i s-a încredințat un rol vacant din distribuția comediei, cel al lui *Ulei Încins, locotenentul piraților*. În fiecare seară a ultimei săptămâni repetaseră la Cazinou *Ha, Ha, Hortense!*, de la două după-amiaza până la opt dimineața, ținându-se treji cu o cafea neagră și tare și dormind la cursuri, în pauze. Loc special, Cazinoul: un amfiteatru mare cât o șură, presărat cu băieți în roluri de fete, băieți în roluri de pirați, băieți în roluri de bebeluși; cu decorurile în curs de a fi ridicate violent pe scenă; cu omul de la lumini făcând probe de funcționare și proiectând fascicule nescontate de raze în ochi furioși; iar deasupra tuturor zgomotelor vibra zdrăngănitul constant al orchestrei, care-și acorda instrumentele, sau veselul dum-dum al unei melodii de la Triangle. Băiatul care scrie versurile stă în picioare într-un colț, rozând capătul creionului: mai are douăzeci de minute ca să se gândească la ceva pentru bisări. Producătorul se ceartă cu secretarul despre câți bani să se cheltuiască pentru „afurisitele de costume de lăptăreasă”. Un fost absolvent, președinte al clubului în nouăzeci și opt, se apleacă afară din lojă, gândindu-se că pe vremea sa totul fusese mult mai simplu.

Cum de se realiza totuși un spectacol la Triangle era un mister total, dar, oricum, un mister plin de zarvă, fie că-ți dădeai sau nu destulă osteneală ca să ai voie să porți un mic triunghi de aur pe lanțul de la ceas. *Ha, Ha, Hortense!* fusese rescrisă de șase ori și avea trecute în program numele a nouă colaboratori. Toate spectacolele de la Triangle începeau prin a fi „altceva, nu o simplă comedie muzicală”, dar când cei câțiva autori, președintele, instructorul și comitetul profesorilor își isprăveau treaba, tot ce mai rămânea era spectacolul Triangle cel vechi și de nădejde, cu vechile bancuri pe care te puteai bizui, cu vedeta din rolul principal care se îmbolnăvea sau era eliminată chiar înainte de turneu și cu bărbatul cu perciuni negri din grupul de „balerine” care „refuza absolut să se bărbierească de două ori pe zi, dracu’ s-o ia!”

Exista un moment absolut strălucit în *Ha, Ha, Hortense!* O veche tradiție princetoniană spune că oricând un student de la Yale, membru al faimoasei organizații „Craniul și oasele”, aude menționându-se numele sacru, trebuie să părăsească imediat încăperea. Tot o tradiție este și faptul că membrii ei au invariabil un succes deosebit în cariera ulterioară, adunând o grămadă de bani, de voturi, de certificate de trezorerie sau de ce și-or fi propus să adune. În consecință, la fiecare reprezentație cu *Ha, Ha, Hortense!* o jumătate de duzină de locuri rămâneau nevândute, ca să fie ocupate de șase dintre vagabonzii cei mai respingători ce puteau fi culeși de pe stradă, aranjați de machiorul de la Triangle să arate și mai rău. În momentul din spectacol când *Firebrand, șeful piraților*, arată cu degetul steagul negru și zice „Eu sunt absolvent de Yale! Luați seama la steagul meu cu craniu și oase!”, atunci cei șase vagabonzi aveau instrucțiuni să se ridice *nesmintit*, în văzul tuturor, și să iasă din teatru cu o expresie de profundă tristețe și de demnitate rănită pe față. Se susținea, deși fără dovezi, că o dată rândurile vagabonzilor angajați au fost îngroșate de un student de Yale veritabil.

Au jucat toată vacanța pentru protipendada din opt orașe mari. Lui Amory i-au plăcut cel mai mult Louisville și Memphis: aceste orașe știau cum să-și întâmpine oaspeții străini, serveau un *punch* extraordinar și etalau o diversitate uluitoare de frumusețe feminină. La Chicago a aprobat o anumită vervă ce transcendea accentul prea îngroșat. Totuși acesta era un oraș legat de Yale și, întrucât Yale Glee Club era așteptat să sosească peste o săptămână, Triangle n-a fost decât parțial omagiat. La Baltimore cei din Princeton se simțeau ca acasă și toată lumea s-a îndrăgostit de oraș. Pe tot parcursul turneului s-a consumat apă de foc așa cum se cuvine; unul dintre actori urca invariabil pe scenă bine abțiguit, pretextând că așa cerea rolul. Aveau trei vagoane private, totuși nimeni nu dormea altundeva decât în cel de-al treilea, supranumit „vagonul de animale”, unde stăteau îngrămădiți suflătorii

ochelariști ai orchestrei. Totul se petrecea atât de iute, că n-aveai timp să te plictisești, dar când au sosit la Philadelphia, aproape de sfârșitul vacanței, a fost o binecuvântare să evadeze din atmosfera grea, de flori și machiaj gras, iar mânjii și-au scos corsetele cu dureri abdominale și gemete de ușurare.

De cum s-a spart gașca, Amory a pornit grăbit spre Minneapolis, fiindcă Isabelle Borgé, verișoarea lui Sally Weatherby, urma să-și petreacă acolo iarna cât timp părinții ei erau în străinătate. Și-o amintea pe Isabelle doar ca pe o copilă cu care se jucase uneori când fusese prima dată la Minneapolis. Ea plecase și trăia la Baltimore, dar de atunci își făurise și un trecut.

Amory era plin de avânt, încrezător, excitat și exaltat. I se părea romantic și interesant să dea fuga înapoi la Minneapolis ca să revadă o fată cunoscută în copilărie, așa că, fără strângere de inimă, i-a telegrafiat mamei să nu-l aștepte... A petrecut treizeci și șase de ore în tren, gândindu-se la el însuși.

„Pipăiala”

În turneul cu Triangle Amory avusese permanent contact cu marele fenomen american contemporan - „partida de pipăială”.

Niciuna dintre mamele victoriene - și majoritatea mamelor erau victoriene - n-avea idee cât de ușor se lăsau sărutate ficele lor. „Numai *slujnicele* se poartă așa”, îi spune doamna Huston-Carmelite popularei ei fiice. „Ele sunt mai întâi sărutate și abia după aia cerute de nevastă.”

Dar Fiica Populară se logodește din șase în șase luni între vârstele de șaisprezece și douăzeci și doi de ani, când aranjează o partidă cu tânărul Hambell de la firma Cambell & Hambell, care se crede, prostul, primul ei iubit. Iar între logodne F. P. (aleasă prin sistemul eliminării de la balurile dansante, care încurajează supraviețuirea celei mai tari) mai savurează și alte ultime săruturi sentimentale în lumina lunii sau a focului din cămin sau în beznă de afară.

Amory a văzut fete făcând lucruri care până și în

mintea sa ar fi fost imposibile: mâncând la trei dimineata, după dans, în bistrouri compromițătoare sau pălăvrăgind despre toate aspectele vieții cu un aer pe jumătate serios, pe jumătate batjocoritor, și cu o excitație ascunsă care, considera Amory, echivala cu o renunțare la morală. Dar nu și-a dat seama cât de răspândit era fenomenul decât atunci când a văzut orașele dintre New York și Chicago ca pe o vastă scenă de intrigi juvenile.

O după-amiază la Plaza, cu amurgul de iarnă colorând cerul afară și zvon vag de tobe urcând de la etajele de jos... Se foiesc și umblă țațoș prin hol, luând câte un cocteil, scrupulos îmbrăcate, așteptând. Pe urmă ușile mari de sticlă se învârt și pășesc înăuntru, mărunț, trei ghemuri mari de blănuri. Urmează teatrul și apoi o masă la Midnight Frolic - desigur, mama va fi și ea prezentă, dar rolul ei se va limita la a face lucrurile să pară și mai pline de taină și de splendoare, cum șade singură la masa părăsită, spunându-și că distracțiile astea nu-s nici pe jumătate atât de destrăbălate cum le descrie lumea, numai că-s cam obositoare. Dar F. P. este iarăși îndrăgostită... *ciudat*, nu-i așa, că, deși în taxi a rămas atâta loc, F.P. și băiatul din Williams n-au mai încăput și au fost nevoiți să ia altă mașină? Bizar! N-ai observat ce îmbujorată era F.P. când a ajuns numai cu șapte minute întârziere? Dar unei F.P. „i se iartă orice”.

„Juna cea belă” a devenit un „flirt”, iar „flirtul” a devenit o „vampă-copil”. „Juna cea belă” avea cinci sau șase vizitatori în fiecare după-amiază. Dacă, prin cine știe ce accident, F.P. are doi, lucrurile devin cam încurcate pentru cel ce nu și-a fixat o întâlnire în prealabil. „Juna cea belă” era înconjurată de o duzină de cavaleri în intervalurile dintre dansuri. Încearcă s-o găsești pe „frumoasă” între dansuri, încearcă numai s-o găsești!

Aceeași fată... în plină atmosferă creată de muzica de junglă și de contestarea codurilor morale. Pentru Amory, gândul că era foarte posibil să sărute înainte de miezul nopții orice fată populară cunoscută la ora opt exercita o fascinație aparte.

— De ce naiba ne aflăm aici? a întrebat-o pe fata cu piepteni verzi în păr într-o noapte, când stăteau amândoi în limuzina cuiva, în fața Country Club-ului din Louisville.

— Habar n-am. Numai că-s plină de draci.

— Să vorbim cinstit... N-o să ne mai întâlnim niciodată. Am dorit să vin aici cu tine fiindcă te-am considerat cea mai frumoasă fată din raza vederii mele. De fapt, nu-ți pasă dac-ai să mă mai întâlnești vreodată, nu?

— Nu - dar așa vorbești cu toate fetele? Cu ce-am greșit eu?

— Și nu ai obosit de atâta dans, nu vrei o țigară sau altceva dintre lucrurile de care vorbeai? Voiai numai să fii...

— Of, hai înăuntru, l-a întrerupt ea, dacă vrei să *analizezi!* Să nu mai *vorbim* despre asta.

Când erau la modă jerseurile croșetate manual, fără mâneci, Amory, într-un acces de inspirație, le-a botezat „veste de pipăială”. Numele s-a răspândit de la un ocean la altul, pe buzele fanților de hotel și ale F.P.-urilor.

Descriptiv

Amory împlinise optsprezece ani, avea cu puțin sub un metru optzeci și arăta excepțional - dar nu într-un sens convențional al cuvântului. Avea o față foarte tânără, a cărei inocență era stricată de niște ochi verzi, pătrunzători, tiviți cu gene negre, lungi. Îi lipsea cumva magnetismul intens de sorginte animală ce însoțește adeseori frumusețea masculină sau feminină. Personalitatea sa părea că rezidă mai degrabă în ceva mental și nu-i stătea în putere s-o activeze sau s-o dezactiveze, ca pe un robinet.

Dar nimeni nu uita cum arată.

Isabelle

S-a oprit în capul scărilor. Senzația atribuită săritorilor de la trambulină, solistelor în seara premierei și tinerilor viguroși în ziua Marelui Meci a inundat-o. Ar fi trebuit să coboare în răpăitul tobelor sau pe un potpuriu cacofonic de teme din *Thaïs* și *Carmen*. Niciodată nu fusese mai curioasă să știe cum arată, niciodată atât de

satisfăcută în această privință. Împlinise șaisprezece ani acum șase luni.

— Isabelle! a strigat-o verișoara Sally din ușa camerei de toaletă.

— Sunt gata.

A înghițit un nod mic, produs de nervozitate.

— A trebuit să trimit pe cineva acasă după o altă pereche de pantofi. Vin într-o clipă.

Isabelle a dat să pornească spre camera de toaletă, ca să arunce o ultimă privire în oglindă, dar ceva a făcut-o să rămână pe loc și să se uite în jos de pe scara grandioasă a clubului Minneha. Scările descriau o curbă chinuitoare și nu putea distinge în holul de dedesubt decât două perechi de picioare bărbătești. Încălțate cu pantofi eleganți, de un negru identic, nu ofereau niciun indiciu asupra identității, dar ea s-a întrebat curioasă dacă una dintre perechi era cumva atașată de Amory Blaine. Deși nu-l întâlnise încă, respectivul tânăr îi ocupase o parte considerabilă a zilei – a primei zile de la sosirea ei aici. Venind cu mașina de la gară, Sally, în torentul de întrebări, destăinuiri și exagerări, îi spusese din proprie inițiativă:

— Sunt *sigură* că-l ții minte pe Amory Blaine. Ei bine, pur și simplu arde de nerăbdare să te revadă. Și-a amânat cu o zi întoarcerea la colegiu și vine deseară. A auzit atâtea despre tine... Pretinde că-și amintește de ochii tăi.

Ultima propoziție o încântase pe Isabelle. Le pune pe amândouă pe picior de egalitate, deși era și ea capabilă să-și regizeze propriile povești romantice, cu sau fără pregătire publicitară. Dar după tremurul anticipativ trăise o senzație de scufundare care o îndemnase să întrebe:

— Cum adică a auzit multe despre mine? Ce fel de lucruri a auzit?

Sally zâmbise. Față de verișoara sa mai provincială simțea nevoia să fie călăuză.

— Știe că ești... că ești considerată frumoasă și așa mai departe.

Făcuse o pauză.

— Și cred că a auzit că ai fost sărutată.

La aceste cuvinte, pumnișorul lui Isabelle se strânsese sub mantoul de blană. Era obișnuită să fie urmărită în maniera aceasta de trecutul ei disperat, dar pomenirea lui stârnea în ea, fără greș, un sentiment de ciudă. Cu toate acestea, într-un oraș străin o asemenea reputație avea avantajele ei. Era o „exaltată”, nu? Ei bine, vor vedea ei.

De la fereastră, Isabelle urmărea cum cade zăpada în dimineța înghețată. Era cu mult mai frig aici decât în Baltimore; uitase de asta. Sticla ușii laterale avea flori de gheață, iar geamurile erau încrețite cu zăpadă la colțuri. Minte ei se juca întruna cu același subiect. Se îmbrăca și el ca băiatul de colo, care înainta agale pe strada comercială aglomerată, în mocasini și costum de carnaval? Era atât de *western*! Desigur că nu arăta la fel – doar era la Princeton, în anul al doilea sau cam așa ceva. De fapt, nu avea o idee clară despre cum arăta el. Dintr-un instantaneu străvechi, păstrat într-un album de fotografii hărtănit, o impresionaseră ochii lui mari (între timp, probabil că și el crescuse pe măsura lor). Totuși în ultima lună, când se hotărâse vizita la Sally, el dobândise în mintea ei proporțiile unui adversar stimabil. Copiii, cei mai aprigi pețitori, își planifică rapid campaniile, iar Sally compusese prin corespondență o sonată inteligentă, pe măsura temperamentului excitabil al lui Isabelle. De câțva timp, Isabelle era capabilă de emoții foarte puternice, chiar dacă trecătoare...

Mașina se oprise în dreptul unei clădiri lăbărtate din piatră albă, retrasă de la strada troienită. Doamna Weatherby o salutase călduros și diferiții ei verișori mai mici fuseseră trași afară din colțurile unde tăceau respectuoși. Isabelle a făcut cunoștință cu ei cu tact. Când era în formă, își făcea aliați din toți cei cu care venea în contact, cu excepția fetelor mai mari și a unor femei mai vârstnice. Orice impresie crea, o crea cu bună știință. Jumătatea de duzină de fete cu care reînnoise cunoștința în dimineța aceea au fost toate impresionate atât de personalitatea ei deschisă, cât și de reputația ei. Amory

Blaine era un subiect la zi. Evident, puțin cam ușuratic în dragoste, nici popular, nici nepopular... Se părea că toate fetele de aici avuseseră o legătură sentimentală cu el, dar niciuna nu era dispusă să furnizeze informații utile. Însă avea să se îndrăgostească de ea... Sally făcuse publică această informație tinerelor din grupul ei și acum ele o redirecționaseră spre Sally de cum dăduseră cu ochii de Isabelle. Isabelle luase hotărârea de taină că, dacă era nevoie, se va *obliga* să-i placă de Amory – îi datora acest lucru lui Sally. Altminteri Sally ar fi putut fi extrem de dezamăgită. Sally îl descrisese în culori atât de calde: era chipeș, „distins, într-un fel, când își dă osteneala”, avea stil și era, cum se și cerea, inconstant. De fapt, regăsea în el toate calitățile romantice după care vârsta și împrejurările o îndemnau să tânjească. Se întreba dacă pantofii de dans care descriau pași de foxtrot în jurul covorașului pufos din hol îi aparțineau lui Amory.

Toate impresiile și, la drept vorbind, toate ideile aveau pentru Isabelle un caracter extrem de caleidoscopic. Poseda acel amestec ciudat de temperament artistic cu temperament social, pe care-l întâlnim frecvent la două categorii: femeile de societate și actrițele. Educația – sau, mai bine zis, sofisticarea pe care o avea – o absorbise de la băieții care se întrecuseră să-i intre în grații. Tactul ei era instinctiv și capacitatea de a se angaja în diverse iubiri era limitată numai de numărul băieților susceptibili de a-i fi pe plac și abordabili prin telefon. Cochetăria zâmbea în ochii ei mari, bruni-cafenii, și strălucea prin intensul ei magnetism personal.

Așadar, în seara aceea aștepta în capul scărilor să i se aducă pantofiorii. Tocmai când începea să devină nervoasă, Sally a apărut din camera de toaletă iradiind, ca de obicei, bună dispoziție și bonomie și au coborât împreună până la nivelul inferior, în timp ce proiectorul neastâmpărat din mintea Isabellei lumina două idei: era bucuroasă că arăta splendid în seara asta și se întreba dacă el se pricepea la dans.

La parter, în sala mare a clubului, a fost înconjurată

pentru moment de fetele cu care făcuse cunoștință după-amiază, pe urmă a auzit vocea lui Sally repetând o listă de nume și s-a pomenit făcând reverențe în fața unui sextet de siluete alb-negre, teribil de rigide și vag familiare. S-a auzit undeva numele Blaine, dar la început ea n-a reușit să-l localizeze. A urmat un moment foarte confuz, foarte juvenil, de înghionțeli și bătăi stângace pe umăr, din pricina căruia fiecare s-a pomenit angajat în conversație cu persoana pe care dorea cel mai puțin s-o întrețină. Isabelle a manevrat în așa fel încât ea și Froggy Parker, boboc la Harvard, cu care jucase cândva șotron, să găsească loc de stat pe trepte. O referire plină de umor la trecut era tot ce-i trebuia. Isabelle putea face lucruri remarcabile în societate pornind de la o singură idee. Mai întâi o repeta, fermecată, într-un contralto entuziasmat și cu o umbră de accent sudist; pe urmă o ținea la distanță și-i surâdea cu zâmbetul ei neîntrecut; apoi o oferea în diferite variante, jucând cu ea un fel de de-a prinselea mental – toate în forma nominală a dialogului. Froggy era fascinat și absolut ignorant în privința faptului că toate acestea nu erau pentru el, ci pentru ochii verzi ce străluceau sub coama de păr lucitor, dat grijuliu cu apă, aflată puțin mai la stânga – căci Isabelle îl descoperise pe Amory. Așa cum o actriță, chiar și în cea mai puternică manifestare a propriului său magnetism conștient, percepe o imagine bine conturată a spectatorilor din primul rând, și Isabelle reușise să-și cântărească oponentul. Mai întâi, avea părul castaniu și, după dezamăgirea pe care o simțea, știa că se așteptase să fie brunet și la fel de zvelt ca băieții din reclamele pentru jartiere. În rest, o ușoară îmbujorare, un profil armonios, romantic, efectul produs de un costum pe corp și o cămașă vaporosă de mătase, din cele pe care femeilor le place să le vadă pe bărbați, dar de care bărbații au cam început să se sature.

În timpul acestei inspecții Amory o urmărea tăcut din ochi.

— Nu ești și tu de aceeași părere? a întrebat ea brusc, întorcându-se spre el cu inocență în ochi.

S-a produs agitație și Sally a condus lumea la masă. Amory s-a înghesuit să ajungă lângă Isabelle și i-a șoptit:

— Ești partenera mea la dineu. Am fost repartizați unul altuia.

Isabelle a rămas fără glas – abordarea era cam prea directă. De fapt, avea senzația că o replică bună îi fusese furată vedetei și încredințată unui personaj secundar... Nu trebuia să scape nicio clipă frâiele din mâini. În jurul mesei răsunau râsete cristaline, produse de încurcătura așezării mesenilor, după care mulți ochi curioși s-au întors spre ea, cea așezată aproape de capul mesei. Lui Isabelle îi plăcea enorm ceea ce se petrecea, iar Froggy Parker era atât de absorbit de strălucirea suplimentară a îmbujorării ei, încât a uitat să tragă scaunul pentru Sally și a rămas paralizat de jenă. Amory se așezase de cealaltă parte, sigur pe el și mândru, și o privea cu neascunsă admirație. I s-a adresat imediat – ca, de altfel, și Froggy:

— Am auzit multe despre tine din zilele când aveai codițe...

— N-a fost ciudat că după-amiază...?

S-au oprit amândoi. Isabelle s-a răsucit timidă spre Amory. De obicei expresia de pe fața ei constituia un răspuns mulțumitor pentru oricine, dar de data asta s-a hotărât să vorbească:

— Cum așa, ai auzit...? De la cine?

— De la toată lumea – în toți anii cât ai fost departe.

Ea a roșit, cum se cuvenea. La dreapta ei, Froggy era deja *hors de combat*, deși încă nu-și dădea seama.

— Să-ți spun de ce mi-am amintit în legătură cu tine în toți anii ăștia, a continuat Amory.

Ea s-a înclinat spre el, rămânând, modestă, cu ochii pe țelina din farfurie. Froggy a scos un suspin – cunoscându-l bine pe Amory, știa că avea talentul nativ de a se descurca în astfel de situații. S-a întors spre Sally s-o întrebe dacă anul viitor avea să plece de acasă la școală. Amory a deschis discuția cu o lovitură bine țintită:

— Am un adjectiv care ți se potrivește de minune.

Era una dintre uverturile sale favorite – rareori avea

vreo idee în minte, dar fraza asta nu putea să nu stârnească interesul și era oricând capabil să producă ceva cu aer de compliment dacă era strâns cu ușa.

— Of... care?

Fața Isabellei era un exemplu de curiozitate vrăjită.

Amory a clătinat din cap:

— Încă nu te cunosc destul de bine.

— Dar o să-mi spui... mai târziu? a șoptit ea.

El a asigurat-o că da, dând din cap.

— O să sărim peste niște dansuri.

Și Isabelle a dat din cap.

— Ți s-a spus vreodată că ai ochi pătrunzători? l-a întrebat ea.

Amory s-a străduit să-i facă și mai pătrunzători. Avea impresia, fără să bage mâna în foc, că piciorul ei îl atinsese pe al său pe sub masă. Poate că nu fusese decât piciorul mesei. Greu de spus. În orice caz, l-a străbătut un fior. S-a întrebat repede dacă va fi greu să obțină folosirea exclusivă a cămăruței de la etaj.

Copii în pădure

Evident că Isabelle și Amory nu erau inocenți, dar nu erau nici deosebit de obraznici. Mai mult, statutul de amator avea o valoare extrem de scăzută în jocul în care se prinseseră, un joc ce avea să devină, după toate probabilitățile, principalul ei obiect de studiu pentru viitorii ani. Ea începuse, după cum s-a văzut, cu frumusețea ei și temperamentul ei impresionabil; restul era produsul romanelor populare accesibile și al conversațiilor din camerele de toaletă, culese de la femeile ceva mai în vârstă. Isabelle se deprinsese cu un mers artificial încă de la vârsta de nouă ani și jumătate, când ochii ei mari și înstelați îi proclamaseră cel mai convingător calitatea de ingenuă. Proporțional, Amory se lăsa mai puțin amăgit. El aștepta să cadă masca, fără să-i conteste lui Isabelle dreptul de a o purta. Cât despre ea, nu se lăsa impresionată de aerul lui studiat de blazare sofisticată. Trăise într-un oraș mare și, din acest punct de vedere, avea un ușor avantaj. Dar înțelegea poza lui - era

doar una din zecile de convenții caracteristice unei asemenea situații. Amory își dădea seama că se bucura acum de această favoare deosebită fiindcă fata fusese pregătită să atace; știa că ea își alesese cea mai valoroasă pradă accesibilă și că va trebui să-și îmbunătățească șansele dacă nu voia să piardă avantajul. Așa că au continuat cu o infinită viclenie, care i-ar fi oripilat pe părinții fetei.

După dineu a început dansul... lin. Lin? Băieții și-o disputau pe Isabelle după numai câțiva pași și apoi se certau prin colțuri, spunând „Ai fi putut să mă lași să dansez mai mult de un centimetru” și „Nici ei nu i-a plăcut că mi-ai luat-o, mi-a spus după ce ți-am luat-o înapoi”. Era adevărat - ea le spunea același lucru tuturor, iar la despărțire le strângea ușor mâna, de parcă i-ar fi asigurat: „Să știi că dansul cu tine a fost cea mai frumoasă parte a serii”.

Dar a trecut timpul, circa două ore, și cavalerii mai puțin subtili ar fi făcut bine să-și îndrepte privirile pseudo-pătimașe în altă parte, fiindcă ora unsprezece i-a găsit pe Isabelle și pe Amory așezați pe canapeaua din odăița de lângă biblioteca de la etaj. Ea știa că formează un cuplu frumos și părea că se abandonează exclusiv acelei izolări, în timp ce frumuseți mai puțin izbitoare se foiau și pălăvrăgeau la parter.

Băieții care treceau prin fața ușii le aruncau priviri invidioase; fetele care treceau se mulțumeau să râdă și să se încrunte, devenind mai înțelepte în sinea lor.

Ajunseseră acum la un stadiu bine definit. Schimbaseră informații despre cursul vieții lor de la ultima întâlnire și Isabelle ascultase multe lucruri auzite și cu alte prilejuri. Amory era student în anul al doilea și era în conducerea clubului *The Princetonian*, al cărui președinte spera să ajungă anul viitor. El aflase că unii dintre băieții cu care ieșise ea la Baltimore erau cunoscuți drept „teribil de exaltați” și că se prezentau la dansuri într-o stare de stimulare artificială. Majoritatea aveau cam douăzeci de ani și conduceau mașini Stutz de un roșu atractiv. Se părea

că mai bine de jumătate dintre ei fuseseră deja eliminați din diferite colegii și școli, dar unii aveau nume de sportivi cunoscuți, ceea ce l-a făcut pe Amory s-o privească admirativ pe Isabelle. De fapt, Isabelle abia începea să aibă cunoștințe mai profunde despre universități. Se cunoștea din vedere și se saluta cu o mulțime de tineri care o considerau „o copilă drăguță, vrednică de ținut sub observație”. Dar Isabelle le înșira numele cu o veselie falsă, care l-ar fi descumpănit și pe un nobil vienez. Atât de mare este puterea vocilor tinere, de contralto, pe sofale care se lasă sub greutatea omului.

El a întrebat-o dacă-l credea înfumurat. Ea a răspuns că era o diferență între înfumurare și siguranță de sine. Adora siguranța de sine la bărbați.

— Froggy îți este prieten bun? s-a interesat Isabelle.

— Destul de bun... De ce?

— Când dansează, dă tare din fund.

Amory a râs.

— Dansează de parcă fata s-ar afla în spate, nu în brațele lui.

Isabelle a apreciat aceste cuvinte.

— Te pricepi să definești oamenii.

Amory a negat vehement. Cu toate acestea, a definit pentru ea câteva persoane prezente. Pe urmă au discutat despre mâini.

— Ai mâini foarte frumoase, a remarcat ea. Arată de parcă ai cânta la pian. E adevărat?

Spuneam că au atins un stadiu foarte bine definit... nu, m-am înșelat, era un stadiu foarte critic. Amory își amânase călătoria cu o zi ca s-o poată vedea, iar trenul său pleca la douăsprezece și optsprezece, în noaptea aceea. Cufărul și valiza îl așteptau deja la gară, iar ceasornicul începea să tragă tot mai greu în buzunar.

— Isabelle, a zis el pe neașteptate. Vreau să-ți spun ceva.

Vorbiseră neserios despre „luminița aia jucăușă” din ochii ei, iar Isabelle a înțeles, din schimbarea de ton, ce avea să urmeze - de fapt, chiar se întrebese cât de repede

avea să se întâmple. Amory a întins brațul pe deasupra capetelor lor lipite și a stins lumina electrică, așa că se găseau acum în întuneric, cu excepția dungii roșietice care venea prin ușa întredeschisă de la lămpile de citit. El și-a făcut curaj:

— Nu știu dacă știi sau nu ce ai... ce vreau să-ți spun. Doamne, Isabelle, *sună* ca o replică dintr-o piesă, dar nu e.

— Știi, a șoptit moale Isabelle.

— Poate că n-o să ne mai vedem niciodată ca acum... Uneori am un ghinion teribil.

Se înclinase spre celălalt capăt al canapelei, mai departe de ea, dar Isabelle îi distingea bine ochii în întuneric.

— Ba ai să mă mai vezi, prostituțule.

Ea a apăsat imperceptibil pe ultimul cuvânt, făcând din el aproape o alintare. Amory, ușor răgușit, a continuat:

— Am fost atras de o mulțime de oameni - de fete - și cred că și tu ai fost... de băieți, vreau să spun, dar tu...

Întrerupându-se brusc, s-a aplecat înainte, cu bărbia proptită în palme.

— Of, la ce bun?... Tu îți vei urma drumul și presupun că și eu mi-l voi urma pe al meu.

O clipă de tăcere. Isabelle era profund mișcată. Și-a răsucit batista, făcând din ea un ghem compact, și, în lumina slabă care o scălda, a lăsat-o deliberat să cadă pe jos. Mâinile li s-au atins ușor, dar niciunul n-a vorbit. Tăcerile deveneau tot mai frecvente și mai delicioase. Afară, o altă pereche desprinsă din grup urcase la etaj și exersa la pian în camera vecină. După preliminariile obișnuite, „Marșul măgarilor”, unul dintre ei a atacat melodia *Copii în pădure* și o voce ușoară, de tenor, a făcut să se audă cuvintele și în alcovul lor:

„Dă-mi mâna ta -

Voi constata

Că am plecat ca să visăm.”

Isabelle a fredonat încet melodia și a tremurat, simțind mâna lui Amory peste a sa.

— Isabelle, a șoptit el. Știi că sunt nebun după tine. Sper că și tu ții măcar puțin la mine.

— Da.

— Cât de mult? Există vreun băiat de care-ți place mai mult?

— Nu.

El de-abia o auzea, deși se apleca spre ea atât de tare, că-i simțea răsuflarea pe obraz.

— Isabelle, mă întorc la colegiu pentru șase luni nesfârșite și de ce să nu... Dacă-aș putea primi ceva care să-mi amintească de tine...

— Închide ușa.

Vocea ei abia pâlpâia, așa că Amory nu era sigur că vorbise cu adevărat. Când a închis delicat ușa, melodia a tremurat afară:

*„Lucesc razele de lună,
Sărută-mă de noapte bună.”*

„Ce cântec splendid!” își spunea ea. Totul era minunat în seara aceasta, în special scena lor romantică din cămăruță, cu mâinile lor împreunate și cu inevitabilul încântător de aproape. Viziunea vieții ei viitoare era alcătuită din astfel de scene, înșiruite la nesfârșit: sub clar de lună, în lumina palidă a stelelor, pe bancheta din spate a unor limuzine încălzite, în mașini de teren joase, dar comode, oprite la umbra pomilor – numai băiatul era, poate, altul, dar cel de acum era *atât* de dulce. El i-a luat blând mâna. Cu o mișcare bruscă, i-a întors-o și, ridicând-o la buze, i-a sărutat palma.

— Isabelle!

Șoapta lui se contopea cu muzica și parcă au plutit și mai aproape unul de celălalt. Respirația fetei s-a întetit.

— Nu pot să te sărut, Isabelle, Isabelle?

Cu buzele întredeschise, ea a întors capul spre el în întuneric. Dintr-o dată i-a asaltat un zvon de voci, un tropăit de pași repezi. Iute ca fulgerul, Amory a întins brațul și a aprins lumina, iar când ușa a zburat în lături și trei băieți – printre care Froggy cel furios și iubitor de

dans - s-au repezit înăuntru, Amory răsfoia revistele de pe măsuță, în timp ce Isabelle ședea nemișcată, senină și defel rușinată, întâmpinându-i cu un zâmbet de bun venit. Dar inima îi bătea să-i spargă pieptul și se simțea foarte frustrată.

Evident că vraja se rupsese. Voci imperioase au solicitat un dans, cei doi au făcut schimb de priviri - de partea lui, disperare, de a ei, regret - și serata a continuat, cavalerii recâștigându-și încrederea și începând din nou să o ia unul de la altul în timpul dansului.

Cu un sfert de ceas înainte de miezul nopții, Amory a dat solemn mâna cu Isabelle în mijlocul unui grup adunat ca să-i ureze drum bun. O clipă și-a pierdut controlul și s-a enervat puțin când o voce satirică, aparținând unui ghiduș ascuns, a strigat:

— Du-o afară, Amory!

Când i-a luat mâna, a strâns-o puțin, iar ea i-a răspuns tot cu o apăsare, cum procedase cu alte douăzeci de mâini în seara aceea. Atâta tot.

La ora două, după ce se întorseseră la reședința familiei Weatherby, Sally a întrebat-o dacă ea și Amory petrecuseră „câtva timp” în cămăruță. Isabelle s-a întors tăcută spre ea. În ochi i se vedea scânteia idealismului, a celei care are visuri neprihănite, ca Ioana d’Arc.

— Nu, a răspuns. Demult nu mai fac chestii de-astea. El m-a rugat, dar l-am refuzat.

Strecurându-se sub plapumă, s-a întrebat ce-i va spune el în scrisoarea trimisă mâine cu poșta specială. Gura lui o tentase atât de tare... oare vreodată avea să...?

„Paisprezece îngeri le aveau în pază”, cânta Sally, cam adormită, în dormitorul ei.

— La dracu’! a bombănit Isabelle, lovind cu pumnul perna până a făcut din ea un morman luxos și explorând prudentă răcoarea cearșafurilor. La dracu’!

Carnaval

În ceea ce privește clubul Princetonian, Amory își realizase scopul. Snobii din anul trei, termometre ale succesului fin reglate, îl simpatizau tot mai mult pe măsură

ce se apropiau alegerile, așa că Tom și el erau vizitați de grupuri de studenți din anii mari, care intrau stânjenți în cameră, se așezau pe marginea pieselor de mobilier și vorbeau despre câte-n lună și-n stele, dar nu și despre subiectul ce-i captiva pe toți. Pe Amory îl amuzau ochii ațintiți asupra sa, iar dacă oaspeții reprezentau vreun club care nu-l interesa, îi plăcea la nebunie să-i scandalizeze cu remarcă neortodoxe:

— O, stați să văd... se adresase el într-o seară unei delegații contrariate. Ce club reprezentați?

Față de solii cluburilor Ivy, Cottage și Tiger Inn făcea pe „băiatul bun, ingenuu, nerăzgâiat”, foarte detașat și complet neștiutor de scopul vizitei.

Când a sosit dimineața fatală, la începutul lui martie, iar campusul a devenit un model al isteriei, s-a strecurat pe furiș la Cottage cu Alec Connage și a urmărit, mirându-se foarte, nebunia bruscă ce-i apucase pe colegii lui.

Existau și grupuri instabile, care migrau de la un club la altul; erau și băieți împrietenți abia de două-trei zile, care anunțau isteric, înlăcrimați, că trebuie să intre în același club și că nimic nu-i poate despărți; erau și discursuri mârâite, dezvăluind resentimente îndelung tănuite, când Studentul Brusc Important își amintea de umilințele din anul întâi. Băieți total necunoscuți erau înălțați în poziții importante, primind funcții invidiate. Alții, considerați „gata aleși”, constatau existența unor inamici de care nu știau, se simțeau ostracizați și abandonați, amenințau vehement că vor părăsi colegiul.

În propria-i gașcă Amory a văzut oameni rămași pe dinafară fiindcă purtau pălării verzi, pentru că erau „afurisite de manechine de croitorie”, pentru că se bucurau de „prea multe pile în Rai”, pentru că se îmbătaseră într-o seară „nu ca un gentleman, nici vorbă”, sau din motive secrete, greu de deslușit, necunoscute nimănui, cu excepția celor ce votaseră cu bila neagră.

Orgia asta de sociabilitate a culminat cu o petrecere gigantică la Nassau Inn, unde s-a servit *punch* din boluri imense, astfel încât tot parterul s-a transformat într-un

melanj delirant, agitat, țițător, de chipuri și voci:

— Salut, Dibby! Felicitări!

— Bun băiat, Tom. Ai o echipă bună la Cap.

— Ascultă, Kerry...

— O, Kerry, aud că te-ai dus la Tiger, cu toți halterofilii!

— În orice caz, nu m-am dus la Cottage, raiul stâlpilor de cafea!

— Se spune că Overton a leșinat când a fost invitat să intre în Ivy... A semnat imediat? Of, nu! A dat fuga cu bicicleta la Murray Dodge, temându-se să nu fie vreo greșeală.

— Cum naiba ai intrat în Cap, destrăbălat bătrân?

— 'Citări.

— Felicitări ție. Aud că ai o gașcă bună.

Când barul s-a închis, petrecerea s-a spart în grupulețe și s-a scurs, cântând, pe tot campusul înveșmântat în zăpadă, cu un fel de stranie amăgire că în sfârșit se terminase cu snobismul și încordarea, că în următorii doi ani vor putea face exact ceea ce le place.

Mult timp după aceea, Amory s-a gândit la primăvara anului doi ca la cea mai fericită perioadă din viață. Ideile i se armonizau cu viața, așa cum o găsea el. Tot ce-și dorea era să se lase în voia curentului, să viseze și să se bucure de o duzină de noi prietenii în după-amiezile de aprilie.

Într-o dimineață Alec Connage a venit să-l trezească în plină strălucire a soarelui și cu măreția specială a lui Campbell Hall oglindită în fereastră.

— Scularea, Păcat Originar. Adună-te. Să fii în față la Renwick's într-o jumătate de oră. Cineva are mașină.

A scos învelitoarea de pe birou și a depus-o precaut, cu toate articolele mărunte de pe ea, pe pat.

— De unde ai mașină? l-a întrebat cinic Amory.

— Secret absolut, dar nu fi un neghiob de critic, că rămâi de căruță.

— Cred că am să mai dorm, a zis calm Amory, reluându-și poziția în pat și întinzând mâna spre noptieră, după o țigară.

— Să dormi?
— De ce nu? Am curs la unsprezece treizeci.
— Idiot bătrân! Dar treaba ta. Dacă nu vrei să mergi la plajă...

Dintr-un salt, Amory a fost afară din pat, împrăștiind pe jos toate lucrurile de pe învelitoarea de birou. Plaja! N-o mai văzuse de ani de zile, de când fusese în pelerinaj cu mama lui.

— Cine mai merge? a întrebat, străduindu-se să intre în izmenele B.V.D.

— O, Dick Humbird și Kerry Holiday și Jesse Ferrenby și... ei, suntem vreo cinci-șase. Dă-i zor, băiete!

După numai zece minute, Amory devora fulgi de porumb la Renwick's, iar la nouă și jumătate au ieșit fericiți din oraș, cu destinația nisipurile de la Deal Beach.

— Știți, a zis Kerry, aici automobilul e la el acasă. De fapt, a fost furat din Asbury Park de persoane necunoscute, care l-au abandonat la Princeton și s-au îndreptat spre Vest. Humbird cel fără inimă a primit de la consiliul municipal permisiunea să-l predea proprietarului.

— Are careva ceva bani? a întrebat Ferrenby, răsucindu-se spre cei din spate de pe locul său de lângă șofer.

Un cor de voci empatiche a răspuns negativ.

— Atunci devine interesant.

— Banii, ce sunt banii? Putem vinde mașina.

— Să încasăm o taxă pe motiv că i-am salvat-o.

— Cum facem rost de mâncare? s-a interesat Amory.

— Pe onoarea mea, a răspuns Kerry, cu o privire plină de reproș, te îndoiești de abilitatea lui Kerry pentru trei zile scurte? Unii oameni au supraviețuit ani întregi cu nimic. Citește *Boy Scout Monthly*. 13

— Trei zile, a reflectat Amory, iar eu am cursuri.

— Una dintre ele este duminică.

— Oricum, a zis Amory, mai pot lipsi numai de la șase ore și mai am o lună și jumătate de școală.

— Aruncați-l din mașină!

— E lung drumul înapoi!

— Amory, ești excedat, dacă pot folosi o expresie originală.

— N-ar fi mai bine să iei un sedativ, Amory?

Amory s-a resemnat să tacă și s-a cufundat în contemplarea peisajului. Parcă se potriveau versurile lui Swinburne:

*„Oh, winter’s rains and ruins are over,
And all the seasons of snows and sins;
The days dividing lover and lover,
The light that loses, the night that wins;
And time remembered is grief forgotten,
And frosts are slain and flowers begotten,
And in green underwood and cover,
Blossom by blossom the spring begins.
The full streams feed on flower of...”¹⁴*

— Ce-i cu tine, Amory? Amory se gândește la poezie, la păsări și flori frumoșele. I-o citesc în ochi.

— Ba nu, ba nu, a mințit Amory. Mă gândeam la *Princetonian*. Trebuia să merg acolo *deseară*, dar presupun că pot să dau un telefon.

— Oh, a zis respectuos Kerry, oamenii ăștia importanți...

Amory a roșit ușor și i s-a părut că Ferrenby, un candidat învins, schițase o grimasă. Firește, Kerry glumea, dar de acum încolo era bine să nu mai pomenească de *Princetonian*.

Era o zi luminoasă și tihnită și, cum se apropiau de țărm și se făceau simțite brizele sărate, a început să-și imagineze oceanul și lungile și netedele întinderi de nisip, precum și acoperișurile roșii atârând deasupra apelor albastre. Pe urmă au străbătut în viteză orașelul și totul îi fulgera prin conștiință ca un puternic *pean* de emoții...

— Of, Dumnezeuule Doamne! a strigat Amory. *Uite!*

— Ce-i?

— Lăsați-mă să cobor, repede! Nu l-am văzut de opt ani! O, oameni buni, opriți mașina!

— Ce țânc ciudat! a remarcat Alec.

— Cred că e puțin cam excentric.

Mașina s-a oprit îndatoritor lângă bordură și Amory a alergat spre promenada de scânduri. Mai întâi a constatat că oceanul era albastru și că exista o cantitate de apă enormă, că valurile mugeau și mugeau - de fapt, toate banalitățile ce se pot rosti despre ocean, dar dacă i-ar fi spus cineva că gândește platitudini, ar fi rămas cu gura căscată de mirare.

— Acum luăm prânzul, a decretat Kerry, ajungându-l din urmă cu grupul. Hai, Amory, rupe-te de peisaj, coboară cu picioarele pe pământ.

— Mai întâi încercăm cel mai bun hotel, a continuat el, și așa mai departe.

Au străbătut cu pași mari promenada până la cel mai impozant local și, intrând în sala restaurantului, s-au răspândit repede în jurul unei mese.

— Opt Bronxuri, a comandat Alec, un *club sandwich* și cartofi *julienne*. Pentru o persoană. Restul pentru ceilalți.

Amory a mâncat puțin, întrucât își adjudecase scaunul de pe care vedea cel mai bine marea și aproape că simțea legănarea ei. După ce au terminat de mâncat, s-au lăsat pe spătarele scaunelor și au fumat liniștiți.

— Cât avem de plătit?

Unul dintre ei a parcurs nota de plată cu privirea.

— Opt douăzeci și cinci.

— Jaf curat. Le dăm doi dolari și încă unul bacșiș pentru chelner. Kerry, adună mărunțișul.

A venit ospătarul, iar Kerry i-a înmănat grav un dolar, a aruncat două bancnote de un dolar peste nota de plată și i-a întors spatele. S-au îndreptat agale spre ieșire, urmați de suspiciosul Ganimede.

— Cred că-i o greșeală, domnule.

Kerry a luat nota de plată și a examinat-o cu un ochi critic.

— Nicio greșeală, a zis, scuturând grav din cap, și, rupând bonul în patru, i-a înmănat bucățelele de hârtie chelnerului, care, uluit, a înmărmurit și nu și-a mai

recăpătat graiul până la ieșirea lor.

— N-o să ne dea în urmărire?

— Nu, a zis Kerry. La început va crede că suntem fiii patronului sau cam așa ceva, după aia se va uita încă o dată la bon, îl va chema pe manager și între timp noi...

Au lăsat automobilul la Asbury și au mers cu tramvaiul la Allenhurst, să caute frumusețea feminină în pavilioanele aglomerate. La ora patru au luat o gustare în sala de mese și de data asta au achitat un procent și mai mic din costul total. Ceva din înfățișarea și *savoir-faire*-ul grupului a făcut să le meargă și nu i-a urmărit nimeni.

— Vezi tu, Amory, noi suntem socialiști de coloratură marxistă, i-a explicat Kerry. Nu credem în proprietatea privată și o supunem unui mare test.

— O să pogoare noaptea, i-a atras atenția Amory.

— Privește numai și încrede-te în Holiday.

Pe la cinci și jumătate deveniseră joviali și, braț la braț, s-au plimbat umăr la umăr în sus și-n jos pe promenadă, intonând un cântecel monoton despre valurile triste ale mării. Pe urmă Kerry a observat în mulțime un chip care i-a atras atenția și, repezindu-se, a reapărut după o secundă cu una dintre cele mai urâte fete văzute vreodată de Amory. Gura ei palidă se întindea de la o ureche la cealaltă, dinții îi erau proiectați în afară, ca un ic solid, și avea ochi mici și sașii, care priveau insinuant de pe lângă suprafața mare a nasului. Kerry, curtenitor, a făcut prezentările:

— Numele ei e Kaluka, regină hawaiiană! Ți-i prezint pe domnii Connage, Sloane, Humbird, Ferrenby și Blaine.

Fata a schițat câte o plecăciune pentru fiecare. Biata de ea! Amory presupunea că n-o băgase nimeni în seamă toată viața ei. Probabil că era debilă mintal. Cât timp a rămas cu ei (Kerry o invitasese la cină) n-a spus nimic care să contrazică această părere.

— Preferă felurile de mâncare din țara ei, i-a explicat Alec serios chelnerului, dar orice hrană grosolană de-a voastră e bună.

Pe timpul mesei i s-a adresat cu limbajul cel mai

respectuos, în timp ce Kerry, pe partea cealaltă, îi făcea declarații de dragoste idioate, la care fata chicotea și rânjea. Amory se mulțumea să urmărească hârjoana, gândindu-se ce mână ușoară avea Kerry și cum reușea el să transforme cel mai neînsemnat incident în ceva cu volum și contururi apăsate. Se părea că toți erau însuflețiți, într-o măsură mai mare sau mai mică, de același spirit, iar a fi cu ei însemna a te relaxa. De regulă, lui Amory îi plăceau oamenii luați unul câte unul, dar se temea de ei când se strângeau în gloată, în afară de cazul în care gloata era polarizată chiar de el. Se întreba cu cât contribuia fiecare la escapada asta, fiindcă, evident, fiecare plătea un fel de taxă spirituală. Alec și Kerry erau viața grupului, dar nu neapărat centrul. Cumva, tăcutul Humbird și Sloane, cu trufia lui nestăpânită, constituiau centrul.

Încă din primul an de facultate, Dick Humbird i se păruse lui Amory tipul perfect de aristocrat. Era un tânăr zvelt, dar bine legat, cu părul negru, cârlionțat, cu trăsături frumoase și tenul cam oacheș. Tot ce spunea suna intangibil de adecvat. Poseda un curaj infinit, o inteligență medie, un simț al onoarei combinat cu șarm și *noblesse oblige*, care-l deosebea de ideea simplă de echitate. Putea face mai multe lucruri simultan fără să fie derutat și nici chiar cele mai boeme aventuri ale sale nu păreau să-l „excedeze”. Mulți studenți îi copiau îmbrăcămintea, îi imitau stilul de vorbire... Amory a hotărât că, probabil, Humbird reprezenta o piedică pentru progres, dar n-ar fi dorit să-l reformeze...

Se deosebea de tipul sănătos, care reprezenta în esență clasa de mijloc. Dădea impresia că nu *transpiră* niciodată. Unii nu se pot purta prietenește cu un șofer fără să se audă bârfiți după aceea. Dar dacă Humbird ar fi luat prânzul la Sherry's cu un om de culoare, toată lumea ar fi socotit că era ceva firesc. Cu toate că nu-și cunoștea nici jumătate din colegii de an, nu era snob. Prietenii îi proveneau din toate straturile sociale, dar era imposibil să-i „cultivi” prietenia. Servitorii îl adoraу și-l tratau ca pe un

zeu. Părea modelul perfect pe care se străduiește să-l atingă clasa dominantă.

— E ca în fotografiile alea din *Illustrated London News*, cu ofițerii britanici uciși, îi spusese Amory lui Alec.

— Păi, răspunsese Alec, dacă vrei să știi adevărul care ne zbârlește părul, taică-su a fost vânzător de coloniale, a făcut avere vânzând pământ în Tacoma și nu s-a stabilit decât acum zece ani la New York.

Amory avusese o stranie senzație de scufundare.

Gruparea de acum fusese posibilă datorită reunificării grupei după alegerile de la cluburi, ca un fel de ultimă și disperată încercare de a se cunoaște mai bine, de a rămâne uniți, de a lupta împotriva spiritului schismatic al cluburilor. Era o coborâre de pe înălțimile convenționale pe care ei toți umblaseră atât de țănoș.

După cină au condus-o pe Kaluka până la promenadă, iar apoi s-au întors agale la Asbury, de-a lungul plajei. Oceanul noptatic inspira o senzație nouă, fiindcă-i dispăruse toată culoarea și moliciunea de obiect vechi și părea a fi acea pustietate vastă care inculcă atâta tristețe poemelor epice vikinge. Amory și-a amintit de Kipling:

*„Beaches of Lukannon before the sealers came.”*¹⁵

Totuși oceanul continua să producă muzică, infinit de tristă.

Ora zece i-a găsit fără un sfanț. Cinaseră copios cu ultimii unsprezece cenți și, cântând, se preumblaseră printre cazinourile și arcadele luminoase înșirate de-a lungul promenadei de scânduri, oprindu-se ca să asculte aprobator *jazzband*-urile care se produceau. Kerry șterpелise de undeva o chetă pentru Orfanii de Război Francezi, care însuma un dolar și douăzeci de cenți și cu care-și cumpăraseră niște brandy, în caz că ar fi răcit în noaptea ce începuse. Își terminaseră seara la un cinematograf, izbucnind în hohote de râs sistematice la o comedie străveche, spre enervarea uimită a celorlalți cinefili. Intraseră cu ajutorul unei strategii notabile: fiecare băiat care intra îl arăta cu degetul pe cel din urma

sa. Sloane, care încheia plutonul, negase că i-ar cunoaște sau că ar fi răspunzător de îndată ce prietenii săi se amestecaseră cu publicul. Pe urmă, când un plătitor de bilet înfuriat se repezise înăuntru, îl urmăse cu nonșalanță.

Mai târziu s-au regrupat lângă cazinou și și-au făcut planuri pentru noapte. Kerry a smuls de la paznic permisiunea de a dormi chiar acolo, pe promenadă, și, după ce au strâns o uriașă colecție de rogojini și covoare de prin cabine, ca să le folosească drept saltele și pături, au pălăvrăgit până la miezul nopții, când s-au cufundat într-un somn fără vise, deși Amory s-a trudit din răspuțeri să rămână treaz, ca să vadă cum apune luna enormă în ocean.

Și așa au ținut-o două zile fericite, hoinărind în sus și în jos pe litoral cu tramvaiul sau mașina ori bătând cu piciorul promenada aglomerată. Uneori luau masa cu cei cu dare de mână, dar de cele mai multe ori cinau frugal, pe cheltuiala vreunui naiv patron de restaurant. S-au fotografiat - opt cadre - într-un studio cu dezvoltare rapidă. Kerry a insistat să-și grupeze prietenii ca pe o echipă studentască de fotbal, apoi ca pe membrii unei bande dure din East Side, cu vestoanele întoarse cu căptușeala în afară și el însuși șezând în centru, pe o lună de carton presat. Probabil că fotografii mai deține și acum pozele - în orice caz, ei nu le-au ridicat niciodată. Vremea era perfectă, așa că au dormit din nou sub cerul liber și, din nou, Amory a adormit în ciuda voinței lui.

A sosit apatica și respectabila duminică și până și marea parcă bombănea și se plângea, așa că s-au întors la Princeton făcând autostopul în camionetele Ford ale fermierilor navetiști, contractând imediat câte un guturai zdravăn, dar altminteri neafectați de hoinăreală.

Amory și-a neglijat îndatoririle și mai mult decât în anul precedent - nu în mod deliberat, ci din lene și din pricina numeroaselor alte interese. Geometria în spațiu și melancolia hexametrilor lui Corneille și Racine îți ofereau extrem de puține lucruri atractive, iar psihologia, pe care o așteptase cu plăcere, s-a dovedit a fi o materie

plictisitoare, plină de reacții musculare și de sintagme din biologie și mai puțin un studiu al personalității și al influențelor interumane. Cursul se ținea la amiază și Amory ațipea în mod regulat. Descoperind că putea răspunde la aproape orice întrebare cu „obiectiv și subiectiv, domnule profesor”, folosea această împerechere de cuvinte în orice împrejurare, iar ea deveni o glumă a grupei, fiindcă atunci când i se adresa direct o întrebare, era trezit cu un ghiont de către Ferrenby sau Sloane, ca s-o emită automat.

Mergeau mai cu seamă în excursii la Orange sau pe litoral, mai rar la New York sau Philadelphia, deși într-o seară au scos cu forța paisprezece chelnerițe de la Childs' și le-au plimbat pe Fifth Avenue pe platforma unui autobuz etajat. Cu toții au lipsit de la ore mai mult decât le era îngăduit, ceea ce însemna că trebuia să urmeze câte un curs suplimentar anul viitor, dar primăvara era un lucru prea rar ca să se lase împiedicați de ceva în coloratele lor aventuri. În mai Amory a fost ales în comitetul de promovare al studenților din anul al doilea și când, după o discuție lungă cu Alec, întinsă pe durata unei seri întregi, au alcătuit o primă listă de colegi eligibili în consiliu, s-au trecut pe ei printre cei mai siguri. Consiliul studenților din anul terminal era format din cei mai reprezentativi optsprezece studenți din anul al patrulea și, ținând seama de munca depusă de Alec ca manager al echipei de fotbal și de posibilitatea ca Amory să fie succesorul lui Burne Holiday ca președinte la *Princetonian*, estimările lor păreau suficient de motivate. Destul de straniu, amândoi l-au trecut pe D'Invilliers pe lista candidaților posibili, alegere care cu un an înainte ar fi lăsat colectivul cu gura căscată.

Toată primăvara Amory purtase o corespondență intermitentă cu Isabelle Borgé, corespondență punctată de certuri violente și însuflețită mai ales de strădaniile sale de a găsi cuvinte de amor inedite. Descoperise că Isabelle cea din scrisori era discret și enervant de nesentimentală, dar spera, în pofida evidenței, că ea nu se va dovedi o floare

prea exotica pentru a se încadra în spațiile vaste ale primăverii, așa cum se încadraseră în cuibșorul de la clubul Minnehaha. În mai i-a scris documente de câte treizeci de pagini, aproape seară de seară, expediindu-le în plicuri voluminoase, cu indicația exterioară „Partea I” și „Partea a II-a”.

— Oh, Alec, cred că m-am săturat de colegiu, a răbufnit întristat o dată, când se plimbau la asfințit.

— Cred că și eu, într-un fel.

— Tot ce-mi doresc este o căscioară undeva la țară, într-o zonă caldă, o nevastă și muncă numai cât să nu putrezesc.

— Eu la fel.

— Aș vrea să abandonez.

— Dar iubita ta ce zice?

— Oh! a gemut oripilat Amory. Nici nu se *gândește* la măritiș... adică nu acum. Vreau să spun că e o treabă de viitor.

— A mea se gândește. Suntem logodiți.

— Nu zău?

— Zău. Să nu sufli nicio vorbă, te rog, dar sunt logodit. S-ar putea să nu mă mai întorc aici la anul.

— Dar n-ai decât douăzeci de ani! Să renunți la facultate?

— Păi, Amory, nu ziceai chiar tu acum un minut... ?

— Da, îl întrerupse Amory, dar îmi exprimam doar o dorință. De fapt, n-aș putea abandona studiile. Doar că sunt așa de trist în serile astea splendide! Într-un fel, simt că nu voi mai trăi niciodată asemenea seri și că nu profit din plin de ele. Aș vrea ca iubita mea să fie aici. Dar căsătoria... nicio șansă. Mai ales că și tata zice că banii nu se mai fac așa de ușor ca altădată.

— Ce păcat că irosim serile astea, a fost de acord Alec.

Dar Amory a oftat și a folosit serile cum s-a priceput mai bine. Avea o fotografie a Isabellei într-un ceasornic vechi și în fiecare zi, fix la ora opt, stingea toate luminile, cu excepția veiozei de citit, și, așezat în dreptul ferestrei,

cu fotografia sub ochi, îi compunea fetei scrisori pline de extaz.

...Oh, ce greu îmi e să-ți scriu ce simt cu adevărat când mă gândesc neconținut la tine! Însemni acum pentru mine *un vis* pe care nu mă mai pricep să-l aștern pe hârtie. Am primit ultima ta scrisoare și a fost minunată! Am citit-o de vreo șase ori, mai ales *ultima* parte, dar îmi doresc uneori să fii mai *sinceră* și să-mi spui ce crezi cu adevărat despre mine. Totuși ultima ta scrisoare a fost dumnezeiesc de frumoasă și nu știu cum am să pot să aștept până în iunie! Fă tot posibilul să vii la festivitatea de absolvire. Cred că va fi grozavă și vreau să te aduc *pe tine* aici la sfârșitul unui an minunat. Întorc mult în minte cuvintele pe care mi le-ai adresat în seara aceea și mă întreb cât de sinceră ai fost. Dacă era altcineva, nu tu... dar, vezi, și *eu* am crezut că ești nestatornică prima oară când te-am văzut și ești atât de populară și așa mai departe, încât nu-mi vine să cred că de mine-ți place *cel mai mult*.

Oh, dragă Isabelle, este o noapte magnifică! Cineva cântă *Luna îndrăgostiților* la mandolină, undeva departe, în campus, iar muzica parcă aduce chipul tău încadrat în fereastră. Acuma cântă *La revedere, băieți, am terminat* și ce bine se potrivește cu starea mea sufletească! Căci și *eu* am terminat cu toate! M-am hotărât să nu mai beau cocteiluri niciodată și știu că nu mă voi îndrăgosti a doua oară - n-aș putea, ești prea prezentă în zilele și nopțile mele ca să mă lași să mă gândesc la o altă fată. Mereu fac cunoștință cu fete noi, care nu mă interesează. Nu pretind că aș fi blazat, fiindcă nu de asta este vorba. Doar că sunt îndrăgostit. Oh, *scumpa* mea „Isabelle” (nu știu de ce, dar nu-ți pot spune simplu Isabelle și mă tem să nu-mi scape o scumpa mea în fața părinților tăi, în iunie), *neapărat* să vii la absolvire și pe urmă vin eu la tine acasă pentru o zi și totul va fi perfect...

Și tot așa, într-o monotonie eternă, care le părea amândurora infinit de încântătoare, infinit de nouă.

A sosit luna iunie și zilele au devenit atât de

caniculare și toropitoare, încât nu-și puteau face griji din pricina examenelor, ci petreceau seri visătoare în curtea de la Cottage, discutând subiecte complicate, până când vasta privediște rurală dinspre Stony Brook se transforma într-o negură albastră, iar liliiecii împrejmuiau cu flori albe terenurile de tenis și cuvintele cedau locul țigărilor fumate în tăcere... Pe urmă coborau pe pustiita Prospect Avenue și de-a lungul lui McCosh, auzind cântece pretutindeni în jur, până ajungeau la jovialitatea fierbinte de pe Nassau Street.

În acele zile Tom D'Invilliers și Amory se plimbau până târziu. O febră a jocurilor de noroc se răspândise printre studenții anului al doilea, care petreceau multe nopți înăbușitoare aplecați deasupra zarurilor. După o astfel de partidă, ieșind din camera lui Sloane, au găsit roua deja așternută și stelele pălite pe cer.

— Să-mprumutăm niște biciclete și să facem o plimbare, a propus Amory.

— Bună idee. Nu-s deloc obosit și este aproape ultima noapte a anului școlar, zău așa, fiindcă festivitățile de absolvire încep luni.

În Holder Court au găsit două biciclete neasigurate cu lanțuri și pe la trei și jumătate dimineața rulau de-a lungul lui Lawrenceville Road.

— Ce vrei să faci în vara asta, Amory?

— Nu mă-ntreba. Aceleași chestii, presupun. O lună sau două la Lake Geneva - contez pe tine să mă vizitezi acolo în iulie, știi -, pe urmă voi fi la Minneapolis, ceea ce presupune sute de dansuri în aer liber, colindarea localurilor, plictiseală. Dar, Tom, adăugă el, brusc înșuflețit, nu crezi că a fost un an grozav?

— Nu, a declarat apăsător Tom - un Tom nou, îmbrăcat la Brooks, încălțat la Franks. Am câștigat acest joc, dar cred că n-am chef să mai joc altul vreodată. Cu tine merge, ești ca o minge de cauciuc și ți se potrivește cumva, dar eu m-am săturat până peste cap să mă adaptez la snobismul provincial din colțul ăsta de lume. Vreau să plec acolo unde oamenii nu sunt discriminați din pricina culorii cravatei sau a croielii vestonului.

— Imposibil, Tom, l-a contrazis Amory în timp ce pedaleau prin noaptea ce începea să se risipească. Oriunde ai merge, vei încerca să aplici standardele gen „a deține ceva” sau „a nu deține ceva”. De bine, de rău, am pus pecetea pe tine: ești un princetonian!

— Bine, s-a lamentat Tom cu voce scâncită, dar atunci de ce să mă mai întorc aici? Am asimilat tot ce-mi poate oferi Princeton. Încă doi ani de pedanterie goală și de tăiere de frunze la câini într-un club n-au să mă ajute. Tot ce vor izbuti este să mă dezorganizeze, să mă facă pe de-a-ntregul convențional. Chiar și acum îmi lipsește în așa hal șira spinării, încât mă mir că mai stau în poziție verticală.

— Oh, dar nu înțelegi esențialul, Tom, l-a întrerupt Amory. Aici ți s-au deschis ochii, într-un chip destul de abrupt, asupra snobismului lumii. Invariabil, Princeton dezvoltă în omul care gândește un simț social.

— Consideri că tu m-ai învățat asta, nu-i așa? a întrebat curios D'Invilliers, privindu-l țintă în ochi.

Amory a râs ușor:

— Păi, nu eu te-am învățat?

— Uneori, a spus celălalt rar, cred că ești îngerul meu malefic. Aș fi putut deveni un poet destul de interesant.

— Ei, hai, n-o lua așa în tragic! Tu ai ales să vii la un colegiu din Est. Aveai posibilitatea fie să ți se deschidă ochii asupra zbaterii josnice a oamenilor, fie să treci ca orbul prin studenție și să nu observi nimic. Și n-ai fi suportat să fii așa - ca Marty Kaye.

— Da, a recunoscut Tom, ai dreptate. N-aș fi suportat. Totuși e tragic să devii cinic la douăzeci de ani.

— Eu m-am născut cinic, a murmurat Amory. Sunt un idealist cinic.

A tăcut, întrebându-se dacă sintagma avea vreun sens.

Ajunși la școala adormită din Lawrenceville, s-au hotărât să pornească înapoi.

— E bună plimbarea, nu? a întrebat Tom după o

vreme.

— Da: un sfârșit bun, un *knock-out*. Totul e grozav astă-seară. Oh, o vară lungă, lunguroasă, cu Isabelle!

— Tu și Isabelle a ta! Pariez că-i o fată comună... Hai să recităm niște poezii.

Așa că Amory a declamat *Odă unei privighetori*¹⁶ pentru tufele pe lângă care treceau.

— N-am să ajung niciodată poet, a zis el după ce a isprăvit. De fapt, cred că nu am o fire suficient de senzuală. Nu există decât câteva lucruri destul de evidente pe care le consider prin excelență frumoase: femeile, serile de primăvară, muzica noaptea, marea. Nu prind lucrurile subtile, ca „trompetele cu mârâit de-argint”. E posibil să ajung un intelectual, dar n-am să scriu niciodată altceva decât poezie mediocră.

Au intrat cu bicicletele în Princeton când soarele desena hărți colorate pe cerul din spatele clădirii masteranzilor și s-au grăbit să se bucure de înviorarea unui duș, care trebuia să țină locul somnului. Spre amiază absolvenții în haine tipătoare au inundat străzile cu orchestrele și corurile lor și în corturi s-au ținut mari reuniuni, sub flamurile negru-oranj ce fluturau și se-nvolburau în vânt. Amory a privit îndelung o clădire ce purta numărul 69. Acolo câțiva bărbați cărunți stăteau de vorbă liniștiți, în timp ce studenții treceau pe lângă ei, ca o panoramă a vieții.

Sub arcul de lumină

Pe urmă ochii de smarald ai tragediei l-au pironit dintr-o dată pe Amory din marginea lunii iunie. În seara de după plimbarea cu bicicletele la Lawrenceville, gașca sa a plecat la New York, în căutarea aventurii, și a pornit înapoi spre Princeton, cu două mașini, pe la ora douăsprezece. Fusesse o escapadă veselă, în care erau reprezentate diferite grade de chercheleală. Amory se afla în mașina a doua. Greșiseră direcția la o intersecție și se grăbeau să-i ajungă din urmă pe ceilalți.

Era o noapte senină și lui Amory i se urcase la cap beția drumului. Două strofe de poezie i se închegau

fantomatic în minte...

Așa se înfîcea automobilul gri în bezna nopții și niciun semn de viață nu mișca pe drum... Așa cum oceanul nemișcat se desparte în fața rechinului în cărări de apă strălucitoare și înstelate, pe culmi de frumusețe, pomii scăldați în clar de lună se despărteau, pereche cu pereche, în timp ce păsări mari băteau din aripi și țipau în văzduh...

Un moment lângă un han de lumini și umbre, un han galben, sub luna de șofran – apoi liniște, în timp ce crescendoul de râsete se stinge... mașina a pornit iar la drum pe aripile lunii iunie, împlânzind distanțele peste care creșteau umbre și strivind umbrele galbene, înnegrindu-le...

A urmat o frână bruscă și Amory, zgâlțâit, a deschis ochii. La marginea drumului se afla o femeie care vorbea ceva cu Alec, aflat la volan. Mai târziu avea să-și amintească aspectul de harpie pe care i-l dădea capotul vechi și vocea spartă și cavernoasă cu care vorbea

— Sunteți băieți de la Princeton?

— Da.

— Unu' de-al vostru e mort aicea și alți doi aproape morți.

— *Dumnezeule!*

— Priviți.

Femeia întinse un deget și băieții au privit îngroziți. În lumina tare a unei lămpi cu arc voltaic de la marginea șoselei zăcea o formă omenească, cu fața în jos, într-un cerc de sânge ce se lățea.

Au sărit jos din mașină. Lui Amory i se păru că... da, ceafa aceea... că părul... părul ăla... și pe urmă au întors corpul cu fața în sus.

— E Dick, Dick Humbird!

— Iisuse Hristoase!

— Vezi dacă-i bate inima!

Vocea insistentă a baborniței s-a făcut auzită cu un fel de orăcăit victorios:

— E cât se poate de mort. Mașina s-a dat peste cap. Doi dintre ei, care n-au pățit nimic, tocmai i-au dus pe

ceilalți înăuntru, dar cu ăsta nu mai e nimic de făcut.

Amory s-a repezit în casă și ceilalți l-au urmat purtând masa inertă, pe care o așezară pe canapeaua din sărăcăciosul salon de la intrare. Sloane, cu o gaură în umăr, stătea întins pe altă canapea. Delira pe jumătate și-i striga întruna cuiva că are un curs de chimie la opt și zece.

— Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat, a zis Ferrenby, cu încordare în voce. Dick conducea și refuza să plece de la volan. I-am atras atenția că a băut prea mult, pe urmă a apărut afurisita aia de curbă și... Of, *Doamne Dumnezeule!*

S-a trântit pe podea, cu fața-n jos, izbucnind într-un plâns spasmodic, fără lacrimi.

Sosise doctorul și Amory s-a dus la canapea, unde cineva i-a înmănat un cearșaf, să acopere mortul. Cu încrâncenare bruscă, i-a ridicat un braț lui Dick și apoi l-a lăsat să cadă la loc, inert. Victima avea fruntea rece, dar chipul nu-i era inexpressiv. Amory i-a privit șireturile – Dick și le legase dimineața. Chiar el le legase, iar acum devenise masa asta grea și albă. Asta era tot ce rămânea din șarmul și personalitatea acelui Dick Humbird pe care-l cunoscuse... of, și totul era atât de groaznic, de nearistocratic, de terestru! Orice tragedie posedă o vână de grotesc și de abjecție; e atât de inutilă, de zadarnică... o moarte de animal... Amory și-a amintit de o pisică moartă, ce zăcuse zdrobită pe cine știe ce ulicioară din copilărie.

— Cineva să meargă la Princeton cu Ferrenby.

Amory a ieșit pe ușă și a început să tremure ușor de frig în vântul din noaptea târzie, un vânt care mișca o aripă îndoită din masa de metal răsucit, stârnind un sunet subțire, plângător.

Crescendo!

Ziua următoare a trecut val-vârtej, mulțumită milostivei pronii. Când rămânea singur, gândurile lui Amory se întorceau din nou, inevitabil, la imaginea gurii roșii căscate nefiresc în mijlocul feței albe, dar, cu un efort de voință, acoperea respectiva amintire cu emoțiile prezentului și o alunga cu răceală departe de gândurile sale.

Isabelle, însoțită de mama ei, a intrat cu mașina în oraș la ora patru și s-au dus împreună pe zâmbitoarea Prospect Avenue, prin mulțimea veselă, să ia ceaiul la Cottage. În seara aceea se țineau dineurile anuale ale cluburilor, așa că la șapte Amory i-a pasat-o pe Isabelle unui boboc și i-a dat întâlnire la sala de sport, la unsprezece, când cei din anii mari puteau intra la balul bobocilor. Fata nu i-a înșelat așteptările și Amory, fericit, ardea de nerăbdare să facă din seara aceea punctul nodal al viselor sale. La ora nouă studenții din anii mari au ieșit în fața cluburilor să privească retragerea cu torțe a bobocilor, iar Amory se întreba dacă grupurile de băieți îmbrăcați la patru ace, proiectate pe fundalurile negre, maiestuoase, ale clădirilor și luminate de făclii făceau ca noaptea să pară la fel de strălucitoare în ochii bobocilor curioși, care aclamau, pe cât fusese pentru el cu un an înainte.

A doua zi, altă învâртеjeală. Au luat prânzul într-un separeu al clubului, într-un grup vesel de șase oameni, iar în timpul mesei Isabelle și Amory se priveau tandru pe deasupra puiului fript, știind că iubirea lor avea să fie eternă. Au petrecut ziua absolvirii dansând până dimineața la cinci, iar flăcăii și-o disputau pe Isabelle la dans cu un fel de abandon voios, care devenea tot mai entuziast pe măsură ce noaptea înainta. Vinurile stocate în buzunarele paltoanelor de la garderobă au făcut ca oboseala veche să-i cruțe până cândva, într-o altă zi. Un rând de celibatari este cel mai omogen grup de bărbați. Se leagănă la comanda unui singur suflet. O frumusețe brunetă le trece prin față în pași de dans, se aude un început de oftat și unda de interes se transmite de-a lungul rândului până când careva, mai șmecher, rupe rândurile și o cere pe dansatoare partenerului ei. Pe urmă, când fata de un metru optzeci (adusă de Kaye, din grupa ta, și cu care el a încercat să-ți facă toată seara cunoștință) trece din nou, săltăreață, rândul pășește înapoi, grupulețele fac stângamprejur și se concentrează asupra colțurilor îndepărtate ale sălii, deoarece la orizont apare Kaye, asudat și alarmat,

croindu-și drum cu coatele către chipurile familiare.

— Ascultă, bătrâne. Am o foarte bună...

— Regret, Kaye, dar dansul ăsta sunt ocupat. Trebuie să-i iau partenera unui tip.

— Dar următorul?

— Păi... ăăă... jur că m-am înțeles să-l înlocuiesc. Vezi de mă găsește când fata are un dans neangajat.

Amory a fost încântat când Isabelle i-a propus să lipsească o vreme de la petrecere și să dea niște ture cu mașina ei. Timp de o oră delicioasă, care s-a scurs mult prea repede, au lunecat pe drumurile tăcute din jurul Princetonului, vorbind, în culmea unei exaltări timide, despre tot ce le dădea inima ghes să spună. În mod bizar, Amory se simțea cu totul inocent și n-a făcut nicio încercare de a o săruta pe Isabelle.

A doua zi au străbătut ținutul Jersey cu mașina, au luat masa la New York, iar după-amiază s-au dus la o piesă serioasă, unde Isabelle a plâns tot timpul actului al doilea, spre stânjeneala secretă a lui Amory – deși, privind-o, inima i se umplea de tandrețe. Îl tenta să se aplece și să-i culeagă lacrimile cu buzele, iar ea își strecura mâna într-a lui la adăpostul întunericului, ca să i-o strângă dulce.

Apoi, pe la șase, au ajuns la reședința de vară a familiei Borgé din Long Island și Amory a dat fuga sus să se schimbe pentru cină. Fixându-și butonii de manșetă, și-a dat seama că se bucura de viață cu o intensitate pe care probabil că n-avea s-o mai cunoască niciodată. În lumina propriei sale tinereți, totul părea glorios. Reușise, cot la cot cu cei mai buni oameni ai promoției sale de la Princeton. Era îndrăgostit și i se răspundea cu dragoste. Aprinzând toate luminile, s-a contemplat în oglindă, căutându-și pe chip calitățile care-i permiteau să aibă o viziune mai clară decât a majorității, care-i permiteau să ia decizii ferme, să-și influențeze și să-și asculte propria voință. Existau puține lucruri în viața sa pe care le-ar fi dorit altfel... Oxfordul, bunăoară, ar fi fost, poate, un teren de joc mai mare.

S-a admirat într-o liniște totală. Cât de convenabil de

bine arăta, ce frumos îi stătea smochingul! Ieșind în hol, a așteptat o vreme în capul scărilor, fiindcă auzise pași urcând. Era Isabelle, care, din creștetul acoperit cu păr strălucitor și până la pantofiorii aurii, nu fusese niciodată mai frumoasă.

— Isabelle! a strigat aproape involuntar, desfăcându-și brațele.

Ea, ca în poveștile cu zâne, a dat fuga la pieptul lui și jumătatea aceea de minut, când buzele li s-au atins, a fost punctul culminant al vanității lui Amory, piscul atins de egoismul său juvenil.

9 Booth Tarkington (1869-1946), romancier și dramaturg american.

10 David Graham Phillips (1867- 1911), romancier minor american. Stephen Phillips (1868-1915), poet și dramaturg englez.

11 Scoțianul James Boswell (1740-1795) a fost biograful și însoțitorul fidel al marelui lexicograf și critic englez Samuel („Doctor”) Johnson (1709-1784). Prin extensie, orice biograf devotat este numit „un Boswell”.

12 „Dar adormită e sau trează? Gâtul ei

De-aproape sărutat, mai are-o urmă purpurie

Acolo unde sângele îndurerat e-mpiedicat să iasă;

Blând, blond, trup înțepat – mai palid cu o pată.”

13 Publicație destinată tinerilor cercetași.

14 „O, gata cu ploile și ruinele iernii/ Și cu toate anotimpurile cu zăpezi și păcate;/ Cu zilele ce-l despart pe iubit de iubită,/ Cu lumina care pierde, noaptea care învinge;/ Iar vremea amintită înseamnă durere uitată/ Și gerurile-s ucise, florile născute,/ Iar în lăstăriș, sub covorul verde,/ Floare după floare, începe primăvara./.../ Pâraiele pline se hrănesc cu floarea...”

15 „...Țărmurile din Lukannon înainte de sosirea vânătorilor de foci.”

16 Poem de John Keats.

Egoistul chibzuiește

— Au! Dă-mi drumul!

Amory și-a lăsat brațele să cadă de-a lungul trupului.

— Ce s-a întâmplat?

— Butonul de la gulerul cămășii... m-a rănit... Uite!

Isabelle își privea baza gâtului, unde o vânătăie micuță, de mărimea unui bob de mazăre, macula suprafața albă a pielii.

— O, Isabelle! și-a reproșat el. Sunt un netot. Pe cuvânt că-mi pare rău... N-ar fi trebuit să te strâng atât de tare.

Ea a ridicat, nervoasă, privirea.

— O, Amory, știu că n-ai nicio vină și nu m-a durut chiar așa de tare, dar ce facem cu *asta*?

— Ce facem cu ce? Cu pata aia? Va dispărea cât ai clipi din ochi.

— Dar nu dispare, s-a plâns ea după un moment de privire concentrată. Tot acolo e. Și arată ca pielea de om bătrân... Of, Amory, *ce* putem face? E chiar la înălțimea umărului tău.

— Maseaz-o, a sfătuit-o el, încercând să-și înăbușe râsul.

Isabelle a frecat delicat pata cu vârful degetelor. O lacrimă îi apăruse în ochi și i se prelingea pe obraz.

— O, Amory, a zis ea disperată, dac-o frec, parcă-mi ia *foc* gâtul. Ce să fac?

Lui Amory i s-a ivit în minte un citat și n-a rezistat tentației de a-l rosti cu voce tare:

— „*All the perfumes of Arabia will not whiten this little hand.*”¹⁷

Ea și-a înălțat privirea, iar scânteia de lacrimă din colțul ochiului părea un cristal de gheață.

— Nu-ți prea pasă.

Amory a înțeles-o greșit.

— Scumpă Isabelle, sunt sigur că...

— Nu mă atinge! a țipat fata. N-am destule pe cap, mai și *râzi* de mine!

Atunci Amory a gafat din nou:

— Păi, situația *este* comică, Isabelle, și deunăzi vorbeam despre importanța simțului umorului...

Ea îl privea cu ceva ce nu era zâmbet, ci un ecou palid, încruntat, al unui surâs, în colțul gurii.

— O, taci odată! a strigat brusc și a luat-o la fugă spre camera ei, pe coridor.

Amory a rămas pironit locului, pradă unei remușcări confuze.

— La naiba!

Când a reapărut, Isabelle purta pe umeri o eșarfă subțire. Au coborât scările într-o tăcere neștirbită nici în timpul cinei.

— Isabelle, a început destul de iritat Amory când se aranjau în mașină, gata să plece la dansul de la Greenwich Country Club, ești supărată pe mine, dar peste un minut mă supăr și eu. Hai să ne sărutăm și să ne împăcăm.

Isabelle a reflectat îmbufnată la propunerea lui.

— Nu suport să se râdă de mine, a zis ea în cele din urmă.

— Nu mai fac. Acuma nu râd, vezi?

— Dar ai râs.

— Of, nu mai fi atât de al naibii de femeie!

Buzele ei s-au curbat ușor.

— O să fiu exact ceea ce-mi place.

Amory se înfrâna destul de greu. Își dădea seama că nu are niciun dram de afecțiune reală pentru Isabelle, dar răceala ei îl călca pe nervi. Dorea s-o sărute, s-o sărute de multe ori, dar știa că dimineața ar fi putut să plece de lângă ea fără să-i pese. Dar dacă n-o săruta, avea să fie neliniștit. Asta i-ar fi știrbit ideea care-i intrase în cap: că era un cuceritor. Nu era demn de el să fie înfrânt, să se *milogească* de o războinică așa curajoasă ca Isabelle.

Poate că și ea era conștientă de acest lucru. În orice caz, Amory a văzut cum noaptea în care ar fi trebuit să se împlinească iubirea lor romantică s-a scurs încet, cu mulți fluturi de noapte deasupra capului și parfum venind din grădinile de pe marginea drumului, dar fără cuvinte doar

pe jumătate rostite, fără suspine...

După aceea au mâncat în antreul bucătăriei niște tort cu ciocolată și au băut bere de ghimbir, iar Amory și-a anunțat decizia:

— Plec dimineată devreme.

— De ce?

— De ce nu? a replicat el.

— Fiindcă nu-i nevoie.

— Cu toate acestea, plec.

— Bine, dacă insiști să fii ridicol.

— O, nu pune așa problema! a obiectat el.

— ...numai fiindcă nu te las să mă săruți. Crezi că...

— Ascultă, Isabelle, a întrerupt-o el, știi că nu despre asta este vorba. Și chiar dacă presupunem că ar fi... am ajuns într-un punct în care ori ne sărutăm... ori... ori nimic. Nu-i ca atunci când refuzi pe temeiuri morale.

Ea a șovăit.

— Zău dacă știu ce să cred despre tine, a început, făcând o încercare firavă și perversă de a aplană conflictul. Ești atât de caraghios.

— Cum așa?

— Păi, te credeam foarte sigur de tine și așa mai departe. Îți amintești ce mi-ai spus cândva - că poți face tot ce vrei, că poți obține tot ce-ți dorești?

Amory a roșit. Îi *spusese* vrute și nevrute.

— Da.

— Păi, în seara asta nu mi-ai părut stăpân pe situație. Poate ești doar un încrezut și gata.

— Nu, nu sunt, spuse el nesigur. La Princeton...

— Of, tu și Princetonul tău! După cum vorbești de el, ai crede că lumea se termină acolo. Poate că *scrii* mai bine decât oricare altul de la ziarul *The Daily Princetonian*; poate că bobocii chiar te cred important...

— Nu înțelegi...

— Ba înțeleg, l-a întrerupt ea. Înțeleg, pentru că vorbești întruna numai despre tine și odinioară îmi plăcea, dar acum nu-mi mai place.

— Și în seara asta am vorbit?

— Aici e buba, a insistat Isabelle. În seara asta te-ai supărat rău de tot. N-ai făcut decât să stai și să-mi pândești privirile. În plus, trebuie să mă gândesc bine ce spun când vorbesc cu tine - imediat mă critici.

— Prin urmare, te fac să gândești, a repetat vanitos Amory.

— Mă faci să stau cu nervii încordați - ea a rostit aceste cuvinte cu emfază - și când îmi analizezi orice emoție, cât de mică, orice instinct, atunci pur și simplu nu le mai am.

— Știu.

Amory a fost de acord cu observația ei și a clătinat din cap, în semn că nu era nimic de făcut.

— Să mergem.

Isabelle s-a sculat în picioare.

Amory s-a ridicat și el, distrat, și au pășit până la piciorul scării.

— Ce tren pot lua?

— Este unul la nouă și unsprezece, dacă vrei neapărat să pleci.

— Da, zău că trebuie. Noapte bună.

— Noapte bună.

Ajunseseră la capătul de sus al scărilor și când Amory s-a răsucit pe tocuri ca să intre în camera sa, a avut impresia că surprinde pe fața fetei o ușoară umbră de nemulțumire. A stat treaz în întuneric, întrebându-se cât de mult îi păsa, în ce măsură nefericirea lui bruscă nu era decât orgoliu rănit și dacă era, în ultimă instanță, temperamental nepotrivit pentru dragoste.

S-a trezit bucuros, inundat de un flux al conștiinței. Briza matinală umfla perdelele de creton de la geamuri și s-a mirat leneș că nu se află în camera sa de la Princeton, cu fotografia de la fotbal pe birou și afișul de la Triangle Club pe peretele din față. Pe urmă pendula veche din hol a bătut ora opt și cele petrecute aseară i-au revenit în minte. Repede ca vântul, a sărit din pat și a început să se îmbrace. Trebuia să iasă din casă înainte de a da cu ochii de Isabelle. Ceea ce păruse o întâmplare tristă i se înfățișa

acum drept un anticlimax obositor. La și jumătate terminase cu îmbrăcatul, așa că s-a așezat lângă fereastră, simțind că baierele inimii îi erau mai încordate decât ar fi crezut. Ce batjocură ironică i se părea dimineața asta! Strălucitoare și însorită, plină de parfum din grădină. Auzind vocea doamnei Borgé în solariul de jos, s-a întrebat unde era Isabelle.

Cineva a bătut la ușă.

— Mașina vine să vă ia la nouă fără zece, domnule.

Revenind la contemplarea naturii, a repetat mecanic, iarăși și iarăși, o strofă de Browning, pe care i-o citase cândva lui Isabelle într-o scrisoare:

*„Each life unfulfilled, you see,
It hangs still, patchy and scrappy;
We have not sighed deep, laughed free,
Starved, feasted, despaired - been happy.”*¹⁸

Dar viața sa nu avea să rămână neîmplinită. Îi producea o sumbră satisfacție gândul că poate ea nu fusese tot timpul decât ceea ce citise el în ea; că acesta fusese zenitul vieții ei; că nimeni n-avea s-o mai facă vreodată să gândească. Și totuși tocmai acest lucru nu-i plăcuse la el. Dintr-o dată, Amory s-a simțit obosit de gânduri, de atâta gândire.

— Naiba s-o ia! și-a spus el amar. Mi-a stricat anul!

Supraomul devine neatent

Într-o zi uscată de septembrie, Amory a sosit la Princeton și s-a amestecat în mulțimea de studenți care umpleau străzile. I se părea o modalitate prostescă de a-și începe anii mari - să petreacă dimineața patru ore în sala îmbâcsită a clădirii îndrumătorilor, îmbibându-se cu plictiseala infinită a secțiunilor conice. Domnul Rooney, codoșul acestei plictiseli, conducea seminarul, fumând nenumărate țigări Pall Mall în timp ce desena diagrame și rezolva ecuații de la șase dimineața până la miezul nopții.

— Na, Langueduc, dacă aș folosi formula asta, care ar fi poziția punctului A?

Langueduc își mișcă leneș corpul înalt de un metru

optzeci și șase, tot numai mușchi pentru fotbal, și încercă să se concentreze:

— O... o... Să mă ia naiba dacă știu, domnule profesor.

— O, bineînțeles, *bineînțeles* că n-ai putea *folosi* formula asta. Este *exact* ceea ce m-am așteptat să spui.

— Păi, sigur, e evident.

— Dar înțelegi dumneata de ce?

— Normal... cred că da.

— Dacă nu înțelegi, spune. De aia mă aflu aici: ca să-ți explic.

— Știți, domnule Rooney, dacă nu-i cu supărare, aș vrea să ne mai explicați o dată.

— Bucuros. Deci avem punctul A...

Sala era un decor al stupidității: două stative cu niște coli mari de hârtie, în fața cărora se proțăpea profesorul Rooney, în cămașă cu mâneci scurte; apoi, tolăniți dizgrațios pe scaune, doisprezece tineri: Fred Sloane, aruncătorul, care trebuia *neapărat* să fie ales; „Slim” Langueduc, care-i va bate pe cei de la Yale în toamna asta dacă va reuși un amărât de cincizeci la sută; McDowell, veselul student din anul al doilea, care credea că e o chestie foarte sportivă să vii aici la seminarii, cu toți fotbaliștiiăștia importanți.

— Amărății ăia care n-au niciun sfânt ca să ia meditații și trebuie să studieze pe parcursul trimestrului, de ei mi-e milă, îl anunțase el pe Amory într-o zi, cu o camaraderie vlăguită, exprimată prin felul cum îi atârna țigara pe buzele palide. Pentru mine ar fi o plictiseală mortală. Există atâtea altele de făcut la New York în timpul semestrului. Oricum, presupun că habar n-au ce pierd.

Atitudinea domnului McDowell degaja o asemenea impresie de cumetrie, încât Amory aproape că-l îmbrâncise prin geamul deschis când rostise cuvintele respective. În februarie maică-sa are să se mire că n-a intrat în niciun club și-i va mări alocația... Un neghiob lipsit de glagore.

Prin fumul dens și aerul de seriozitate solemnă care umpleau camera răzbătea inevitabilul strigăt de neputință:

— Nu înțeleg! Vă rog să repetați, domnule Rooney!

Majoritatea celor prezenți erau fie proști, fie prea dezinteresați ca să recunoască dacă nu înțelegeau, iar Amory se număra printre cei din urmă. El considera că este imposibil să studiezi secțiunile conice: ceva din respectabilitatea lor calmă și provocatoare, respirând sfidător în sălile cu miros stătut în care muncea domnul Rooney, le deforma ecuațiile, transformându-le în anagrame fără cap și coadă.

În noaptea de dinaintea examenului a făcut un ultim efort, cu proverbialul prosop înmuiat în apă rece, și, resemnat, s-a prezentat la examen, întrebându-se însă, nefericit, de ce primăvara își pierduse toată culoarea și toată animația. Cumva, prin trădarea lui Isabelle, noțiunea de succes studentesc își slăbise strânsoarea asupra imaginației lui și Amory contempla impasibil eventualitatea unui eșec, chiar dacă acesta ar fi atras după sine, în mod arbitrar, excluderea sa din redacția de la *Princetonian* și distrugerea șanselor de a intra în consiliul studenților din anii mari.

Dar se mai putea baza, ca de obicei, pe noroc.

Căscând, și-a scris mottoul de onoare pe prima pagină a lucrării și a ieșit agale din sală.

— Dacă nu iei examenul, a declarat abia-sositul Alec când ședeau pe pervazul din camera lui Amory și reflectau la un model de decorație murală, ești cel mai mare tâmpit din lume. Acțiunile tale la club și în campus, adică în general, vor coborî ca un ascensor.

— Știu și eu, ce dracu'! De ce pui sare pe rană?

— Pentru că meriți. Oricine își asumă riscul pe care ți l-ai asumat tu ar trebui să fie ineligibil ca președinte la *Princetonian*.

— Hai să lăsăm deoparte subiectul, protestă Amory. Taci din gură. Om trăi și om vedea. Nu vreau să mă întrebe despre asta toți cei de la club, ca și cum aș fi găscă cu ouă de aur, îndopată pentru un bâlci campestru.

Într-o seară, cam după o săptămână, Amory s-a oprit din drumul spre Renwick's, sub propria fereastră și,

văzând lumină, a strigat:

— Hei, Tom, ceva corespondență?

A apărut capul lui Alec, încadrat în pătratul galben de lumină:

— Da, ți-a venit rezultatul.

Inima a început să-i bată cu putere.

— Ce culoare are, albastru sau roz?

— Nu știu. Mai bine urcă.

Intrat în cameră, s-a dus ață la masă și abia atunci a observat brusc că mai erau mulți alții în încăpere.

— Hello, Kerry (era foarte manierat). A, colegi de la Princeton!

Majoritatea erau prieteni de-ai săi, așa că a luat plicul marcat cu „Biroul secretarului” și l-a cântărit nervos în palmă.

— Avem înăuntru o foaie importantă de hârtie.

— Deschide-l, Amory.

— Ca să fiu dramatic, vă voi spune că dacă-i albastră, îmi voi retrage numele din comitetul de redacție al lui *Prince* și scurta mea carieră se va încheia.

Făcând o pauză, a văzut pentru prima oară ochii lui Ferrenby, care-l așteptau flămânzi, cu o privire interesată. Amory i-a întors intenționat privirea.

— Urmăriți pe fața mea, gentlemen, emoțiile primitive.

Sfâșiind plicul, a ridicat fâșia de hârtie în lumină.

— Ei?

— Roz sau albastră?

— Spune-ne ce e.

— Suntem numai urechi, Amory.

— Zâmbește, înjură - fă ceva.

A urmat o tăcere... a trecut o legiune de secunde... după care el s-a uitat din nou și încă o cohortă de secunde a căzut în hăul timpului.

— Albastră ca bolta cerească, domnilor.

Urmarea

Ceea ce a făcut Amory de la începutul lui septembrie până primăvara târziu a fost atât de lipsit de noimă și de

finalitate, încât parcă nici nu merită consemnat. Firește, i-a părut rău imediat după tot ceea ce pierduse. Filosofia personală a succesului îi căzuse în cap ca un duș rece și căuta acum explicații.

— Propria-ți indolență, i-a sugerat Alec puțin mai târziu.

— Nu - ceva mai profund. Începusem să simt că sunt predestinat să ratez ocazia.

— Ești cam antipatizat la club, știi: orice ins care dă chix ne slăbește considerabil gașca.

— Urăsc acest punct de vedere.

— Sigur că poți încerca o revenire, cu puțin efort.

— Nu. Am isprăvit cu ideea de a fi o forță în viața colegiului.

— Dar, Amory, pe cuvânt, ce mă înfurie pe mine cel mai tare nu este faptul că nu vei fi președinte la *Prince* și membru în consiliul studenților, ci faptul că nu ți-ai dat osteneala să promovezi examenul.

— Pe mine nu asta mă înfurie, a răspuns Amory. Mă înnebunește aspectul concret. Lenea mea a fost în perfectă armonie cu sistemul meu personal, dar de data asta m-a lăsat de căruță norocul.

— Vrei să spui că sistemul te-a lăsat de căruță.

— Posibil.

— Bine, dar ce-ai de gând să faci? Să-ți găsești repede un alt sistem sau să te învârti pe-aici încă doi ani, în chip de „fost”?

— Încă nu știu...

— Of, Amory, adună-te!

— Poate.

Punctul de vedere al lui Amory, deși periculos, nu era prea îndepărtat de situația reală. Dacă reacțiile sale la mediul înconjurător ar fi putut fi reprezentate grafic, planșa, începând cu primii lui ani de viață, ar fi avut următorul conținut:

1. Amory cel fundamental.

2. Amory plus Beatrice.

3. Amory plus Beatrice plus Minneapolis.

După care St. Regis' îl rupsese în bucăți și-l făcuse să pornească de la început:

4. Amory plus St. Regis'.

5. Amory plus St. Regis' plus Princeton.

Atât de aproape de succes reușise să ajungă prin conformism. Amory cel fundamental, leneș, plin de imaginație și rebel, fusese aproape îngropat. Se conformase, reușise, dar, cum imaginația lui nu fusese nici satisfăcută, nici înaripată de propriul succes, se lepădase nepăsător, semiaccidental, de glorie și redevenise:

6. Amory cel fundamental.

Financiar

Tatăl lui a murit discret, neobservat, de Ziua Recunoștinței. Nepotrivirea dintre moarte, pe de o parte, și frumusețile orașului Lake Geneva ori atitudinea demnă și reticentă a mamei, pe de altă parte, l-au binedispus pe Amory, care a asistat la înmormântare cu un fel de toleranță amuzată. În sinea lui, a decis că înhumarea era de preferat incinerării și a zâmbit, amintindu-și de vechea preferință din copilărie: oxidarea lentă într-un vârful de pom. În ziua de după ceremonia funebră s-a distrat în biblioteca cea mare, cufundându-se în moliciunea canapelei în atitudini mortuare grațioase, încercând să determine dacă atunci când îi va suna și lui ceasul, era de preferat să fie găsit cu brațele încrucișate pios pe piept (Monsignor Darcy votase cândva pentru postura aceasta, considerând-o cea mai distinsă) sau cu mâinile încheștate la ceafă - o atitudine mai păgână, mai byroniană.

Ceea ce l-a interesat mult mai mult decât despărțirea definitivă a tatălui său de cele lumești a fost o discuție triumphiulară între Beatrice, domnul Barton de la Barton & Krogman, firma de avocați a familiei, și el însuși, discuție ținută la câteva zile după funeralii. Pentru prima oară, Amory a aflat ceva concret despre starea financiară a familiei și și-a dat seama ce avere bine gospodărită administrase până atunci tatăl său. A luat un registru de contabilitate cu eticheta „1906” și l-a parcurs cu deosebită luare-aminte. Cheltuielile totale pentru respectivul an se

ridicau la ceva mai mult de o sută zece mii de dolari. Dintre aceștia, patruzeci de mii proveneau din venitul personal al lui Beatrice și nu se făcuse nicio încercare de a-i justifica: totul era trecut la rubrica „Cecuri, cambii, scrisori de credit trimise lui Beatrice Blaine”. Restul cheltuielilor erau minuțios defalcate: impozitele și lucrările de reabilitare a domeniului de la Lake Geneva se ridicaseră la aproape nouă mii de dolari, iar cheltuielile totale de întreținere, inclusiv pentru automobilul electric al lui Beatrice, precum și pentru încă unul, franțuzesc, cumpărat în acel an, însumau peste treizeci și cinci de mii. Restul sumei era justificată complet, dar pe partea dreaptă a registrului se găseau, invariabil, și cheltuieli care nu intrau în balanța de plăți.

Amory a descoperit șocat în registrul pentru anul 1912 o scădere a numărului de obligațiuni deținute și o reducere drastică a veniturilor. Acest lucru nu era atât de pronunțat în cazul fondurilor lui Beatrice, dar îți sărea în ochi că în anul precedent tatăl lui făcuse multe speculații nefericite cu petrol. Se consumase foarte puțin petrol, dar Stephen Blaine se pârlise destul de rău. Anul următor și următorul și următorul indicau descreșteri similare, iar Beatrice începuse – pentru prima oară – să recurgă la banii personali pentru întreținerea gospodăriei. Totuși factura doctorului pe anul 1913 ajunsese la peste nouă mii de dolari.

În ceea ce privește starea exactă a lucrurilor, domnul Barton a fost cam vag și confuz. Se mai făcuseră recent unele investiții, al căror rezultat era deocamdată incert, și avea impresia că mai avuseseră loc și alte speculații și transferuri, în legătură cu care nu fusese consultat.

Abia după câteva luni Beatrice i-a scris lui Amory, descriindu-i situația în ansamblu. Tot ce mai rămăsese din averile Blaine și O'Hara se limita la proprietatea de la Lake Geneva și la aproximativ o jumătate de milion de dolari, investiți acum în acțiuni destul de stabile, cu dividende de numai șase la sută. De fapt, Beatrice îl informa că investea banii în acțiuni pentru calea ferată și

tramvaie cât de repede putea să efectueze transferurile.

Sunt rezonabil de sigură (îi scria ea lui Amory) că dacă putem fi încredințați de ceva, acest lucru este că oamenii nu vor să stea într-un singur loc. Domnul ăla, Ford, a exploatat la maximum ideea respectivă. Ca atare, l-am instruit pe domnul Barton să se specializeze în investiții la Northern Pacific și la Companiile acelea pentru Tranzit Rapid, cum se numesc societățile de tramvaie. N-am să-mi iert niciodată că n-am cumpărat acțiuni Bethlehem Steel. Am auzit cele mai *fascinante* povești. Amory, trebuie neapărat să devii finanțist. Sunt sigură că ți s-ar potrivi grozav. Ai putea începe ca lucrător la ghișeu sau curier, cred, iar de acolo să urci scara ierarhică – aproape fără limită. Sunt sigură că, dacă aș fi bărbat, mi-ar plăcea să mânuiesc bani. Așa cum stau lucrurile, a devenit pentru mine o pasiune senilă. Dar, până nu trec mai departe, vreau să discut ceva cu tine. O anumită doamnă Bispam, o femeie supracordială pe care am cunoscut-o la un ceai zilele astea, mi-a spus că fiul său, aflat la Yale, i-a scris că toți tinerii de acolo își poartă lenjeria de vară *pe tot parcursul iernii* și, de asemenea, că umblă tot anul cu pârul ud și cu pantofi cu talpă subțire. Amory, habar n-am dacă asta-i moda și la Princeton, dar sper că tu nu ești atât de nechibzuit. Îl împinge pe orice băiat tânăr nu numai la *pneumonie* și la *paralizie infantilă*, ci și la diferite boli de plămâni, pentru care tu ai o mare *predispoziție*. Să nu faci experiențe pe seama sănătății tale. M-am convins că nu e bine. Nu vreau să mă acopăr de ridicol, cum, indubitabil, pătesc unele mame, insistând să porți galoși, deși îmi aduc aminte că într-un an, de Crăciun, i-ai purtat *constant*, fără să-i închei la nicio cataramă și producând un fel de şuierat straniu, și refuzai să-i încâtărămezi, fiindcă nu era la modă. Dar chiar la *următorul* Crăciun n-ai mai vrut să porți nici măcar șoșoni, deși te-am implorat.

Acum ai aproape douăzeci de ani, dragul meu, și nu pot sta mereu alături de tine să văd dacă te porți rezonabil.

Ți-am scris o scrisoare cu multe aspecte practice. În

epistola precedentă te preveneam că lipsa de bani necesari pentru ceea ce dorești te face foarte prozaic și domestic, dar că noi mai avem suficienți bani pentru toate dacă ne ferim de extravagante. Ai grijă de tine, dragule, și străduiește-te să-mi scrii cel puțin *o dată* pe săptămână, pentru că dacă nu primesc nimic de la tine, îmi imaginez tot felul de lucruri oribile.

Cu afecțiune,

Mama

Prima apariție a termenului „personaj”

De Crăciun, Monsignor Darcy l-a invitat pe Amory să petreacă o săptămână la palatul Stuart de pe râul Hudson, unde au purtat conversații enorme în fața șemineului. Monsignor era cu o idee mai gras, personalitatea i se rotunjise și în acest fel, iar Amory găsea atât tihnă, cât și securitate în fotoliul jos și moale în care se scufunda, ținându-i companie la fumatul unei havane, îndeletnicirea limpezitoare de minte a vârstei mijlocii.

— Mă bate gândul să mă las de universitate, Monsignor.

— De ce?

— Toată cariera mea s-a dus pe apa sâmbetei. Credeți că-i o treabă neînsemnată și așa mai departe, dar...

— Cătuși de puțin. Cred că e ceva extrem de important. Vreau să aflu totul. Tot ce-ai făcut de la ultima noastră întâlnire.

Amory i-a povestit: a vorbit amănunțit despre căile distrugătoare pe care apucase și, într-o jumătate de oră, neliniștea i-a dispărut din voce.

— Dacă ai pleca de la colegiu, ce-ai face?

— Nu știu. Iubesc călătoriile, dar, firește, războiul ăsta plictisitor nu-ți permite să voiajezi. Oricum, mama ar fi tare dezamăgită dacă nu ajung la absolvire. Nu mă pot hotărî. Kerry Holiday mă-ndeamnă să merg cu el și să mă înscriu în Escadrila Lafayette.

— Dar îți dai seama că de fapt n-ai vrea să pleci.

— Uneori aș vrea. În seara asta aș face-o cât ai clipi.

— Pentru asta ar trebui să fii mult mai sătul de viață decât cred eu că ești. Doar te cunosc.

— Mă tem că așa e, a aprobat cu neplăcere Amory. Dar pare o rezolvare ușoară a tuturor problemelor. Când mă gândesc la încă un an inutil, care va trece greu...

— Da, te înțeleg. Dar, sincer vorbind, nu-mi fac griji în legătură cu tine. Mi se pare că progresezi absolut normal.

— Ba nu, l-a contrazis Amory. Într-un an mi-am pierdut cam jumătate din personalitate.

— Cătuși de puțin! a protestat ironic Monsignor. Ți-ai pierdut o bună parte din vanitate și atât.

— Doamne! Oricum, în sinea mea simt că aş fi preferat să mai fac o dată clasa a cincea la St. Regis'.

— Ferească Domnul! a clătinat supărat din cap Monsignor. Aia a fost o nenorocire. Acum ți se întâmplă ceva bun. Nimic folositor nu-ți va veni pe canalele pe care le-ai explorat în anul care a trecut.

— Ce-ar putea fi mai neprofitabil decât lipsa de chef de acum?

— Poate că e, în sine... dar tu evoluezi. Ceea ce ți s-a întâmplat ți-a dat răgaz de gândire și acum te descotorosești de o mare cantitate de balast privind succesul, nevoia de a fi supraom. Cei de felul nostru nu-și pot însuși teorii întregi, cum ai încercat să faci tu. Dacă ajungem să rezolvăm problemele de cum apar, una câte una, și ne mai rămâne și un ceas pe zi în care să gândim, putem realiza minuni, dar dacă se pune problema planurilor trufaze de dominație completă, nu reușim decât să ne facem de râs.

— Dar, Monsignor, nu-mi stă în fire să rezolv problemele una câte una.

— Amory, între noi fie vorba, eu însumi abia m-am învățat cu asta. Rezolv cu plăcere cele o sută și una probleme care vin după următoarea, dar de problema imediat următoare mă împiedic și cad, așa cum ai picat tu în toamna asta la matematică.

— Dar de ce trebuie să ne ocupăm mereu de ce se

ivește? Mie nu mi se pare nicidecum că ar trebui să acționez astfel.

— Fiindcă nu suntem personalități, ci personaje.

— Frumos spus! Ce înțelegeți prin asta?

— O personalitate este ceea ce credeai tu că ești; ceea ce tipii ăștia despre care mi-ai povestit - Kerry și Sloane - evident că sunt. Personalitatea este aproape în totalitate o chestiune de fizic. Ea îi micșorează pe oamenii asupra cărora acționează. Am văzut-o, cum se transformă într-o maladie cronică. Dar cât timp o personalitate este activă, ea trece peste „lucrul imediat următor”. Personajul, pe de altă parte, acumulează. Nu este niciodată gândit independent de ceea ce a realizat. E ca o bară de oțel pe care atârână o mie de fleacuri - lucruri uneori strălucitoare, ca ale noastre, dar pe care le folosește cu o mentalitate rece.

— Iar câteva dintre cele mai radioase lucruri pe care le posedam au căzut de pe bară tocmai când aveam mai mare nevoie de ele, a continuat Amory, incitat, metafora.

— Da, așa este. Când știi că prestigiul tău tezaurizat și talentele tale și așa mai departe sunt expuse vederii, nu trebuie să-ți mai faci griji în legătură cu nimeni; te descurci cu oricine fără nicio greutate.

— Dar, pe de altă parte, dacă sunt privat de însușirile mele, sunt neajutorat!

— Absolut.

— Este și asta, desigur, o idee.

— Tu ai acum posibilitatea de a porni de la zero, ceva ce Kerry și Sloane, din pricina constituției lor, nu vor putea face niciodată. Te-ai frecat din greșeală de două-trei ornamente și le-ai răsturnat, după care, într-o criză de nervi, le-ai dărâmat și pe celelalte. Acum misiunea ta este să colecționezi ornamente noi și cu cât privești mai departe adunându-le, cu atât mai bine. Dar nu uita: rezolvă lucrul imediat următor!

— Cât de clar știți să expuneți totul!

Astfel stăteau ei de vorbă - deseori despre ei înșiși, uneori despre filosofie sau religie, despre viață ca joc sau

mister. Prelatul parcă ghicea gândurile lui Amory înainte să și le clarifice autorul, atât de asemănătoare le erau mințile în privința formei și adâncimii.

— De ce întocmesc liste? l-a întrebat Amory într-o seară. Liste cu tot felul de lucruri.

— Pentru că ești un medievist, a răspuns Monsignor. Amândoi suntem. Este vorba de pasiunea de a clasifica și de a identifica un tip.

— Este dorința de a obține ceva definit.

— Este nucleul filosofiei scolastice.

— Până n-am venit aici, începusem să cred că devin excentric. Bănuiesc că era o poză.

— Nu te îngrijora, fiindcă a nu poza în nimic poate fi cea mai mare poză. Pozează...

— Da?

— Dar ocupă-te de lucrul imediat următor.

Reîntors la colegiu, Amory a primit câteva scrisori de la Monsignor, care i-au dat prilejul să consume o hrană mai egoistă:

Mă tem că ți-am dat prea multe asigurări privind inevitabilitatea siguranței tale și trebuie să reții că am procedat astfel în virtutea încrederii mele în resursele tale, iar nu din convingerea neroadă că ai putea izbândi fără luptă. Unele nuanțe ale caracterului tău va trebui să le socoți de la sine înțelese, dar să fii prudent când le mărturisești și altora. Ești nesentimental, aproape incapabil de afecțiune, ager fără a fi șiret și orgolios fără trufie.

Nu te lăsa dominat de sentimentul lipsei de valoare proprie; deseori în viață vei funcționa defectuos exact când te consideri în cea mai bună formă. Nu-ți fie teamă că-ți pierzi „personalitatea”, cum insiști s-o numești. La cincisprezece ani posedai strălucirea soarelui de dimineață, la douăzeci vei începe să ai strălucirea melancolică a lunii, iar la vârsta mea vei iradia, ca mine, căldura aurie, cordială, a orei patru de după-amiază.

Dacă-mi vei adresa scrisori, vezi să fie firești. Ultima,

dizertația aia despre arhitectură, a fost absolut groaznică: atât de „elitistă” încât mi te-am imaginat trăind într-un vid intelectual și emoțional. Ferește-te de impulsul de a clasifica oamenii în tipuri fixe: vei descoperi că în tinerețea lor vor persista sâcâitor în obiceiul de a sări dintr-o categorie în alta și că, lipind o etichetă superficială pe fiecare nouă cunoștință, nu faci decât să împachetezi un hopa-mitică ce va sări în picioare și-ți va rânji în față în momentul când vei începe să ai contacte cu adevărat antagonice cu lumea. În clipa de față idealizarea unui semen ca Leonardo da Vinci ar putea constitui pentru tine un far călăuzitor mult mai valoros.

Negreșit, valurile vieții te vor ridica și te vor coborî, cum mi s-a întâmplat și mie în tinerețe, dar străduiește-te să-ți păstrezi mintea limpede, iar dacă proștii sau înțelepții îndrăznesc să te critice, nu te sinchisi prea mult de ei.

Spui că numai convenția socială te ține încremenit în această „situație feminină”, dar, Amory, e vorba de mai mult decât atât: este teama că nu vei putea opri ceea ce ai început, că o vei lua razna – și știi prea bine despre ce vorbesc. Este acel al șaselea simț pe jumătate miraculos cu care detectezi răul, teama de Dumnezeu din inima ta, conștientizată doar pe jumătate.

Orice profesiune îți vei alege – religie, arhitectură, literatură –, am siguranța că Biserica te-ar face să te simți mult mai trainic ancorat, dar nu voi risca să pierd influența pe care o am asupra ta discutând cu tine în contradictoriu, chiar dacă în sinea mea sunt sigur că „hăul negru al Romanismului” se cascadează sub picioarele tale. Scrie-mi repede.

Cu multă dragoste,

Thayer Darcy

Până și lecturile lui Amory au pălit în această perioadă. El s-a cufundat și mai tare în labirintul străzilor neguroase, mărginașe, ale literaturii: Huysmans, Walter Pater, Théophile Gautier, secțiunile mai picante din Rabelais, Boccaccio, Petroniu și Suetoniu. Într-o săptămână, din pură curiozitate, a inspectat bibliotecile

personale ale colegilor săi, găsim-o pe a lui Sloane tipică: seturi de opere de Kipling, O. Henry, John Fox Jr. și Richard Harding Davis, *Ce ar trebui să știe orice femeie*, *Vraja Yukonului*, un exemplar „cu complimente” din James Whitcomb Riley, un amestec de manuale hărtănite, adnotate, și la sfârșit, spre marea lui surprindere, un volum descoperit și de el recent, o antologie cu poemele lui Rupert Brooke.

Căuta împreună cu Tom D’Invilliers printre stelele de la Princeton pe cineva care să poată deveni întemeietorul Marii Tradiții Poetice Americane.

Populația studențească însăși era mult mai interesantă în anul respectiv decât fusese tot Princetonul filistin de acum doi ani. Lucrurile se învioraseră surprinzător, deși prin sacrificarea unei bune părți din farmecul spontan al anului de început. În vechiul Princeton nu l-ar fi descoperit niciodată pe Tanaduke Wylie. Tanaduke era student în anul al doilea, avea urechi clăpăuge și un fel de a spune „Pământul se învâрте printre lunile amenințătoare ale generațiilor preconșiderate!” care-i umplea pe toți de o uimire neclară: își dădeau seama că fraza respectivă nu prea avea sens, dar nu se îndoiu că era enunțul unui suflet superior. Cel puțin așa îl considerau Tom și Amory. Ei doi i-au declarat, absolut serioși, că are o minte comparabilă cu a lui Shelley și i-au publicat poeziile în vers ultraliber și poemele în proză în *Nassau Literary Magazine*. Dar geniul lui Tanaduke absorbea multiplele culori ale epocii, așa că, spre marea dezamăgire a celor doi, el s-a lăsat cucerit de viața boemă. Acum vorbea despre Greenwich Village în loc de „luni învâртеjite” și cunoștea „muze hibernale”, neacademice, adunate ciopor la intersecția lui Broadway cu 42nd Street, în loc de pruncii shelleyeni de vis cu care le hrănise așteptările apreciative. Așa că l-au lăsat pe Tanaduke în mâinile futuriștilor, considerând că astfel el și cravatele lui extravagante vor cunoaște o soartă mai bună. Ultimul sfat pe care i l-a dat Tom a fost să se lase de scris timp de doi ani și să citească de patru ori operele complete ale lui

Alexander Pope, dar, la sugestia lui Amory cum că Pope era pentru Tanaduke cam ca o cremă pentru băătăuri folosită la dureri de stomac, s-au retras râzând, dând cu banul ca să afle dacă geniul acela era prea mare sau prea mic pentru ei.

Cu destul dispreț, Amory îi cam evita pe profesorii populari, care-și regalau admiratorii seară de seară cu poante facile și păhărele de Chartreuse. L-a dezamăgit, de asemenea, aerul de nesiguranță generală asociat oricărui subiect legat de temperamentul pedant. Opiniile și le-a formulat într-o satiră miniaturală intitulată *În sala de curs*, pe care l-a convins pe Tom s-o publice în *Nassau Lit.*:

Clovnule, bună dimineța...
De trei ori pe săptămână
Ne ții pe jar când ne vorbești,
Tachinându-ne sufletele însetate
Cu anii onctuoși ai filosofiei tale...
Bine, iată-ne, suta ta de oi,
Reglează-ți vocea, cântă, toarnă vorbe...
noi dormim...

Doar ești student, cum ni se spune;
Ai făurit, mai zilele trecute,
Un plan de curs, din câte știm
Extras dintr-un uitat *folio*,
Ai adulmecat izul unei ere,
Umplându-ți nările de praf,
Și-apoi, ridicându-te din genunchi,
Ai publicat, cu un strănut gigantic...
Dar un vecin din dreapta mea,
Considerat un „Pupă-n fund”,
Deștept și pus pe întrebat,
Prea serios s-a ridicat
După oră, ca să-ți spună
Că toată noaptea n-a dormit,
Volumul ți l-a răsfoit.
Vei fi modest, iar el îndată

Va face-o mutră-ngândurată
Și, doi pedanți, vă veți zâmbi,
La muncă-apoi vă veți grăbi.

Acum o săptămână mi-ai adus
Eseul meu, despre care-ai spus
(Prin diferite adnotări scrise pe margine de foi)
c-am ignorat cu bună știre *principiile sacrosancte ale
criticii literare* de dragul unor *calambururi ieftine...*
„Ești chiar convins că ai dreptate?”
Și „*Shaw* nu-i o autoritate”.
Dar „Pupă-n fund”, cu ce-a compus,
Te-a *câștigat* și-l placi nespus.

Și totuși te mai văd pe ici-colea
De câte ori e Shakespeare jucat,
Ai loc la teatru rezervat
Și-un vechi actor, mâncat de molii,
’Ți-ncântă secile orgolii...
Un radical apare și-l șochează
Pe *ateul ortodox*? –
Tu reprezinți bunul-simț
Cu gura căscată, din public.
Ba uneori chiar și capela îți atrage
Acea toleranță conștientă,
Larga, luminoasa opinie despre adevăr
(ce-i include pe *Kant* și pe *generalul Booth...*)
Și-așa trăiești, din șoc în șoc,
O palidă-afirmație cu noroc.

Dar ora-i gata... Treziți din letargie,
O sută de copii ai celor binecuvântați
Te păcălesc c-o vorbă, două și, cu iuți picioare,
Bat ritmul libertății pe strâmte coridoare...
Și uită, pe *pământu-ngust la minte*,
Marele Căscat ce te-a adus pe lume.
În aprilie Kerry Holiday a plecat de la colegiu în
Franța, ca să se înroleze în Escadrila Lafayette. Invidia și

admirația lui Amory față de acest gest au fost înecate într-o experiență proprie, a cărei importanță n-a reușit s-o aprecieze niciodată la justa ei valoare, dar care l-a obsedat după aceea timp de trei ani.

Diavolul

De la Healy's au plecat la douăsprezece și s-au dus la Bistolar's cu taxiul. Erau patru: Axia Marlowe și Phoebe Column de la spectacolul *Summer Garden*, apoi Fred Sloane și Amory. Noaptea era încă atât de tânără, încât se simțeau caraghioși din cauza surplusului de energie și au năvălit în cafenea ca niște petrecăreți de-ai lui Dionysos.

— Masa patru, în mijloc la tot rahatu'! a țipat Phoebe. Grăbește-te, bătrâne dragă, le spune c-am sosit în grabă.

— Zi-le să cânte *Admiration!* a răcnit Sloane. Voi doi comandați; Phoebe și cu mine ne vom scutura trupurile depravate.

Au plecat, amestecându-se cu gloata pestriță. Axia și Amory, care abia dacă se cunoșteau de un ceas, s-au strecurat pe urmele unui chelner până la o masă care le oferea un post de observație bun. S-au așezat și au privit.

— Uite-l pe Findle Margotson din New Haven! a strigat fata, acoperind vacarmul. Salut, Findle! Iu-pii!

— O, Axia! a strigat el drept salut. Vino la masa noastră!

— Nu! i-a șoptit Amory.

— Nu pot, Findle. Sunt cu altcineva! Caută-mă mâine pe la unu.

Findle, un ins comun care arăta ca tăietorii de frunze la câini de pe la Bisty's, a răspuns incoerent și s-a întors din nou spre blonda eclatantă pe care se trudea s-o cârmească prin mulțime.

— Iată un mare idiot natural, a comentat Amory.

— O, e băiat bun! Uite-l pe bătrânul ospătar. Dacă mă întrebi, vreau un *daiquiri* dublu.

— Să fie patru.

Mulțimea se unduia, se învârtejea, își schimba aspectul. Erau mai ales studenți de la diverse colegii, dar

și o mână de gunoaie masculine de pe Broadway și femeile de două feluri, categoria superioară fiind fetele de la varieteu. În linii mari, o adunătură tipică, iar grupul lor era și el tipic. Cam trei sferturi din cei de față petreceau numai de dragul efectului, fiind prin urmare complet inocenți. Totul se termina la ușa localului, destul de devreme ca să mai prindă trenurile de Yale sau Princeton. Al patrulea sfert continua să se distreze până la ore mai mici, strângând pe haine praf din alte locuri ciudate. Petrecerea lor urma să fie una dintre cele nevinovate. Fred Sloane și Phoebe Column erau prieteni vechi; Axia și Amory, prieteni noi. Dar se pun la cale treburile bizare chiar în toiul nopții și neobișnuitul, care ne pândește mai puțin la cafenea, locaș al prozaicului și al inevitabilului, se pregătea să ruineze imaginea romantică a Broadway-ului pe care și-o făcuse Amory. Calea aleasă era atât de inexprimabil de urâtă, atât de incredibilă, încât mai târziu Amory nu s-a gândit niciodată la ceea ce s-a petrecut ca la o experiență, ci ca la o scenă dintr-o tragedie cețoasă, jucată mult înapoia vâlului. Știa totuși că avea un sens bine determinat.

Cam pe la ora unu s-au mutat la Maxim's, iar ceasurile două i-au găsit la Devinière's. Sloane băuse temeinic și era într-o stare de exaltare nesigură, dar Amory era agasant de treaz: nu se întâlneau cu niciunul dintre vechii și corupții cumpărători de șampanie care se lipeau de obicei de petrecerile lor din New York.

Tocmai se sfârșise un dans și reveneau la masa lor, când Amory și-a dat seama că, de la o masă învecinată, cineva îl ațintește cu privirea. S-a întors ca să-l vadă: era un bărbat între două vârste, într-un costum maroniu din stofă groasă, care ședea de unul singur, puțin spre colțul unei mese, și urmărea atent grupul lor. Întâlnind ochii lui Amory, insul a zâmbit ușor. Amory s-a întors către Fred, care tocmai se așeza:

— Cine-i prostul ăla livid care se zgâiește la noi? s-a plâns el indignat.

— Unde-i? a strigat Sloane. Punem să-l dea afară!

S-a ridicat în picioare, clătinându-se puternic și

ținându-se strâns de scaun.

— Unde-i?

Brusc, Axia și Phoebe s-au aplecat una spre cealaltă, șoptindu-și ceva peste masă, și, până să se dezmeticească Amory, erau cu toții în drum spre ușă.

— Acum încotro?

— Sus în apartament, a propus Phoebe. Avem brandy și apă minerală. Aici, jos, lucrurile merg cu încetinitorul.

Amory a reflectat rapid. El nu băuse și decise că dacă nu se mai atingea de băutură, își putea permite să rămână cu grupul, ca o prezență rezonabil de discretă. De fapt, era probabil un lucru necesar, ca să nu-l scape din ochi pe Sloane, care nu era în situația de a putea gândi singur. Așa că a luat-o de braț pe Axia și, îngrămădiți intim într-un taxi, au luat-o de-a curmezișul peste câteva sute de pogoane, oprind mașina în dreptul unui bloc de apartamente înalt, din piatră albă... Nu va uita niciodată strada aceea... Era un bulevard larg, mărginit pe ambele părți de clădiri albe identice, cu geamuri întunecate. Blocurile se întindeau cât vedeai cu ochii, scăldate în lumina vie a lunii, care le făcea să pară palide precum calciul. Amory își imagina că în fiecare exista un ascensor, un *groom* de culoare și un tablou cu chei; că fiecare bloc avea opt etaje și nenumărate apartamente de trei sau patru camere. A fost bucuros să intre în atmosfera veselă a apartamentului lui Phoebe și să se prăbușească pe o sofa, în timp ce fetele scotoceau după mâncare.

— Phoebe e nemaipomenită, i-a mărturisit Sloane *sotto voce*.

— Eu nu stau decât o jumătate de oră, a anunțat ferm Amory.

Se întreba dacă avusese un ton înțepat.

— Pe dracu'! Stai! a protestat Sloane. Acu', dacă suntem aicea, nu ne grăbim.

— Nu-mi place locul, a zis îmbufnat Amory. Și nici nu mi-e foame.

Phoebe a reapărut cu sandvișuri, sticla de brandy, un sifon și două pahare.

— Umple-le, Amory, a poruncit ea, și să bem pentru Fred Sloane, care are un fel de a fi rar și distins.

— Da, a susținut-o Axia, intrând, dar și pentru Amory. Îmi place de Amory.

S-a așezat lângă el și și-a pus căpșorul galben pe umărul lui.

— Eu torn în pahare, a zis Sloane; tu, Phoebe, adaugă sifonul.

Au umplut tava cu pahare.

— Gata, să-i dăm drumul!

Amory șovăia, cu paharul în mână.

Timp de un minut, tentația l-a învăluit ca un vânticel cald și când a luat paharul din mâna lui Phoebe, imaginația i s-a înflăcărat. Dar asta a fost tot, pentru că în clipa când a luat decizia, ridicând ochii, l-a văzut la numai trei metri depărtare pe bărbatul de la cafenea și, din cauza șocului, paharul i-a căzut din mâna ridicată. Iată-l acolo, pe un divan din colț, pe omul acela, pe jumătate așezat, pe jumătate tolănit pe un morman de perne. Chipul, ca și la cafenea, parcă-i era tăiat din ceară galbenă - nu albul stins, păstos, al unui mort, ci un fel de paloare virilă, pe care nu-ți venea s-o numești nesănătoasă, căci părea culoarea unui om vânjos, care a lucrat în mină sau a muncit în schimbul de noapte într-un mediu umed. Amory l-a examinat cu scrupulozitate, așa încât mai târziu l-ar fi putut desena - într-un fel - până în cele mai mici amănunte. Gura-i era dintre cele despre care se spune că exprimă sinceritate și avea ochi cenușii, fermi, care se mișcau lent de la un membru al grupului la altul, cu doar o părere de expresie interogativă. Amory i-a observat mâinile: nu erau deloc fine, dar păreau îndemânatice și extrem de puternice. Erau mâini nervoase, care se odihneau ușor pe perne și se mișcau neconținut, deschizând și închizând spasmodic pumnii. Pe urmă Amory i-a observat brusc picioarele și, simțind cum îi năvălește sângele în cap, și-a dat seama că-i e frică. Picioarele... ceva nu era în regulă cu ele... o nepotriveală pe care o simțea, nu o înțelegea... Ca o sfârșeală la o femeie zdravănă sau ca

petele de sânge de pe satin... una dintre neconcordanțele acelea teribile care-ți zgâlțâie gândurile cuibărite în colțișoarele minții. Bărbatul nu purta pantofi, ci un fel de mocasini, dar cu bombeuri ascuțite, ca niște încălțări din secolul al XIV-lea, cu vârfurile curbate în sus. Culoarea mocasinilor era maroniu întunecat și aveai impresia că picioarele îi umpleau în totalitate. Nici nu se putea spune cât de sinistru arătau...

Probabil că spusese ceva sau avusese o anumită înfățișare, fiindcă vocea Axiei a răzbătut până la el prin vid, plină de o stranie bunătate:

— Ia uitați-vă la Amory! Bietului Amory i s-a făcut rău... Ți se învâрте capul?

— Priviți-l pe omul ăla! a strigat Amory, indicând cu degetul divanul din colț.

— Vrei să zici zebra aia stacojie?! a țipat cu umor Axia. Iuhuu! Amory e urmărit de o zebra stacojie!

Sloane a râs dogit:

— Te-a dat gata zebra, Amory?

S-a făcut liniște... Bărbatul se uita întrebător la Amory. Pe urmă voci omenеști i-au parvenit slab la ureche.

— Crezusem că n-ai băut, a remarcat sardonіc Axia, dar i-a făcut bine să-i audă glasul.

Tot divanul pe care stătea necunoscutul înviase: era viu ca undele de căldură de deasupra asfaltului încins, ca o zvârcoleală de viermi...

— Întoarce-te! Întoarce-te!

Brațul Axiei a căzut peste al său.

— Nu pleci nicăieri, Amory.

El parcursese jumătate din distanța până la ușă.

— Hai, Amory, rămâi cu noi!

— Ți-e rău sau ce?

— Stai o secundă jos.

— Bea niște apă.

— Bea niște brandy...

Liftul era aproape, liftierul de culoare era pe jumătate adormit, palid ca bronzul livid... Vocea imploratoare a Axiei plutea în puțул liftului. Picioarele

alea... picioarele...

Când liftul a ajuns la parter, picioarele i-au intrat în câmpul vizual, în lumina electrică bolnăvicioasă din holul mozaicat.

Pe ulicioară

Luna înainta spre el pe strada lungă, iar Amory i-a întors spatele și s-a pus pe mers. Auzea zgomotul de pași la zece-cincisprezece metri în urma sa. Suna vag insistent, ca plescăitul moale al unor picături de ploaie. Umbra lui Amory se întindea, probabil, cam cu patru metri înainte, iar încălțărilor moi se auzeau, pesemne, cam la aceeași distanță, dar în spate. Cu instinctul unui copil, Amory se menținea consecvent în umbra neagră a blocurilor albe, despicând lumina lunii în câteva secunde înfricoșate, iar o dată rupând-o la fugă, stângaci și împiedicat. S-a oprit brusc din alergat. Trebuia să-și păstreze cumpătul, își spuse el. Buzele i se uscaseră și și le-a lins.

Dacă s-ar întâlni cu un om bun... mai erau oameni buni pe lume sau locuiau acum cu toții în blocurile albe? Oare fiecare om era urmărit în întuneric? Dar dacă ar întâlni un om bun, care să înțeleagă ce-i spune și să audă târșăitul ăsta îngrozitor de pași... Pe urmă târșăitul s-a apropiat brusc și un nor negru s-a așezat peste lună. Când lucirea palidă a conturat din nou cornișele, târșăitul ajunsese deja în dreptul său și Amory a crezut că aude o răsuflare domoală. Brusc, și-a dat seama că pașii nu erau în spate, nu fuseseră niciodată în spate, ci erau în față, iar el nu fugea de ei, ci îi urma... îi urma. A început să alerge orbește, cu pumnii strânși, cu inima bătându-i în piept ca un ciocan. Departe, în față, a apărut un punct negru care s-a lățit încet, alcătuind o formă omenească. Dar Amory depășise deja locul acela. A cotit-o pe o stradă lăturalnică îngustă, întunecată și mirosind a mucegaiuri vechi. A mers în zigzag prin bezna lungă și sinuoasă, de unde clarul de lună era alungat, cu excepția unor petice și luciri minuscule... Pe urmă s-a lăsat dintr-o dată pe vine lângă un gard, gâfâind extenuat. Pașii din față s-au oprit și a auzit cum cineva își muta ușor greutatea de pe un picior pe

celălalt, cu o mișcare continuă, ca a valurilor care ling docul.

Și-a prins fața în palme, acoperindu-și cât a putut de bine ochii și urechile. În tot acest timp nici nu i-a trecut prin cap că ar putea fi beat, că poate delirează. Avea o percepție vie a realității, pe care obiectele materiale nu i-ar fi putut-o inspira. Conținutul său intelectual părea că se supune necondiționat acestui simț, care se potrivea ca o mânășă cu tot ce i se întâmplase până acum în viață. Nu-l zăpăcea. Era ca o problemă al cărei răspuns îl vedea pe hârtie, dar pe care n-o putea rezolva. Depășise cu mult granița groazei. Se scufundase prin stratul subțire de groază de la suprafață, iar acum se mișca într-o regiune în care picioarele și teama de ziduri albe erau reale, lucruri vii, lucruri pe care trebuia să le accepte. Numai în profunzimea îndepărtată a sufletului tremura o flăcăruie plâpândă, strigându-i că e ceva care-l trage spre străfunduri, încercând să-l vâre în dosul unei uși și să trântască ușa după el. După ce ușa aceea se va fi trântit, nu vor mai exista decât zgomote de pași și ziduri albe în lumina lunii și poate el însuși va fi un zgomot de pași.

În următoarele cinci-zece minute a așteptat în umbra gardului, iar văpaia asta era cumva... era atât de aproape, încât ulterior chiar putea s-o numească. Își amintește că strigase: „Am nevoie de un prost! Of, trimite-mi un prost!” Asta o făcea înspre gardul întunecat din fața lui, din umbrele căruia veneau pașii, târșâindu-se... târșâindu-se... Își imagina că „prost” și „bun” se combinaseră cumva prin asociația de idei anterioară. Când a strigat astfel, n-a fost deloc un act de voință. Voința l-ar fi îndepărtat de silueta ce se mișca pe stradă. Strigase aproape din instinct, din străfundul straturilor suprapuse de tradiție înăscută sau ca o rugăciune venită de undeva departe de noapte. Apoi s-a auzit ceva ca o bătaie slabă de gong și prin fața ochilor i-a trecut ca un fulger, la o jumătate de metru distanță, un chip palid și deformat, cu un soi de răutate infinită care îl contorsionase ca pe o flăcăruie în vânt, *dar Amory a știut, în acea fracțiune de secundă în care s-a auzit bătaia*

gongului și ecoul ei grav, că era chipul lui Dick Humbird.

Peste câteva minute a sărit în picioare, pricepând vag că nu se mai auzea niciun zgomot și că era singur în aleea întunecată. Era frig, iar Amory a luat-o la fugă spre lumina care dezvăluia strada de la celălalt capăt al ulicioarei.

La fereastră

Era dimineața târziu când s-a trezit și a constatat că telefonul de lângă patul din camera de hotel suna frenetic și atunci și-a amintit că lăsase vorbă să fie deșteptat la unsprezece. Sloane sforăia strașnic, iar hainele îi erau aruncate grămadă lângă pat. S-au îmbrăcat și și-au luat micul dejun în tăcere, pe urmă au ieșit să ia o gură de aer. Creierul lui Amory lucra încet, străduindu-se să asimileze ceea ce se întâmplase și să separe urzeala adevărului de imaginile haotice ce-i încărcau memoria. Dacă dimineața ar fi fost rece și cenușie, ar fi reușit să apuce numaidecât frâiele trecutului, dar era o zi de mai din cele care fericesc uneori New York-ul, când aerul de pe Fifth Avenue e ca vinul slab și ușor. Amory nu dorea să afle cât și ce își mai amintea Sloane. Se pare că el nu suferea deloc de tensiunea dureroasă ce-l strângea pe Amory în menghină, obligându-i mintea să se miște înainte și înapoi, ca un ferăstrău care zbârnâie.

Pe urmă Broadway li s-a deschis în față și, la vederea Babelului de zgomote și a fețelor sulemenite, o greață a pus brusc stăpânire pe Amory.

— Pentru Dumnezeu, hai să ne întoarcem! Să scăpăm de... de locul ăsta cumplit.

Sloane i-a aruncat o privire uimită.

— Cum adică?

— Strada asta... e oribilă! Haide! Hai să ne întoarcem pe bulevard!

— Vrei cumva să zici, a spus încăpățânat Sloane, că fiindcă ai suferit de o indigestie care azi-noapte te-a făcut să te porți ca un nebun, nu vrei să mai calci niciodată pe Broadway?

Auzindu-l vorbind, Amory l-a considerat un oarecare din mulțime. Individul de lângă el a încetat să mai fie

Sloane, cel cu înfățișare blajină și cu temperament optimist, devenind una dintre fețele malefice învârtelte în torentul tulbure.

— Omule! a strigat el atât de tare, încât lumea din colț a ridicat ochii și l-a privit lung. E o mizerie, iar dacă nu vezi asta, și tu ești un mizerabil!

— N-am ce face, a răspuns îndărătnic Sloane. Ce naiba te-a apucat? Te-au năpădit vechile remușcări? Ai fi fost mai în formă dacă ai fi rămas până la capăt la petrecere.

— Am plecat, Fred, a spus răspicat Amory.

Îi tremurau genunchii și știa că dacă mai rămânea un singur minut pe stradă, avea să se prăbușească pe locul unde stătea.

— Voi veni la Vanderbilt la prânz.

A pornit grăbit și a cotit pe Fifth Avenue. Întors la hotel, s-a simțit mai bine, dar când s-a dus la frizerie, cu intenția de a cere un masaj la cap, mirosul loțiunilor și al pudrelor i-a amintit de zâmbetul lătăreț, sugestiv, al Axiei, așa că a ieșit numaidecât afară. În pragul ușii sale l-a învăluit o beznă bruscă, ca apele despicate ale unui fluviu.

Când și-a revenit în simțiri, și-a dat seama că trecuseră câteva ceasuri. S-a trântit pe pat, întorcându-se pe burtă, cuprins de spaima mortală că va înnebuni. Dorea să fie alături de oameni, de oameni, de cineva întreg la minte, prostuț și bun. A zăcut așa, nemișcat, fără să-și dea seama de trecerea timpului. Simțea cum i se reliefează venele fierbinți pe frunte, iar teroarea se întărise ca un înveliș de ghips. Simțea că pătrunde din nou prin crusta subțire a groazei și că abia acum poate distinge amurgul de umbre din care pleca. Evident, adormise iar. Și-a revenit în simțiri abia după ce a plătit nota la hotel și s-a urcat într-un taxi direct de la intrare. Ploua cu găleata.

În trenul de Princeton n-a văzut niciun cunoscut, doar niște philadelphieni rupți de oboseală. Prezența unei femei bine fardate pe locul de vizavi i-a stârnit o nouă undă de greață și a schimbat vagonul, încercând să se concentreze asupra unui articol dintr-o revistă populară. S-

a surprins recitind iar și iar aceleași paragrafe, așa că a renunțat și, înclinându-și trupul, și-a lipit ostenit fruntea înfierbântată de geamul umed. Vagonul – unul de fumători – era supraîncălzit și trăsnea de duhurile populației străine a statului. A deschis fereastra, dar l-a cuprins dârdâiala când l-a învăluit un nor de ceață. Cele două ceasuri de călătorie i s-au părut lungi cât două zile și aproape că a plâns de ușurare când turnurile din Princeton au început să-i defileze prin față, iar pătratele de lumină galbenă s-au infiltrat în ploaia albastră.

L-a găsit pe Tom stând în picioare în mijlocul camerei și aprinzându-și încă o dată, gânditor, un capăt de trabuc. Amory a avut impresia că pe fața lui se citea ușurarea de a-l vedea întors.

— Te-am visat foarte urât azi-noapte, i s-a auzit glasul spart răzbătând prin fumul țigării de foi. Parcă simțeam că ai dat de belea.

— Să nu vorbim despre asta! aproape că a țipat Amory. Nicio vorbă! Sunt obosit și terminat.

Tom l-a privit întrebător, după care s-a lăsat în fotoliu și și-a deschis caietul de italiană. Amory și-a aruncat pe podea pardesiul și pălăria, și-a desfăcut nasturele de la guler și a luat din raft, la întâmplare, un roman de Wells. „Wells e rațional”, și-a spus, „iar dacă n-are efect, îl citesc pe Rupert Brooke”.

A trecut o jumătate de oră. Afară s-a stârnit vântul și Amory privea cum crengile umede se mișcau și zgâriaau, ca niște gheare, sticla ferestrei. Tom se adâncise în studiu și tăcerea din interior nu era întreruptă decât de sfârâitul rar al vreunui chibrit sau de foșnetul pielii când își schimbau poziția în fotolii. Pe urmă interveni o schimbare, ca zigzagul unui fulger. Amory a sărit în sus, încremenind, rece ca gheața. Tom îl privea cu gura căscată, cu ochii ficși.

— Îndură-te, Doamne! a țipat Amory.

— O, sfinte Dumnezeuule! a strigat și Tom. Uită-te în spate!

Iute ca fulgerul, Amory s-a răsucit pe călcâie. N-a

văzut nimic altceva decât sticla neagră a geamului.

— A dispărut, s-a auzit vocea lui Tom după încă o secundă de tăcere terorizată. Ceva se uita la tine.

Tremurând violent, Amory a căzut înapoi în fotoliu.

— Trebuie să-ți povestesc, a zis. Am avut o pățanie teribilă. Cred că noi... că eu l-am văzut pe Diavol sau ceva... foarte asemănător. Tu ce fel de chip ai zărit acum? Sau nu, a adăugat el iute, mai bine nu-mi spune.

I-a povestit totul lui Tom. Era miezul nopții când a terminat și după aceea, cu toate luminile aprinse și cam adormiți, cei doi băieți și-au citit unul altuia, tremurând, din *Noul Machiavelli*¹⁷ până când zorii au coborât peste Witherspoon Hall și ziarul *The Princetonian* a fost aruncat la intrare și păsările de mai au salutat soarele după ploaia nopții abia încheiate.

¹⁷ „Toate parfumurile Arabiei nu pot înălbi mâna asta micuță.”

¹⁸ „Fiecare viață neîmplinită, vezi,/ Zace nemișcată, peticită și zdrențăroasă;/ N-am oftat adânc, liber n-am râs,/ N-am flămânzit, nu ne-am ospătat – n-am fost fericiți.”

¹⁹ Roman de H.G. Wells (1911).

Capitolul

4

Narcis în timpul liber

În timpul perioadei de tranziție de la Princeton, adică în ultimii doi ani petrecuți de Amory acolo, când a văzut școala schimbându-se, extinzându-se și trăind pe măsura frumuseții ei gotice prin alte mijloace decât parăzile nocturne, au sosit niște indivizi care au zguduit-o până în străfundurile ei pletorice. Unii fuseseră boboci – boboci năbădăioși – din promoția lui Amory, alții aparțineau generației următoare. La începutul ultimului său an de studenție, în jurul meselor mici de la Nassau Inn, aceștia au început să pună sub semnul întrebării, cu glas răsunător, instituțiile pe care Amory și atâția alții înaintea lui le contestaseră doar pe ascuns. Mai întâi – și în parte întâmplător – s-au legat de anumite cărți, de un anumit tip

de roman biografic, botezat de Amory „cartea căutării”. În „cartea căutării” eroul pornește în viață înarmat cu cele mai perfecționate arme, jurând să le folosească în scopul pentru care sunt ele întrebuințate de obicei, adică pentru a-l ajuta pe posesor să-și croiască drum înainte în modul cel mai egoist și mai samavolnic cu putință. Pe parcurs însă eroii „cărților căutării” descopereau că armele se puteau folosi pentru țeluri mai înălțătoare. *Fără alți zei, Strada sinistră* și *Magnificul cercetător* erau exemple de astfel de romane. Ultimul dintre cele trei l-a captivat pe Burne Holiday, făcându-l să se întrebe la începutul ultimului an în ce măsură merita să fie un autocrat cu apucături diplomatice la clubul lui de pe Prospect Avenue și să se scalde în lumina tare a unor funcții studentești. Evident, Burne își găsisse drumul în viață prin canalele aristocrației. Prin Kerry, Amory îl cunoscuse vag și pasager, dar abia în luna ianuarie a ultimului an de studenție au început să fie cu adevărat prieteni.

— Ai aflat ultimele vești? l-a întrebat Tom, venit acasă târziu într-o seară ploioasă, cu aerul triumfător pe care-l avea întotdeauna după o conversație izbutită.

— Nu. A fost exmatriculat careva? A mai naufragiat vreun pachebot?

— Mai rău. Cam o treime din studenții din anul al treilea demisionează din cluburi.

— Ce?!

— Purul adevăr.

— Din ce motiv?

— Spirit reformist, bla, bla. Burne Holiday e creierul. Președinții de cluburi se întrunesc deseară, să vadă dacă găsesc vreun mijloc de apărare comun.

— Bine, dar care-i ideea?

— O, cluburile aruncă o lumină nefavorabilă asupra democrației princetoniene, costă prea scump, consumă timp - argumentele obișnuite, pe care le auzi de obicei de la studenții din anul al doilea dezamăgiți că n-au fost acceptați ca membri. Și Woodrow credea că ar trebui abolite.

- Dar acum se întâmplă pe bune?
- Absolut. Cred că răzmerița va reuși.
- Naiba s-o ia! Te rog să-mi explici mai amănunțit.

— Ei bine, a început Tom, pare-se că ideea a apărut simultan în câteva minți strălucite. Vorbeam adineauri cu Burne, care crede că este concluzia inevitabilă, asta dacă o persoană inteligentă se gândește suficient de mult la sistemul social. Au convocat o „masă pentru discuții” și cineva a propus subiectul „abolirea cluburilor”, așa că toți s-au repezit să-l discute. Ideea exista în capetele tuturor – într-o măsură mai mare sau mai mică – și nu era nevoie decât de o scânteie ca să explodeze.

— Grozav! Pe cuvântul meu că va fi o distracție pe cînste! Cum se simt cei de la Cap and Gown?

— De parcă i-ai fi lovit cu leuca. Nu mai termină cu discuțiile, certurile și înjurăturile. Se enervează și devin când sentimentali, când brutali. Aceeași situație e în toate celelalte cluburi – am făcut rondul. Îl înghesuie într-un colț pe câte un radical și-l bombardează cu întrebări.

— Cum rezistă radicalii?

— O, destul de bine. Burne este un orator afurisit de iscusit și de o sinceritate care-ți ia piuitul. E atât de evident că demisia lui din club înseamnă pentru el mult mai mult decât înseamnă pentru noi să-l împiedicăm s-o facă, încât am avut impresia că apăr o cauză pierdută. În cele din urmă am adoptat o strălucită poziție neutră. De fapt, cred că Burne a crezut un moment că m-a convertit.

— Și zici că aproape o treime din anul al treilea va demisiona?

— Să spunem un sfert, ca să fim siguri.

— Sfinte Sisoe! Cine-ar fi crezut că e posibil?

Cineva a ciocănit scurt în ușă și a intrat Burne în persoană.

— Salut, Amory, salut, Tom.

Amory s-a ridicat în picioare.

— 'nă seara, Burne. Să nu te superi dac-o șterg; mă duc la Renwick's.

Burne s-a răsucit iute către el.

— Probabil că știi despre ce vreau să vorbesc cu Tom și nu-i secret. Aș dori să rămâi.

— Bucuros.

Amory s-a așezat înapoi și când Burne s-a cocoțat pe marginea mesei și s-a lansat în discuția cu Tom, l-a examinat pe acest revoluționar cu mult mai multă luare-amine decât până acum. Cu fruntea înaltă și bărbia puternică, având în ochii cenușii, cinstiți, ca ai lui Kerry, o anumită finețe, Burne era un tânăr care-ți insufla pe loc ideea de masivitate și securitate. Era încăpățânat, evident, dar încăpățânarea sa nu era rigidă, iar după ce l-a ascultat vorbind cinci minute, Amory și-a dat seama că nu era nici urmă de diletantism în entuziasmul lui molipsitor.

Intensa forță de atracție pe care Amory a simțit-o mai târziu emanând din Burne Holiday era diferită de admirația pe care o nutrise pentru Humbird. De data asta, la început s-a manifestat ca un interes pur mental. La alți oameni pe care-i considerase de calitate superioară îl atrăsese în primul rând personalitatea lor, iar la Burne simțea lipsa magnetismului care-l îndemna de regulă să jure credință. În seara aceea însă Amory a fost izbit de seriozitatea intensă a lui Burne, calitate pe care se obișnuise s-o asocieze numai cu prostia jalnică, și de marele lui entuziasm, care făcea să vibreze în inima sa corzi socotite moarte. Burne simboliza vag tărâmul spre care spera Amory că se îndreaptă în derivă și cam sosise momentul să zărească acel tărâm. Tom, Amory și Alec ajunseseră într-un impas. Se părea că nu mai reușesc să aibă nicio experiență comună nouă, fiindcă Tom și Alec fuseseră la fel de orbește ocupați cu treburile lor din comitete și comisii pe cât de orbește trândăvisese Amory, iar lucrurile pe care le-ar fi putut discuta de-a fir-a-păr - colegiul, personalitățile contemporane și așa mai departe - le disecaseră și răsdisecaseră în nenumărate conversații în timpul prânzurilor frugale.

În seara aceea au vorbit despre cluburi până la douăsprezece noaptea, fiind, în linii mari, de acord cu Burne. Celor doi colegi de cameră nu li s-a părut că

subiectul mai avea importanța vitală de acum doi ani, dar logica obiecțiilor aduse de Burne sistemului social se potrivea ca o mănășă cu toate gândurile lor, astfel încât n-au oferit contraargumente, ci s-au mărginit să pună întrebări, invidiind amândoi mintea sănătoasă a celuilalt, care-i dădea curajul să se ridice astfel împotriva tradiției.

Pe urmă Amory a produs o cotitură în conversație și a aflat că Burne era profund preocupat și de alte lucruri. Îl interesau științele economice și cocheta cu socialismul. Pacifismul îl ispitea; citea cu fidelitate *Masele* și pe Lev Tolstoi.

— Dar religia? l-a întrebat Amory.

— Nu știu. Multe lucruri îmi sunt încă nelămurite. Abia de curând am descoperit că am creier și m-am așternut pe citit.

— Pe citit ce?

— Totul. Trebuie să aleg, firește, dar în general mă opresc la lucruri care mă provoacă să gândesc. Acum citesc cele patru evanghelii și *Tipurile experienței religioase*.

— Ce crezi că te-a pus în mișcare?

— Probabil Wells și Tolstoi și un anumit Edward Carpenter²⁰. Deja citesc de mai bine de un an, dar numai pe anumite direcții - pe direcțiile pe care le consider fundamentale.

— Dar poezie?

— Sincer, nu ceea ce numești tu poezie și nu din motivele pentru care o citești tu... Dar tu și scrii, firește, ceea ce te face să vezi lucrurile altfel. Poetul care mă atrage e Whitman.

— Whitman?

— Da. Există în el o forță etică evidentă.

— Mi-e rușine să recunosc, dar la subiectul ăsta sunt *tabula rasa*. Tu nu, Tom?

Tom a dat sfios din cap că da.

— Da, a continuat Burne, e posibil să găsești și câteva poeme plictisitoare, dar mă refer la masa poeziilor sale. E colosal - ca Tolstoi. Ambii privesc lucrurile în față

și, deși sunt foarte diferiți, pledează cumva pentru chestii oarecum asemănătoare.

— M-ai dat gata, Burne, a recunoscut Amory. Am citit, firește, *Anna Karenina* și *Sonata Kreutzer*, dar, după mine, farmecul lui Tolstoi este de găsit mai ales în textul original, în limba rusă.

— E cel mai mare om din ultimele sute de ani! a izbucnit Burne. I-ai văzut vreodată în fotografie capul bătrân, aspru și păros?

Au discutat până la trei dimineața, sărind de la biologie la religia organizată, iar când Amory s-a vârat, tremurând, în pat, mintea îi colcăia de idei și era în continuare șocat de faptul că altcineva descoperise pârția pe care ar fi putut înainta el. Era atât de evident că Burne Holiday își dezvoltă personalitatea... iar Amory se amăgise că face și el același lucru. El adoptase o atitudine de profund cinism față de tot ce-i ieșea în cale, se gândea că omul nu este perfectibil și citea suficient de mult Shaw și Chesterton pentru a nu-și lăsa mintea să lăncezească; acum însă i se părea dintr-o dată că toate procesele sale mentale din ultimul an și jumătate erau clocite și zadarnice, o ieftină măgulire a sinelui... Și, ca un fel de fundal sumbru, îl obseda incidentul din primăvara trecută, umplându-i nopțile cu o spaimă urâtă și neîngăduindu-i să se roage. Nici măcar nu era catolic, dar acesta era singurul cod spectral pe care-l poseda catolicismul înzorzonat, ritualic, paradoxal, al cărui profet era Chesterton, ai cărui adulatori erau niște literați dezmațați de teapa lui Huysmans și Bourget, al cărui susținător american era Ralph Adams Cram, cu admirația lui totală față de catedralele din cel de-al treisprezecelea veac – un catolicism pe care Amory îl socotea prefabricat și convenabil dacă elimini preoții, sacramentele și sacrificiile.

Cum nu izbutea să adoarmă, și-a aprins lampa de la căpătâi și, luând din raft *Sonata Kreutzer*, a căutat atent în ea germenii entuziasmului lui Burne. A fi Burne devenise dintr-o dată un lucru mult mai real decât a fi inteligent. Și

totuși Amory a oftat... Aici erau alte posibile picioare de lut.

Și-a dirijat gândurile spre trecut, în urmă cu doi ani, când Burne fusese un boboc nervos, grăbit, situat mereu în umbra personalității fratelui său. Și-a amintit apoi de un incident din anul al doilea, în care, după cum clevetise lumea, Burne jucase rolul cel mai important.

Un grup mare de studenți îl auziseră pe decanul Hollister certându-se cu șoferul de taxi care-l adusese de la intersecție. În cursul altercației, decanul remarcase: „Mai bine aș cumpăra taxiul cu banii ăștia”. Plătise totuși și-și văzuse de treabă, dar a doua zi, sosind la birou, a găsit chiar taxiul respectiv în spațiul ocupat de obicei de masa lui solidă de lucru, iar pe el o pancartă cu inscripția „Proprietatea dlui decan Hollister. Cumpărat și achitat”. Doi mecanici experimentați au avut nevoie de două zile ca să dezmembreze taxiul în părțile sale componente și să-l evacueze din birou, ceea ce nu face decât să dovedească energia rară a umorului studentesc, pus sub o conducere eficientă.

Pe urmă Burne mai stârnise o dată vâlvă în aceeași toamnă. O anumită Phyllis Styles, amatoare de competiții inter-colegii, nu-și primise invitația anuală la meciul Harvard - Princeton.

Jesse Ferrenby o dusesse cu câteva săptămâni înainte la o partidă cu miză mai mică, apelând la serviciile lui Burne, cu speranța de a ruina misoginia acestuia.

— Vii la meciul cu Harvard? întrebuse Burne indiscret, numai ca să aibă un subiect de conversație.

— Dacă mă inviți! strigase imediat Phyllis.

— Bineînțeles, răspunsese fără chef Burne.

Era nepriceput în artele stăpânite de Phyllis și nu se îndoia că era vorba doar de o formă insipidă de tachinare. Nu se scursese nicio oră până când și-a dat seama cât de profund era implicat. Phyllis îl pusese la podea și-l folosea cum voia. Îl informase cu ce tren va sosi și, în general, îl deprimase cumplit. Pe lângă faptul că n-o putea înghiți pe Phyllis, ar fi dorit de fapt să asiste la meci într-o companie

masculină, cu prieteni de la Harvard.

— Vede ea pe dracu'! informase el delegația venită în camera lui ca să-l batjocorească. Asta-i ultimul meci la care va îndupleca vreodată vreun tânăr inocent s-o însoțească!

— Dar, Burne, de ce ai invitat-o dacă n-ai vrut-o?

— Știi, Burne, în sinea ta ești complet nebun după ea, aicea-i baiul!

— Ce *poți* să faci, Burne? Cum i te poți împotrivi lui Phyllis?

Dar Burne se mărginise să clatine din cap, mormăind amenințări care constau aproape exclusiv din propoziția „Vede ea pe dracu'”.

Zburdalnica Phyllis coborâse din tren cu toată voioșia primăvărată a celor douăzeci și cinci de ani ai ei, dar pe peron ochilor ei le-a fost dat să vadă o privescătoare sinistră. Burne și Fred Sloane o așteptau, îmbrăcați la patru ace, ca în afișele lugubre de reclamă pentru colegii. Își cumpăraseră costume evazate, cu pantaloni cu falduri uriașe la talie și vestoane cu umeri gigantici, vătuiți. Purtau dezinvolt pe cap pălării studentești cu ac în față și panglici țipătoare negru-oranj, iar sub gulerele de celuloid le înfloreau lavalieri portocalii. Aveau brasarde negre cu un „P” oranj, bastoane cu fanioane de Princeton, iar efectul era întregit de șosetele dungate și batistele din buzunarele de la piept, în aceeași gamă de culori. Țineau legat cu un lanț zornăitor un motan uriaș, înnebunit, vopsit ca un tigru.

O jumătate bună din lumea de la gară căsca gura la ei, oscilând între compasiune îngrozită și veselie gălăgioasă, iar la apropierea lui Phyllis, căreia-i cam căzuse falca delicată, cei doi se frânseră din șale și emisera uralele colegiului cu voci puternice, răzbătătoare, adăugând la sfârșit numele lui Phyllis. A fost deci ovaționată zgomotos și escortată cu entuziasm în campus, cu o suită formată din vreo cincizeci de flăcăi rurali, în râsetele înăbușite a sute de învățăcei și de oaspeți, dintre care jumătate habar n-aveau că era vorba de o farsă, ci

credeau că Burne și Fred sunt doi studenți de viață care și-au invitat prietena la o distracție studențească.

Ne putem ușor imagina ce simțea Phyllis în timp ce era purtată, ca la paradă, prin fața tribunelor Princeton și Harvard, ocupate de zeci de foști sclavi sentimentali ai ei. Încerca să meargă cu un pas înaintea băieților, încerca să rămână cu un pas în urmă, dar ei se țineau de ea ca scaiul, ca să fie clar că erau împreună, și vorbeau cu glasuri asurzitoare despre amicii lor din echipa de fotbal, până când ea aproape că-și auzise cunoscuții șoptind:

— Trebuie că Phyllis Styles este *într-o situație disperată* dacă se lasă văzută cu filfizonii *ăia doi!*

Iată cum fusese Burne: dinamic, plin de umor, dar foarte serios în esență. Din rădăcina aceea izvorâse energia pe care încerca acum s-o canalizeze înspre progres...

Au trecut săptămânile, a venit și luna martie, dar picioarele de lut așteptate de Amory nu și-au făcut apariția. Circa o sută de studenți din anii trei și patru și-au dat demisia din cluburi, într-o furioasă indignare finală, iar cluburile,perate, au ațintit asupra lui Burne arma cea mai sofisticată: ridiculizarea. Toți cei care-l cunoșteau îl simpatizau, dar ideile apărute de el (și apăra din ce în ce mai multe) au fost șfichiuite de multe limbi dezlănțuite, încât unul mai slab de înger ar fi aruncat de mult prosopul în ring.

— Nu-ți pasă că-ți pierzi prestigiul? l-a întrebat Amory într-o seară.

Începuseră să se viziteze reciproc de câteva ori pe săptămână.

— Vezi bine că nu. Ce e prestigiul, în fond?

— Unii afirmă că nu ești decât un politician ceva mai original.

Burne a izbucnit în hohote de râs.

— Asta mi-a spus și Fred Sloane astăzi. Presupun că era inevitabil.

Într-o după-amiază au abordat o temă ce-l preocupase îndelung pe Amory: problema modului în care

atributele fizice influențează constituția și comportamentul omului. Burne descrisese factorii biologici, continuând:

— Desigur, sănătatea contează - o persoană sănătoasă are șanse duble să fie bună.

— Nu sunt de acord. Nu cred în „creștinismul musculos”.

— Eu da. Cred că Iisus poseda multă vigoare fizică.

— O, imposibil! a protestat Amory. Muncea prea mult pentru asta. Îmi închipui că la moarte era un om terminat. Nici sfinții importanți n-au fost puternici.

— Jumătate dintre ei au fost.

— Chiar dacă admitem asta, nu cred că sănătatea are vreo legătură cu bunătatea. Sigur, pentru un sfânt mare contează să fie în stare să suporte chinuri enorme, dar moda asta a predicatorilor populari care se înalță pe vârfurile picioarelor, simulând virilitatea și urlând că gimnastica va salva lumea... Nu, Burne, nu înghit gogoașa.

— Oricum, hai s-o lăsăm baltă, că tot n-ajungem nicăieri și, în fond, nici eu nu mi-am format o concepție clară. Iată însă ce știu bine: înfățișarea personală *are mare legătură*.

— Tenul și culoarea? a întrebat curios Amory.

— Da.

— Așa ziceam și noi, Tom și cu mine. Am luat anuarele din ultimii zece ani și ne-am uitat la pozele celor din consiliul studenților. Știu că nu dai două parale pe acel for august, dar, în linii generale, el reprezintă aici succesul. Ei bine, presupun că numai treizeci și cinci la sută din fiecare promoție de absolvenți au fost blonzi, cu tenul cu adevărat alb. Totuși în consiliu *două treimi* au părul deschis la culoare! Repet, ne-am uitat la pozele a zece promoții; asta înseamnă că din *cincisprezece* studenți cu părul deschis la culoare din ultimul an, unul este membru al consiliului, iar pentru cei cu părul negru raportul este de unu la *cincizeci*!

— Așa e, a încuviințat Burne. Bărbatul cu părul mai deschis la culoare este, în linii generale, un specimen mai evoluat. Am verificat o dată această constatare cu

președinții Statelor Unite și am constatat că mult mai mult de jumătate din ei aveau părul blond și totuși gândește-te că în cursa electorală predomină bruneții.

— Lumea admite acest lucru fără să-l conștientizeze, a zis Amory. Vei observa că o persoană blondă trebuie, după părerea lumii, să fie vorbăreată. Dacă o blondină nu deschide gura, îi spunem „păpușă”; dacă un bărbat cu părul deschis la culoare tace, îl considerăm prost. Cu toate acestea, lumea forfotește de „bruneți întunecați și tăcuți” și de „brunete languroase” care nu posedă nicio fărâmbă de creier sub țeastă, dar, nu se știe de ce, nu sunt niciodată acuzați de penurie de inteligență.

— Iar gura mare, bărbia lată și nasul mai voluminos sunt, indubitabil, indicii ale unui chip rasat.

— Nu sunt sigur.

Amory era partizanul trăsăturilor clasice.

— Ba da. Hai să-ți arăt.

Burne a extras din sertarul biroului o colecție de fotografii de oameni celebri, cu bărbi mari și zburlite: Tolstoi, Whitman, Carpenter și alții.

— Nu-i așa că-s minunați?

Amory s-a silit să emită câteva cuvinte politicoase de apreciere, dar a renunțat, râzând.

— Burne, cred că-s mutrele cele mai pocite din câte-am văzut vreodată! Parc-ar fi pensionarii unui azil de bătrâni.

— O, Amory, dar uită-te la fruntea lui Emerson, uită-te la ochii lui Tolstoi!

Glasul lui Burne gema de reproș.

Amory a clătinat din cap:

— Nu! Poți spune că au înfățișări remarcabile sau orice vrei, dar nu încapă îndoială că-s urăți!

Neafectat, Burne și-a plimbat tandru palma peste frunțile spațioase și a adunat fotografiile ca să le pună la loc în sertar.

Plimbările nocturne erau una dintre îndeletnicirile sale favorite, iar într-o seară a dus muncă de convingere cu Amory ca acesta să-l însoțească.

— Urăsc bezna, a obiectat Amory. Pe vremuri, mai ales când aveam cu adevărat imaginație, n-o uram, dar acum crede-mă că n-o pot suferi... În privința asta mă comport prosteste.

— Știi că n-are niciun sens.

— Foarte posibil.

— Mergem spre est, a propus Burne, și pe drumurile alea din pădure.

— Mie nu mi se pare foarte atractiv, a bombănit neentuziasmat Amory, dar mergem, dacă zici tu.

Au pornit în pas vioi și timp de o oră au mășăluit, cufundați într-o discuție ce abunda în provocări, până când luminile din Princeton s-au preschimbat în gălălii albe de lumină în urma lor.

— Oricărei persoane cu puțină imaginație i s-ar face frică, a spus cu seriozitate Burne. Chiar plimbările astea nocturne erau un lucru de care mă temeam. Am să-ți spun de ce mă pot duce acum oriunde fără să-mi fie frică.

— Zi mai departe, l-a îndemnat nerăbdător Amory.

Înaintau cu pași mari spre pădure, iar vocea nervoasă și entuziastă a lui Burne se încălzea abordând subiectul.

— Veneam aici singur, noaptea - o, cam acum trei luni -, și mă opream nesmintit la răscrucea aia de care am trecut. Pădurea mi se ridica în față amenințătoare, exact ca acum. Se auzeau urlete de câini, peste tot erau numai umbre și niciun sunet produs de om. Firește că populam pădurea cu toate grozăveniile, întocmai ca tine... Și tu faci așa, nu?

— Da, a recunoscut Amory.

— Ei bine, eu am început să analizez și fiindcă imaginația mea persista în a vedea drăcovenii în întuneric, mi-am băgat în beznă chiar imaginația, ca să se uite la mine. Am pus-o să se joace de-a câinele vagabond, de-a ocnașul evadat sau de-a fantoma; și iată că mă văd pe mine însumi venind pe drum. Imaginea asta m-a calmat - este întotdeauna liniștitor să te proiectezi complet în altcineva. Am știut că dacă aș fi câinele vagabond, evadatul sau

strigoii, n-aș constitui o amenințare reală pentru Burne Holiday, nu mai mult decât ar fi el o amenințare pentru mine. Pe urmă mi-am amintit de ceas. Era mai bine dacă mă întorceam să-l las acasă și abia apoi să tatonez pădurea. Nu. Am decis că, în ultimă instanță, era de preferat să rămân fără ceas decât să mă întorc și am intrat în pădure. N-am urmat neabătut poteca prin pădure, ba chiar am intrat printre copaci până n-am mai simțit nici urmă de teamă, iar într-o noapte m-am așezat pe iarbă și am ațipit. Am știut atunci că am terminat-o cu frica de întuneric.

— Dumnezeu mare! a inspirat Amory. Eu, unul, n-aș fi rezistat. Aș fi parcurs jumătate din drum, dar la prima trecere a unui automobil, care-ar fi înăsprit bezna după ce i-ar fi dispărut farurile, aș fi făcut cale-ntoarsă.

— Păi, a zis Burne brusc după câteva clipe de tăcere, am parcurs jumătate din drum. Hai să ne întoarcem acasă.

La înapoiere s-au lansat într-o discuție despre voință.

— E singurul lucru care contează, a declarat Burne. Unica linie de demarcație între bine și rău. Încă n-am găsit un om care și-a transformat viața într-o porcărie și care să nu aibă o voință slabă.

— Dar marii criminali?

— De obicei ăștia sunt alienați mintal. Dacă nu, au voința deficitară. Nu există criminali întregi la cap și cu voință puternică.

— Burne, nu sunt deloc de acord cu tine. Cum rămâne cu supraomul?

— Cum să rămână?

— Păi, eu cred că încarnează răul, dar e puternic și întreg la minte.

— N-am făcut cunoștință. Totuși pariez că e fie prost, fie nebun.

— Eu l-am întâlnit de multe, multe ori și nu e niciuna, nici alta. De-aia cred că te înșeli.

— Sunt sigur că nu mă înșel. Și nu cred în privarea de libertate decât pentru nebunii periculoși.

Asupra acestei chestiuni Amory n-a putut fi de acord.

I se părea că viața și istoria colcăiau de criminali forțoși, sireți, dar care se autoiluzionau. Dădea peste ei în politică sau în afaceri, dar și printre venerabilii oameni de stat, printre regi și generali. Burne însă n-a fost de acord nici măcar o dată, așa că din acel punct traiectoriile lor au fost divergente.

Burne se retrăgea tot mai departe de lumea înconjurătoare. Și-a dat demisia din funcția de vicepreședinte al studenților din ultimul an, iar lectura și plimbările i-au rămas aproape unicele preocupări. Asista voluntar la prelegerile de filosofie și biologie destinate masteranzilor, ascultându-le cu o scânteie de interes destul de patetică în ochi, ca și cum ar fi așteptat un punct culminant, la care conferențiarul nu ajungea niciodată. Uneori Amory îl vedea zvârcolindu-se pe scaun, iar chipul i se lumina: ardea de poftă să dezbată un principiu.

Pe stradă era tot mai distrat și începuse să fie acuzat de snobism, dar Amory știa că nu putea fi vorba de așa ceva. O dată, când Burne a trecut la un metru distanță, total absent, cu mintea la mii de kilometri, Amory aproape că a făcut un șoc din pricina bucuriei romantice cu care l-a urmărit cu privirea. Burne dădea impresia că se cațără pe înălțimi unde alții nici nu puteau visa să pună piciorul.

— Îți comunic, i-a declarat Amory lui Tom, că e primul contemporan pe care-l recunosc a-mi fi superior ca minte.

— Prost moment ți-ai ales ca să recunoști așa ceva. Lumea începe să creadă că-i într-o ureche.

— E mult deasupra tuturor; și știi că ai și tu aceeași impresie când vorbești cu el. Sfinte Dumnezeule, Tom, cândva te situeai pe o poziție potrivnică „lumii”. Succesul te-a transformat într-o ființă absolut convențională.

Remarca l-a enervat pe Tom:

— Și ce-ncearcă, să fie un sfânt fără prihană?

— Nu! În orice caz, nu ca alți tipi cunoscuți de mine. Nu pune piciorul la Philadelphian Society. N-are încredere în putregaiul ăla. Nu crede că bazinele de înot publice și o vorbuliță de încurajare rostită la timp pot vindeca lumea

de rele. Mai mult, nu-și refuză un păhărel dacă simte nevoia.

— Evident că vede lucrurile greșit.

— Ai stat de vorbă cu el mai recent?

— Nu.

— Atunci nu ți-ai putut forma o părere.

Discuția s-a terminat în coadă de pește, dar Amory a observat, cu acuitate sporită, că sentimentele inspirate de Burne modificaseră campusul.

— E ciudat, i-a spus Amory într-o seară lui Tom după ce începuseră să discute subiectul într-un mod mai amiabil, că aceia care dezaproabă hotărât radicalismul lui Burne aparțin în mod clar categoriei fariseilor, adică sunt oamenii cei mai bine educați din colegiu: redactorii ziarelor, ca tine și Ferrenby, profesorii tineri... Sportivii analfabeți de teapa lui Langueduc își închipuie că devine excentric, dar se mulțumesc să spună „Bunul și sărmanul Burne și-a înșurubat niște idei năstrușnice în cap” și trec mai departe. Fariseii însă... pfui! Ei îl ridiculizează fără milă.

În dimineața următoare l-a întâlnit pe Burne, care mergea grăbit pe aleea McCosh după un seminar.

— Încotro, mărite țar?

— La redacția lui *Prince*, să vorbesc cu Ferrenby.

A fluturat sub nasul lui Amory un exemplar din ediția din acea dimineață a lui *The Princetonian*.

— El a scris articolul de fond.

— O să-l jupoi de viu?

— Nu, dar m-a surprins. Ori l-am judecat complet greșit, ori a devenit pe nepusă masă cel mai înverșunat radical din lume.

Burne și-a văzut grăbit de drum și au mai trecut câteva zile până să audă Amory o relatare despre conversația celor doi. Burne pătrunsese în sanctuarul redactorului, fluturând vesel ziarul:

— Salut, Jesse.

— Salut și ție, Savonarola.

— Tocmai ți-am citit articolul de fond.

— Bun băiat - nu te credeam gata să te înjosești așa de tare.

— Jesse, m-ai surprins.

— Prin ce?

— Nu ți-e frică să nu te ia la ochi corpul profesoral dacă publici chestii din astea antireligioase?

— Cum adică?

— Precum cea de azi-dimineață.

— Ce dracu'? Articolul meu era despre sistemul de antrenament.

— Da, dar citatul ăla...

Jesse s-a ridicat de pe scaun.

— Care citat?

— Știi care. „Cel care nu-i cu mine e împotriva mea.”

— Ei, ce-i cu el?

Jesse părea derutat, dar nu alarmat.

— Bun. Scrii aici... stai să văd.

Burne a deschis ziarul și a citit:

— „*Cel care nu este cu mine este împotriva mea*, după cum spunea acel gentleman cu notoria lui capacitate pentru diferențieri brutale și generalități puerile”.

— Și ce-i cu asta?

Ferrenby începea să se simtă cuprins de neliniște.

— Îi aparține lui Oliver Cromwell, nu? Sau lui Washington sau vreunui sfânt? Dumnezeu mi-e martor că am uitat.

Burne se prăpădea de râs.

— O, Jesse, o, bunule, blânde Jesse!

— Cine-a zis-o, naiba s-o ia?

— Păi, a răspuns Burne, recăpătându-și glasul, Matei i-o atribuie lui Hristos.

— Doamne! a strigat Jesse și s-a prăbușit pe spate, în coșul de hârtii.

[Amory scrie o poezie](#)

Săptămânile goneau. Amory se ducea uneori la New York, cu speranța de a găsi un autobuz nou, de un verde strălucitor, care, cu lucirea lui de acadea, să-i creeze bună dispoziție. Într-o zi s-a aventurat să vadă reluarea de către

o companie teatrală a unei piese al cărei titlu îi era vag familiar. Cortina s-a ridicat și el a privit detașat cum în scenă intră o fată. Câteva replici, intrându-i în urechi, i-au ciupit o coardă discretă a memoriei. Unde...? Când...?

Pe urmă parcă a auzit alături o voce șoptind, o voce dulce vibrând: „Of, ce prostuță mai sunt! Te rog, atrage-mi atenția când greșesc”.

Răspunsul a venit instantaneu sub forma unei imagini vii, radioase, a Isabellei.

A găsit un spațiu alb pe programul de sală și a început să noteze repede:

Privesc o piesă-n bezna cu linii apăsate,
Cortina pune anii să treacă fără rost.
Doi ani de ani – și ce zi leneșă a fost,
Când de finaluri fericite ne erau apărate
Sufletele tinere și netulburate.
Chipul atent, cu ochii mari, ți-l adoram,
Zâmbind un repertoriu; piesa ce-o priveam
Răzbea spre noi ca apele la țarm, epuizate.

Căscând și hoinărind, să treacă seara cu bine,
Privesc de unul singur... Pălăvrăgeala, sigur,
Strică unica scenă ceva mai fermecată;
Ai plâns puțin, mă întristasem pentru tine
Exact aici! Unde X apără divorțul, nesigur,
Și Cum-o-Cheamă-i cade-n brațe, leșinată.

Calm încă

— Fantomele sunt nemaipomenit de cretine, a zis Alec. Sunt încete la minte. Oricând pot fi mai isteț decât o fantomă.

— Cum? l-a întrebat Tom.

— Păi, depinde de cadru. Să luăm, de exemplu, un dormitor. Dacă ești *cât de cât* discret, o fantomă nu te poate surprinde în dormitor.

— Zi mai departe. Să presupunem că ai impresia că în dormitorul tău este un strigoi. Ce măsuri iei seara, când te întorci acasă? a întrebat interesat Amory.

— Iei un băț, a răspuns Alec, făcând o temenea, cam de lungimea unei cozi de mătură. Primul lucru ce se cere făcut este să *eliberezi* camera. Pentru asta, te năpustești în biroul tău cu ochii închiși și aprinzi lumina. Apoi te apropii de dulapul din perete și dai cu bățul de două-trei ori prin ușa deschisă. Dacă nu se întâmplă nimic, poți să arunci o privire înăuntru. Dar întotdeauna, *întotdeauna* să lovești mai întâi de câteva ori cu bățul. Niciodată să nu te uiți înainte de a o face.

— Bineînțeles, a comentat grav Tom, asta-i o metodă veche a școlii celtice.

— Da, numai că ei, celtii, mai întâi se roagă. Oricum, metoda asta se folosește pentru defantomizarea debaralelor și a spațiilor de după uși.

— Și pentru pat, sugerează Amory.

— O, nu, Amory, nu! a strigat oripilat Alec. Nu așa se procedează! Patul cere un alt fel de tactică. Dacă ții la rațiune, lași patul în pace: dacă există o fantomă în dormitor - ceea ce se *întâmplă* cam la unul din trei cazuri -, ea stă *aproape întotdeauna* sub pat.

— Păi... a dat să vorbească Amory.

Alec i-a făcut semn să tacă.

— Se înțelege că *nu-i voie* să te uiți. Stai în mijlocul încăperii și, până nu-și dă seama fantoma ce intenții ai, sari de-a dreptul în pat. Niciodată nu mergi încet spre pat. Gleznele sunt cele mai *vulnerabile* când vine vorba de strigoi. Odată vârât sub pături, ești în siguranță. Strigoiul poate să zacă sub pat până-n zori. Ție nu ți se întâmplă nimic. Dacă ai totuși temeri, îți tragi pătura peste cap.

— Foarte interesante chestii, nu, Tom?

— Nu-i așa?

Alec radia de plăcere.

— Și toate inventate de mine - Sir Oliver Lodge²¹ al Lumii Noi!

Amory trecea din nou printr-o fază când îl delecta enorm viața de colegiu. Îi revenise sentimentul că progresa, urmând o linie dreaptă și fermă. Tinerețea vibra în el și scotea pene noi, strălucitoare. Înmagazinase chiar

suficientă energie ca să adopte o postură inedită.

— Care-i chestia cu „abstragerea” asta, Amory? l-a întrebat într-o zi Alec, iar când Amory s-a prefăcut că e cufundat în lectură și năuc, a continuat: Nu încerca să-l joci pe Burne cel mistic față de mine!

Amory a ridicat nevinovat ochii:

— Ce zici?

— „Ce zici”, l-a maimuțărit Alec. Încerci să intri în transă citind... Ia să vedem cartea.

I-a smuls-o din mână și s-a uitat la ea sarcastic.

— Ei? a întrebat sec Amory.

— *Viața Sfintei Tereza*, a citit Alec cu voce tare. Doamne, Doamne!

— Auzi, Alec?

— Ce?

— Te supără?

— Ce să mă supere?

— Buimăceala mea și așa mai departe.

— Cum adică? Nu, sigur că nu mă *supără*.

— Atunci nu mi-o strica. Dacă spun lumii fără jenă că sunt un geniu, dă-mi voie s-o fac.

— Începi să-ți făurești o reputație de excentric, a spus Alec râzând, dacă la asta te refereai.

Amory a avut ultimul cuvânt și Alec a fost de acord să-i accepte măștile purtate în prezența altora, cu condiția să i se dea pauze de odihnă când erau între patru ochi, așa că Amory și-a „văzut de treabă” în stil mare, aducând la masă personaje dintre cele mai excentrice: masteranzi cu privirile rătăcite ori preceptori cu teorii bizare despre Dumnezeu și guvern, spre amuzamentul cinic al îngâmfaților de la Cottage Club.

Când cerul de februarie s-a lăsat despicat de razele soarelui și anul a intrat voios în martie, Amory a petrecut câteva sfârșituri de săptămână cu Monsignor. O dată l-a dus cu el, cu mare succes, pe Burne, prezentându-și prietenii unul celuilalt cu deosebită mândrie și încântare. Monsignor l-a luat de câteva ori în vizită la Thornton Hancock și o dată sau de două ori acasă la o doamnă

Lawrence, o americană din categoria celor îndrăgostite de Roma, pe care Amory a plăcut-o imediat.

Pe urmă a primit într-o zi o scrisoare de la Monsignor, cu următorul P. S.:

Știi că verișoara ta de gradul trei, Clara Page, văduvă de șase luni și foarte săracă, locuiește la Philadelphia? Nu cred că v-ați cunoscut, dar aș dori s-o vizitezi, de dragul meu. După mine, este o femeie admirabilă, cam de vârsta ta.

Amory a oftat și s-a hotărât să meargă, ca o favoare pentru Monsignor.

Clara

Era imemorială... Amory nu era destul de bun pentru Clara, Clara cea cu părul unduios, de aur, dar niciun bărbat nu era. Bunătatea ei era cu mult superioară moralei prozaice a femeilor ce caută soț, diferită de literatura plicticoasă despre virtuțile feminine.

O înconjura un vag nimb de tristețe, dar când a descoperit-o la Philadelphia, Amory a crezut că ochii ei albaștri, cu inflexiuni de oțel, exprimă numai fericire. O putere latentă, un anume realism își găseau împlinirea deplină în greutățile cu care trebuia să dea ea piept. Era singură pe lume, cu doi copilași, bani puțini și - cel mai rău lucru - o pleoră de prieteni. În iarna cu pricina a văzut-o într-o seară la Philadelphia omenind o mulțime de bărbați, când el știa că ea nu avea servitori, cu excepția unei negrese micuțe ce îngrijea de copii în camerele de la etaj. Îl descoperise printre musafiri pe unul dintre marii libertini ai orașului - un individ care umbla mereu beat și avea o faimă proastă atât acasă, cât și printre străini, care a stat în fața gazdei o seară întreagă și a discutat cu un fel de animație inocentă despre *internatele pentru domnișoare*. Ce bine îi umbla Clarei mintea! Putea toarce o conversație fascinantă, aproape sclipitoare, din cel mai subțire aer care a plutit vreodată prin vreun salon.

Ideea că femeia se zbătea în mizerie afectase simțul justițiar al lui Amory. A sosit la Philadelphia așteptând să i

se spună că adresa ei, Ark Street, numărul 921, era pe o uliță mizerabilă, de cocioabe. A fost chiar dezamăgit când s-a dovedit că lucrurile nu stăteau nici pe departe așa. Era o casă care aparținuse ani de zile familiei soțului Clarei. O mătușică mai în vârstă, care se opusese vânzării proprietății, lăsase la un avocat banii de impozite pentru zece ani și plecase la Honolulu, lăsând-o pe Clara să rezolve cum știe problema încălzirii. Așa că n-a fost întâmpinat de o femeie cu părul răvășit, cu un bebeluș flămând la sân și cu înfățișarea unei triste Amelia. Dimpotrivă, după felul cum a fost primit, Amory ar fi putut crede că amfitrioana nu avea niciun necaz, cât de mic.

O virilitate flegmatică și un calm visător – iată stările, viu contrastante cu pragmatismul ei, în care își găsea refugiu Clara. Putea să se dedice celor mai banale îndeletniciri (deși era suficient de inteligentă ca să nu se tâmpească prin „arte gospodărești” ca broderia sau tricotatul), dar la scurt timp după aceea lua în mână o carte și-și lăsa imaginația să zboare ca un nor neformat, suflat de vânt. Calitatea cea mai puternică a personalității ei era aerul radios pe care-l degaja. Așa cum focul din cămin proiectează într-o cameră întunecată luciri romantice sau patetice pe fețele liniștite ale celor din preajmă, își arunca și ea luminile și umbrele personale în încăperile în care zăbovea, până când a făcut din prozaicul ei unchi bătrân un om de un farmec excentric și meditativ, iar pe băiatul de la telegraf l-a metamorfozat într-o creatură asemănătoare lui Puck, de o încântătoare originalitate. La început calitatea aceasta a Clarei l-a enervat puțin pe Amory. Considerându-și propria unicitate suficientă, el s-a simțit destul de stânjenit când ea a încercat să descifreze în el alte lucruri noi și interesante, spre beneficiul altor suspinători prezenți. Se simțea ca și cum un regizor artistic politicos, dar insistent, ar fi încercat să scoată de la el o interpretare nouă a unui rol pe care-l repeta mecanic de ani de zile.

Dar Clara vorbind, Clara povestind o întâmplare comică despre un ac de pălărie, un bărbat ușor afumat și

ea însăși... oamenii încercau ulterior să-i repovestească anecdotele, dar oricât se străduiau, nu scoteau nimic din ele. Bărbații ce o înconjurau îi acordau atenția lor dezinteresată și zâmbete frumoase, cum de mult nu mai fuseseră capabili să schițeze. În ochii Clarei nu prea licăreau lacrimi, dar cei care-i surâdeau aveau ochii umezi.

De câteva ori - nu foarte des - Amory a mai zăbovit câte o jumătate de ceas după plecarea celorlalți cavaleri și au servit împreună, după-amiaza târziu, ceai cu pâine cu unt și gem sau „supeuri cu zahăr de arțar”, cum le-a denumit ea ceva mai târziu, spre seară.

— Ești absolut remarcabilă, știi?

Amory a început să rostească banalități de acolo de unde se afla, așezat la masa din sufragerie, într-o seară pe la șase.

— Cătuși de puțin, i-a răspuns Clara.

Căuta șervete în comodă.

— Sunt absolut banală și comună. O femeie din alea pe care nu le interesează decât copiii.

— Asta să i-o spui lui mutu'! a pufnit Amory. Știi bine că ești absolut splendidă.

A întrebat-o unicul lucru de care știa că s-ar putea rușina. Era propoziția pe care i-o adresase prima pisăloagă a omenirii lui Adam:

— Spune-mi ceva despre tine.

Iar ea îi dăduse răspunsul pe care îl va fi dat și Adam:

— Nu am ce să-ți spun.

Dar la urmă Adam i-a împărtășit, probabil, pisăloagei toate gândurile care-i veneau noaptea, când se auzeau greierii în iarba prăfuită, și trebuie să fi remarcat, condescendent, că era *foarte deosebit* de Eva, uitând cât de deosebită era ea de el... În orice caz, Clara i-a povestit multe despre ea în seara respectivă. Fusesse foarte hărțuită de la șaisprezece ani, iar educația ei încetase abrupt, o dată cu huzurul... Scormonind prin biblioteca femeii, Amory a găsit un volum gri, hărtănit, din care a picat o foaie îngălbenită. A desfăcut-o, uitând de discreție. Era o poezie scrisă de Clara ca elevă, despre un zid sur de

mănăstire într-o zi plumburie și o fată cu pelerina umflată de vânt care ședea pe el, gândindu-se la o lume multicoloră. De regulă, astfel de sentimente îl agasau, dar poezia avea atât de multă simplitate și atmosferă, încât a reușit să-și formeze o imagine mentală a Clarei: Clara într-o zi ca aceea, rece și posomorâtă, cu ochii ageri, albaștri, ațintiți în depărtare, încercând să vadă cum mășcăluiesc spre ea, peste grădini, tragediile viitoare. Era invidios pentru poezia aceea. Ce mult i-ar fi plăcut să vină, s-o surprindă sus, pe zid, și să-i toarne aiureli romantice în timp ce ea stătea deasupra lui, în aer! Începea să simtă o gelozie teribilă față de orice lucru legat de Clara: trecutul ei, pruncii, bărbații și femeile care se călcau pe picioare ca să bea cu sete din izvorul proaspăt al bunătații ei, odihnindu-și creierele ostenite ca la o piesă de teatru captivantă.

— Se pare că *nimeni* nu te plictisește, a remarcat Amory.

— Cam jumătate din lume, a recunoscut ea, dar socot că-i o medie rezonabilă, nu?

S-a răsucit pe călcâie ca să caute în Browning un citat în sprijinul ideii. Era unica persoană cunoscută de el vreodată care era capabilă să caute pasaje și citate, să ți le recite în toiul conversației și totuși să nu te enerveze de să-ți sară capacele. Recurgea la asta mereu și cu atâta entuziasm, că el s-a îndrăgostit de priveliștea buclilor blonde suspendate deasupra unei cărți, a frunții ușor încrețite de efortul vânării citatului.

În prima parte a lunii martie și-a petrecut sfârșiturile de săptămână la Philadelphia. Aproape întotdeauna mai era cineva la Clara și ea nu se arăta dornică să rămână între patru ochi cu el, cu toate că de multe ori un cuvânt de-al ei i-ar fi dăruit încă o jumătate de oră de adorație delicioasă. S-a îndrăgostit încetul cu încetul și a început să facă speculații nebunești pe tema căsătoriei. Deși planul care-i clocotea în cap i se revărsa și pe buze, și-a dat seama ulterior că dorința aceea nu prinsese rădăcini prea adânci. O dată, visând că visul i se împlinise, s-a trezit

brusc, cuprins de o panică rece, fiindcă femeia din vis fusese o Clara toantă, cu părul cânepiu, fără irizări aurii în plete și cu o mulțime de banalități picurându-i insipid de pe limba neostoită. Dar ea a fost prima femeie rasată pe care a cunoscut-o și unul dintre puținii oameni care l-au interesat cu adevărat. Clara își transforma bunătatea într-un mare avantaj. Amory se decisese că majoritatea oamenilor buni ori își târau bunătatea după ei ca pe o povară, ori o deformau, transformând-o într-o convivialitate artificială. Și mai erau, firește, omniprezenții pedanți și farisei (dar Amory nu-i includea niciodată și pe ei printre cei mântuiți).

Sf. Cecilia

Deasupra hainei gri de catifea,
Sub părul lins, de briză împletit,
Culoarea rozei își râdea de ea
Și frumusețea-i tristă a-nflorit.
Ea aerul ce-i între ei îl umple
Cu patimă, lumină și suspine,
Subtil de tot, că el nimic nu simte...
Fulger râzând, culoarea rozei pline.

— Mă placi?

— Bineînțeles, a răspuns serioasă Clara.

— De ce?

— Păi, avem niște calități comune. Lucruri spontane la amândoi – sau care la început au fost spontane.

— Insinuezi că nu m-am purtat corect?

Clara a șovăit.

— Știi, nu mă pot pronunța. Un bărbat trebuie să treacă prin mult mai multe, iar eu am dus o viață ocrotită.

— O, Clara, te rog să nu tragi de timp! a implorat-o Amory. Dar vorbește puțin despre mine, vrei?

— Sigur. Ador să fac asta.

Nu a zâmbit când a spus-o.

— Ești o bomboană. Mai întâi răspunde-mi la câteva întrebări. Sunt un afurisit de înfumurat?

— Păi... nu. Ai un orgoliu uriaș, dar amuzant pentru cei care-i observă preponderența.

— Înțeleg.

— În adâncul sufletului ești umil. Te scufunzi până-n al treilea iad al deprimării când te socotești desconsiderat. De fapt, nu ai prea mult respect față de tine.

— Două lovituri bine ținute, Clara. Cum reușești? Doar nu mi-ai permis să suflu nicio vorbuliță.

— Firește că nu - nu pot judeca un bărbat în timp ce vorbește. Dar încă n-am terminat: motivul din care posezi atât de puțină încredere în tine, cu toate că-i anunți ocazional pe filistini, cu toată seriozitatea, că ești un geniu, este că-ți atribui tot soiul de defecte înspăimântătoare și încerci să te menții la înălțimea lor. De exemplu, spui mereu că ești un sclav al cocteilurilor.

— Cum și sunt, de fapt.

— Și mai susții că ai un caracter slab, că nu ai voință.

— N-am niciun pic de voință. Sunt robul emoțiilor mele, al plăcerilor, al urii mele față de plictiseală, dar mai ales al dorințelor...

— Ba nu ești!

Clara și-a pocnit cu putere un pumnisor peste celălalt.

— Ești un sclav, un sclav înlănțuit și neputincios, dar al unui singur lucru: al imaginației tale.

— Nu încapе îndoială că spui lucruri interesante. Continuă dacă n-ai obosit.

— Am observat că atunci când vrei să-ți amâni plecarea la colegiu cu o zi, procedezi în așa fel încât să nu dai greș. Nu te hotărăști imediat, când avantajele plecării sau rămânerii îți sunt clare în minte. Ți lași imaginația să zburde câteva ore pe terenul dorințelor și abia după aceea te decizi. Natural, după puțină libertate, imaginația născocеște un milion de motive din care să rămâi, așa că hotărârea ta, când e luată, nu e conformă adevărului. Este influențată.

— Da, dar n-ar fi o lipsă de voință să-mi las imaginația să zburde pe terenul advers? a obiectat Amory.

— Băiete dragă, aici e marea ta greșală. Asta n-are nicio legătură cu voința - oricum e o vocabulă inutilă și

idioată. Ce-ți lipsește ție e discernământul - capacitatea de a lua hotărâri pe loc, știind că imaginația te va amăgi dacă-i dai o șansă cât de mică.

— Ei, fir-aș al dracului! a exclamat surprins Amory. E ultimul lucru la care mă așteptam.

Clara n-a dat semne de bucurie răutăcioasă. A schimbat numaidecât subiectul. Dar l-a pus pe gânduri și Amory socotea că, parțial, are dreptate. Se simțea ca un fabricant care, după ce și-a acuzat un contabil de fraudă, descoperă că propria sa odraslă falsifică săptămânal catastifele de la birou. Biata, maltratata sa voință, din care făcuse ținta disprețului său și al prietenilor, stătea acum inocentă în fața lui, iar discernământul se îndrepta spre temniță, cu acel demon inconfundabil, imaginația, dansând cu satisfacție răutăcioasă pe lângă el. Sfatul Clarei a fost singurul pe care l-a cerut fără să dicteze el răspunsul - poate cu excepția celor primite în timpul discuțiilor cu Monsignor Darcy.

Ce mult îi plăcea să facă orice împreună cu Clara! A merge la cumpărături cu ea era un vis rar, epicureic. În orice prăvălie în care pusese vreodată piciorul i se spunea, pe șoptite, „frumoasa doamnă Page”.

— Pariez că nu rămâne mult timp nemăritată.

— Bine, dar nu trâmbița. N-are ea nevoie de sfatul tău.

— Așa-i că-i frumoasă?

(Intră un șef de raion. Tăcere până când ajunge în prim-plan, rânjind.)

— Damă de societate, nu?

— Da, dar săracă acuma, cred. Așa se zice.

— Uf, fetelor, grozavă copilă!

Iar Clara le lumina pe toate cu bunătatea ei. Amory era încredințat că vânzătoarele îi făceau reduceri, cu sau fără știința ei. Constatase că se îmbrăca foarte bine, că avea în casă tot ce era mai bun, că era întotdeauna servită cel puțin de șeful de raion.

Uneori, duminica, mergeau împreună la biserică și Amory păsea alături de ea, desfătându-se la vederea

obrajorilor ei umeziți de picăturile fine de apă moale din aerul proaspăt. Clara era foarte cucernică - așa fusese întotdeauna - și numai Dumnezeu putea să spună pe ce înălțimi se ridica și ce putere își lua de acolo când îngenunchea și-și lăsa în jos căpșorul auriu în lumina vitraliilor.

— Sfânta Cecilia! a strigat Amory într-o zi, absolut involuntar.

Enoriașii au întors capetele să-l privească, preotul și-a întrerupt predica, iar Clara și Amory s-au împurpurat la față.

A fost ultima lor duminică împreună, fiindcă seara Amory a stricat totul. Nu s-a putut abține.

Se plimbau prin amurgul de martie, printr-un aer la fel de călduț ca în iunie, iar bucuria năvalnică a tinereții îi umplea pieptul lui Amory, așa că a simțit nevoia să vorbească.

— Cred, a declarat el cu un tremur în voce, că dacă mi-aș pierde încrederea în tine, aș pierde credința în Dumnezeu.

Ea l-a privit cu o expresie atât de șocată pe chip, încât Amory a întrebat-o dacă se întâmplase ceva rău.

— Nimic, a răspuns Clara, în afară de următorul fapt: cinci bărbați mi-au declarat același lucru înaintea ta, iar asta mă înspăimântă.

— O, Clara, dar asta-i soarta ta!

Ea n-a răspuns.

— Presupun că pentru tine iubirea este... a dat să spună Amory.

Dar fata s-a întors spre el ca fulgerul:

— N-am fost îndrăgostită niciodată.

Și-au continuat plimbarea, iar Amory a înțeles treptat ce mult îi destăinuise ea... Niciodată îndrăgostită... I s-a părut brusc o flică a luminii, pur și simplu. Propria sa entitate a căzut pe un plan inferior și acum nu mai râvnea decât să-i atingă rochia, cu acea înțelegere pe care trebuie c-a avut-o și Iosif privind însemnătatea eternă a Mariei. Dar s-a auzit rostind mecanic:

— Dar eu te iubesc... Orice măreție latentă pe care o simt este... of, nu mă pot exprima în cuvinte, dar, Clara, dacă mă întorc peste doi ani și am o situație care să-mi permită să mă căsătoresc cu tine...

Ea și-a scuturat buclele.

— Nu, a răspuns. Nu mă mai căsătoresc niciodată. Am doi copii și vreau să mă păstrez pentru ei. Îmi place de tine - îmi plac toți tinerii inteligenți, iar tu mai mult decât oricare altul -, dar mă cunoști suficient de bine ca să știi că nu m-aș mărita cu un tânăr inteligent...

S-a întrerupt brusc.

— Amory.

— Da?

— Tu nu ești îndrăgostit de mine. De fapt, nu voiai să ne căsătorim, nu-i așa?

— Era lumina asfințitului, a zis el, dus pe gânduri. Nu-mi dădeam seama că-mi rostesc gândurile cu voce tare. Dar te iubesc... sau te ador... sau te venerez...

— Poftim... nu-ți trebuie decât cinci secunde ca să epuizezi catalogul emoțiilor.

El a zâmbit involuntar.

— Nu mă transforma într-un ins atât de nesemnificativ, Clara! Uneori mă deprimi cu adevărat.

— Nu ești nesemnificativ. Numai asta nu se poate spune despre tine, a zis ea pătimăș, luându-l de braț și făcând ochii mari, iar Amory le-a putut distinge bunătatea în lumina amurgului. Unui bărbat nesemnificativ i se spune un „nu” etern.

— Există atâta primăvară în aer, atâta dulceață leneșă în sufletul tău!

Ea a dat drumul brațului lui Amory.

— Acum ți-ai revenit și eu mă simt grozav. Dă-mi o țigară. Nu m-ai văzut încă fumând, nu-i așa? Totuși fumez cam o dată pe lună.

Splendoarea de fată și Amory o rupseră la fugă până la colțul străzii, ca doi copii surescitați de lumina de un albastru palid a serii.

— Ziua de mâine mi-o petrec la țară, a spus ea

gâfâind, trecută cu bine de cercul de lumină al lămpii din colț. Sunt zile prea splendide ca să nu profiți de ele, deși poate că le simți și mai acut în oraș.

— O, Clara, a exclamat Amory, ce mai diavol ai fi putut fi dacă Dumnezeu ți-ar fi împins puțin sufletul în direcția opusă!

— Poate, a răspuns Clara, dar nu cred. Niciodată nu mi iese din pepeni. Niciodată n-am fost sălbatică. Izbucnirea de adineauri a fost una de pură energie primăvărată.

— Și tu ești pură energie primăvărată.

Acum păseau agale.

— Ba nu, iarăși greșești. Cum poate o persoană cu reputația ta de inteligență strălucită să creadă mereu lucruri neadevărate despre mine? Sunt exact antonimul a tot ce a însemnat vreodată primăvara. E o întâmplare nefericită dacă arăt ca o femeie care ar stârni pasiunea unui bătrân și libidinos sculptor grec, dar te asigur că dacă n-ar fi chipul meu frumos, aș fi o măicuță dintr-o mănăstire pierdută undeva în natură.

În acest punct a luat-o din nou la fugă și vocea-i ridicată îi parvenea lui Amory în timp ce alerga după ea:

— ...Scumpii mei copii – trebuie să merg să-i văd.

Clara a fost singura fată cunoscută de Amory care i-a dat de înțeles din ce cauză ar putea prefera un alt bărbat. Amory a întâlnit deseori consoarte pe care le cunoscuse când debutaseră în societate și, privindu-le atent, și-a închipuit că vede pe chipul lor o expresie care spunea:

„O, dacă aș fi pus mâna *pe tine!*”

O, cât de încrezut era!

Dar seara aceea părea a fi una a stelelor și a cântărilor și sufletul strălucitor al Clarei continua să lumineze calea pe care călcau.

De aur, de aur e văzduhul – le cânta el băltoacelor din cale –, *de aur văzduhul, note de aur din mandoline de aur, acorduri de aur din viori de aur, frumusețe, obositoare frumusețe... Gheme de aur în coșuri împletite din aur, pe care nu le pot ține muritorii; o, ce zeu tânăr și extravagant ar ști sau ar întreba de ele? ... Cine poate dăruia atâta*

aur...?

Amory este resentimentar

Încet, dar inevitabil, cu un avânt brusc la final, în timp ce Amory vorbea și visa, războiul a trecut iute cu tăvălugul pe țarm, spălând și plaja unde jucau cei de la Princeton. Seară de seară, sala de sport răsuna de strigăte și pluton după pluton mășăluia pe dușumea, distrugând marcajul pentru baschet. Călătorind până la Washington la sfârșitul săptămânii următoare, Amory a fost întrucâtva afectat de sentimentul de criză, preschimbat în repulsie în vagonul Pullman cu care s-a întors, fiindcă vizavi de el cușetele erau ocupate de imigranți puturoși – poate greci, poate ruși. Și-a spus că patriotismul este mult mai ușor de acceptat pentru o rasă omogenă, că ar fi fost mai lesne să lupți așa cum luptaseră coloniile americane, așa cum luptase Confederația. În noaptea aceea n-a închis un ochi, ci i-a ascultat pe străinii aceia grohăind, sforăind și umplând compartimentul cu miasma grea a celei mai noi Americi.

La Princeton tot omul lua războiul în derâdere în public, dorindu-și însă în particular ca moartea să-i fie cel puțin eroică. Studenții de la litere îl citeau cu pasiune pe Rupert Brooke²²; stâlpii de cafea se întrebau dacă guvernul va aproba croiul englezesc al uniformelor ofițerești; câțiva leneși incurabili au scris unor birouri obscure ale Departamentului de Război, solicitând o misiune ușoară și un locșor cald.

Apoi, cam după o săptămână, Amory s-a întâlnit cu Burne și și-a dat seama din primul moment că orice discuție ar fi zadarnică: Burne devenise pacifist. Revistele socialiste, nenumăratele lecturi din Tolstoi și tânjirea lui intensă după o cauză care să-i mobilizeze puterea interioară îl determinaseră în cele din urmă să propovăduiască pacea ca ideal subiectiv.

— Când armatele germane au intrat în Belgia – a început el –, dacă locuitorii și-ar fi văzut pașnic de treabă, nemții ar fi fost dezorganizați în...

— Cunosc, l-a întrerupt Amory. Am mai auzit

povestea. Dar nu discut probleme de propagandă cu tine. Există o șansă minimă să ai dreptate, dar, chiar și așa, mai sunt sute de ani până când non-rezistența va deveni pentru noi o realitate.

— Dar, Amory, ascultă...

— Burne, n-am face decât să ne certăm...

— Cum vrei.

— Un singur lucru să-ți zic. Nu-ți cer să te gândești la familie sau la prieteni, fiindcă știu că pentru tine nu contează defel. Nici la sentimentul datoriei. Dar, Burne, de unde știi că revistele pe care le citești și societățile în care ești membru și idealistii ăștia cu care te întâlnești nu sunt pur și simplu de sorginte *germană*?

— Uneori sunt, firește.

— De unde știi că nu-s toate *filogermane* și nu doar niște instituții slabe de înger, cu nume iudeo-germane?

— Există o probabilitate, se înțelege, a spus Burne încet. În ce măsură - mai mare sau mai mică - mă situez pe poziția asta din cauza literaturii de propagandă pe care am citit-o, nu-mi dau seama. *Cred* însă, evident, că asta-i convingerea mea intimă. Acum asta mi se pare drumul de urmat.

Amory a simțit o strângere de inimă.

— Dar gândește-te ce ieftină e ideea ta. Nimeni n-o să facă din tine un martir pentru că ești pacifist. Poziția ta te va duce la identificarea cu cei mai răi...

— Mă îndoiesc, l-a întrerupt Burne.

— Ei bine, mie îmi miroase a boemă newyorkeză.

— Știu ce vrei să spui și tocmai de aceea nu sunt sigur că doresc să fiu agitator.

— Tu ești un singur om, Burne, care le-ai vorbi unor oameni ce nu te ascultă... în ciuda a tot ce ți-a dăruit Dumnezeu.

— Așa trebuie să fi gândit și Sfântul Ștefan cu mulți ani în urmă. Totuși și-a rostit predica și a fost ucis. Murind, poate că s-a gândit la zădărnicia faptei lui. Dar, vezi, întotdeauna am crezut că pilda morții lui Ștefan i-a stăruit în minte lui Pavel pe drumul Damascului și l-a îndemnat să

răspândească pretutindeni în lume cuvântul Domnului.

— Continuă.

— Asta-i tot; asta-i datoria mea personală. Chiar dacă acum nu-s decât un pion, o piesă de sacrificiu. Dumnezeuule! Amory, doar nu crezi că-mi plac nemții?

— Păi, ce altceva mi-aș putea închipui? Ajung la capătul lanțului logic despre non-rezistență și acolo, ca un centru eliminat, găsesc spectrul uriaș al unui om așa cum este el și cum va fi întotdeauna. Iar spectrul ăsta stă chiar lângă unica necesitate stringentă a lui Tolstoi și cealaltă necesitate logică a lui Nietzsche...

Amory s-a întrerupt brusc.

— Când pleci?

— Săptămâna viitoare.

— Ne mai vedem, firește.

Îndepărtându-se, lui Amory i s-a părut că pe fața lui Burne zărise aceeași expresie pe care o descifrase pe a lui Kerry când își luase rămas-bun sub Blair Arch, acum un an. S-a întrebat melancolic de ce nu se putuse încheia nimic durabil din onestitatea primordială a celor doi.

— Burne e un fanatic, i-a spus el lui Tom, și face o greșeală capitală. Îmi vine să cred că este doar pionul unui pumn de redactori anarhiști și agitatori în solda nemților, dar mă obsedează... Să se lepede așa de tot ce contează...

Burne a plecat într-o manieră tăcut-dramatică, după o săptămână. Și-a vândut tot avutul și a venit să-și ia rămas-bun pe o bicicletă veche, rablagită, cu care intenționa să parcurgă tot drumul până acasă, în Pennsylvania.

— Pierre Călugărul venind să-și ia adio de la cardinalul Richelieu, a propus Alec, tolănit în fotoliul de la fereastră, când Burne și Amory și-au strâns mâinile.

Dar Amory n-avea chef de glume și, urmărind cum pedaleau picioarele lungi ale lui Burne, făcând să dispară ridicola lui bicicletă dincolo de Alexander Hall, a știut că următoarea săptămână va fi rea. Nu că ar fi avut vreo îndoială privitoare la război: Germania reprezenta tot ce-i repugna - materialism și o forță scelerată în slujba unei

cauze greșite. Atâta doar că-i stăruia în memorie chipul lui Burne și se săturase de isteria care se manifesta din ce în ce mai insistent.

— Ce rost are să-l defăimezi din senin pe Goethe? i-a întrebat el pe Alec și pe Tom. La ce bun să scrii cărți pentru a dovedi că el a declanșat războiul sau că imbecilul și supraestimatul de Schiller este un demon travestit?

— Da' tu ai citit ceva din ce-au scris? l-a întrebat viclean Tom.

— Nu, a recunoscut Amory.

— Nici eu, a zis celălalt, râzând.

— Lumea n-are decât să ștepe, a spus liniștit Alec, dar Goethe rămâne pe raftul lui din bibliotecă, așa, ca să-i plictisească pe cei ce cutează să-l citească!

Amory l-a aprobat, iar subiectul a fost abandonat.

— Ce intenționezi să faci, Amory?

— Să mă înscriu la infanterie sau la aviație. Mi-e greu să iau o hotărâre. Nu pot suferi mecanica, dar, pe de altă parte, aviația mi se potrivește...

— Și eu sunt de părerea lui Amory, a intervenit Tom. Infanterie sau aviație. Aviația pare a fi partea romantică a războiului – precum cavaleria odinioară, știți –, dar, ca și Amory, sunt incapabil să deosebesc un cal-putere de o tijă de piston.

Cumva, insatisfacția lui Amory față de propria-i lipsă de entuziasm a culminat printr-o încercare de a arunca vina pentru întregul război asupra strămoșilor generației sale... asupra celor care ovaționaseră Germania în 1870... asupra tuturor materialiştilor agresivi, a tuturor celor ce idealizau tehnica și eficiența nemților. Așa că într-o zi a audiat un curs de literatură engleză și, auzind citate din *Locksley Hall*, a căzut într-o stare de neagră melancolie, din dispreț pentru Tennyson și pentru tot ce reprezenta el – fiindcă îl considera un portdrapel al victorienilor.

Victorienii, victorienii ce nu știu cum să plângă,
Ci seamănă amarul copiii ce-au să-l strângă...

a mâzgălit Amory în caietul său. Conferențiarul bălmăjea ceva despre soliditatea lui Tennyson și cincizeci de capete se aplecau deasupra notițelor. Amory a întors foaia și a scris în continuare pe pagina intactă:

S-au cutremurat aflând ce-nseamnă Darwin, în sfârșit,

S-au cutremurat când valsul a intrat și Newman²³
a ieșit...

Dar valsul intrase cu mult mai devreme, așa că a tăiat partea aceea.

— Și intitulat *Cântec într-o vreme a ordinii*, s-a auzit vocea profesorului zbârnâind în depărtare.

„Vreme a ordinii” - Sfinte Dumnezeule! Totul înghesuit cu forța în ladă și victorienii așezați, zâmbăreți, pe capac... cu Browning în vila lui italiană ținând cât îl țineau bojocii: „Totu-i spre bine!”²⁴ Amory a mai scris:

Ai înngenuncheat în templu, el s-a-nclinat s-audă ruga cum o dai,

I-ai mulțumit pentru „glorioasele câștiguri”, i-ai reproșat pentru „Cathay”.

De ce nu izbutea să compună mai mult de un distih o dată? Acum îi trebuia o rimă pentru...

L-ai ține pe drumul bun cu știința, deși El a mai greșit...

Ei, oricum...

Ți-ai întâlnit copiii în casă și le-ai strigat

„Am izbutit! ”

Ți-a luat cincizeci de ani de Europa și-ntru virtute ai murit.

— Aceasta a fost, în mare parte, ideea lui Tennyson, s-a auzit vocea conferențiarului. *Cântec într-o vreme a ordinii* de Swinburne ar fi putut foarte bine să fie un titlu de Tennyson. El prețuia ordinea, opunând-o haosului, risipei.

În sfârșit, inspirația lui Amory a rupt zăgazul. A mai întors o foaie și a scris viguros toate cele douăzeci de minute ce mai rămâneau din ora de curs. Pe urmă s-a dus la catedră și a depus pe ea foaia ruptă din caiet.

— Un poem închinat victorienilor, domnule, a spus sec.

Profesorul a luat curios foaia, în timp ce Amory a ieșit grăbit pe ușă.

Iată ce scrisese:

Cântece în vremuri de ordine
Ne-ai lăsat de cântat,
Dovezi cu centre excluse,
Răspunsuri rimate pentru viață,
Chei ale temnicerului
Și străvechi clopote de bătut,
Timpul era sfârșitul ghicitorilor,
Noi eram sfârșitul timpului...

Erau aici domestice oceane
Și-un cer pe care l-am fi putut atinge,
Tunuri și granițe păzite,
Mănuși – dar nu de aruncat,
Mii de emoții vechi.
O platitudine pentru fiecare,
Cântece în vremuri de ordine,
Și limbi, ca să le cântăm.

Sfârșitul multor lucruri

Prima jumătate a lui aprilie a lunecat pe lângă ei ca o pâclă – o pâclă de seri lungi pe veranda clubului, cu gramofonul cântând înăuntru *Sărmane fluture...* căci *Sărmane fluture* fusese melodia de succes din ultimul an. Războiul nu părea să-i afecteze și dacă n-ar fi fost instrucția de front din fiecare a doua după-amiază, ar fi putut părea una din primăverile absolvenților din trecut. Amory își dădea totuși seama, cu acuitate, că era ultima primăvară sub vechiul regim.

— Asta-i marele protest împotriva supraomului, a

declarat Amory.

— Cred că ai dreptate, a încuviințat Alec.

— Supraomul este absolut incompatibil cu Utopia. Câtă vreme el există, există și nenorocirile și tot răul latent care face ca gloata să-i dea ascultare și să se lase influențată de vorbele lui.

— El nefiind, firește, decât un om talentat, dar lipsit de simț moral.

— Asta-i tot. După mine, lucrul cel mai rău la care ne putem aștepta e următorul: totul s-a întâmplat deja, cât de curând se va întâmpla iarăși? La cincizeci de ani după Waterloo, Napoleon era pentru școlarii englezi un erou la fel de mare ca Wellington. De unde știm că nepoții noștri nu vor face, tot așa, un idol din von Hindenburg?

— Ce dă naștere acestei situații?

— Timpul, naiba s-o ia! Și istoricul. Ce bine-ar fi dacă am putea învăța să considerăm răul drept *rău*, indiferent dacă e înveșmântat în murdărie, monotonie sau măreție.

— Doamne! Nu perpelim de patru ani universul la foc mic?

Apoi a sosit și seara care avea să fie ultima. Tom și Amory, care dimineața se îndreptaseră spre terenuri de instrucție diferite, păseau ca de obicei pe potecile umbrite și aveau impresia că zăresc în jur fețele băieților cunoscuți.

— Mișună stafiile prin iarbă în seara asta.

— Tot campusul e viu din cauza lor.

S-au oprit lângă Little ca să admire răsăritul lunii, care colora în argintiu acoperișul de ardezie de la Dodd și în vinețiu arborii foșnitori.

— Știi, a șoptit Tom, ceea ce simțim noi acum este senzația tuturor tinerilor splendizi care au trăit aici cu pasiune timp de două sute de ani.

Dinspre Blair Arch s-a auzit o ultimă rafală de cântec - vocile poticnite de la o petrecere de adio.

— Iar ceea ce lăsăm în urma noastră este mai mult decât o promoție de absolvenți; este toată zestrea tinereții. Noi nu suntem decât o singură generație - rupem toate

legăturile care păreau că ne leagă aici de generațiile cu cizme înalte și pline de avânturi. Am străbătut braț la braț cu Burr²⁵ și Light-Horse Harry Lee²⁶ jumătate din nopțile astea de un albastru profund.

— Chiar așa sunt, aprobă tangențial Tom, de un albastru profund. Mai multă culoare le-ar ruina, le-ar face exotice. Turnuri pe un cer care e o promisiune a aurorii și lumină albastră pe acoperișuri de ardezie... Parcă te doare.

— La revedere, Aaron Burr! a strigat Amory înspre pustiul Nassau Hall. Tu și cu mine am cunoscut niște zone stranii ale vieții.

În liniștea profundă i-a răspuns ecoul.

— Au ieșit cu torțele, a șoptit Tom. Ah, Mesalina! Umbrele lungi construiesc minarete pe stadion...

Pentru câteva clipe, vocile studenților din primul an i-au învăluit și apoi s-au uitat unul la altul, cu lacrimi ușoare în ochi.

— La naiba.

— La naiba.

Ultima geană de lumină pălește și plutește peste pământ - peste pământul plat și lung, târâmul înșorit al turelor. Fantomele serii își acordează din nou lirele și hoinăresc cântând - o orchestră plângăreață pe lungile coridoare formate de copaci. Focuri străvezii se fac ecourile nopții de pe un vârf de turn pe altul. O, somnule care visezi, o, vis neobosit, presează din petalele florii de lotus o amintire a acestei clipe, o esență a acestui ceas!

Nu vom mai aștepta coborârea lunii de pe cer în valea asta sechestrată de stele și ture, pentru că eterna dimineață a dorinței se transformă în timp, în după-amiază pământeană. Aici, Heraclit, ai găsit tu în flăcări și umbre mișcătoare profeția pe care s-o arunci în puțul secolelor moarte. Acest miez de noapte îmi va vedea dorința umbrită între tăciuni, înfășurată în flacără, în splendoarea și tristețea lumii.

20 Edward Carpenter (1844-1929), poet, eseist și reformator englez, partizan al drepturilor femeii, al

vegetarianismului și al libertăților sexuale (homosexualitatea). A avut mulți admiratori printre contemporani, influențându-i pe E.M. Forster și D.H. Lawrence.

21 Sir Oliver Joseph Lodge (1851-1940), fizician și scriitor englez, autor al unor lucrări ca *Life and Matter*, *Atoms and Rays*, *Ether and Reality*.

22 Poet englez mort în floarea tinereții în primul război mondial, autor al celebrului poem patriotic *Soldatul*.

23 John Henry Newman (1801-1890), cardinal și scriitor religios englez, apologet al catolicismului.

24 Aluzie la poemul optimist al lui Robert Browning *Pippa Passes*.

25 Aaron Burr (1756-1836), vicepreședinte al S.U.A. între 1801 și 1805.

26 Henry Lee (1756-1818), poreclit „Light Horse Harry”, general din timpul Războiului de Independență, tatăl lui Robert E. Lee, comandantul forțelor armate confederate.

Interludiu mai 1917 - februarie 1919

Scrisoare datată ianuarie 1918, scrisă de către Monsignor Darcy lui Amory, care este sublocotenent în regimentul 171 de infanterie, portul de îmbarcare Camp Mills, Long Island.

Dragul meu,

Tot ce trebuie să-mi comunici despre tine este că ești. În rest, mă mulțumesc să-mi scotocesc memoria îndărătnică, un termometru ce nu înregistrează decât stările febrile, și să te suprapun peste cel care eram eu la vârsta ta. Dar oamenii vor continua să trăncănească, iar tu și cu mine vom continua să ne strigăm unul celuilalt inutilități de-a curmezișul scenei, până când ultima, nesuferita cortină va cădea, *pleosc!*, peste capetele noastre tremurânde. Dar tu îți începi spectacolul bolborositor de lanternă magică, cu aproximativ aceeași colecție de diapozitive pe care am avut-o și eu, așa că simt

nevoia să-ți scriu, fie și numai ca să urlu despre colosala prostie omenească...

Ai ajuns la sfârșitul unei etape: de bine, de rău, nu vei mai fi niciodată exact Amory Blaine cel cunoscut de mine și niciodată nu ne vom mai întâlni ca pe vremuri, pentru că generația ta devine dură, mult mai dură decât a ajuns să fie generația mea, crescută cu hrana spirituală a anilor nouăzeci.

Amory, de curând l-am citit pe Eschil și acolo, în ironia divină din *Agamemnon*, am găsit unicul răspuns adecvat pentru epoca noastră amară: lumea ni se rostogolește pe lângă cap și cea mai strânsă paralelă cu trecutul se găsește în deznădăjduita noastră resemnare. Sunt momente când mi-i înfățișez pe bărbații de pe front ca pe niște legionari romani, aflați la mulți kilometri depărtare de metropola coruptă, respingând atacul hoardelor... la urma urmei, hoarde ceva mai amenințătoare decât orașul corupt... o nouă lovitură oarbă împotriva rasei, furii pe care le-am însoțit cu ovații cu ani în urmă, deasupra cadavrelor cărora am behăit triumfători pe tot parcursul epocii victoriene...

Iar după aceea o lume sută la sută materialistă – și Biserica Catolică. Mă întreb cum te vei acomoda tu. De un lucru sunt sigur: vei trăi ca un celt și vei muri ca un celt, așa că dacă nu folosești cerul ca pe un punct de referință permanent pentru ideile tale, vei găsi pe pământ o reluare continuă a ambițiilor.

Amory, am descoperit dintr-o dată că sunt bătrân. Ca toți bătrânii, visez uneori și vreau să-ți povestesc despre visele mele. Mi-a făcut plăcere să-mi imaginez că ești fiul meu, că, poate, în tinerețe am intrat în transă și te-am zămislit, fără să-mi amintesc ceva la deșteptare... Este vorba, Amory, de instinctul patern: celibatul este mai profund decât straturile de carne...

Uneori îmi spun că explicația asemănării profunde dintre noi ar putea fi un strămoș comun și am descoperit că unica legătură de sânge dintre familiile Darcy și O'Hara este clanul O'Donahue... Numele strămoșului respectiv

era, cred, Stephen...

Când unul dintre noi este izbit de fulger, suntem izbiți amândoi: abia ai ajuns tu la portul de îmbarcare, că mi-au și parvenit documentele pentru plecarea la Roma și aștept să mi se indice, dintr-un moment într-altul, de unde să iau vaporul. Voi pluti pe ocean înainte ca tu să primești scrisoarea aceasta. Pe urmă îți va veni și ție rândul. Ai plecat la război ca un adevărat gentleman, așa cum te-ai dus la școală și la colegiu, fiindcă așa trebuia. E preferabil să lăsăm eroismul patetic și lăudăroșenia pentru cei din clasele de mijloc; sunt mult mai pricepuți la astfel de lucruri.

Mai ții minte weekendul de la sfârșitul lui martie, când l-ai adus pe Burne Holiday de la Princeton ca să mi-l prezinți? Ce frumusețe de băiat! După aceea m-a șocat teribil când mi-ai scris că el mă considera splendid. Cum se putea înșela într-un așa hal? Splendid este singurul atribut ce nu ni se potrivește – nici ție, nici mie. Suntem multe altele – extraordinari, deștepți, presupun că putem să ne considerăm chiar strălucitori. Atragem oamenii, știm să creăm atmosferă, aproape că ne putem pierde sufletele celte în subtilități celtice, aproape întotdeauna obținem ceea ce urmărim... dar splendizi – mai degrabă nu!

Plec la Roma cu un dosar perfect și scrisori de recomandare pentru toate capitalele din Europa și voi stârni „nu puțină senzație” când voi ajunge acolo. Ce mult aș vrea să te am alături! Paragraful acesta sună oarecum cinic, câtuși de puțin cum ar trebui să-i scrie un om al Bisericii de vârstă mijlocie unui tânăr care pleacă la război. Unica mea scuză este că prelatul de vârstă mijlocie vorbește de fapt singur. Există în noi lucruri profunde, pe care le cunoști la fel de bine ca și mine. Avem credință puternică – deși a ta, pentru moment, este mai necristalizată. Avem o onestitate teribilă, în sensul că niciun fel de sofism n-o poate distruge, și o simplitate de copil, care ne împiedică să devenim vreodată malițioși.

Ți-am scris un bocet pe care-l găsești alături. Îmi pare rău că obrazii tăi nu se ridică la înălțimea descrierii

mele, dar vei fuma și vei citi poezia toată noaptea...

Oricum, iat-o:

*Lamentație pentru fiul vitreg; el pleacă la război
împotriva Regelui Străin*

Ochone

Pleacă de lângă mine fiul sufletului meu

Și e în floarea tinereții ca Angus Oge

Angus al păsărilor strălucitoare

Cu mintea tare și subtilă ca a lui Cuchulin la
Muirtheme.

Awirra sthrue

Fruntea-i e albă ca laptele vacilor din Maeve

Obrajii ca cireșele din pomul

Ce se pleca spre Maria când îl alăpta pe

Fiul Domnului.

Aveelia Vrone

Părul lui e ca gulerele de aur ale regilor din Tara

Ochii aidoma celor patru mări de oțel din Erin

Cufundate în negura ploilor.

Mavrone go Gudyo

El să fie în băătălia voioasă și roșie

Printre căpeteniile ce fac mărețe fapte de vitejie

Viața să plece din el

Ar fi ca și cum baierile sufletului mi s-ar desface.

A Vich Deelish

Inima mea e în inima fiului meu

Viața mea este sigur în viața lui

Un om poate fi tânăr a doua oară

Numai prin viața fiilor săi.

Jia du Vaha Alanav

Să fie Fiul Domnului deasupra și dedesubtul lui, în

fața și-n spatele lui,
Regele Elementelor să pună ceață pe ochii
Regelui Străin,
Regina Grațiilor să-l ducă de mână ca să treacă
nevăzut printre dușmani,
Să-i fie Patrick al celților și Columb al bisericilor și
cei cinci mii de sfinți din
Erin pavăză mai bună decât un scut
Când intră el în luptă
Och Ochone.

Amory, Amory, nu știu de ce simt că aici se termină
totul: unul dintre noi nu va supraviețui războiului...
Doream să-ți spun ce mult a însemnat pentru mine în
ultimii ani reîncarnarea în tine... ciudat cât de asemănători
suntem... ciudat cât de neasemănători.

La revedere, băiat drag, Domnul fie cu tine.

THAYER DARCY

[Îmbarcare, noaptea](#)

Amory a înaintat pe punte până când a găsit un
taburet sub un bec electric. Și-a căutat în buzunar
carnețelul și creionul și a început să scrie încet și laborios:

În seara asta pornim...

Tăcuți, umplurăm strada pustie și mută,

Coloană de-un gri argintat,

Stațiile s-au deșteptat la căderea tăcută

A pașilor pe drumul neluminat.

Docurile umbrite răsună de pașii celor o sută

Ce din ziuă în noapte-au plecat.

Așa zăbovim pe punțile fără de vânt,

Văzând pe țărmul spectral

Umbrele zilelor mii, epave fără cuvânt...

O, regreta-vom anii

Scurși atât de banal?

Vezi tu ce albă e marea!

Norii s-au spart și ceru-i de foc,
Cu goale și galbene drumuri se-acoperă zarea.
Zgomot de valuri la pupa, pe loc,
Crește ca-ntr-un noptatec imn.
...În seara aceasta pornim.

*Scrisoare de la Amory, cu mențiunea „Brest, 11
ianuarie 1919”, către locotenentul T.P.D’Invilliers, Camp
Gordon, Georgia:*

Dragă Baudelaire,

Ne-am întâlnit în Manhattan pe 30, luna asta. Pe urmă am purces la închirierea unui apartament foarte plăcut, eu, tu și Alec, care mi se uită peste umăr în timp ce scriu. Habar nu am ce voi face, dar nutresc visul ceșos de a mă dedica politicii. De ce crema tinerilor absolvenți englezi de la Oxford și Cambridge intră în politică, iar în S. U. A. o lăsăm pe seama mocofanilor – crescuți în internate, educați în adunările statale și expediați la Congres, burtoși corupți, lipsiți „atât de idei, cât și de idealuri”, cum spuneau oratorii? Chiar și acum patruzeci de ani aveam oameni de nădejde în politică, dar *noi*, noi am fost educați să adunăm un milion și să „arătăm din ce suntem plămădiți”. Uneori îmi doresc să fiu englez; viața în America e atât de afurisit de plicticoasă, de stupidă și de sănătoasă!

Întrucât sărmana Beatrice a murit, probabil că voi primi ceva bani, dar al naibii de puțini. Îi pot ierta mamei aproape totul, cu excepția faptului că, într-o izbucnire bruscă de habotnicie, înspre sfârșit a donat jumătate din banii rămași pentru cumpărarea de vitralii și echiparea seminarului teologic. Avocatul meu, domnul Barton, îmi scrie că miile mele de dolari sunt investite în cea mai mare parte în liniile de tramvai și că numitele Tramvaie Urbane pierd bani, din cauză că biletul costă numai cinci cenți. Imaginează-ți un stat de plată care dă trei sute cincizeci de dolari pe lună unui muncitor care nu știe nici să scrie, nici să citească! Totuși eu cred în astfel de investiții, chiar dacă

mi-a fost dat să văd cum se topește ceea ce era cândva o avere frumușică în speculații, extravagante, în administrația democratică și în impozite - modern, așa sunt eu mereu, Mabel!

În orice caz, vom avea camere trăsnet. Tu poți găsi de lucru la o revistă de modă, Alec poate munci la Compania de Zinc sau... ce dracu', are familia lui... se uită la ce-am scris și zice că-i o companie de alamă, dar nu cred că are importanță, tu ce părere ai? Probabil că banii făcuți din zinc sunt la fel de murdari ca și ăia făcuți din alamă. Cât despre bine cunoscutul Amory, el ar vrea să scrie chestii nemuritoare dacă ar fi suficient de sigur de ceva ca să riște să le spună și altora. Nu există dar mai otrăvit de lăsat posterității decât câteva platitudini inteligent răsucite.

Tom, tu de ce nu treci la catolicism? Firește, ca să devii un bun catolic ar trebui să renunți la comploturile violente despre care-mi povesteai cândva, dar ai scrie poezie mai frumoasă dacă ai avea o legătură cu sfeșnicele alea înalte de aur și cu lungile și monotonele lor coruri și chiar dacă popii americani sunt cam burghezi, cum îmi spunea defuncta Beatrice, nu e nevoie să te duci decât la bisericile mai faine și te-aș prezenta lui Monsignor Darcy, care este cu adevărat o minune de om.

Moartea lui Kerry a fost un șoc; la fel, într-o oarecare măsură, și a lui Jesse. Și mor de curiozitate să aflu ce colț obscur al mapamondului l-a înghițit pe Burne. Crezi că-i la închisoare, sub un nume fals? Mărturisesc aici că războiul, în loc să mă facă mai bisericos, ceea ce ar fi o reacție normală, m-a preschimbat într-un agnostic incurabil. Bisericii Catolice i s-au ciuntit atât de des aripile în ultima vreme, încât a jucat un rol absolut neglijabil și nu mai produce nici măcar scriitori buni. De Chesterton m-am săturat.

Am descoperit un singur soldat care a traversat mult-trâmbițata criză spirituală, ca individul ăsta, Donald Hankey, și cel cunoscut de mine studia deja pentru a fi hirotonisit, așa că era pregătit pentru criză. Pe cuvânt

dacă nu cred că totu-i o abureală, deși am impresia că le oferă o oarecare alinare spirituală celor de acasă și poate să-i determine pe tați și pe mame să-și prețuiască mai mult copiii. O religie care produce crize este, în cel mai bun caz, lipsită de fermitate și de valoare, cred eu. Cred că pentru fiecare om care l-a descoperit pe Dumnezeu, alți patru au descoperit Parisul.

Dar *noi* – tu și cu mine și cu Alec... o, noi vom avea un majordom japonez și o să ne îmbrăcăm de seară și vom avea întotdeauna o butelie de vin la masă și vom duce o viață contemplativă, lipsită de griji, până când ne vom hotărî să tragem cu mitralierele în deținătorii de proprietăți private sau să aruncăm bombe alături de bolșevici. Doamne! Tom, sper să se întâmple ceva! Sunt ca diavolul de nervos, mi-e groază să nu mă îngraș sau să mă îndrăgostesc și să devin victima vieții domestice.

Acum proprietatea de la Lake Geneva este de închiriat, dar când voi debarca, voi pleca în Vest să vorbesc cu domnul Barton despre detalii. Scrie-mi pe adresa hotelului Blackstone, Chicago.

Al tău pe vecie, dragă Boswell,
SAMUEL JOHNSON

Cartea	a	doua
Educația unui personaj		
<i>Capitolul</i>		1
Debutanta		

Timpul: februarie. Locul: un dormitor mare, cochet, în casa Connage de pe 68th Street, New York. Budoarul unei fete: pereți și perdele roz, o cuvertură roz peste patul crem. Roz și crem sunt motivele încăperii, dar unica piesă de mobilier vizibilă este o masă de toaletă luxoasă, cu placă de sticlă și oglindă în triptic. Pe pereți, o reproducere scumpă după „Cireșe coapte”, câțiva dulăi politicoși pictați de Landseer și „Regele insulelor negre” de Maxfield Parrish.

O mare dezordine, alcătuită din următoarele obiecte:
(1) Șapte sau opt cutii goale de carton, din gurile cărora

atârnă, gâfâind, limbi de hârtie de mătase; (2) o serie de rochițe de stradă amestecate cu surorile lor de gală, toate întinse pe masă, toate evident noi; (3) un sul de tul care și-a pierdut demnitatea și s-a înfășurat șerpește pe toate obiectele din jur; și (4) pe cele două scaune mici, o colecție de desuuri ce desfide orice descriere. Ne-ar plăcea să citim nota de plată pentru toaletele luxoase etalate și suntem dispuși s-o vedem pe prințesa de dragul căreia... Priviți! Vine cineva! Dezamăgire, nu-i decât o subretă care caută ceva: ridică un teanc de pe un scaun... Nu aici. Un alt teanc, masa de toaletă, sertarele șifonierului. Scoate la lumină câteva șemizete splendide și o pijama uluitoare, dar asta n-o satisface. Pleacă.

Bombăneală nedeslușită în camera vecină.

Începe acum să fie cald, ca în jocul de-a descoperirea obiectului ascuns. Aceasta este mama lui ALEC, DOAMNA CONNAGE - corpolentă, demnă, rujată ca o matroană și ruptă de oboseală. Buzele i se mișcă semnificativ în timp ce caută OBIECTUL. Căutarea e mai puțin temeinică decât a cameristei, dar umbra de furie din ea compensează îndeustător superficialitatea. Se împiedică de tul și spune „La dracu” destul de clar. Se retrage cu mâinile goale.

Altă sporovăială în culise și o voce de fată, vocea unei fete foarte răzgâiate, zice „Dintre toate toantele...”

După o pauză, intră a treia căutătoare, nu cea cu vocea răsfățată, ci ediția mai tânără. Este CECELIA CONNAGE, în vârstă de șaisprezece ani, drăguță, vicleană și cu un temperament luminos. Este îmbrăcată de seară, cu o rochie a cărei simplitate evidentă probabil că o agasează. Se îndreaptă spre primul teanc de lenjerie, alege un mic articol roz și-l ridică la lumină apreciativ.

CECELIA: Roz?

ROSALIND (de afară): Da!

CECELIA: Foarte șic?

ROSALINDA: Da!

CECELIA: L-am găsit!

(Se zărește în oglinda mesei de toaletă și începe să-și

rotească șoldurile entuziasmată.)

ROSALIND (*de afară*): Ce faci, o probezi?

(Cecelia se oprește din fandoseală și iese, ducând articolul de îmbrăcăminte pe umărul drept.

Pe cealaltă ușă intră ALEC CONNAGE. Își rotește repede ochii în jur și strigă cu o voce puternică: „Mama!” De alături răzbate o salvă de proteste și, încurajat, Alec pornește într-acolo, dar este respins de o nouă salvă.)

ALEC: Iată deci unde-mi sunteți! A sosit Amory Blaine.

CECELIA (*repede*): Du-l jos.

ALEC: O, dar acolo și e.

DOAMNA CONNAGE: De ce nu-i arăți camera lui? Spune-i să mă ierte că nu pot veni imediat.

ALEC: A auzit multe despre voi toate. Ar fi bine să vă grăbiți. Tata l-a luat în primire cu povești de război și stă ca pe ace. Cred că-i cam temperamental.

(Ultima remarcă e suficientă ca s-o atragă pe CECELIA în cameră.)

CECELIA (*așezându-se pe jumătate din desuuri*): Ce vrei să zici prin „temperamental”? Foloseai cuvântul ăsta când te refereai la el în scrisori.

ALEC: O, scrie tot felul de chestii.

CECELIA: Cântă la pian?

ALEC: Nu, nu cred.

CECELIA (*la nimereală*): Bea?

ALEC: Da - nu-i nimic anormal cu el.

CECELIA: Bani?

ALEC: Dumnezeule, întreabă-l tu! Cândva avea berechet, iar acum are o rentă.

(Apare DOAMNA CONNAGE.)

DOAMNA CONNAGE: Alec, se înțelege că suntem bucuroși să găzduim un vechi prieten de-al tău...

ALEC: Zău dacă n-ar trebui să veniți să faceți cunoștință cu Amory.

DOAMNA CONNAGE: Bineînțeles, asta și vreau. Dar socot că te porți copilărește când pleci dintr-o casă perfectă ca să locuiești cu alți doi băieți într-un

apartament imposibil. Sper că n-o faceți ca să puteți trage la măsă cât vă țin baierile. (*Face o pauză.*) Va fi nițel cam neglijat în seara asta. E săptămâna lui Rosalind, înțelegeți. Când o fată iese în lume, are nevoie de toată atenția.

ROSALIND (*de afară*): Atunci hai și dovedește-o încheindu-mi copcile.

(*DOAMNA CONNAGE iese.*)

ALEC: Rosalind nu s-a schimbat defel.

CECELIA (*cu voce mai scăzută*): E groaznic de răzgâiată.

ALEC: Își găsește ea nașul în seara asta.

CECELIA: Cu cine? E domnul Amory Blaine?

(*ALEC dă din cap că da.*)

CECELIA: Păi, Rosalind n-a întâlnit încă un bărbat pe care să nu-l domine. Pe cuvânt, Alec, se poartă foarte urât cu băieții. Îi terorizează, îi taie de pe listă, le dă plase la întâlniri, le cască în față – iar ei se înghesuie să fie umiliți și mai mult.

ALEC: Al naibii ce le place.

CECELIA: Ba le displace profund. Ea este... e un soi de vampir, cred... Și pe fete le poate determina să joace cum le cântă, numai că urăște fetele.

ALEC: Personalitatea ne caracterizează pe toți din familie.

CECELIA (*resemnată*): Cred că marfa asta s-a terminat la mine.

ALEC: Rosalind se poartă frumos?

CECELIA: Nu cine știe ce frumos. O, normal! Uneori fumează, bea *punch*, se sărută frecvent... Da, da... ca toată lumea. Știi, efectele războiului.

(*Intră DOAMNA CONNAGE.*)

DOAMNA CONNAGE: Rosalind este aproape gata, așa că pot coborî să mi-l prezinți pe prietenul tău.

(*ALEC și mama sa ies.*)

ROSALIND (*de afară*): Hei, mamă...

CECELIA: Mama a coborât.

(*Iar acum intră ROSALIND. ROSALIND este în*

totalitate ROSALIND. Una dintre acele fete care nu trebuie nici măcar să ridice un deget ca bărbații să se îndrăgostească pătimaș de ele. Totuși două categorii de bărbați se îndrăgostesc rar: cei mai tolomaci se tem de inteligența fetelor, iar intelectualilor le e frică de frumusețea lor. Toți ceilalți le aparțin printr-o lege a naturii.

Dacă ROSALIND ar putea fi răsfățată, procesul trebuie să se fi încheiat până în momentul acesta și, în fond, predispoziția ei nu este cea care ar trebui să fie. Vrea ceea ce vrea în momentul când o vrea și dacă nu obține ce vrea e gata să-i facă să se simtă prost pe toți oamenii din jur, dar nu este răsfățată în adevăratul sens al cuvântului. Entuziasmul ei molipsitor, voința de a crește și de a-și însuși cunoștințe, credința nemărginită în caracterul inepuizabil al dragostei romantice, curajul și onestitatea ei definitorii – aceste calități nu sunt semne de răsfăț.

Educația tuturor femeilor frumoase înseamnă cunoașterea bărbatului. ROSALIND a fost dezamăgită de bărbat după bărbat, luați individual, dar are încredere deplină în genul masculin. Detestă femeile. Ele reprezintă attribute pe care simte că le posedă și ea și le disprețuiește – răutate incipientă, înfumurare, lașitate, predispoziția spre înșelătorii mărunte. O dată a spus într-o cameră plină de prietene de-ale mamei sale că singura justificare a existenței femeilor este necesitatea introducerii unui element destabilizator între bărbați. Dansează excepțional, desenează isteț, dar grăbit, și are o surprinzătoare ușurință în mânuirea verbului, de care se folosește strict ca să compună răvașe de amor.

E departe de a fi un personaj model.

Există lungi perioade când își urăște cordial familia. Este cu totul neprincipială. Filosofia ei se rezumă la carpe diem în ce-o privește și la laissez faire pentru toți ceilalți. Îi plac poveștile grosolane; are în ea un element de bădăranie întâlnit de obicei la cei a căror personalitate e rafinată, dar și excesiv de puternică. Dorește ca lumea s-o

placă, dar dacă n-o place, nu se îngrijorează și nu se schimbă.

Dar orice critică a lui ROSALIND încetează în fața frumuseții ei. Cosițele îi strălucesc cu luciul acela auriu a cărui imitare stă la baza industriei de vopsele de păr. Gura ei, oricând îmbietoare la sărut, este mică, ușor senzuală, tulburătoare. Are ochii cenușii și tenul imaculat, cu două pete discrete de culoare. E zveltă, dar athletică, cu corpul dezvoltat armonios, și e o încântare s-o urmărești cum pășește într-o cameră, cum umblă pe stradă, cum leagănă în mână crosa de golf sau execută „roata țiganului”.

Și o ultimă calitate: personalitatea ei vie, naturală, nu are nimic din postura conștient teatrală întâlnită de AMORY la ISABELLE. MONSIGNOR DARCY ar fi destul de încurcat, neștiind dacă s-o numească un personaj sau o personalitate. Este, probabil, amestecul delicios, inexprimabil, al celor două, întâlnit o dată în veac.

În seara debutului în societate seamănă cu o fetiță fericită, în pofida înțelepciunii sale rebele și bizare. Subreta mamei tocmai i-a terminat coafura, dar ROSALIND s-a hotărât, impacientată, că se poate coafa mai bine singură. În acest moment este prea agitată ca să stea pe loc. Acestui fapt i se datorează prezența ei în dormitorul nedereticat. Urmează să vorbească. Tonurile de alto ale ISABELLEI seamănă cu acordurile de vioară, dar dacă ați auzi-o pe ROSALIND, ați spune că vocea ei are muzicalitatea unei căderi de apă.)

ROSALIND: Pe cuvânt, nu există decât două toalete pe lume pe care-mi place să le îmbrac... (*pieptănându-se în fața mesei de toaletă.*) Una-i o fustiță largă cu pantalonăși, cealaltă un costum de baie dintr-o bucată. Sunt fermecătoare în ambele.

CECELIA: Te bucuri că ieși în societate?

ROSALIND: Bineînțeles. Tu nu?

CECELIA (*cinică*): Ești bucuroasă fiindcă vei putea să te măriți și să locuiești în Long Island, cu *tinerii căsătoriți care trăiesc intens*. Vrei ca viața să fie un lanț de flirturi, în

care fiecare verigă să fie un bărbat.

ROSALIND: *Vreau* să fie? Vrei să spui că *am descoperit* că e așa.

CECELIA: Ha!

ROSALIND: Cecelia, iubito, habar n-ai ce calvar înseamnă să fii... ca mine. Pe stradă trebuie să adopt o mutră dură ca oțelul, ca să-i împiedic pe bărbați să-mi arunce ocheade. Dacă râd prea tare în fotoliul de orchestră de la teatru, actorul joacă tot restul serii numai pentru mine. Dacă mi se frânge vocea, îmi plec ochii sau îmi las batistuța să cadă, cavalerul meu mă va suna la telefon zilnic, timp de o săptămână.

CECELIA: Cred că-i foarte stresant.

ROSALIND: Partea proastă e că singurii bărbați care mă interesează sunt cei total ineligibili. Dacă aș fi săracă, m-aș dedica scenei.

CECELIA: Da, n-ar strica să fii și plătită pentru cât teatru joci.

ROSALIND: Uneori, când simt că frumusețea mea radiază mai puternic, mă întreb: de ce să risipesc atâta splendoare pe un singur bărbat?

CECELIA: Deseori, când ești mai ursuză decât de obicei, mă întreb: de ce trebuie să fii urâcioasă cu o singură familie? (*Se ridică în picioare.*) Acum cred că o să cobor, ca să-l cunosc pe domnul Amory Blaine. Îmi plac bărbații temperamental.

ROSALIND: Așa ceva nu există. Bărbații n-au idee cum să fie cu adevărat fericiți sau cu adevărat mânioși, iar cei care știu o iau razna.

CECELIA: Păi, îmi pare bine că n-am necazurile tale. Sunt logodită.

ROSALIND (*cu un surâs disprețuitor*): Logodită! Nebună mică! Dacă te-ar auzi vorbind așa, mama te-ar trimite la pension, unde ți-e locul.

CECELIA: Dar n-o să mă pârâști, fiindcă știu și eu unele lucruri pe care i le-aș putea dezvălui, iar tu ești prea egoistă.

ROSALIND (*ușor agasată*): Fugi, fetițo! Cu cine ești

logodită, cu lăptarul? Cu proprietarul prăvăliei de dulciuri?

CECELIA: Umor ieftin. Pa, dragă. Ne vedem mai târziu.

ROSALIND: O, neapărat! Ce m-aș face eu fără tine?

(Exit CECELIA. ROSALIND își finisează coafura și se ridică de pe scaun, fredonând. Se duce la oglindă și schițează pași de dans în fața ei, pe covorul moale. Nu-și privește picioarele, ci ochii din oglindă, și nu nepăsătoare, ci mereu concentrată, chiar și când surâde. Ușa se deschide brusc și apoi se trânteste în spatele lui AMORY, calm și chipeș ca de obicei. Văzând-o, el se zăpăcește instantaneu.)

EL: O, scuze, credeam...

EA (zâmbind radios): Ești Amory Blaine, nu-i așa?

EL (privind-o atent): Iar tu ești cumva Rosalind?

EA: Am să-ți spun Amory... Hai, intră... Nu se întâmplă nimic... Vine și mama imediat... (șoptit) din păcate.

EL (aruncând o privire în jur): Asta-i ceva nou pentru mine.

EA: Aici e Țara Nimănui.

EL: Așadar, tu aici... (pauză).

EA: Da.. toate lucrurile alea... (Traversează camera până la birou.) Uite rujul meu, dermatografele...

EL: Nu știam că ești așa.

EA: La ce te așteptai?

EL: Credeam că ești un pic asexuată... știi... fiindcă înoți și joci golf.

EA: Păi, o și fac, dar nu în orele de lucru.

EL: De lucru?

EA: Între șase și două - strict.

EL: Aș cumpăra și eu niște acțiuni la corporația ta.

EA: O, dar nu e vorba de o corporație - e doar „Rosalind Unlimited”. Cincizeci și unu la sută din acțiuni, nume de firmă, bune intenții - totul valorând douăzeci și cinci de mii de dolari pe an.

EL (dezaprobat): Cam calculată propunere.

EA: Bine, Amory, dar nu te superi, nu-i așa? Când voi

întâlni un bărbat care să nu mă plictisească de moarte după două săptămâni, poate că lucrurile vor sta altfel.

EL: Ciudat, ai aceeași viziune despre bărbați pe care o am eu despre femei.

EA: Știi, de fapt eu nu sunt feminină - în cugetul meu.

EL (*curios*): Zi mai departe.

EA: Nu... Acuma zi tu... M-ai făcut să vorbesc despre mine. E împotriva regulilor.

EL: Regulilor?

EA: Regulilor stabilite de mine. Dar tu... O, Amory, aud că ești strălucitor! Ai mei așteaptă *atât de mult* de la tine!

EL: Ce încurajator!

EA: Alec susține că tu l-ai învățat să gândească. Nu credeam să fie cineva în stare de asta.

EL: Nu, de fapt sunt destul de prost.

(*E evident că nu dorește să fie crezut.*)

EA: Mincinosule!

EL: Sunt... Sunt religios... Și literat... Am... Am scris poezii.

EA: *Vers libre!* Splendid! (*Declamă*):

Pomii sunt verzi,
Păsărelele cântă în pomi,
Fata gustă din otravă,
Pasărea zboară și ea moare.

EL (*râzând*): Nu, nu în stilul ăsta.

EA (*brusc*): Îmi plăci.

EL: Nu spune asta.

EA: Mai e și modest.

EL: Mi-e frică de tine. Întotdeauna îmi e frică de o fată până o sărut.

EA (*didactic*): Dragă băiete, războiul s-a sfârșit.

EL: Prin urmare, îmi va fi mereu frică de tine.

EA (*destul de întristată*): Presupun că așa e.

(*O ușoare ezitare de ambele părți.*)

EL (*după ce s-a gândit bine*): Ascultă. Am să-ți fac o rugămintă cam deplasată.

EA (*știind ce urmează*): După numai cinci minute.

EL: Dar... vrei să mă săruți? Sau te temi?

EA: Nu mă tem niciodată. Dar motivele tale sunt foarte subțiri.

EL: Rosalind, *vreau* cu adevărat să te sărut.

EA: Și eu *vreau*.

(*Se sărută îndelung și temeinic.*)

EL (*după ce s-a luptat o secundă să-și recapete respirația*): Bun, ți-ai satisfăcut curiozitatea?

EA: Dar tu pe-a ta?

EL: Nu, a mea abia a fost stimulată.

(*Așa și arată.*)

EA (*visătoare*): Am sărutat o duzină de bărbați. Presupun că voi mai săruta câteva duzini.

EL (*dus pe gânduri*): Da, presupun că o vei face - doar așa, în joacă.

EA: Celor mai mulți le place cum sărut.

EL (*venindu-și în fire*): Dumnezeuule mare, da! Sărută-mă încă o dată, Rosalind.

EA: Nu. De regulă curiozitatea mi-e satisfăcută cu un singur sărut.

EL (*descurajat*): Este o regulă?

EA: Formulez regulile după caz.

EL: Tu și cu mine semănăm întrucâtva - numai că eu am mult mai mulți ani de experiență.

EA: Tu câți ani ai?

EL: Aproape douăzeci și trei. Dar tu?

EA: Nouăsprezece. Abia împliniți.

EL: Presupun că ești produsul educației mondene.

EA: Nu, sunt mai degrabă material brut. Am fost eliminată de la Spence - nu mai știu de ce.

EL: Ce te caracterizează în general?

EA: O, sunt deșteaptă, cam egoistă, emotivă când sunt stârnită, ador să fiu admirată.

EL (*impulsiv*): Nu *vreau* să mă îndrăgostesc de tine...

EA (*ridicând din sprâncene*): Nu ți-a cerut-o nimeni.

EL (*continuă rece*): Dar pesemne că o voi face. Mi-e dragă gura ta.

EA: Pst! Te rog, nu te îndrăgosti de gura mea. De păr, de ochi, de umeri, de pantofiori – dar *nu* de gură. Toți se îndrăgostesc de gura mea!

EL: E foarte frumoasă.

EA: E prea mică.

EL: Ba deloc – ia să vedem.

(*O sărută din nou, la fel de lung.*)

EA (*mișcată*): Spune-mi ceva dulce.

EL (*speriat*): Ferească Domnul!

EA (*dând înapoi*): Nu-mi spune dacă-ți vine greu.

EL: Vrei să ne prefacem? Așa de devreme?

EA: Nu avem aceeași unitate de măsură pentru timp ca alții.

EL: Deja e vorba... de alții.

EA: Hai să ne prefacem.

EL: Nu... nu pot... E vorba de un sentiment.

EA: Nu ești sentimental?

EL: Nu. Sunt romantic. O persoană sentimentală crede că lucrurile durează – una romantică speră, împotriva evidenței, că nu vor dura. Sentimentul e emoție.

EA: Și tu nu ești emotiv? (*Cu ochii pe jumătate închși.*) Probabil că ești mândru, crezând că adopți o atitudine superioară.

EL: Păi... Rosalind, Rosalind, nu mai face teorie... mai sărută-mă o dată.

EA (*foarte rece*): Nu, nu mai am chef să te sărut.

EL (*fără să-și ascundă surprinderea*): Cu un minut în urmă aveai.

EA: Vorbesc despre *acum*.

EL: Atunci ar fi mai bine să plec.

EA: Cred că da.

(*El pornește spre ușă.*)

EA: O!

(*El se întoarce.*)

EA (*râzând*): Scorul: Gazde – o sută; Oaspeți – zero.

(*El pornește din nou spre ușă.*)

EA (*grăbit*): Plouă. Meciul s-a anulat.

(*AMORY iese.*)

(*ROSALIND se duce agale la șifonier și scoate o tabacheră, pe care o ascunde în sertarul lateral al biroului. Intră mama ei, cu un carnetel în mână.*)

DOAMNA CONNAGE: Doamne! Doream neapărat să-ți vorbesc între patru ochi înainte de a coborî.

ROSALIND: Dumnezeule, mă sperii!

DOAMNA CONNAGE: Rosalind, ești o persoană cu pretenții foarte mari.

ROSALIND (*resemnată*): Da.

DOAMNA CONNAGE: Și știi că tata nu mai are tot ce avea odinioară.

ROSALIND (*strâmbându-se*): O, te rog să nu aduci vorba de bani!

DOAMNA CONNAGE: Fără ei nu se face nimic. E ultimul an pe care-l mai petrecem în casa asta, iar dacă lucrurile nu se schimbă, Cecelia nu va fi așa privilegiată cum ai fi fost tu.

ROSALIND (*nervoasă*): Bine. Și ce-i cu asta?

DOAMNA CONNAGE: Vreau să te rog frumos să ții seama de câteva lucruri notate de mine în carnetel. Primul este: să nu dispari cu vreun tânăr. S-ar putea să vină un moment când acest lucru ne-ar avantaja, dar deocamdată vreau să știu că te pot găsi pe ringul de dans. Sunt câțiva bărbați pe care mi-ar plăcea să-i cunoști și nu vreau să te găsesc în vreun cotlon al serei, îndrugând bazaconii cuiva... sau ascultându-le.

ROSALIND (*sarcastic*): Da, mai bine ascultându-le.

DOAMNA CONNAGE: Și să nu-ți pierzi timpul cu studenții - cu băiețași de nouăsprezece-douăzeci de ani. N-am nimic împotriva unei reuniuni dansante sau a unui meci de fotbal, dar să stai departe de partidele avantajoase numai ca să mănânci în bistrouri obscure din centru cu Tom, Dick și Harry...

ROSALIND (*prezentându-și codul propriu, care, într-un fel, e la fel de exigent ca al mamei*): Mamă, s-a terminat. Acum nu mai poți să conduci totul, cum procedai

pe la începutul anilor nouăzeci.

DOAMNA CONNAGE (*neluând-o în seamă*): Sunt câțiva prieteni burlaci de-ai tatei cu care aş dori să faci cunoștință astă-seară – oameni mai tineri.

ROSALIND (*dă din cap cu înțelepciune*): Cam de patruzeci și cinci de ani?

DOAMNA CONNAGE (*tăios*): Și de ce nu?

ROSALIND: O, e-n regulă, ei cunosc viața și arată atât de adorabil de obosiți (*își scutură buclele*), dar, oricum, dansează.

DOAMNA CONNAGE: Încă n-am făcut cunoștință cu domnul Blaine, dar am impresia că n-o să-ți placă. Nu pare a fi un om care produce bani.

ROSALIND: Mamă, eu nu mă gândesc *niciodată* la bani!

DOAMNA CONNAGE: Banii nu-ți rămân suficient de mult timp în mână ca să te gândești la ei.

ROSALIND (*suspină*): Presupun că într-o bună zi o să mă mărit cu o tonă de bani, numai din plictiseală.

DOAMNA CONNAGE (*cercetează cartețelul*): Am primit o telegramă din Hartford. Vine și Dawson Ryder. Țasta-i un tânăr pe placul meu – înoată în bani. Cred că dacă tot te-ai săturat de Howard Gillespie, ai putea să-l încurajezi puțin pe domnul Ryder. Ne vizitează a treia oară în interval de o lună.

ROSALIND: De unde știi că m-am săturat de Howard Gillespie?

DOAMNA CONNAGE: Bietul băiat este o icoană a nefericirii de fiecare dată când ne vizitează.

ROSALIND: N-a fost decât o mică poveste romantică dinaintea bătăliei decisive. Toate poveștile astea sunt erori.

DOAMNA CONNAGE (*socotind că și-a spus păsul*): În orice caz, fă-ne mândri de tine deseară.

ROSALIND: Ce zici, sunt frumoasă?

DOAMNA CONNAGE: Știi bine că da.

(*De jos răzbat tânguirea unei viori care este acordată și un răpăit de tobă. DOAMNA CONNAGE se întoarce iute spre fiica sa.*)

DOAMNA CONNAGE: Vino!

ROSALIND: Un moment.

(Mama ei iese. ROSALIND se îndreaptă spre oglindă și se contemplă cu multă satisfacție. Își sărută vârfurile degetelor și le pune pe gura din oglindă. Apoi stinge luminile și iese din cameră.)

Un moment de tăcere. Câteva acorduri de pian, ropot de tobe bătute discret, foșnet de mătase proaspătă, toate se amestecă afară, pe scări, și se strecoară înăuntru prin ușa întredeschisă. Siluete încotoșmănate trec prin holul luminat. Râsul ce vine de jos se dublează, se triplează, se multiplică. Pe urmă cineva intră, închide ușa și aprinde lumina. Este CECELIA. Se duce la șifonier, deschide sertarele, se uită în ele și ezită. Merge apoi la birou, de unde scoate tabachera și extrage o țigară. O aprinde și, pufăind și suflând fumul, se duce la oglindă.)

CECELIA (cu accente sofisticate, extrem de îngroșate): Ouu, da, a ieși în lume, vă dați seama, nu este astăzi decât o farsă. De fapt te hârjonești atâta până nu împlinești șaptesprezece ani, când e un anticlimax absolut. *(Dă mâna cu un nobil virtual de vârstă mijlocie.)* Da, excelența voastră, cred c-am auzit-o pe surioara mea pomenindu-vă numele. Trageți un fum – sunt țigări foarte bune. Sunt... ăăă... Coronas. Nu fumați? Mare păcat! Presupun că nu îngăduie regele. Da, dansez cu plăcere.

(Așa că ocolește încăperea în pași de dans, pe melodia ce se aude de jos, cu brațele deschise ca să îmbrățișeze un partener imaginar, în mână cu țigara care descrie arcuri de cerc.)

Câteva ore mai târziu

Colțul unei cămăruțe de la parter, ocupat de un divan de piele extrem de confortabil. Sus, pe pereți, pe fiecare margine și în mijlocul încăperii, arde câte o lampă mică, iar deasupra divanului atârnă portretul unui gentleman foarte bătrân și foarte demn, din anii 1860. De afară se aude zvon de muzică – foxtrot.

ROSALIND șade pe divan. Îl are în stânga pe HOWARD GILLESPIE, un tânăr searbăd, de vreo douăzeci

și patru de ani. Tânărul este în mod clar foarte nefericit, iar fata moare de plictiseală.

GILLESPIE (*moale*): Ce vrei să spui când îmi zici că m-am schimbat? Nutresc aceleași sentimente față de tine.

ROSALIND: Dar mie îmi pari schimbat.

GILLESPIE: Acum trei săptămâni ziceai că-ți place de mine fiindcă am o mutră atât de blazată și de indiferentă. Am aceeași mutră.

ROSALIND: Dar nu ești indiferent față de mine. Îmi plăcea de tine fiindcă aveai ochi căprui și picioare subțiri.

GILLESPIE (*disperat*): Sunt tot subțiri și căprui. Ești o vampiriță, asta-i.

ROSALIND: Tot ce știu despre vampiri este ce scrie în partitura pentru pian. Pe bărbați îi zăpăcește faptul că mă port absolut natural. Înainte credeam că nu ești capabil de gelozie. Acum nu mă scapi din ochi oriunde m-aș duce.

GILLESPIE: Te iubesc.

ROSALIND (*rece*): Cunosoc.

GILLESPIE: Și nu m-ai sărutat de două săptămâni. Îmi închipuiam că dacă o fată se lasă sărutată, este... este... cucerită.

ROSALIND: S-au dus zilele alea. Pe mine trebuie să mă cucerești ori de câte ori mă vezi.

GILLESPIE: Vorbești serios?

ROSALIND: Pe cât îmi stă în fire de serios. Pe vremuri săruturile erau de două feluri. Mai întâi când fetele erau sărutate și apoi abandonate. Apoi când erau sărutate și se logodeau. Acum există și al treilea fel, când *bărbatul* este sărutat și abandonat. Dacă domnul Jones din o mie opt sute nouăzeci se fălea că a pupat o fată, toată lumea înțelegea că a terminat-o cu ea. Dacă domnul Jones din o mie nouă sute nouăsprezece se fălește cu același lucru, știm că înseamnă că n-o mai poate pupa încă o dată. Astăzi, dacă pornește cu dreptul, orice fată poate bate un bărbat.

GILLESPIE: Atunci tu de ce te joci cu bărbații?

ROSALIND (*înclinându-se conspirativ spre el*): De

dragul primului moment, când bărbatul este vrăjit. Există o clipă... of, chiar înainte de primul sărut, o vorbă șoptită... Ceva ce merită.

GILLESPIE: Și pe urmă?

ROSALIND: Pe urmă îl pui să vorbească despre el însuși. Cât ai bate din palme, nu se mai gândește decât să rămână singur cu tine... Se îmbufnează, nu mai luptă, nu vrea să se mai joace... Victorie!

(Intră DAWSON RYDER, douăzeci și șase de ani, chipeș, bogat, credincios alor săi, poate cam nesuferit, dar stăpân pe sine și sigur de succes.)

RYDER: Cred că ăsta-i dansul meu, Rosalind.

ROSALIND: Bine, Dawson, deci mă recunoști. Știi acum că nu m-am machiat prea gros. Domnul Ryder, domnul Gillespie.

(Își strâng mâinile și GILLESPIE iese, teribil de deprimat.)

RYDER: Petrecerea ta este, fără îndoială, reușită.

ROSALIND: Vorbești serios? N-am dat pe-acolo de mult. Sunt obosită. Te superi dacă nu dansăm câteva minute?

RYDER: Să mă supăr... Sunt încântat! Știi ce mult urăsc ideea de „iureș”. Să te tot întâlnești cu fete... ieri, azi, mâine.

ROSALIND: Dawson!

RYDER: Ce-i?

ROSALIND: Mă întreb dacă știi că mă iubești.

RYDER *(surprins)*: Cum... O, știi că ești remarcabilă!

ROSALIND: Pentru că știi că sunt o partidă dificilă. Oricine se însoară cu mine nu-și va vedea capul de treabă. Vreau să zic... sunt foarte rea.

RYDER: O, n-aș spune asta!

ROSALIND: Ba da, sunt, mai ales cu cei apropiați. *(Se scoală.)* Hai să mergem. M-am răzgândit și acum vreau să dansez. Cred că mama a făcut o criză.

(Exeunt. Intră ALEC și CECELIA.)

CECELIA: ăsta mi-e norocul: să-mi țină de urât în pauză chiar frate-meu.

ALEC (*sumbru*): Dispar, dacă vrei.

CECELIA: Dumnezeule, nu! Cu cine aş începe dansul următor? (*Oftează.*) Dansurile nu mai au niciun haz de când au plecat ofiţerii francezi.

ALEC (*gânditor*): N-aş vrea ca Amory să se îndrăgostească de Rosalind.

CECELIA: Cum aşa? Eu credeam că tocmai asta doreşti.

ALEC: Am dorit, dar după ce le-am văzut pe fetele astea, nu mai ştiu. M-am ataşat foarte mult de Amory. E un tip sensibil şi nu vreau să i se frângă inima din pricina unei fiinţe căreia nu-i pasă de el.

CECELIA: E foarte chipeş.

ALEC (*tot gânditor*): Nu s-ar mărita cu el, dar o fată nu trebuie să se mărite cu un bărbat ca să-i frângă inima.

CECELIA: Cum se frânge o inimă? Ce n-aş da să cunosc secretul!

ALEC: Pisicuţă crudă ce eşti! Au noroc unii că ţi-a dat Domnul un nas cârn.

(*Intră DOAMNA CONNAGE.*)

DOAMNA CONNAGE: Dumnezeule, unde e Rosalind?

ALEC (*strălucitor de spiritual*): Bineînţeles, vrei să afli de la persoanele cele mai indicate. Natural că ar trebui să fie cu noi.

DOAMNA CONNAGE: Tatăl ei a convocat opt milionari burlaci ca s-o cunoască.

ALEC: Încolonaţi-vă şi mărsăluţi prin foaiet.

DOAMNA CONNAGE: Sunt perfect serioasă; nu pot să ştiu dacă nu s-a dus la Cocoon Grove cu vreun fotbalist tocmai în seara debutului. Tu caut-o la stânga şi eu o...

ALEC (*muşcător*): Nu mai bine trimiţi majordomul în pivniţă...?

DOAMNA CONNAGE (*absolut serioasă*): Doar nu crezi că poate fi acolo?

CECELIA: Glumeşte, mamă.

ALEC: Mama avea o fotografie cu ea dând cep unui butoiuş de bere, împreună cu un săritor de garduri.

DOAMNA CONNAGE: Să mergem imediat s-o căutăm.

(*Ies. Intră ROSALIND cu GILLESPIE.*)

GILLESPIE: Rosalind, te mai întreb o dată. Nu-ți pasă de mine nici cât negru sub unghie?

(*Intră avântat AMORY.*)

AMORY: Dansul meu.

ROSALIND: Domnul Gillespie, domnul Blaine.

GILLESPIE: Ne-am cunoscut cu domnul Blaine. Ești din Lake Geneva, nu?

AMORY: Da.

GILLESPIE (*disperat*): Am fost acolo. Este în... în... Middle West, nu?

AMORY (*acid*): Aproximativ. Dar întotdeauna mi-am zis că prefer să fiu o *tamale* fierbinte din provincie decât o supă nedreasă.

GILLESPIE: Cum?

AMORY: Nicio aluzie.

(*GILLESPIE iese cu o plecăciune.*)

ROSALIND: E o persoană prea de lume.

AMORY: Am fost îndrăgostit cândva de o persoană de lume.

ROSALIND: Și?

AMORY: O, da! O chema Isabelle. N-avea nimic al ei, în afară de ce citeam eu în ea.

ROSALIND: Și ce s-a întâmplat?

AMORY: În cele din urmă am convins-o că e mai deșteaptă decât mine și apoi m-a părăsit. Zicea că sunt prea critic și nepractic, știi.

ROSALIND: Ce înțelegi prin „nepractic”?

AMORY: O, de exemplu pot conduce mașina, dar nu știu să schimb roata.

ROSALIND: Și ce vrei să faci de acum încolo?

AMORY: Nu știu. Să candidez la președinție, să scriu...

ROSALIND: Să trăiești în Greenwich Village?

AMORY: Nu, Doamne ferește! Am zis să scriu, nu să mă alcoolizez.

ROSALIND: Mie-mi plac oamenii de afaceri. De regulă, bărbații deștepți sunt lipsiți de distincție.

AMORY: Mi se pare că te cunosc de când lumea.

ROSALIND: O, vrei să începi jocul „de-a piramida”?

AMORY: Nu, de fapt voiam să ne jucăm „de-a Franța”. Eu eram Ludovic al XIV-lea și tu una dintre... dintre... (*Schimbând tonul:*) Ce-ai zice să ne îndrăgostim?

ROSALIND: Ți-am sugerat să ne prefacem.

AMORY: Dacă am face-o, ar fi o iubire strașnică.

ROSALIND: De ce?

AMORY: Fiindcă, într-un fel, egoiștii sunt capabili de mari iubiri.

ROSALIND (*răsfângându-și buzele*): Prefă-te.

(*Se sărută cu multă atenție.*)

AMORY: Nu-ți știu îndruga fleacuri dulci. Dar ești foarte frumoasă.

ROSALIND: Nu asta vreau să aud.

AMORY: Dar atunci ce?

ROSALIND (*tristă*): O, nimic... numai că-mi doresc sentiment, sentiment adevărat... Și nu-l pot găsi.

AMORY: Eu nu găsesc în lume decât sentiment – și nu pot să-l sufăr.

ROSALIND: E foarte greu să găsești un bărbat care să-ți satisfacă gustul artistic.

(*Cineva a deschis undeva o ușă și în cameră pătrund acordurile unui vals. ROSALIND se ridică în picioare.*)

ROSALIND: Ascultă! Cântă *Mai sărută-mă o dată*.

(*El se uită la ea.*)

AMORY: Și?

ROSALIND: Și?

AMORY (*dulce, știind că a pierdut bătălia*): Te iubesc.

ROSALIND: Și eu pe tine... pentru moment.

(*Se sărută.*)

AMORY: Of, Doamne, ce-am făcut?

ROSALIND: Nimic. Nu mai vorbi. Mai sărută-mă.

AMORY: Nu știu de ce sau cum, dar te iubesc – din clipa când te-am văzut.

ROSALIND: Și eu... eu... eu... ei, seara asta e seara

asta.

(*Fratele ei intră în cameră, tresare, pe urmă spune cu voce tare „Pardon” și iese.*)

ROSALIND (*abia mișcându-și buzele*): Nu mă lăsa să plec... Nu-mi pasă dacă află toată lumea ce fac...

AMORY: Spune-mi!

ROSALIND: Te iubesc... pentru moment. (*Se desprind.*) O... Sunt foarte tânără, mulțumesc lui Dumnezeu... și destul de frumoasă, mulțumesc lui Dumnezeu... și fericită, mulțumesc, Doamne, mulțumesc, Doamne... (*Tace și apoi, cu o stranie izbucnire profetică, adaugă:*) Bietul Amory!

(*El o sărută din nou.*)

Kismet

După nici două săptămâni, Amory și Rosalind se iubeau profund și pățimaș. Facultățile critice – care, în cazul amândurora, distruseseră nenumărate idile romantice – le-au fost tocite de marele talaz al emoției, care i-a copleșit.

— E posibil să fie o dragoste nesăbuită, i-a declarat ea mamei, dar nu e una nesărată.

Valul l-a măturat pe Amory la începutul lui martie până la o agenție de publicitate, unde a dus o viață în care uimitoare crize de hărnicie excepțională alternau cu vise cutezătoare în care, îmbogățit brusc, făcea turul Italiei împreună cu Rosalind.

Erau mereu împreună – la dejun, la cină, aproape în fiecare seară –, mereu într-un fel de goană ce le tăia respirația, ca și cum s-ar fi temut că farmecul s-ar fi putut destrăma în orice clipă, rostogolindu-i dureros afară din paradisul acesta de flăcări și petale de trandafir. Dar farmecul a devenit transă, dând impresia că sporește de la o zi la alta. Au început să discute despre o căsătorie în iulie... în iunie. Toată viața era transpusă în termenii iubirii lor, toată experiența, toate dorințele, toate ambițiile le-au fost anulate; la amândoi, simțul umorului s-a târât într-un colț să doarmă, moleșit; legăturile amoroase anterioare li se păreau aventuri juvenile, oarecum comice și deloc de

regretat.

Pentru a doua oară în viață, Amory fusese total bulversat și acum se grăbea să intre în ritmul generației sale.

Un scurt interludiu

Amory pășea agale pe bulevard și se gândea că noaptea era, inevitabil, a sa, cu fastul și carnavaul amurgului colorat și al străzilor obscure... I se părea că închisese portativul cu armonii muribunde și că pășise, în sfârșit, din nou pe căile vibrante, pline de senzații, ale vieții. Peste tot în jur ardeau mii de lumini, promisiunea unei nopți a străzilor și a cântecelor. Se mișca prin mulțime visând cu ochii deschiși, ca și cum s-ar fi așteptat s-o vadă la fiecare colț pe Rosalind venind spre el în fugă, cu pasul ușor... Cum se vor contopi chipurile de neuitat ale amurgului în chipul ei, iar miile de pași, miile de uverturi se vor contopi cu pașii ei, iar ochii ei catifelati, întâlnindu-i pe ai lui, îl vor îmbăta mai strașnic decât vinul. Până și visurile sale erau acum viori îndepărtate, plutind ca sunetele estivale în văzduhul vărat.

Camera era cufundată în întuneric, cu excepția lucirii palide a țigării lui Tom, care ședea lângă geamul deschis. Închizând ușa după el, Amory a rămas o clipă cu spatele sprijinit de ea.

— Hello, Benvenuto Blaine. Cum a mers azi publicitatea?

Amory s-a trântit pe canapea.

— Ca de obicei, am detestat-o.

Viziunea fugară a agenției a fost înlocuită imediat de o altă imagine.

— Dumnezeu! Cât e de minunată!

Tom a oftat.

— Nici nu pot să-ți descriu, a repetat Amory, cât e de minunată! Nici nu vreau să știi. Nu vreau să știe nimenea.

Dinspre fereastră s-a auzit încă un oftat - unul resemnat.

— Ea este de acum viața, speranța, fericirea mea... toată viața mea.

A simțit că-i tremură o lacrimă pe geană.

— O, Doamne, Tom!

Dulce-amar

— Șezi așa cum ședem noi, i-a șoptit ea.

El s-a instalat în fotoliu și și-a deschis brațele, așa încât ea să se cuibărească în ele.

— Știam că vei veni în seara asta, a spus ea încet. Ca primăvara, exact când aveam mai mare nevoie de tine... dragul meu... dragul meu...

Buzele lui s-au mișcat încet pe obrazul ei.

— Ai un gust atât de plăcut, a suspinat Amory.

— Cum adică, scumpule?

— Oh, dulce, dulce...

A strâns-o și mai tare la piept.

— Amory, a șoptit Rosalind, mă mărit cu tine când ești gata s-o faci.

— La început nu vom avea mare lucru.

— Nu vorbi așa! a strigat ea. Mă doare când îți reproșezi că nu-mi poți dăruia mai mult. Comoara pe care o am ești tu - îmi ajunge.

— Spune-mi...

— Știi, nu-i așa? O, evident că știi...

— Da, dar vreau să aud din gurița ta.

— Te iubesc, Amory! Din tot sufletul!

— Pe vecie, nu?

— Toată viața. O, Amory de acum!

— Poftim?

— Vreau să fiu a ta. Vreau ca familia ta să fie a mea. Vreau să avem copii.

— Dar eu n-am familie.

— Nu râde de mine, Amory. Sărută-mă și gata.

— Fac tot ce dorești, a spus el.

— Nu, *eu* fac tot ce dorești *tu*. Noi suntem *tu*, nu eu. O, ești în așa măsură o parte din mine, în așa măsură tot ce sunt!

El a închis ochii.

— Sunt atât de fericit, că mi-e frică. N-ar fi groaznic dacă ăsta ar fi... ar fi punctul culminant?

Ea l-a privit visătoare.

— Frumusețea și iubirea sunt trecătoare, știu... O, dar mai este și tristețea. Presupun că orice fericire enormă e și puțin tristă. Frumusețea înseamnă parfumul trandafirilor și pe urmă moartea trandafirilor...

— Frumusețea înseamnă agonia sacrificiului și pe urmă sfârșitul agoniei...

— Și, Amory, noi suntem frumoși, o știu. Sunt sigură că Dumnezeu ne iubește...

— Te iubește pe tine. Ești averea Lui cea mai prețioasă.

— Nu sunt a Lui. Sunt a ta, Amory. Spune-mi ceva frumos.

— Tu.

— Cum?

— Tu. Asta-i ceva frumos. Tu ești frumoasă.

Pe urmă fumau și el îi povestea întâmplări de la birou. Discutau și despre unde ar fi putut locui. Uneori, când el avea mai mult chef de vorbă, Rosalind îi adormea în brațe, iar el o ținea ca pe un vas de porțelan prețios. Alteori, când el era foarte obosit, se așeza la picioarele ei și-și lăsa capul în poala ei, iar ea își trecea degetele prin părul lui. Erau ore ce zburau inexorabil, ore imemorabile.

Un incident acvatic

Într-o zi, întâlnindu-se întâmplător în centru, Amory și Howard Gillespie au luat prânzul împreună și Amory a auzit o poveste care l-a încântat. După câteva cocteiluri, Gillespie prinsese chef de vorbă. A început să-i spună lui Amory că Rosalind era cu siguranță excentrică.

Fusese însoțitorul ei într-un grup care se dusesse să înoate sus, în Westchester County, iar cineva menționase faptul că Annette Kellermann fusese în vizită acolo cândva și plonjase în apă de pe acoperișul unei cabane de vacanță dărăpănate, de la o înălțime de zece metri. Rosalind insistase imediat ca Howard să se cațare cu ea pe acoperiș, ca să admire priveliștea.

După un minut, cum stătea pe marginea acoperișului, bălăbănindu-și picioarele, o umbră țâșnise pe lângă el.

Rosalind, cu brațele întinse într-o splendidă săritură de lebedă, sfâșiasc aerul, pătrunzând în apa limpede.

— Se înțelege că a trebuit să sar *și eu* după ea și era cât pe-acum să o mierlesc. Mi-am spus că am dat dovadă de curaj încercând să sar. Nimeni din grup n-a mai încercat. Ei bine, după aceea Rosalind a avut neobrăzarea să mă întrebe de ce m-am îndoit de șale în aer. „Nu ți-a ușurat săritura”, mi-a zis, „ci doar a golit-o de curaj”. Te întreb: ce poți face cu o fată ca ea? Critica ei era neavenită, zic eu.

Gillespie n-a reușit să înțeleagă de ce Amory a zâmbit încântat tot timpul prânzului. Și-a închipuit, probabil, că e unul dintre optimiștii ăia găunoși.

După cinci săptămâni

Ne-am întors în biblioteca din casa Connage. ROSALIND, singură, șade pe sofa, privind în gol, posomorâtă și nefericită. Este mult schimbată - puțin mai slabă, printre altele; ochii nu-i mai sunt luminoși și scăpărători; îi poți da ușor un an în plus.

Intră mama ei, înfășurată într-un mantou de operă. Îi aruncă o privire nervoasă lui ROSALIND.

DOAMNA CONNAGE: Cine vine deseară?

(ROSALIND n-o aude sau, în orice caz, nu-i dă atenție.)

DOAMNA CONNAGE: Alec vine să mă ducă la piesa asta de Barrie, *Et tu, Brutus*. *(Înțelege că vorbește singură.)* Rosalind! Te-am întrebat cine vine deseară!

ROSALIND *(tresărind)*: Cum? O... ce... Amory...

DOAMNA CONNAGE *(sarcastic)*: În ultima vreme ai avut *așa de mulți* admiratori, că n-aș fi putut ghici *care* dintre ei vine. *(ROSALIND nu răspunde.)* Dawson Ryder dă dovadă de mai multă răbdare decât aș fi crezut. Nu i-ai acordat toată săptămâna nici măcar o seară.

ROSALIND *(având pe față o expresie de lehamite, absolut nouă la ea)*: Mamă, fii bună...

DOAMNA CONNAGE: O, nu mă amestec. Ți-ai irosit deja mai bine de două luni cu un geniu teoretic ce nu posedă un sfânt, dar *dă-i înainte*, pierde-ți toată viața cu el.

Nu mă amestec.

ROSALIND (*parcă repetă o lecție obositoare*): Știi că are un mic venit. Mai știi și că primește treizeci și cinci de dolari pe săptămână lucrând în publicitate...

DOAMNA CONNAGE: Insuficient pentru toaletele tale. (*Se oprește, dar ROSALIND nu zice nimic.*) Nu mă gândesc decât la interesul tău când te previn să nu faci un pas pe care-l vei regreta toată viața. Iar tata nu te va putea ajuta. Afacerile nu i-au mers bine în ultima vreme și e bătrân și el. Depinzi în totalitate de un visător, de un băiat drăguț, de familie bună, dar care nu-i decât un visător, nu-i decât deștept. (*Cu implicația că, luată în sine, calitatea asta e mai degrabă un viciu.*)

ROSALIND: Mamă, pentru numele lui Dumnezeu...

(*Apare o slujnică și-l anunță pe domnul BLAINE, care intră în urma ei. Prietenii lui AMORY i-au repetat de zece zile că arată ca „mânia lui Dumnezeu” și așa și arată. De fapt, a fost incapabil să înghită ceva în ultimele treizeci și șase de ore.*)

AMORY: Bună seara, doamnă Connage.

DOAMNA CONNAGE (*fără asprime*): Bună seara, Amory.

(*AMORY și ROSALIND schimbă priviri. Intră ALEC. În tot acest timp, ALEC a avut o atitudine neutră. În adâncul inimii, crede că o căsătorie l-ar face pe AMORY mediocru și pe ROSALIND nefericită, dar îi simpatizează mult pe amândoi.*)

ALEC: Salut, Amory!

AMORY: Salut, Alec! Tom zicea că vă întâlniți la teatru.

ALEC: Da, tocmai m-am despărțit de el. Cum a mers azi publicitatea? Ai scris vreo reclamă sclipitoare?

AMORY: O, cam tot așa. Mi-a crescut salariul... (*Toți îl privesc curioși.*) ...cu doi dolari pe săptămână. (*Consternare generală.*)

DOAMNA CONNAGE: Să mergem, Alec, aud mașina venind.

(*Urări de noapte bună, destul de reci pe alocuri.*)

După ce DOAMNA CONNAGE și ALEC pleacă, se instalează tăcerea. ROSALIND stă în continuare posomorâtă, cu privirea pierdută în foc. AMORY merge la ea și-i pune brațul pe după umeri.)

AMORY: Fetita mea dragă...

(Se sărută. Încă o pauză, după care ea îi ia mâna, i-o acoperă cu sărutări și și-o așază pe inimă.)

ROSALIND (*tristă*): Îmi plac mâinile tale mai mult decât orice. Le văd în minte deseori, când ești departe de mine și atât de obosit. Le cunosc toate liniile. Mâini dragi!

(Li se întâlnesc ochii o secundă, apoi ea începe să plângă – un plâns fără lacrimi.)

AMORY: Rosalind!

ROSALIND: O, suntem vrednici de milă!

AMORY: Rosalind!

ROSALIND: O, cum aş vrea să mor!

AMORY: Rosalind, încă o seară ca acum și sunt distrus. Deja ești în starea asta de patru zile. Trebuie să fii mai cooperantă sau n-am să pot nici să muncesc, nici să mănânc, nici să dorm. (*Privește neajutorat în jur, de parcă ar căuta cuvinte noi cu care să îmbrace o idee veche, demonetizată.*) Trebuie să pornim de undeva. Îmi place să pornesc în viață cu tine. (*Nota forțată de speranță pierde când vede că ea nu reacționează.*) Ce s-a întâmplat? (*Se ridică brusc de pe scaun și începe să facă pași mari prin cameră.*) E Dawson Ryder, asta e. Ți-a pus nervii la încercare. De o săptămână petreci fiecare după-amiază cu el. Vine lumea și-mi spune că v-a văzut împreună, iar eu trebuie să zâmbesc și să dau din cap și să pretind că pentru mine n-are nici cea mai mică importanță. Treaba se-ngroașă, iar tu nu-mi spui nimic.

ROSALIND: Amory, dacă nu stai jos, țiș.

AMORY (*se așază abrupt lângă ea*): O, Doamne!

ROSALIND (*luându-i blând mâna*): Știi că te iubesc, nu?

AMORY: Da.

ROSALIND: Știi că te voi iubi întotdeauna...

AMORY: Nu vorbi așa; mă sperii. Sună de parcă nu

vom fi niciodată împreună. (*Ea varsă câteva lacrimi și, ridicându-se de pe sofa, se mută pe fotoliu*) Toată după-amiaza am avut sentimentul că lucrurile merg spre rău. Aproape că mi-am pierdut mințile la birou - n-am izbutit să transcriu niciun rând... Trebuie să-mi spui tot ce ai pe suflet.

ROSALIND: Îți zic că n-am nimic de spus. Sunt doar nervoasă.

AMORY: Rosalind, cochetezi cu ideea de a te mărita cu Dawson Ryder.

ROSALIND (*după o pauză*): Toată ziua m-a cerut de nevastă.

AMORY: Ei bine, are tupeu!

ROSALIND (*după altă pauză*): E simpatic.

AMORY: Nu spune asta. Mă doare.

ROSALIND: Nu fi idiot. Știi că ești unicul bărbat pe care-l iubesc, pe care-l voi iubi vreodată.

AMORY (*iute*): Rosalind, hai să ne căsătorim luna viitoare.

ROSALIND: Nu se poate.

AMORY: De ce nu?

ROSALIND: O, nu se poate. Aș fi un fel de *squaw*¹ a ta, în cine știe ce cotlon oribil.

AMORY: Am avea în total două sute șaptezeci și cinci de dolari pe lună.

ROSALIND: Iubitule, de obicei nici nu-mi fac coafura...

AMORY: Ți-o fac eu.

ROSALIND (*între râset și suspin*): Mulțumesc!

AMORY: Rosalind, nu se *poate* să te gândești să iei pe altul de bărbat. Spune-mi! Nu mă lăsa să bâjbâi! Pot să te ajut să învingi ispita dacă mărturisești.

ROSALIND: Despre noi doi e vorba. Suntem vrednici de milă, asta e. Tocmai calitățile pentru care m-am îndrăgostit vor face din tine un fiasco.

AMORY (*întunecat*): Continuă.

ROSALIND: O - într-adevăr, mă gândesc la Dawson Ryder. Un om pe care te poți bizui... aproape că simt că ar

fi... un sprijin.

AMORY: Dar nu-l iubești.

ROSALIND: Nu, dar îl respect. Este un om bun și puternic.

AMORY (*cu năduf*): Da, e așa cum spui.

ROSALIND: Bine, uite un mic exemplu. Marți după-amiază am găsit la Rye un băiețuș sărac și, oh, Dawson l-a ridicat pe genunchii lui și a vorbit cu el și i-a promis un costum de indian, iar a doua zi și-a amintit și i l-a cumpărat și, o!, a fost o situație atât de duioasă și n-am putut să nu mă gândesc că va fi la fel de drăguț și cu... și cu copiii noștri, că se va îngriji de ei și eu nu va trebui să mă îngrijoresc.

AMORY (*disperat*): Rosalind! Rosalind!

ROSALIND (*ușor vulgară*): Nu-ți etala așa de evident suferința.

AMORY: Ce putere de a ne răni reciproc avem!

ROSALIND (*reluându-și suspinele*): Totul a fost perfect între noi doi. Ca un vis după care tânjeam și pe care nu credeam să-l trăiesc vreodată aievea. Prima lipsă autentică de egoism pe care-am simțit-o de când mă știu. Nu pot să-l văd dizolvându-se într-o atmosferă incoloră!

AMORY: Nu se va dizolva! Nu se va dizolva!

ROSALIND: Prefer să-mi rămână ca o amintire splendidă, pitită bine în suflet.

AMORY: Da, femeile procedează în felul ăsta... nu și bărbații. Mi-aș aduce mereu aminte nu de frumusețea pe care a avut-o visul cât timp a durat, ci de amărăciunea lui - de îndelunga lui amărăciune.

ROSALIND: Nu spune asta.

AMORY: Toți anii în care să nu te văd, să nu te sărut niciodată - doar o poartă închisă și zăvorâtă. Nu ai curajul să devii soția mea.

ROSALIND: Nu, nu, voi urma calea cea mai grea - calea cea mai dură. Căsătoria cu tine ar fi un eșec, iar eu nu eșuez niciodată. Dacă nu termini cu plimbarea asta încolo și-ncoace, am să țip!

(*Amory se lasă să cadă disperat pe sofa.*)

AMORY: Vino și sărută-mă.

ROSALIND: Nu.

AMORY: Nu *vrei* să mă săruți?

ROSALIND: În seara asta vreau să mă iubești calm și detașat.

AMORY: Începutul sfârșitului.

ROSALIND (*are o revelație bruscă*): Amory, tu ești tânăr, eu sunt tânără. Lumea ne iartă încă pozele și vanitățile; îi tratăm pe oameni ca pe Sancho Panza și nu pățim nimic. Acum ni se iartă. Dar te așteaptă o puzderie de lovituri în viitor.

AMORY: Iar ție ți-e frică să le împarți cu mine.

ROSALIND: Nu, nu-i asta. Am citit undeva o poezie. Vei spune că-i de Ella Wheeler Wilcox și vei pufni în râs. Dar ascultă:

*„Asta-i înțelepciunea: iubește și trăiește,
Acceptă ce destinul (sau zeii)-ți hărăzește,
Și întrebări nu pune, nu te ruga fierbinte,
Sărută-i numai gura, cosița-i dulce simte,
A patimii maree salut-o și o curmă,
Să ai, să ții – dar și să știi renunța la urmă.”*

AMORY: Dar noi n-am avut.

ROSALIND: Amory, sunt a ta, o știi bine. În lunile trecute au existat momente când aș fi fost numai a ta dacă mi-ai fi cerut-o. Dar nu pot să mă mărit cu tine și să distrug viețile amândurora.

AMORY: Trebuie să riscăm ca să fim fericiți.

ROSALIND: Dawson zice c-o să învăț să-l iubesc.

(*AMORY, cu capul în palme, nu mișcă. Parcă viața s-a scurs din el.*)

ROSALIND: Iubitule! Iubitule! Nu mă pot lega de tine, dar nu pot nici să-mi imaginez viața fără tine.

AMORY: Rosalind, ne călcăm unul pe altul pe nervi. Adevărul este că suntem amândoi tensionați, că săptămâna asta...

(*Are o voce bizar de bătrână. Ea vine la el și, luându-i*

capul în palme, îl sărută.)

ROSALIND: Nu pot, Amory. Nu mă pot lăsa zăvorâtă departe de copaci și flori, pitită într-un apartament mititel, unde să te aștept. Într-o atmosferă sufocantă m-ai urî. Te-aș face eu să mă urăști.

(Țâșnirea necontrolată a lacrimilor o orbește din nou.)

AMORY: Rosalind...

ROSALIND: O, scumpule, pleacă! Nu înrăutăți lucrurile. Nu suport...

AMORY *(cu fața trasă și vocea încordată)*: Îți dai seama ce spui? Mă alungi pentru totdeauna?

(Există pe undeva o deosebire între calitatea suferinței fiecăruia.)

ROSALIND: Nu înțelegi...

AMORY: Mă tem că nu înțeleg dacă mă iubești. Te temi de doi ani de greutatea alături de mine.

ROSALIND: N-aș mai fi acea Rosalind pe care o iubești.

AMORY *(cam isteric)*: Nu pot renunța la tine! Nu pot și gata! Trebuie să fii a mea!

ROSALIND *(cu duritate în voce)*: Acum te porți ca un copil răsfățat.

AMORY *(înnebunit)*: Nu-mi pasă! Ne faci praf viețile!

ROSALIND: Fac ceea ce e înțelept, unicul lucru înțelept.

AMORY: O să te măriți cu Dawson Ryder?

ROSALIND: Nu mă mai întreba. Știi că în unele privințe sunt bătrână; în altele... ei bine, nu-s decât o fetișcană. Îmi plac soarele, lucrurile frumoase și veselia. Nu pot să sufăr responsabilitatea. Nu vreau să fiu obsedată de oale, de bucătărie și de măhuri. Vreau să mă preocupe bronzarea picioarelor mele zvelte vara, când înot.

AMORY: Dar mă iubești.

ROSALIND: Tocmai de aceea trebuie să sfârșim. Nesiguranța doare prea tare. Nu se poate să mai trăim scene ca asta.

(Își scoate de pe deget inelul primit de la el și i-l

întinde. Ochii amândurora se umplu iar de lacrimi.)

AMORY (cu buzele lipite de obrazul ei umed): Nu mi-l da! Păstrează-l, te rog! Nu-mi rupe inima!

(Ea îi apasă încet inelul în palmă.)

ROSALIND (cu vocea întretăiată): Te rog, pleacă.

AMORY: Adio...

(Ea îl mai privește o dată, cu dor infinit, cu infinită tristețe.)

ROSALIND: Să nu mă uiți niciodată, Amory...

AMORY: Adio...

(Se îndreaptă spre ușă, caută neîndemânatic clanta, o găsește; ea îl vede cum își dă capul pe spate și dispare. Dispare. ROSALIND dă să se ridice de pe canapea, dar se lasă să cadă pe ea cu fața în jos, între perne.)

ROSALIND: O, Doamne, vreau să mor! *(După un moment, se ridică și, cu ochii închiși, merge pe dibuite spre ușă. Acolo se răsuțește pe călcâie și mai privește o dată încăperea. Aici au șezut și au visat: pe tăvița aceea pusese atât de des chibrituri pentru el; jaluzelele acelea le coborâseră, din discreție, într-o lungă după-amiază de duminică. Cu ochii înnegurați, stă și-și amintește. Vorbește tare):* Ah, Amory, ce ți-am făcut?

(Undeva adânc, sub tristețea îndurerată pe care timpul o va vindeca, ROSALIND simte că a pierdut ceva și nu știe ce, nu înțelege de ce.)

1 Nevastă la amerindieni.

Capitolul

2

Experimente de convalescent

Barul Knickerbocker, deasupra căruia strălucea coloratul, jovialul „Old King Cole” al lui Maxfield Parrish, era extrem de aglomerat. Amory s-a oprit la intrare ca să se uite la ceasul de mână: dorea neapărat să știe ce oră era, fiindcă un drăcușor din mintea lui, îndrăgostit de clasificări și catalogări, voia cu tot dinadinsul să țină rânduială. Mai târziu avea să-i producă o vagă satisfacție faptul că putea să-și spună „Chestia s-a terminat la opt și

douăzeci fix, joi, zece iunie 1919". În timpul acesta era inclus și drumul făcut de la casa ei – un drum despre care mai târziu nu-și va aminti deloc.

Starea de spirit a lui Amory era grotescă: două zile de îngrijorare și nervozitate, două nopți de nesomn, mâncarea neatinsă – toate culminând cu criza emoțională declanșată de decizia abruptă a lui Rosalind – îi drogaseră partea conștientă a minții, împingându-l într-un fel de comă milostivă. Când pipăia stângaci măslinile de pe masa pentru dejunuri gratuite, s-a apropiat un individ care i s-a adresat, așa că Amory a scăpat măslinile dintre degete.

— Ia te uită, Amory...

Era o cunoștință de la Princeton. Habar n-avea cum îl chema.

— Salut, bătrâne, s-a auzit îngăimând.

— Sunt Jim Wilson. M-ai uitat.

— Sigur, Jim, tu ești, îmi amintesc.

— Te duci la reuniune?

— Doar știi!

Brusc, și-a dat seama că nu se ducea la reuniune.

— Pleci în străinătate?

Amory a încuviințat din cap, cu privirea ciudat de încremenită. Făcând un pas înapoi, ca să-i permită cuiva să treacă, a răsturnat bolul cu măslinile, care s-a făcut țandări pe podea.

— Ce ghinion! a murmurat el. Să bem ceva.

Wilson, dând dovadă de o diplomație greoaie, a întins mâna și l-a bătut pe spate.

— Ai băut destul, bătrâne.

Amory s-a zgâit la el proteste până când Wilson s-a săturat să mai fie scrutat.

— Destul pe dracu'! a zis în cele din urmă Amory. Azi n-am băut nimic.

Fața lui Wilson exprima neîncrederea.

— Bei ceva sau nu? a strigat nepoliticos Amory.

Au pornit amândoi în căutarea barului.

— Un *highball* cu whisky de secară.

— Eu mă mulțumesc cu un cocteil Bronx.

Wilson a mai băut un cocteil; Amory a dat de dușcă mai multe pahare. Au hotărât să stea undeva jos. La ora zece pe Wilson l-a înlocuit Carling, din promoția 1915. Amory, al cărui cap se învârtea splendid, așternând peste părțile vătămate ale spiritului său strat după strat de satisfacție moale, dizerta volubil despre război.

— Îi o 'isipă mentală, insista el cu înțelepciune de bufniță. Doi a'i din viața mea petrecuți în vacuum 'telectual. Idealism pierdut, tre' să fii animal fizic (și-a agitat amenințător pumnul spre „Old King Cole”), tre' să fii prusac cu totu', mai ales cu muierile. La colegiu eram co'ect cu femeile. Nu mai, gata. (Și-a subliniat lipsa de scrupule măturând cu un gest larg un flacon de *seltzer*³, care și-a găsit sfârșitul zgomotos pe dușumea, dar Amory nu și-a întrerupt tirada.) Ca'tă plăcerea unde-o găsești; mâine mori. Asta-i filosofia mea de-acu'.

Carling a căscat, dar Amory a continuat, strălucitor ca lustruit cu ceară:

— Mă mirau unele lucruri - oamenii satisfăcuți de compromisuri, atitudinea juma-juma' față de viață. Acu' nu mă mir, nu mă mir...

A devenit atât de insistent în încercarea sa de a-l convinge pe Carling de lipsa lui de interes, încât a pierdut firul argumentației și a încheiat prin a-i anunța pe toți clienții din bar că e un „animal fizic”.

— Ce sărbătorești, Amory?

Amory s-a aplecat confidențial spre interlocutor:

— Să'bă'oresc făcut-praf-viața. Moment mă'eț, făcut-praf-viața. Moment mă'eț, praf mă'eț. Nu-ți pot povesti...

A auzit remarca lui Carling adresată barmanului:

— Dă-i o apă *seltzer* cu brom.

Amory a scuturat din cap indignat.

— Nu m-ating de 'șa ceva!

— Dar ascultă, Amory, o să ți se facă rău. Ești alb ca varul.

Amory a reflectat asupra problemei. A încercat să se examineze în oglindă, dar chiar și dacă închidea un ochi, nu putea vedea mai departe de rîndul de butelii de după

tejghea.

— V'EAU ceva so'id. Să mâncăm ceva... o salată.

Și-a pus haina, încercând să facă mișcări nonșalante, dar desprinderea de tejghea a fost prea mult pentru el și a căzut cu spatele pe un scaun.

— Mergem la Shanley's, a propus Carling, oferindu-i cotul.

Cu ajutorul lui, Amory a reușit să-și pună în mișcare picioarele, atâta cât să traverseze 42nd Street.

La Shanley's obscuritatea era mare. Amory era conștient că vorbea cu voce tare, foarte succint și convingător - i se părea lui -, despre dorința sa de a strivi oamenii sub călcâi. A consumat trei sandvișuri, devorându-le ca și cum n-ar fi fost mai voluminoase decât niște drajeuri de ciocolată. Pe urmă Rosalind a început să-i răsară din nou în minte și și-a surprins buzele formând, iar și iar, numele ei. În clipa următoare i s-au împăienjenit ochii de somn și a avut o viziune cețoasă, instabilă, a unor bărbați în costume de seară strângându-se în jurul mesei.

...Se afla într-o încăpere, iar Carling îndruga ceva despre nodul de la șiretul lui de la pantof.

— N-are 'portanță, a reușit să articuleze, amețit, Amory. Dorm 'călțat.

Încă alcoolizat

S-a deșteptat râzând și ochii săi au evaluat leneș împrejurimile: se afla într-un dormitor cu baie dintr-un hotel decent. Asta era clar. Capul i se învârtea, iar în fața ochilor se formau, se încețoșau și se destrămau imagine după imagine, dar, dincolo de dorința irepresibilă de a râde, nu avea nicio reacție pe deplin conștientă. A întins mâna după telefonul de lângă pat.

— 'Elo... ce hotel i-aici? Knickerbocker? Bine, trimiteți-mi în cameră două *highballs* cu whisky de secară.

A zăcut o vreme pe spate, întrebându-se leneș dacă-i vor trimite o butelcă întreagă sau numai două containere minuscule de sticlă. Apoi, cu un efort, s-a smuls din pat și s-a dus cu pași mărunți și nesiguri la baie.

Când a ieșit, frecându-se alene cu prosopul, l-a găsit

în cameră pe picoloul de la bar cu băuturile comandate și a simțit o dorință bruscă de a-l trage pe sfoară. Reflectând însă, a ajuns la concluzia că ar fi un lucru nedemn de el, așa că l-a concediat cu o mișcare a mâinii.

Pe măsură ce alcoolul proaspăt i se rostogolea în stomac, încălzindu-l, imaginile izolate au început să se însăileze într-o secvență cinematografică a zilei precedente. A văzut-o iarăși pe Rosalind încolăcită între perne și plângând; i-a simțit din nou lacrimile pe obrazul lui. Cuvintele ei au început să-i răsunе în ureche: „Să nu mă uiți niciodată, Amory, să nu mă uiți”.

— Drace! a strigat el, poticnindu-se, iar apoi s-a înecat și s-a prăbușit pe pat, scuturat de un spasm de durere psihică.

Un minut mai târziu, a deschis ochii și a privit tavanul.

— Tâmpitul dracului! a exclamat dezgustat și, cu un oftat amplu, s-a ridicat și s-a întins după sticlă.

După încă un pahar, a dat frâu liber luxoasei plăceri a lacrimilor. În mod intenționat, a înviat amintirea micilor întâmplări din primăvara dispărută. Și-a formulat în sinea sa emoții care să-l facă să reacționeze și mai puternic la tristețe.

— Eram atât de fericiți! a intonat el dramatic. Atât de *foarte* fericiți...

Pe urmă și-a dat drumul din nou, îngenunchind lângă pat, cu fața îngropată în pernă.

— Fetița mea... a mea... Ooo...

A strâns din dinți, ca lacrimile să-i țâșnească din ochi și mai puternic.

— O, fata mea mititică, tot ce-am avut... tot ce mi-am dorit... O, fata mea, întoarce-te, întoarce-te la mine! Am nevoie de tine... am nevoie... Ce vrednici de milă suntem, nu ne-am dat unul celuilalt decât nefericire... O vor închide, ca să n-o pot vedea... N-am voie să fiu prietenul ei... Trebuie să fie așa, trebuie...

Și din nou:

— Eram atât de fericiți, atât de *foarte* fericiți.

S-a ridicat în picioare și s-a aruncat pe pat, într-un vârtej de sentimente, apoi a zăcut așa, extenuat, dându-și seama treptat că în seara precedentă fusese cât se poate de beat și că acum capul i se învârtea iarăși cumplit. Râzând, s-a ridicat și a mai traversat o dată camera spre Lete...

La amiază s-a întâlnit cu o gașcă la barul Biltmore și dezmățul a reînceput. Ulterior și-a adus aminte vag că discutase despre poezie cu un ofițer britanic, care-i fusese prezentat drept „Căpitanul Bătătură, din Piciorul Maiestății sale”⁴, și că la prânz el încercase să recite *Clair de Lune*. După aceea a dormit într-un fotoliu mare și moale până aproape de ora cinci, când a fost găsit și trezit de o altă gașcă. A urmat îmbibarea cu alcool a mai multor temperamente, în vederea calvarului cinei. Au hotărât să cumpere bilete la teatrul Tyson, la o reprezentație ce includea în program și patru cocteiluri, o piesă pe două voci monotone, cu scene deprimante, nebuloase, cu efecte de lumină imposibil de urmărit din cauza ochilor, ce i se comportau straniu. Mai târziu și-a spus că trebuie să fi fost *Gluma...*

...A urmat Cocosnut Grove, unde Amory a dormit din nou pe balconăș. La Shanley's, în Yonkers, s-a purtat aproape logic și, controlând atent numărul de *highballs* ingurgitate, a devenit lucid și vorbăreț. A constatat că grupul consta din cinci bărbați și că pe doi dintre ei îi cunoștea din vedere. A devenit corect, insistând să-și plătească partea de consumație, și a cerut cu voce tare să fie lăsat să se achite pe loc, spre hazul celor de la mesele din jur...

Cineva a spus că la o masă învecinată se găsea o celebră stea de cabaret, așa că Amory s-a ridicat și, galant, s-a prezentat, ceea ce l-a implicat într-o ceartă, mai întâi cu bărbatul care o escorta pe actriță, apoi cu oberchelnerul. Atitudinea lui Amory a fost una de curtoazie arogantă și exagerată. După ce i s-au servit argumente logice irefutabile, a consimțit să fie condus înapoi la masă.

— Am hotărât să mă sinucid, a anunțat el brusc.

— Când? La anul?

— Acuma. Măine în zori. O să iau o cameră la Commodore, o să intru în cada cu apă fierbinte și o să-mi tai venele.

— Devine morbid!

— Ai nevoie de încă un *highball*, bătrâne.

— Vorbim despre asta mâine, cu toții.

Dar Amory nu se lăsa convins să renunțe, cel puțin de dragul polemicii.

— Ai fost vreodată în starea mea de acum? a întrebat el confidențial, *fortaccio*.

— Sigur!

— Des?

— E starea mea cronică.

Ceea ce a provocat alte discuții. Cineva a spus că uneori era atât de deprimat, încât se gândea serios la sinucidere. Altcineva era de acord că nu există nimic pentru care să merite să trăiești. Căpitanul Bătătură, care se lipise cumva iarăși de grup, a spus că, după părerea sa, oamenii sunt irezistibil atrași de sinucidere când au o sănătate precară. Propunerea lui Amory a fost să comande fiecare câte un cocteil Bronx, să amestece cioburi de sticlă în băutură și s-o dea de dușcă. Spre ușurarea sa, nimeni n-a aplaudat ideea, așa că, terminându-și *highball*-ul, și-a proptit bărbia în palmă și cotul pe masă – o poziție de dormit foarte delicată, greu observabilă, se liniștea el – și a alunecat într-o amorțeală profundă...

A fost trezit de o femeie ce se ținea de el, o femeie frumoasă, cu părul șaten, răvășit, și ochii de un albastru de cobalt.

— Du-mă acasă! i-a strigat ea.

— Hello! i-a răspuns, clipind, Amory.

— Îmi place de tine, l-a înștiințat tandră femeia.

— Și mie de tine.

A băgat de seamă că undeva, în fundal, vocifera un bărbat și că era cineva din grupul său care parlamenta cu el.

— Tipu' cu care eram îi un idiot, i s-a confesat femeia

cu ochi albaștri. Nu-l pot înghiți. Vreau să merg acasă cu tine.

— Ești beată? s-a interesat Amory, cu o intensă dorință de cunoaștere.

Ea a dat din cap că da, sfoasă.

— Du-te acasă cu el, a sfătuit-o grav Amory. El te-a adus aici.

În acest punct, gălăgiosul din fundal s-a eliberat de cei ce-l rețineau și a pornit spre ei.

— Ascultă! s-a răstit el amenințător. Pe fata asta eu am adus-o aici și tu te bagi unde nu-ți fierbe oala!

Amory i-a aruncat o privire rece, în timp ce tipa se lipea și mai tare de el.

— Dă-i drumul fetei! a strigat zurbagiul.

Amory s-a forțat să-i arunce priviri amenințătoare.

— Mai du-te și dracului! a spus el direct în cele din urmă și și-a îndreptat iar atenția spre fată.

— Dragoste la prima vedere, i-a propus acesteia.

— Te iubesc, a zis ea, cuibărindu-se și mai bine lângă el.

Chiar că avea ochi splendizi.

Careva, aplecându-se spre Amory, i-a șoptit în ureche:

— Nu-i decât Margaret Diamond. E magnetizată, iar de adus a adus-o domnul ăla. Mai bine o lași să plece.

— Atunci să aibă el grijă de ea! a strigat furios Amory. Nu sunt de la W.Y.C.A. 5, așa-i?

— Dă-i drumul!

— Pentru Dumnezeu, ea-i cea care se cramponează de mine! Las-o să se cramponeze.

Mulțimea din jurul mesei s-a îndesat. Preț de o clipă, în aer a plutit amenințarea unei încăierări, dar un chelner abil i-a desprins cu forța degetele lui Margaret Diamond, până când femeia a trebuit să-i dea drumul lui Amory. După aceea ea l-a palmuit furioasă pe chelner peste față și și-a azvârlit brațele în jurul gâtului escortei sale inițiale, încă furioasă

— O, Doamne! a strigat Amory.

- Să mergem!
- Haide odată, că nu mai găsim taxiuri.
- Chelner! Plata!
- Haide odată, Amory. Gata cu vrăjeala.

Amory a râs:

- Nici nu știi ce adevăr mare ai rostit. N-ai idee. Asta-i tot necazul.

Amory despre problema folosirii forței de muncă

După două zile, bătea la ușa președintelui agenției de publicitate Bascome & Barlow.

- Intră!

Amory a intrat, nesigur pe el.

- Bună dimineața, domnule Barlow.

Domnul Barlow și-a pus ochelarii, ca să-l studieze bine, și a rămas cu gura întredeschisă, ca să audă mai bine.

- Ia te uită, domnul Blaine! Nu v-am văzut de câteva zile.

- Nu, a răspuns Amory. Demisionez.

- Păi... păi... Asta e...

- Nu mă simt bine aici.

— Regret. Și eu, care credeam că relațiile dintre noi sunt... chiar... cordiale. Dădeți impresia unui om harnic... poate cu o oarecare înclinație pentru texte fanteziste...

— Pur și simplu m-am săturat, l-a întrerupt bădăranul de Amory. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă făina Harebell's e mai bună ca altele. La drept vorbind, nici n-am gustat-o. Așa că m-am săturat să le-o recomand altora... O, știu că sunt cam cherchelit...

Chipul domnului Barlow s-a solidificat: câteva lingouri de expresie.

- Dumneavoastră ați solicitat un post...

Amory i-a făcut semn să tacă.

— Și mă consider dezgustător de prost plătit. Treizeci și cinci de dolari pe săptămână - mai puțin decât câștigul unui dulgher onorabil.

— Erați la începutul carierei. Nu ați mai lucrat niciodată, a replicat rece domnul Barlow.

— Dar ca să pot compune texte tâmpite pentru dumneavoastră, educația mea a costat zece mii de dolari. Oricum, dacă de vechimea în muncă e vorba, aveți aici stenografe plătite de cinci ani cu cincisprezece dolari pe săptămână.

— N-am niciun chef să polemizez cu dumneavoastră, domnule, i-a retezat-o domnul Barlow, ridicându-se.

— Nici eu. Voiam doar să vă informez că demisionez.

Au rămas o clipă în picioare, privindu-se cu indiferență, după care Amory s-a răsucit pe călcâie și a ieșit din birou.

O oază de liniște

După patru zile s-a reîntors, în sfârșit, la apartament. Tom era ocupat cu scrierea unei recenzii pentru *The New Democracy*, în redacția căreia lucra. S-au privit un moment în tăcere.

— Ei?

— Ei?

— Pentru Dumnezeu, Amory, cum te-ai ales cu ochiu' ăla-nvinețit și cu maxilarul umflat?

— Un fleac, a râs Amory.

A jupuit haina de pe el și și-a dezgolit umerii.

— Aici să te uiți!

Tom a fluierat încet.

— Ce te-a lovit?

Amory a râs din nou.

— Ia, o grămadă de oameni. M-au bătut. Serios.

Încet, și-a tras la loc cămașa.

— Trebuia să se întâmple odată și-odată și n-aș fi vrut pentru nimic în lume să nu fiu de față.

— Dar cine-a fost?

— Păi, niște chelneri, vreo doi marinari și câțiva pietoni răzleți, cred. E cea mai stranie senzație. Ar trebui să te lași bătut, numai de dragul experienței. După o vreme cazi și toată lumea lovește în gol, încercând să te nimerească, iar când ești la pământ, îți trag șuturi.

Tom și-a aprins o țigară.

— Mi-am petrecut o zi întreagă urmărindu-te prin

toată urbea, Amory. Dar ai fost mereu cu un pas înainte. Aș zice că ai chefuit pe undeva.

Amory s-a lăsat să cadă într-un fotoliu și a cerut o țigară.

— Acum ești treaz? l-a întrebat Tom.

— Destul de treaz. De ce întrebi?

— Păi, Alec a plecat. Familia l-a bătut la cap să se întoarcă acasă și să trăiască acolo, așa că...

Amory a fost străbătut de un spasm.

— Destul de rău.

— Da, e foarte rău. Trebuie să ne găsim un alt coleg de apartament dacă vrem să rămânem aici. Chiria crește.

— În regulă. Găsește pe cineva. Pe oricine. Te las pe tine să te ocupi, Tom.

Amory a intrat în dormitor. Primul lucru pe care l-a văzut acolo a fost o fotografie de-a lui Rosalind (pe care intenționase s-o înrămeze), rezemată de oglinda de pe masa de toaletă. A privit-o fără niciun sentiment. După viile imagini mentale ce o înfățișau și cu care se hrănea în prezent, portretul fotografic părea ciudat de ireal. S-a întors în studio.

— Ai o cutie de carton?

— Nu, a răspuns Tom, intrigat. De ce-aș avea? A, cred că găsești una în camera lui Alec.

În cele din urmă Amory a găsit ceea ce căuta și, întorcându-se la masa de toaletă, a deschis un sertar plin cu scrisori, însemnări, verigi dintr-un lanț, două batiste mici și câteva instantanee fotografice. În timp ce le muta grijuliu în cutie, mintea i-a rătăcit până la un pasaj dintr-o carte, în care eroul, după ce păstrase vreme de un an o bucată din săpunul iubitei pierdute, în cele din urmă s-a spălat cu el pe mâini. A râs și a început să fredoneze „După ce-ai plecat...” S-a întrerupt brusc.

Sfoara s-a rupt de două ori, dar în final a izbutit să lege cutia, a aruncat pachetul în fundul cufărului său și, trântind capacul, s-a întors în studio.

— Ieși în oraș?

Vocea lui Tom avea un substrat de îngrijorare.

— Îhî.
— Unde?
— N-aş putea să-ţi spun, coţcar bătrân.
— Hai să cinăm împreună.
— Regret. I-am promis lui Sukey Brett că mănânc cu el.

— Oh.
— Pa, pa.

Amory a traversat strada şi a băut un *highball*. Pe urmă s-a dus până în Washington Square şi a găsit un loc pe platforma unui autobuz. A coborât la 43rd Street şi a mers agale până la barul Biltmore.

— Salut, Amory!
— Ce bei?
— Iuhuu! Chelner!

Temperatura normală

Apariţia prohibiţiei, cu al său „thirsty-first”⁶, a pus brusc capăt înecării în alcool a tristeţilor lui Amory şi într-o bună dimineată, când s-a trezit şi a văzut că vechile zile de târât din bar în bar se terminaseră, n-a simţit nici remuşcare pentru ultimele trei săptămâni, nici regret că reluarea lor nu mai era posibilă. Adoptase metoda cea mai violentă – chiar dacă şi cea mai slabă – de a se apăra de junghiurile memoriei şi, deşi nu era o soluţie pe care ar fi recomandat-o şi altora, la sfârşit a constatat că îşi îndeplinisese misiunea: supravieţuise primului val de durere.

Nu înţelegeţi greşit! Amory o iubise pe Rosalind aşa cum n-avea să mai iubească pe nimeni. Ea îi culesese prima floare a tinereţii şi extrăsese din adâncurile lui neexplorate o tandreţe care-l surprinsese, o tandreţe şi o dăruire pe care el nu le revărsase înainte asupra nici unei alte făpturi. Mai târziu a avut şi alte iubiri, dar de altă natură: cu ele s-a întors la starea aceea de spirit, poate mai tipică, în care fata devenea oglinda unei predispoziţii proprii. Rosalind extrăsese din el ceva ce era mai mult decât admiraţie pasionată. Amory avea o afecţiune profundă, nemuritoare, pentru Rosalind.

Dar spre sfârşit existase atât de multă tragedie

dramatică, culminând cu arabescul coșmar al celor trei săptămâni de beție, încât se simțea secătuit din punct de vedere afectiv. Oamenii și împrejurările pe care și le amintea ca fiind calme sau delicat de artificiale păreau să-i promită un refugiu. A scris o povestire cinică, în care descria înmormântarea tatălui său, și a expediat-o unei reviste, primind în schimb un cec de șaizeci de dolari și o invitație să mai trimită și altele, scrise în același ton. Asta i-a gădilat orgoliul, fără să-l îndemne la vreun efort suplimentar.

Citea enorm. A fost contrariat și deprimat de *Portretul artistului în tinerețe*, interesat peste măsură de *Joan și Peter* și *Focul nestins* și destul de surprins de descoperirea – prin intermediul unui critic pe nume Mencken – a câtorva romane americane excelente: *Vandover și bruta*, *Osânda lui Theron Ware* și *Jennie Gerhardt*. Pe lista sa de valori, Mackenzie, Chesterton, Galsworthy ori Bennett coborâseră de la poziția de genii sagace, saturate de viață, la cea de contemporani distractivi și atât. Atenția sa vrăjită nu mai era cucerită decât de claritatea superioară și consistența strălucitoare ale lui Shaw și de eforturile glorioase ale lui H.G. Wells de a potrivi cheia simetriei romantice în broasca înșelătoare a adevărului.

Ar fi dorit să-l revadă pe Monsignor Darcy, căruia-i scrisese imediat după debarcare, dar acesta nu-i răspunsese; în plus, știa că o vizită la Monsignor însemna să-i povestească episodul cu Rosalind, iar gândul de a repeta istoria îi dădea fiori reci, de groază.

Căutând oameni simpatici, și-a amintit de doamna Lawrence, o femeie extrem de inteligentă și de distinsă, convertită la catolicism și foarte devotată lui Monsignor.

Într-o zi i-a telefonat. Da, doamna își amintea de el foarte clar. Nu, Monsignor nu era în oraș. Probabil că se afla la Boston. Îi promisese că va veni la ea la cină când se va întoarce acasă. N-ar fi dorit Amory să ia prânzul cu ea?

— Mă gândeam că ar fi bine să recuperez timpul pierdut, doamnă Lawrence, a spus el ambiguu la sosire.

— Monsignor a fost aici chiar săptămâna trecută, a anunțat cu regret doamna Lawrence. Era foarte nerăbdător să te vadă, dar ți-a uitat adresa acasă.

— Și-a imaginat, poate, că m-am lăsat cucerit de bolșevism? a întrebat curios Amory.

— O, trece prin clipe foarte grele.

— De ce?

— Din cauza Republicii Irlandeze. Crede că-i lipsită de demnitate.

— Și?

— S-a dus la Boston ca să-l întâmpine pe președintele irlandez și s-a indignat cumplit fiindcă pe timpul drumului cu automobilul cei din comitetul de recepție l-au luat pe președinte de după umăr.

— Îl înțeleg.

— Ia să vedem, ce te-a impresionat cel mai mult în armată? Pari foarte maturizat.

— Asta-i efectul unei alte bătălii, mult mai catastrofale, a răspuns Amory, zâmbind fără să vrea. Dar în armată... păi, să vedem... Am descoperit ce mult depinde curajul de forma fizică în care se află omul. Am aflat că sunt la fel de curajos ca orice tip obișnuit - o chestie care înainte mă îngrijora.

— Și altceva?

— Păi, și ideea că oamenii pot îndura orice dacă se obișnuiesc, precum și faptul că am primit o notă mare la testul psihologic.

Doamna Lawrence a râs. Amory se simțea foarte ușurat fiindcă se afla în casa ei plăcută de pe Riverside Drive, departe de mult mai aglomeratul New York și scutit de sentimentul că lumea eliberează cantități enorme de respirație într-un spațiu insuficient. Doamna Lawrence îi amintea vag de Beatrice nu prin temperament, ci prin grația și distincția ei perfecte. Casa, mobilierul, felul cum erau serviți la masă contrastau imens cu ceea ce întâlnise el în pretențioasele reședințe din Long Island, unde servitorii erau atât de agasanți încât trebuia literalmente să-i îmbrânțești ca să nu-ți stea în cale, sau chiar în casele

famiiliilor mai conservatoare de la „Union Club”. Se întreba dacă acest aer de distincție simetrică, această grație – pe care o considera continentală – se distilase prin strămoșii nobili din New England ai doamnei Lawrence sau fusese dobândită prin îndelungate sejururi în Italia și Spania.

La prânz, două pahare de *sauterne* i-au dezlegat limba și a vorbit, cu ceea ce socotea a fi vechiul lui farmec, despre religie, literatură și amenințătoarele fenomene de sorginte socială. Doamnei Lawrence îi făcea, evident, plăcere prezența lui Amory, dar o interesa cu osebire ce gândea. El dorea ca lumea să-i admire iarăși inteligența, căci, după o vreme, mintea putea deveni o locuință plăcută.

— Monsignor Darcy crede în continuare că ești reîncarnarea lui și că în cele din urmă ți se va clarifica și problema credinței.

— Poate, a fost de acord Amory. Dar deocamdată sunt mai degrabă păgân. Pur și simplu nu mi se pare că la vârsta mea religia ar avea vreun efect cât de mic asupra vieții.

Plecând de la doamna Lawrence, Amory a coborât pe Riverside Drive cu un sentiment de satisfacție. Era plăcut să discuți din nou subiecte gen tânărul poet Stephen Vincent Benét sau Republica Irlandeză. Prins între acuzațiile râncede ale lui Edward Carson și ale judecătorului Cohalan, se săturase până-n gât de problema irlandeză. Totuși existase o vreme când trăsăturile celtice proprii fuseseră coloanele filosofiei sale personale.

Dintr-o dată, i s-a părut că viața îi mai oferea suficiente surprize, cu condiția ca renașterea vechilor curiozități să nu însemne că dădea iarăși înapoi – că dădea înapoi chiar din fața vieții.

Neastâmpăr

— Sunt *très* bătrân și *très* blazat, Tom, a declarat Amory într-o zi, întinzându-și confortabil carcasa în fotoliul de la fereastră.

Se simțea întotdeauna în largul său când se lăsa pe spate.

— Erai mult mai amuzant până nu te-ai apucat de scris, a continuat. Acum păstrezi pentru tipar orice idee pe care o consideri interesantă.

Existența li se reasezase într-o normalitate lipsită de ambiții. Hotărâseră că dacă erau mai strânși la pungă, își puteau permite să păstreze apartamentul, de care Tom, cu atașamentul domestic al unui motan bătrân, se legase. Vechile stampe de pe pereți, cu scene englezești de vânătoare, îi aparțineau lui Tom, ca și marea tapițerie primită cadou, un fel de relicvă a zilelor decadente de la colegiu, ca și numărul mare de sfeșnice desperecheate și scaunul sculptat Louis XIV, în care nu putea ședea nimeni mai mult de cinci minute fără să sufere o dislocare a vertebrelor – Tom pretindea că asta se întâmpla din cauză că ședeai în poala fantomei marchizei de Montespan. În orice caz, se hotărâseră să rămână din cauza mobilierului lui Tom.

Ieșeau extrem de rar – la vreo reprezentație teatrală sau ca să cineze la Ritz sau Princeton Club. De când cu prohibiția, marile reuniuni fuseseră rănite mortal. Nu mai puteai să intri în barul de la Biltmore la douăsprezece sau la cinci și să dai peste spirite înrudite. Atât lui Tom, cât și lui Amory le trecuse pasiunea de a dansa cu debutante din Vestul Mijlociu sau din New Jersey la Club de Vingt (poreclit Club de Gink⁷), sau în Sala Trandafirilor de la Plaza. Oricum, chiar și această distracție cerea câteva cocteiluri, ca să „cobori până la nivelul intelectual al femeilor prezente”, după cum îi spusese cândva Amory unei matroane indignate.

În ultima vreme Amory primise scrisori alarmate de la domnul Barton. Casa din Lake Geneva era prea mare ca să poată fi închiriată ușor. Cea mai bună chirie ce se putea obține în prezent n-ar fi acoperit decât impozitele din acel an și finanțarea unor îmbunătățiri strict necesare. De fapt, avocatul lăsa să se înțeleagă că întreaga proprietate nu era decât o piatră de moară pe umerii lui Amory. Cu toate acestea, chiar dacă știa că nu va produce niciun cent venit în următorii trei ani, Amory s-a hotărât, cu un ușor

sentimentalism, să nu o vândă - cel puțin deocamdată.

Ziua în care i-a împărțit lui Tom îngrijorarea lui a fost absolut tipică. Se sculase la amiază, luase prânzul cu doamna Lawrence, după care se întorsese acasă, dus pe gânduri, pe platforma unuia dintre autobuzele sale îndrăgite.

— Și de ce n-ai fi plictisit, mă rog? l-a întrebat Tom, căscând. Nu-i asta predispoziția normală a unui tânăr de vârsta și condiția ta?

— Ba da, a răspuns gânditor Amory. Dar sunt mai mult decât plictisit. Sunt plin de neastâmpăr.

— De la dragoste și de la război ți se trage.

— Păi, a chibzuit Amory, nu sunt sigur că războiul propriu-zis a avut cine știe ce efect asupra vreunuia dintre noi, dar e sigur că a distrus vechea ambianță și, într-un fel, a ucis idealismul generației noastre.

Tom a ridicat privirea surprins.

— Da, așa e, a insistat Amory. Nici nu sunt sigur că n-a ucis idealismul întregii lumi. O, Doamne, cât îmi plăcea să mă visez un dictator cu adevărat mare! Sau un scriitor sau un lider politic ori religios... iar acum nici măcar un Leonardo da Vinci sau un Lorenzo de Medici n-ar mai conta nici cât un șurub ruginit al universului. Viața e prea imensă și prea complexă. Lumea a crescut atât de mare, că nu-și mai poate mișca degetele, iar eu plănuisem să fiu un deget important...

— Nu-ți dau dreptate, l-a întrerupt Tom. Oamenii n-au mai fost plasați în poziții atât de egoiste de la... de la Revoluția Franceză.

Amory a negat violent.

— Greșești considerând vremurile noastre, în care orice zărghit e un individualist, drept o epocă a individualismului. Wilson n-a fost puternic decât atunci când i-a reprezentat pe alții. De atunci a trebuit să facă mereu compromisuri. De cum vor adopta o poziție clară și consecventă, Troțki și Lenin vor deveni figuri cu valabilitate de două minute, ca și Kerenski. Însuși Foch⁸ nu are nici măcar jumătate din semnificația lui Stonewall

Jackson⁹. Cândva războiul era cea mai individualistă ocupație a omului, dar eroii de război populari nu aveau nici autoritate, nici responsabilitate: vezi Guynemer și sergentul York. Cum ar putea un școlar să facă din Pershing¹⁰ un erou? Un om mare nu are de fapt timp pentru altceva decât să stea și să fie mare.

— Prin urmare, nu crezi că vor mai exista eroi la scară mondială?

— Ba da, dar în istorie, nu în viață. Carlyle ar avea dificultăți în a găsi material pentru un capitol nou din *Eroul ca om mare*¹¹.

— Continuă. Astăzi sunt un bun ascultător.

— Azi oamenii se străduiesc atât de tare – înduioșător de tare – să creadă în lideri. Dar cum apare un reformator, un politician, un soldat, un scriitor sau un filosof popular – bunăoară, un Roosevelt, un Tolstoi, un Wood, un Shaw, un Nietzsche –, contracurentele criticii îi vin de hac. Dumnezeu, în zilele noastre nicio persoană nu rezistă într-o poziție eminentă! E calea cea mai sigură spre uitare. Lumea se îngreșează să audă mereu și mereu același nume.

— Atunci dai toată vina pe presă?

— Absolut. Să te luăm pe tine: lucrezi la *The New Democracy*, care e considerat cel mai inteligent hebdomadar al țării, citit de oamenii de acțiune, bla-bla. Ce misiune ai? Păi, să fii cât se poate de deștept, de interesant, de scriitor de cinic în legătură cu orice persoană, doctrină, carte sau idee politică repartizată ție ca subiect de articol. Cu cât e mai puternică lumina pe care o proiectezi asupra problemei, cu cât e mai răsunător scandalul creat, cu atât mai mulți oameni vor cumpăra publicația și cu atât mai bine vei fi plătit. Tu, Tom d'Invilliers, un Shelley ratat, nestatornic, schimbător, isteț, lipsit de scrupule, reprezintă conștiința critică a rasei. Nu, nu protesta, știu despre ce vorbesc! La colegiu recenzam și eu cărți. Consideram că e o distracție rară să mă refer la cel mai recent efort onest și conștient de a propune o teorie sau un remediu ca la o „bine venită adăugire la lista

lecturilor estivale facile". Ei, hai, recunoaște!

Tom a râs, iar Amory a continuat triumfător:

— *Vrem să credem.* Studenții tineri se străduiesc să creadă în autorii clasici, alegătorii încearcă să creadă în kongresmeni, țările își pun speranțe în oamenii de stat, dar pur și simplu *nu pot*. Prea multe voci, prea multă critică împrăștiată, illogică, răuvoitoare. Situația e și mai proastă în cazul ziarelor. Orice grupare bogată, retrogradă, învechită, care posedă forma aceea de mentalitate extrem de acumulativă și rapace, cunoscută sub numele de „geniu financiar”, poate deveni proprietara unui ziar, care este hrana și băutura spirituală a mii de oameni obosiți și tracasați, oameni prea absorbiți de procesul existenței zilnice ca să înghită altceva decât hrană predigerată. Cu doi cenți, votantul își cumpără ideile politice, prejudecățile, o filosofie. După un an apare o orientare politică nouă sau o schimbare a acționarilor ziarului. Consecința: iar confuzie, iar contradicții, o irumpere bruscă de idei noi, rodarea lor, distilarea lor, reacțiile împotriva lor...

S-a oprit, dar numai ca să-și tragă răsuflarea.

— Iată de ce am jurat să nu mai pun condeiul pe hârtie până când ideile mi se clarifică ori îmi zboară din cap. Suficient de multe păcate îmi apasă cugetul ca să le mai vâr oamenilor în minte lozinci periculoase și găunoase. L-aș putea determina pe vreun sărman capitalist inofensiv să aibă o legătură vulgară cu vreo bombă sau pe vreun amărât de bolșevic inocent să prindă din zbor un glonț de mitralieră...

Tom își pierdea răbdarea sub acest tir neprietenos împotriva conexiunii dintre el și *The New Democracy*.

— Dar ce legătură au toate astea cu plictiseala ta?

Amory a decis că aveau o legătură destul de strânsă.

— Eu unde mă potrivesc? a întrebat el. Ce rol am? Să perpetuez specia? Romanele americane ne fac să credem că „băiatul american sănătos”, între nouăsprezece și douăzeci și cinci de ani, e un animal complet asexuat. În realitate, cu cât e mai sănătos, cu atât mai neadevărată

este această afirmație. Singura alternativă la a o percepe drept corectă este un interes violent. Bine, dar războiul s-a terminat, cred prea puțin în responsabilitățile autorului ca să mă apuc acum de scris, iar afacerile... ei bine, afacerile vorbesc singure despre ele. Nu au nicio legătură cu nimic din ce m-a interesat vreodată pe lumea asta, în afară de una anemică, utilitaristă, cu științele economice. Ceea ce aş vedea din lume, pierdut în lumea funcționarilor pentru următorii zece ani din viață - cei mai buni! —, ar avea ponderea intelectuală a unui documentar despre industrie.

— Încearcă proza, i-a sugerat Tom.

— Necazul e că atunci când încep să născocesc povestiri, atenția îmi dispare, a replicat Amory. Mi-e frică să nu fie un substitut al vieții adevărate, să nu ajung să-mi spun că, poate, viața mă așteaptă în grădinile japoneze de la Ritz sau în Atlantic City sau în Lower East Side.

— Oricum, a continuat el, nu simt impulsul vital. Am dorit să fiu o ființă omenească obișnuită, dar fata n-a văzut lucrurile la fel.

— O să-ți găsești alta.

— Doamne! Pușchea pe limba ta! De ce nu-mi spui că „dacă fata te-ar fi meritat, te-ar fi așteptat”? Nu, domnule, o fată care merită nu așteaptă pe nimeni. Dacă mi-aș închipui că voi găsi alta, mi-aș pierde și bruma de încredere pe care o mai am în natura umană. Poate c-am să mai zburd, dar Rosalind a fost unica femeie din lumea asta în stare să mă priponească.

— Bun, a căscat Tom. Am făcut pe confidentul tău o oră bună, pe ceas. Totuși mă bucur să constat că ai din nou păreri ferme în legătură cu ceva.

— Am, a recunoscut în silă Amory. Totuși, când văd o familie fericită, îmi vine rău de la stomac.

— Familiile fericite încearcă să-i facă pe oameni să se simtă rău, a observat cinic Tom.

Tom cenzorul

Erau și zile când Amory asculta. Mai ales acelea în care Tom, învăluit în fum, recurgea la asasinarea literaturii americane. Nu găsea suficiente cuvinte potrivite.

— Cincizeci de mii de dolari pe an! exclama el. Dumnezeu! Și uită-te la ei, uită-te la ei – la Edna Ferber, Gouverneur Morris, Fannie Hurst, Mary Roberts Rinehart! Toți la un loc nu-s capabili să producă o nuvelă sau un roman care să dăinuiască zece ani. Tipul ăsta, Cobb, nu mi se pare nici deștept, nici amuzant. Mai mult, nu cred că mulți oameni îl consideră astfel, cu excepția editorilor săi. E pur și simplu umflat de publicitate. Și... ooo, Harold Bell Wright și... ooo, Zane Grey...

— Își dau silința...

— Nu, nici măcar nu și-o dau. Unii dintre ei *știu* să scrie, dar nu-și dau osteneala să stea pe fund și să producă măcar un roman onest. Dar, recunosc, mulți *nu știu*. Cred că Rupert Hughes se străduiește să ne propună o imagine reală și încheată a vieții americane, dar la el stilul și perspectiva sunt barbare. Ernest Poole și Dorothy Canfield încearcă, dar sunt handicapați de lipsa totală a oricărei urme de umor; cel puțin însă își burdușesc zdravăn opera, în loc să emită un discurs subțire. Orice autor ar trebui să-și scrie fiecare carte ca și cum ar urma să fie decapitat în ziua când o termină.

— Nu e asta o *double entente*?

— Nu-mi pune piedică! Există printre ei câțiva care dau semne că ar avea o pregătire culturală, puțină inteligență și o cantitate rezonabilă de talent literar, dar ăștia pur și simplu refuză să scrie cinstit: toți susțin că nu există public pentru literatura bună. Dar atunci cum naiba se face că Wells, Conrad, Galsworthy, Shaw, Bennett și restul contează pe America pentru jumătate din vânzările lor?

— Dar poeții cât de mult îi plac micuțului Tommy?

Tom a fost învins. Și-a lăsat brațele să cadă până i s-au bălăbănit pe lângă scaun și a emis câteva gemete slabe.

— Chiar acum scriu despre ei o satiră numită „Barzii din Boston și recenzenții de la Hearst”¹².

— S-o auzim, a cerut curios Amory.

— Am scris doar câteva versuri din final.

— Un stil de lucru foarte modern. Să le auzim dacă

sunt amuzante.

Tom a scos din buzunar o coală de hârtie împăturită și a citit cu voce tare, oprindu-se la intervale, ca Amory să-și dea seama că erau versuri albe, nu proză:

Deci,
Walter Arensberg,
Alfred Kreymsborg,
Carl Sandburg,
Louis Untermeyer,
Eunice Tietjens,
Clara Shanafelt,
James Oppenheim,
Maxwell Bodenheim,
Richard Glaenger,
Scharmél Iris,
Conrad Aiken,
Vă trec numele pe listă
Ca să puteți trăi
Fie și numai prin nume,
Nume sinuoase, de culoare mov,
În Juvenaliile
Operelor mele complete.
Amory a hohotit de râs:

— Premiul „Panseluța de fier”! Pentru aroganța din ultimele două versuri, te invit la masă.

Amory nu era într-un totu de acord cu condamnarea în bloc de către Tom a romancierilor și poezilor americani. Lui îi plăceau Vachel Lindsay și Booth Tarkington și admira efortul artistic conștiințios, chiar dacă superficial, al lui Edgar Lee Masters.

— Ceea ce nu pot eu să sufăr este trănțăneala asta prostească despre „Eu sunt Dumnezeu... eu sunt omul... eu călăresc pe vânt... eu privesc prin fum... eu sunt sensul vieții”.

— E de neconceput!

— Și mi-aș dori ca romancierii americani să nu mai încerce să demonstreze că în spatele afacerilor se află o

aventură romantică. Nimeni nu vrea să citească despre asta, în afară de cazul în care afacerile sunt necinstite. Dacă ar fi un subiect palpitant, lumea ar cumpăra biografia lui James J. Hill¹³, nu una dintre tragediile alea interminabile de birou, care ciupest strunele semnificației fumului de locomotivă...

— Și ale mahnirii, a completat Tom. Țsta-i alt subiect predilect, deși recunosc că rușii dețin monopolul. Specialitatea lor sunt istorioarele despre fete drăguțe care-și frâng coloana vertebrală și sunt adoptate de bătrâni ursuzi fiindcă zâmbesc întruna. Ai crede că suntem o rasă de ologi veseli și că majoritatea țăranilor ruși sfârșesc sinucigându-se...

— Ora șase, a anunțat Amory, privindu-și ceasul de mână. Ești invitatul meu la o cină nemaipomenită, de dragul Juvenaliilor operelor tale complete!

Privind în urmă

Iulie s-a terminat umflată, cu o ultimă săptămână caniculară, iar Amory, cuprins de un nou val de neliniște, și-a dat seama că trecuseră doar cinci luni de la ultima întâlnire cu Rosalind. Totuși îi venea deja greu să și-l imagineze pe flăcăul acela numai inimă, care coborâse din mijlocul de transport, dorind pătimaș să trăiască aventura vieții sale. Într-o noapte, în timp ce zăpușeala, nimicitoare și enervantă, năvălea prin ferestrele camerei, s-a chinuit mai multe ore cu o încercare nedeslușită de a imortaliza emoția violentă a acelor clipe:

Străzile de februarie, măturate noaptea de vânt, răsufă pline de bălți pe jumătate intermitente, purtând pe trotuare irosite, în lumina ochilor, zăpadă umedă, improșcată cu luciu sub felinare, ca uleiul de aur al unui mecanism divin într-o oră a dezghețului și a stelelor.

Stranii băltoace, pline de ochii multor oameni, încărcate de viața adusă pe aripile liniștii... O, eram tânăr, fiindcă mă puteam întoarce iar la tine, cea mai finită și mai frumoasă, și puteam să gust iar din țesătura viselor pe jumătate memorate, dulce și nouă pe buzele tale.

...Exista ceva aromat în aerul de miez de noapte...

Liniștea era moartă și zgomotul încă nu se deșteptase... Viața pocnea ca gheața! ...O notă sclipitoare și iată-te în fața mea... țâsnise primăvara. (Țurțurii se scurtau pe streșini și orașul, populat acum de elfi, leșina.)

Gândurile noastre erau o ceață înghețată de-a lungul burlanelor. Cele două fantome ale noastre se sărutau sus, pe sârmele lungi și labirintice ...Lugubre ecouri de răs se aud înfundat, lăsând doar un suspin iluzoriu pentru dorințele tinere. Regretul a urmat lucrurilor iubite de ea, ieșind din coaja cea mare.

Un alt sfârșit

La mijlocul lui august a sosit o scrisoare de la Monsignor Darcy, care, evident, îi găsise până la urmă adresa:

Dragul meu băiat,

Ultima ta scrisoare a fost suficientă ca să-mi fac griji în privința ta. Nu era deloc scrisă în stilul tău. Citind printre rânduri, îmi imaginez că logodna cu fata aceea îți produce nefericire și văd că ți-ai pierdut tot elanul romanțios pe care-l aveai înainte de război. Comiți o mare eroare crezând că poți fi romantic fără ajutorul religiei. Uneori îmi spun că pentru noi amândoi secretul succesului (atunci când îl găsim) constă în elementul mistic din noi: prin noi curge o sevă care ne sporește personalitatea, iar când se scurge din noi, personalitățile noastre se chircesc. Trebuie să remarc că ultimele două scrisori de la tine au fost cam veștejite. Nu te pierde în personalitatea altuia, fie că e vorba de o femeie sau de un bărbat!

Eminența sa cardinalul O'Neill și episcopul de Boston sunt oaspeții mei zilele astea, așa că mi-e greu să găsesc un moment ca să-ți scriu, dar aș dori să-mi faci o vizită ceva mai târziu, fie și numai în weekend. Săptămâna asta plec la Washington.

Viitoarele mele acțiuni sunt încă incerte. Să rămână strict între noi, dar nu m-ar surprinde să văd în următoarele opt luni tichia roșie de cardinal coborând pe capul meu nevrednic. În orice caz, aș vrea să am o locuință

la New York sau la Washington, unde să vii să-ți petreci weekendul.

Amory, mă bucur mult că suntem amândoi în viață. Războiul care a trecut ar fi putut însemna sfârșitul unei familii splendide. În ce privește însă căsătoria, te afli acum în cea mai primejdioasă etapă din viață. Nu e exclus să te însori în pripă și să ai regrete prelungite, dar sper că n-oi vei face. Din ce-mi scrii despre starea de avarie a finanțelor tale, rezultă că de fapt ceea ce-ți dorești este o imposibilitate naturală. Totuși, dacă te judec după criteriile pe care le folosesc de obicei, aş spune că anul viitor te așteaptă ceva de genul unei crize emoționale.

Te rog să-mi scrii. Am sentimentul stânjenitor că am rămas în urmă cu veștile de la tine.

Cu multă afecțiune,

THAYER DARCY

La o săptămână de la primirea acestei misive, micul lor cămin s-a destrămat precipitat. Cauza imediată a fost boala gravă – și, probabil, cronică – a mamei lui Tom. Așa că au pus mobila la păstrare, au dat instrucțiuni pentru subînchiriere și și-au strâns posomorâți mâinile la Pennsylvania Station. S-ar fi zis că Amory și Tom nu mai isprăveau să-și ia rămas-bun.

Stăpânit de un imens sentiment de singurătate, Amory a cedat impulsului de a se îndrepta spre sud, cu gândul de a-l căuta pe Monsignor la Washington. Din cauza unui decalaj de două ore, nu s-au întâlnit și, hotărându-se să stea câteva zile la un unchi străvechi, de care tocmai și-a adus aminte, Amory a călătorit prin câmpiile luxuriante din Maryland până în comitatul Ramilly. Dar în loc de două zile, sejurul său acolo a durat de la mijlocul lui august până aproape de sfârșitul lui septembrie, fiindcă în Maryland a cunoscut-o pe Eleanor.

2 Whisky cu sifon și gheață.

3 Apă minerală efervescentă, cu conținut ridicat de calciu și magneziu.

4 În original „Captain Corn, of His Majesty’s Foot”,

probabil joc de cuvinte cu „His Majesty's Fleet”.

5 Women's Young Christian Association.

6 Joc de cuvinte. *Thirsty* înseamnă „însetat”, iar „thirty-first”, al treizeci și unulea. Sintagma poate fi tradusă și prin „cei însetați primii”.

7 *Gink* – individ excentric (engl.).

8 Ferdinand Foch (1851-1929), mareșal francez.

9 Thomas Jonathan Jackson, poreclit „Stonewall” (1824-1863), general confederat.

10 John Joseph Pershing (1860-1948), general, comandantul Forței Expediționare Americane în primul război mondial.

11 De fapt, celebra carte a lui Thomas Carlyle se numește *Despre eroi, cultul eroilor și eroismul în istorie* (*On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History*, 1841).

12 Aluzie la satira lui Byron *English Bards and Scotch Reviewers*. William Randolph Hearst a fost un celebru magnat de presă american.

13 Finanțist american, investitor în căile ferate.

Capitolul

3

Ironie tânără

Mulți ani după aceea, ori de câte ori se gândea la Eleanor, parcă tot mai auzea vântul susurând pe lângă el și trimițându-i fiori reci în locșoarele din preajma inimii. În noaptea când au mers cu mașina pe deal în sus și au privit cum plutește luna rece printre nori, Amory a mai pierdut o părticică din ființa sa, una pe care n-avea să i-o restituie nimeni niciodată. Iar o dată cu ea și-a pierdut și capacitatea de a o regreta. Eleanor a fost, să zicem, ultimul caz când răul s-a furișat aproape de Amory sub masca frumuseții, ultimul mister straniu care l-a prins în mrejele fascinației și i-a făcut zob sufletul.

Cu ea, imaginația lui a luat-o razna și din această cauză au mers noaptea sus, pe coama dealului, și au privit plutirea înaltă a maleficei luni, pentru că atunci știau că vor putea vedea diavoli din ei. Dar Eleanor... să fi fost ea

doar un vis al lui Amory? După aceea fantomele lor s-au jucat, dar amândoi au sperat din toată inima să nu se mai întâlnească niciodată. L-a atras oare tristețea infinită a ochilor fetei sau propria-i imagine în oglindă, regăsită în splendida limpezime a minții ei? Eleanor nu va mai trăi o altă poveste de iubire ca aceea cu Amory, iar dacă va citi aceste rânduri, va spune:

— Nici Amory nu va mai avea o poveste de iubire cum a avut cu mine.

Nu va ofta mai dureros decât va ofta el.

Eleanor a încercat o dată să aștearnă totul pe hârtie:

Ștersele lucruri pe care le știm
Le dăm uitării pe toate...
Le-ndepărtăm din drum...
Dorințele o dată cu zăpada le topim
Ca și visele-nfiripate
Abia acum...
Subitele zori pe care le vedem,
De toți văzute, nu le-mpărțim.
Vor fi doar zori... De ne mai revedem,
N-o să ne sinchisim.

Dragă... nicio lacrimă nu vărsa pentru asta...
După o vreme...
Nicio părere
De rău nu ne va anima, amintindu-ne de un sărut.
Nici măcar acea tăcere
În care ne-am cunoscut
Nu va îndemna vechile stafii să hoinărească pe mal,
Suprafața mării n-o vor încreți...
Dacă umbre gri se scurg dincolo de val,
Nici nu le vom zări...

S-au certat aprig, fiindcă Amory susținea că „încreți” și „zări” nu pot fi folosite ca rime. Pe urmă Eleanor a produs un fragment nou de poezie, pentru care nu găsea un început:

...Dar înțelepciunea trece;
Totuși anii cu-nțelepciune ne vor hrăni...
Vârsta ne va petrece

Și, -n ciuda lacrimilor, de bătrânețe nu vom ști.

Eleanor ura Marylandul cu patimă. Ea aparținea celei mai vechi dintre vechile familii ale comitatului Ramilly și locuia cu bunicul ei într-o casă spațioasă și întunecoasă. Se născuse și crescuse în Franța... Dar văd că am pornit-o greșit. S-o iau de la început.

Amory se plictisea, ceea ce i se întâmpla ori de câte ori se afla la țară. Făcea plimbări îndelungi de unul singur și în hoinărelile sale se obișnuise să le recite lanurilor de porumb *Ulalume*, felicitându-l pe Poe pentru că băuse până la moarte în atmosfera aceea de mulțumire de sine zâmbăreață. Într-o după-amiază a parcurs câțiva kilometri pe un drum nou pentru el și apoi, urmând sfatul greșit al unei femei de culoare, a tăiat-o printr-o pădurice... și s-a rătăcit definitiv. O furtună care trecea pe acolo s-a hotărât să izbucnească și, spre marea lui supărare, cerul s-a smolit dintr-o dată, iar ploaia a început să șiroiască printre copacii deveniți brusc fantomatici și amăgitori. Tunetul se rostogolea cu bubuituri amenințătoare de-a lungul văii și se risipea printre copaci în salve intermitente. Amory a înaintat orbește, împiedicându-se și căutând o ieșire. În cele din urmă, prin rețeaua de crengi contorsionate, a zărit un gol între arbori unde fulgerele neîntrerupte luminau un câmp deschis. A ieșit în goană pe liziera pădurii și pe urmă a șovăit, neștiind dacă să traverseze poiana și să ajungă la adăpostul oferit de o căsuță semnalată de o lumină aprinsă departe, pe vale în jos. Nu era decât cinci și jumătate, dar abia dacă vedea la zece pași, cu excepția momentelor când fulgerele scoteau brusc din beznă întinderi vaste de teren, agitate și grotești.

Pe neașteptate, un zgomot ciudat îi ajunsese la urechi. Era un cântec intonat cu o voce joasă și aspră, o voce de fată. Cea care cânta, oricine va fi fost, era foarte aproape. Acum un an Amory poate c-ar fi izbucnit în râs sau l-ar fi apucat tremuratul. Acum, agitat cum era, s-a mulțumit să

încremenească și să asculte, iar cuvintele îi pătrundeau încet în conștiință:

*„Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon coeur
D'une langueur
Monotone.”*

Un fulger a despicat cerul, dar cântecul a continuat fără ezitare. Era evident că fata se găsea pe câmp și vocea dădea impresia vagă că ar veni dinspre un stog de fân aflat cam la șapte metri în fața lui Amory.

Pe urmă cântecul s-a oprit; s-a oprit ca să înceapă din nou, o litanie stranie, care a crescut în intensitate, a scăzut și s-a contopit cu ploaia:

*„Tout suffocant
Et blême quand
Sonne l'heure
Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure...”*

— Cine dracu' stă în comitatul Ramilly, a bombănit Amory, și-i cântă versuri de Verlaine, pe o melodie improvizată, unei căpițe ude de fân?

— E cineva acolo! a strigat vocea, fără să pară alarmată. Cine ești? Manfred, Sfântul Cristofor sau regina Victoria?

— Don Juan! a strigat Amory, ascultând de un impuls și ridicând vocea ca să acopere vacarmul ploii și al vântului.

Dinspre stogul de fân s-a auzit un țipăt de încântare.

— Te știu - ești băiatul blond căruia-i place *Ulalume!* Îți recunosc glasul.

— Cum urc acolo? a strigat el de la poalele căpiței, unde ajunsese murat până la piele.

Un cap s-a ițit de după margine, dar bezna era atât

de groasă, că Amory n-a deslușit decât un smoc de păr muiat de ploaie și doi ochi strălucitori, ca de pisică.

— Dă-te înapoi, ia-ți elan și sări, l-a povățuit vocea, iar eu te prind de mână... Nu, nu de acolo! Din partea cealaltă!

El a urmat indicațiile întocmai și, cum aterizase pe burtă, pe latura stogului, cufundat în fân până la genunchi, o mână albă s-a întins spre el, l-a apucat de braț și l-a tras până în vârf.

— Iată-te, Juan! a strigat fata cu părul ud. Nu te superi, sper, dacă omit cuvântul „Don”.

— Ai degetul mare ca al meu! a exclamat el.

— Iar tu mă ții de mână, ceea ce este periculos dacă nu-mi vezi fața.

Amory i-a dat iute drumul.

Ca un răspuns la rugăciunea sa, a fulgerat din nou și el s-a putut uita atent la cea care se afla lângă el, pe căpița plină de apă, la trei metri deasupra pământului. Dar fata își acoperise fața cu mâna, așa că n-a văzut decât o siluetă subțire, cu părul ud, negru, tuns scurt, și mâini mici, cu degetele mari curbate înapoi, ca ale sale.

— Stai jos, i-a propus ea amabilă când întinericul i-a înghițit iar. Dacă șezi vizavi de mine în gaura asta, poți beneficia de jumătate din haina mea de ploaie, pe care o foloseam pe post de cort când m-ai întrerupt atât de grosolan.

— Am fost provocat, a replicat voios Amory. Tu m-ai provocat și-o știi prea bine.

— Don Juan se folosește întotdeauna de acest pretext, a zis ea râzând, dar n-o să-ți mai spun astfel, pentru că ai părul ca morcovul. În schimb, îți dau voie să reciți *Ulalume*, iar eu voi fi sufletul tău, Psyche.

Amory s-a îmbujorat, fericit că era invizibil sub perdeaua de ploaie și vânt. Ședeau față în față, într-o scobitură puțin adâncă a căpiței, cu impermeabilul întins peste cea mai mare parte a trupurilor lor, restul fiindu-le acoperit de ploaie. Amory încerca disperat s-o vadă pe Psyche, dar fulgerul refuza să mai lumineze, așa că

aștepta, arzând de nerăbdare. Dumnezeu mare! Dar dacă nu e frumoasă? Dar dacă e vreo cârcotașă de patruzeci de ani? Iisuse! Să zicem, numai să zicem că e nebună! Știa însă că ultimul lui gând era unul nedemn. Pronia îi trimisese o fată cu care să se amuze, așa cum lui Benvenuto Cellini îi trimisese oameni pe care să-i asasineze, iar acum se întreba dacă e nebună tocmai fiindcă ea se potrivea exact cu starea lui de spirit.

— Nu sunt, a zis ea.

— Nu ești ce?

— Nebună. Eu, când te-am văzut prima oară, nu mi-am zis că ești nebun, așa că nu-i frumos să gândești astfel despre mine.

— Dar cum Dumnezeu...?

Cât au rămas împreună, Eleanor și Amory puteau fi „prinși de un subiect” și să se oprească din vorbit, gândindu-se la el în tăcere, iar după zece minute, când reluau discuția, constatau că gândurile amândurora urmaseră același curs, conducându-i pe amândoi, în paralel, la aceeași idee – o idee pe care alții ar fi găsit-o total lipsită de legătură cu prima.

— Spune-mi, i-a cerut el, aplecându-se interesat spre ea, de unde știai de *Ulalume*? De unde știai de părul meu roșu? Cum te cheamă? Ce făceai aici? Spune-mi imediat totul!

Brusc, fulgerul a izbucnit, o erupție de lumină orbitoare, iar el a văzut-o pe Eleanor și s-a uitat pentru prima oară în ochii aceia ai ei. O, era splendidă: piele albă, de culoarea marmurei în bătaia stelelor, sprâncene subțiri și ochi strălucitori, verzi ca smaraldele în lumina orbitoare. Era o vrăjitoare de vreo nouăsprezece ani, a socotit el, ageră și visătoare și cu linia albă, grăitoare, de deasupra buzei superioare, care era o slăbiciune și o încântare. S-a lăsat cu un geamăt pe spate, pe peretele de fân.

— Acum m-ai văzut, a zis ea calmă, și presupun că vei spune că ochii mei verzi ți-au ars sufletul.

— Ce culoare are părul tău? a întrebat el concentrat. E tuns băiețește, nu?

— Da, e tuns. Nu știu ce culoare are, a răspuns ea gânditoare. Atât de mulți bărbați mi-au pus această întrebare! O culoare banală, presupun... Nimeni nu se uită vreodată lung la părul meu. Dar am ochi splendizi, nu-i așa? Nu mă interesează părerea ta – am ochi splendizi.

— Răspunde la întrebare, Madeleine.

— Nu țin minte totul... și-apoi numele meu nu e Madeleine, ci Eleanor.

— Trebuia să-mi închipui. Chiar *arăți* a Eleanor – ai *înfățișare* de Eleanor. Pricepi ce vreau să spun.

A urmat o pauză, în timpul căreia au ascultat ploaia.

— Îmi curge apă pe gât în jos, colegule de sminteală, a zis ea în cele din urmă.

— Răspunde la întrebările mele.

— Ei bine... numele mi-e Savage Eleanor; locuiesc în casa cea mare și veche de la doi kilometri de aici; cea mai apropiată rudă în viață demnă de luat în seamă e bunicul, Ramilly Savage; înălțime – un metru șaizeci și cinci; numărul gravat pe ceas – 3077 W; nasul – ușor acvilin; temperamentul – neliniștitor...

— Dar pe mine, a oprit-o Amory, pe mine când m-ai văzut?

— O, a răspuns ea trufaș, așadar și tu ești dintre *ăia* care trebuie neapărat să-și vâre eul bătrân în conversație! Ei bine, băiete, săptămâna trecută zăceam la soare în spatele unei tufe când, dintr-o dată, a apărut un bărbat ce zicea pe un ton plăcut, dar arogant:

„And now when the night was senescent”

(zice el)

„And the star dials pointed to morn

At the end of the path a liquescent”

(zice el)

*„And nebulous lustre was born.”*¹⁴

— Așa că am privit pe deasupra tufei, dar tu o luaseși la goană, dintr-un motiv necunoscut, deci n-am văzut decât ceafa capului tău minunat. „Oh”, zic eu, „iată bărbatul după care multe vom suspina” și am continuat în irlandeza

mea perfectă...

— Bine, bine, a întrerupt-o Amory. Acum să revenim la tine.

— Păi, asta și intenționam. Fac parte dintre oamenii ce trec prin lume dându-le fiori altora, dar primind prea puțini, cu excepția lucrurilor interesante pe care le citesc în oameni în nopți ca aceasta. Posed curajul social de a urca pe scenă, dar nu și energia necesară. N-am răbdare să scriu cărți și încă n-am întâlnit bărbatul cu care m-aș mărita. Oricum, n-am decât optsprezece ani.

Furtuna murea blând și numai vântul mai continua să sufle fantomatic, făcând căpița să se încline cu gravitate când pe o parte, când pe alta, și să se stabilizeze din nou. Amory era în transă. Simțea că orice moment era prețios. Nu mai cunoscuse niciodată o asemenea fată... niciodată n-avea să mai fie așa ca acum. Nu se simțea câtuși de puțin ca un personaj dintr-o piesă, senzația normală într-o situație neconvențională, ci avea sentimentul întoarcerii acasă.

— Tocmai am luat o hotărâre importantă, a zis Eleanor după încă o pauză. De aceea sunt aici, să mai răspund la o întrebare de-a ta. Tocmai am hotărât că nu cred în nemurire.

— Nu zău? Ce banal!

— Îngrozitor de banal, l-a aprobat ea. Dar și deprimant. Un fel de depresie râncedă, bolnavă. Am ieșit aici, afară, ca să mă ude ploaia, așa cum e udată o găină. Găinile ude au gândirea foarte clară.

— Continuă, a îndemnat-o amabil Amory.

— Ei bine, eu nu mă tem de întuneric, așa că mi-am pus mantaua impermeabilă și cizmele de cauciuc și am ieșit. Știi, înainte mi-a fost întotdeauna frică să afirm că nu cred în Dumnezeu - ar fi putut să mă trăsnească -, dar uite că-s aici și, evident, nu m-a trăsnit. Dar important este că de data asta nu m-am temut mai mult decât când eram un Scientist Creștin, cum am fost anul trecut. Așadar, acum știu că sunt materialistă și tocmai fraternizam cu fânul când ai apărut tu și ai încremenit la marginea pădurii,

speriat de moarte.

— Cum, netrebnică mică? a strigat indignat Amory. Eu speriat? De ce?

— De *tine* însuși! a țipat ea, iar el a tresărit.

Ea a bătut din palme, râzând.

— Vezi, vezi? Conștiința... omoar-o, ca și pe mine. Eleanor Savage, materiolog - fără salturi, fără tresăriri, devreme acasă...

— Dar e *obligatoriu* să am un suflet, a protestat Amory. Nu pot fi rațional... și nu doresc să fiu molecular.

Ea s-a aplecat înspre el, cu ochii arzători nedezipiți de ochii lui, și i-a șoptit cu un fel de implacabilitate romantică:

— E așa cum m-am gândit, Juan, așa cum m-am temut: ești sentimental. Nu semeni cu mine. Eu sunt o micuță materialistă romantică.

— Nu sunt sentimental - sunt la fel de romantic ca și tine. Înțelege, ideea e că o persoană sentimentală este convinsă că lucrurile vor dura; persoana romantică nutrește o încredere vecină cu disperarea că ele nu vor dura. (O mai veche distincție de-a lui Amory.)

— Calambururi. Eu plec acasă, a zis ea tristă. Să coborâm de pe căpiță și să mergem până la răscruce, iar dacă de-acum înainte nu mai scoți nicio vorbă, o să-ți dau un sărut de noapte bună.

S-au dat jos încet din locul unde erau cocoțați. Ea nu i-a dat voie s-o ajute să coboare și, îndepărtându-l prin gesturi, a aterizat ca o grămăjoară grațioasă în noroiul moale, unde a rămas un moment la pământ, râzând de ea însăși. Pe urmă a sărit în picioare, și-a strecurat mâna într-a lui Amory și au străbătut pășunile în vârful picioarelor, sărind și schimbându-și direcția de la un petic de pământ uscat la altul. În fiecare ochi de apă scânteia, parcă, o lumină transcendentă, căci răsărise luna, iar furtuna se refugiase în partea de vest a statului Maryland. Când brațul lui Eleanor l-a atins pe al său, Amory a simțit cum îi îngheață palmele de frica mortală că ar putea pierde penelul de umbră cu care imaginația sa o picta în ipostaze

minunate. O privea cu coada ochiului, cum proceda întotdeauna când se plimba cu ea - era un regal și o nebunie și ar fi dorit ca destinul său să fi fost să șadă o veșnicie pe stogul de fân și să vadă viața prin ochii ei verzi. În seara aceea păgânitărea lui s-a înălțat triumfătoare, iar când buzele ei s-au simțit o clipă calde pe buzele lui și apoi fata a dispărut treptat pe drum la vale, ca un strigoi fumuriu, câmpiile au început să emită o melodie gravă, care i-a umplut drumul până acasă. Fluturii de noapte văratici au intrat și au ieșit toată noaptea pe geamul lui Amory. Toată noaptea acorduri lungi și cuprinzătoare au cutreierat, ca într-o reverie mistică, holdele argintate - iar el a stat treaz în bezna limpede.

Septembrie

Amory și-a ales un fir de iarbă și a început să-l ronțăie științific.

— Niciodată nu mă îndrăgostesc în august sau septembrie, a profețit el.

— Dar când?

— De Crăciun sau de Paști. Sunt un liturghist.

— De Paști! a strâmbat ea din nas. Huh! Primăvara în corset! Domnișoara Paște ar plictisi primăvara, nu-i așa? Domnișoara Paște își împletește părul în cozi, poartă taior.

*„Leagă-ți sandala, tu, ce pășești ca în zbor
Peste iuțeala splendidului tău picior...”*

a recitat încet Eleanor.

Apoi a adăugat:

— Presupun că Halloween este o zi de toamnă mai potrivită decât Ziua Recunoștinței.

— Mult mai potrivită. Iar Ajunul Crăciunului este excelent iarna, dar vara...

— Vara nu are o zi, a zis ea. O iubire de vară este imposibilă în ceea ce ne privește. Așa de mulți au încercat, încât expresia a devenit proverbială. Vara nu-i decât promisiunea neîmplinită a primăverii, un șarlatan ce înlocuiește nopțile calde și calme la care visez în aprilie. E un anotimp trist, de viață fără creștere... Vara nu are o zi.

— Patru iulie, a propus în glumă Amory.

— Nu face pe istețul! a protestat ea, șfichiindu-l cu privirea.

— Păi, ce anume ar putea materializa promisiunea primăverii?

Ea a meditat un moment.

— O, presupun că Raiul ar materializa-o dacă ar exista, a răspuns în cele din urmă. Un fel de Rai păgân... Tu ar trebui să fii materialist, a continuat ea, aparent fără legătură.

— De ce?

— Pentru că semeni foarte mult cu fotografiile lui Rupert Brooke.

Într-o anumită măsură, Amory a căutat să-l imite pe Rupert Brooke cât timp a fost împreună cu Eleanor. Ceea ce spunea, atitudinea sa față de viață, față de ea, față de sine însuși - toate reflectau toanele literare ale englezului mort. Ea ședea deseori pe iarbă, lăsând o adiere leneșă să-i răsfire părul scurt, și vocea îi răgușea când citea poezie, alergând pe tot globul, din Grantchester până în Waikiki¹⁵. Lectura cu voce tare a lui Eleanor avea pasiune în ea. Parcă erau mai apropiați - nu numai mental, ci și psihic - atunci când citeau poezie decât când se îmbrățișau, ceea ce se petrecea des, fiindcă s-au îndrăgostit aproape de la prima vedere. Și totuși mai era Amory capabil de iubire? Putea, ca întotdeauna, să parcurgă întreaga gamă de emoții într-o jumătate de oră, dar în timp ce se delectau în imaginația lor, știa că niciunul dintre ei nu se putea implica emoțional atât de profund cum se implicase el cândva; presupun că din acest motiv îi invocau pe Brooke, pe Swinburne, pe Shelley. Șansa lor era să facă să pară totul frumos, lustruit, bogat și plin de imaginație; trebuia să îndoiaie tentaculele fine, aurii, ale imaginației lui spre imaginația ei. Acesta era substitutul mării, devastatoarei iubiri, care nu fusese niciodată mai aproape, dar niciodată nu fusese atât de aproape de vis.

O poezie pe care o declamau iar și iar era *Triumful timpului* de Swinburne, iar cele patru versuri îi răsunau

după aceea în minte în nopțile fierbinți, când vedea licuricii dansând printre coloanele negre ale arborilor și auzea orăcăitul în surdină al cetelor de broaște. Pe urmă i se năzărea că Eleanor se întrupează din noapte și se oprește lângă el și că-i aude vocea catifelată, cu ritmul ei de tobă învelită în piele de oaie, repetând:

*„Is it worth a tear, is it worth an hour,
To think of things that are well out-worn;
Of fruitless husk and fugitive flower,
The dream foregone and the deed foreborne?”*¹⁶

Official au făcut cunoștință după două zile, iar mătușa lui i-a povestit istoria fetei. Existau doi Ramilly: bătrânul domn Ramilly și nepoata sa, Eleanor. Ea trăise în Franța cu o mamă neastâmpărată, pe care Amory și-o imagina semănând ca două picături de apă cu a sa, iar după moartea ei venise în America, să locuiască în Maryland. Prima dată locuise la un unchi celibatar din Baltimore, unde insistase să-și facă intrarea în societate de la șaptesprezece ani. Petrecuse acolo o iarnă zbuciumată și sosise aici, la țară, în martie, după ce se certase violent cu toate rubedeniile din Baltimore, scandalizându-le până la nivelul protestelor aprinse. În jurul ei se formase o coterie de inși nesăbuiți, care sorbeau cocteiluri în limuzine și aveau față de cei mai vârstnici o condescendență promiscuă și un aer protector complet nelalocul lui. Iar Eleanor, cu un *esprit* care te trimitea direct la *boulevards*, împinsese pe căile neastâmpărului boem mulți inocenți ce miroseau încă a St. Timothy's sau a Farmington. Când povestea ajunsese la urechile unchiului ei, un cavaler uitat de lume dintr-o epocă mult mai ipocrită, urmase o scenă din care Eleanor ieșise înfrântă, dar revoltată și indignată, și căutase adăpost la bunicul ei, care trăia la țară, la limita senilității. Cam asta fusese toată povestea până la întâlnirea lor. Restul i l-a istorisit chiar Eleanor, dar asta mai târziu.

Se scăldau deseori și în timp ce făcea leneș pluta, Amory își zăvora mintea, alungând orice fel de gânduri, cu

excepția celor despre niște ținuturi cețoase, încapsulate în baloane sinilii de săpun, unde lumina soarelui împrășca printre trunchiurile copacilor beți de atâta vânt. Cum putea cineva să se gândească la lucruri serioase sau să se îngrijoreze sau să facă orice altceva decât să se bălăcească, să plonjeze și să se lăfăiască acolo, la hotarul timpului, în vreme ce lunile înflorite se scurgeau? Lasă zilele să treacă. Tristețea, memoria și durerea se înnoiau afară, dar aici, până nu ieșea să le întâmpine, voia să mai plutească nepăsător și tânăr.

Erau și zile când Amory suferea de pe urma faptului că viața se schimbbase dintr-o înaintare uniformă pe un drum ce se întindea cât vedeai cu ochii într-un decor încâlcit și amestecat și într-o succesiune de secvențe rapide, fără legătură între ele: doi ani de „sânge și sudoare”, instinctul brusc și absurd al paternității, stârnit de Rosalind, iar apoi toamna pe jumătate senzuală, pe jumătate nevrotică, petrecută cu Eleanor. Simțea că i-ar lua mult timp, mai mult decât îi va sta vreodată la dispoziție, ca să lipească aceste imagini stranii și incomode în albumul vieții sale. Totul era ca un banchet la care participase timp de o jumătate de oră - durata tinereții -, încercând să se înfrupte din delicioasele bucate epicureice.

Și-a promis vag că va veni un timp când episoadele vor fi sudate laolaltă. Luni în șir a avut senzația că alternase între a fi purtat cu repeziciune de torentul iubirii și al fascinației și a se roti într-o bulboană, iar în bulboane nu simțise îndemnul de a gândi, ci numai dorința de a fi luat de val, dus pe creastă și apoi aruncat din nou.

— Toamna muribundă, disperată, și iubirea noastră - ce bine se armonizează! a spus tristă Eleanor într-o zi, când stăteau întinși, uzi, la marginea râului.

— Vara indiană din sufletele noastre...

S-a întrerupt brusc.

— Spune-mi, l-a întrebat Eleanor în cele din urmă, a fost o blondă sau o brună?

— O blondă.

— Mai frumoasă decât mine?

— Nu știi, i-a răspuns sec Amory.

Într-o seară, când se plimbau, a răsărit luna și a turnat peste grădină o splendoare copleșitoare, transformând-o într-un tărâm de basm în care Eleanor și Amory, forme neclare, fantomatice, exprimau frumusețea eternă prin stranii șoapte de elfi îndrăgostiți. Apoi au lăsat în urmă clarul de lună, intrând în umbra vârstată a unei pagode năpădite de viță cățărătoare, unde miresmele erau atât de dulci, încât deveneau aproape muzicale.

— Aprinde un chibrit, a șoptit ea. Vreau să te văd.

Scăpărare! Flacăra!

Noaptea și copacii vârstați de umbre erau ca un decor de teatru, iar faptul că se afla acolo cu Eleanor, o umbră ireală, i se părea ceva deja trăit. Amory și-a spus că numai trecutul poate părea straniu și incredibil. Chibritul s-a stins.

— E întuneric beznă.

— Acum nu mai suntem decât voci, a murmurat Eleanor. Voci slabe, singuratic. Mai aprinde unul.

— A fost ultimul meu chibrit.

Pe neașteptate, a cuprins-o în brațe.

— Ești a mea, *știi* că ești a mea! a strigat el năvalnic.

Clarul de lună s-a strecurat înăuntru printre vrejurile de viță, ca să-i asculte... Licuricii li se atârnavă de șoapte, ca pentru a reflecta glorioasa lumină din ochii lor...

Sfârșitul verii

— Niciun pic de vânt nu ia în răspăr iarba; nicio boare nu suflă... Apa din bălțile ascunse, apa ca sticla, stă cu fața la luna plină și astfel înmormântează un semn de aur în masa ei înghețată, intona Eleanor către copacii care formau scheletul trupului nopții. Nu e totul ca o lume de fantome? Dacă poți să-ți convingi calul să ridice picioarele, hai s-o tăiem prin crâng, în căutarea iazurilor tainice.

— E trecut de unu și o să intre diavolul în tine, a obiectat el, iar eu nu știu destule despre cai ca să mân unul în întunericul ăsta ca smoala.

— Taci din gură, prostule! a șoptit ea, parcă fără nicio legătură și, înclinându-se, l-a bătut ușor cu cravașa.

Poți să-ți lași gloaba bătrână în grajd și am să ți-o trimit eu mâine.

— Dar unchiul trebuie să mă conducă la gară la ora șapte tocmai cu gloaba asta bătrână.

— Nu îmi strica plăcerea. Și nu uita că ai o tendință spre șovăială care te împiedică să fii farul călăuzitor al vieții mele.

Amory și-a îndemnat calul să se apropie de al ei și, aplecându-se, a prins-o de mână.

— Spune-mi că sunt acel far, *repede*! Dacă nu, te trag jos de pe cal și te pun în șa în spatele meu.

Ea a ridicat ochii, a zâmbit și și-a scuturat excitată capul.

— O, fă-o! Sau mai bine nu. De ce lucrurile excitante sunt atât de incomode? Chestii ca bătaia, explorările sau schiatul în Canada? Apropo, o să urcăm pe Harper's Hill. Cred că e punctul de la ora cinci din program.

— Drăcușor ce ești, a mârâit Amory. Ai să mă ții treaz toată seara, ca să dorm mâine pe tren ziua-ntreagă, ca un imigrant, când mă întorc la New York.

— Psst! Se apropie cineva pe drum. Hai să mergem! *Iuhuu-huu!*

Și, cu un țipăt care probabil i-a dat fiori reci călătorului întârziat, și-a îmboldit calul să intre în pădure, iar Amory a urmat-o lent, așa cum o urmasă pretutindeni timp de trei săptămâni.

Vara se terminase, dar el își petrecuse zilele privind cum Eleanor, un Manfred grațios și superficial, își construia piramide intelectuale și imaginare în timp ce se desfăta cu artificiozitatea adolescenței temperamentale și scriau împreună versuri la cină.

Când Vanity a sărutat-o pe Vanity, acum o sută de luni fericite de iunie, s-a minunat de ea cu răsuflarea tăiată și, ca s-o știe toți bărbații, i-a rimat ochii cu viața și cu moartea.

„Prin timp îmi voi salva dragostea”, a spus el, dar Frumoasa a dispărut o dată cu suflarea lui și a murit, cu

iubiții ei cu tot...

...Mereu spiritul lui și nu ochii ei, mereu arta lui și nu părul ei.

„Cine a învățat un tertip rimat să fie înțelept și să se oprească înainte de sonetul de aici...” Cântarea mea, oricât de-adevărată, să te cânte în luni de iunie o mie și nimeni să nu știe că ai fost, o după-amiază, Frum'sețea-ntruchipată.

El a scris rândurile acestea într-o zi când s-a gândit ce rece vorbim despre „Doamna brună din sonete”, în ce mică măsură ne amintim de ea așa cum ar fi dorit marele bărbat să ne amintim. Căci ceea ce *trebuie* să fi dorit Shakespeare, dacă a fost în stare să scrie cu atâta disperare divină, era ca doamna lui să trăiască veșnic... Iar pe noi acum ea nu ne mai interesează... Ironia este că dacă i-ar fi păsat *mai mult* de poezie decât de femeie, sonetul n-ar fi fost decât retorică exagerată, imitativă, și după douăzeci de ani nu l-ar mai fi citit nimeni...

Acea a fost ultima seară în care Amory a mai văzut-o pe Eleanor. El pleca a doua zi de dimineață și se înțeleseseră să facă o lungă plimbare călare de adio, la lumina rece a lunii. Ea voia să-i vorbească - zicea - poate pentru ultima oară în viață când mai putea fi rațională (adică să se prefacă nestânjenită). Așa că au intrat în pădure și au călărit o jumătate de ceas aproape fără să rostească vreun cuvânt, cu excepția câte unui „Drace!” scăpat de ea când o lovea vreo rămurică, cu un şuierat cum nicio altă fată n-ar fi putut emite. Pe urmă au pornit să urce pe Harper's Hill, ținându-și de dârlogi bidiviii obosiți.

— Dumnezeu! Ce liniște-i aici! Un loc mult mai singuratic decât pădurea, a șoptit Eleanor.

— Urăsc codrii, a declarat Amory, cutremurându-se. Urăsc orice frunziș sau lăstăriș pe întuneric. Aici, afară, spațiul este atât de vast, atât de mângâietor pentru spirit...

— Panta lungă a unui deal lung.

— Și luna rece rostogolind pe ea lumină de lună.

— Și tu cu mine, ultima și cea mai puțin importantă imagine.

Noaptea era liniștită. Drumul drept, urmat de ei până sus, pe muchia stâncii, n-a răsunat de pași decât de câteva ori. Numai câte o baracă de negri, de un cenușiu argintat în clarul de lună vârstat de stânci, mai spărgea linia lungă a terenului gol. Dincolo se întindea liziera neagră a pădurii, o glazură închisă la culoare pe un tort de frișcă, iar drept în față - orizontul înalt și clar conturat. Era mult mai frig - în așa măsură încât frigul i-a învăluit și le-a alungat din minte toate nopțile calde.

— Sfârșitul verii, a spus șoptit Eleanor. Ascultă tropăitul de copite al cailor noștri: *tup-tup-tup-tup*. Ai avut vreodată febră și senzația că toate zgomotele se descompun într-un *tup-tup-tup tup-tup-tup*, până când ai fi jurat că și eternitatea este divizibilă în mai mulți de „*tup*”? Sentimentul ăsta îl am - caii bătrâni fac *tup-tup*... Cred că ăsta-i unicul lucru prin care ne deosebim de ceasornice și de mârtoagele bătrâne. Ființele omenești nu pot face *tup-tup-tup* fără să înnebunească.

Briza s-a înăsprit. Eleanor s-a învelit mai strâns în pelerină, dârdâind.

— Ți-e foarte frig? a întrebat-o Amory.

— Nu. Mă gândesc la mine - la eul meu negru interior, la cel adevărat, cu onestitatea fundamentală care mă împiedică să fiu o dezmațată totală, făcându-mă să-mi conștientizez păcatele.

Călăreau pe lângă stâncă și Amory aruncă o privire în zare. Acolo unde peretele de piatră se întâlnea cu șesul drept, cu treizeci de metri mai jos, un curs de apă întunecată desena o linie clară, întreruptă de luciri minuscule, în apa iute curgătoare.

— Mizerabilă, mizerabilă lume veche! a izbucnit pe neașteptate Eleanor. Iar cel mai nefericit lucru dintre toate sunt eu... Of, *de ce* sunt fată? De ce nu-s un idiot de...? Uită-te la tine: ești mai prost decât mine - nu cu mult, dar mai prost -, însă poți țopăi de colo colo până te plictisești și atunci țopăi pe altundeva și te poți hârjoni cu fetele fără să cazi în plasa sentimentelor și poți să justifici tot ce faci. Iar eu, cu mintea brici, în stare de orice, sunt legată

fedeleș de nava căsătoriei viitoare, care se scufundă. Dacă mă nașteam peste o sută de ani, toate ar fi fost bune și frumoase, dar *acum* ce viitor am? Trebuie să mă mărit, se înțelege de la sine. Cu cine? Sunt prea inteligentă pentru majoritatea bărbaților și totuși trebuie să mă cobor la nivelul lor, să-i las să-mi trateze de sus intelectul, ca să le atrag atenția. Cu fiecare an pe care-l petrec nemăritată, mi se diminuează șansele de a mă căsători cu un bărbat cu adevărat rasat. În cel mai bun caz, pot să-mi aleg omul dintre bărbații din două orașe și, vezi bine, trebuie să mă mărit cu vreun frac scrobit. Ascultă. (S-a aplecat și mai tare spre el.) Îmi plac bărbații deștepți și chipeși și, firește, nimeni nu ține la personalitate mai mult decât mine. O, numai o persoană din cincizeci are o idee cât de mică despre ce înseamnă de fapt sexul! Sunt fascinată de Freud și așa mai departe, dar e o adevărată porcărie că orice fărâma de iubire *reală* din lume este nouăzeci și nouă la sută pasiune, plus un mic *soupçon* de gelozie.

A terminat la fel de brusc precum începuse.

— Sigur că ai dreptate, a aprobat-o Amory. Este o forță copleșitoare și destul de neplăcută, parte din mașinăria care lucrează nevăzută în străfunduri. Ca un actor care te lasă să percepi mecanica gesticulației. Stai puțin, să meditez la subiectul ăsta...

S-a oprit din vorbit, încercând să găsească metafora adecvată. Ocoliseră complet stânca și călăreau acum pe drum, cam la cincisprezece metri în stânga ei.

— Știi, fiecare trebuie să aibă un fel de mantie pe care s-o arunce deasupra lui. Intelectele mediocre, din categoria a doua, după clasificarea lui Platon, folosesc rămășițe de cavalerism romantic, diluate cu sentimentalism victorian. Noi, care ne considerăm intelectuali autentici, îl mascăm pretinzând că este o altă latură a noastră, fără legătură cu creierele noastre sclipitoare; pretindem că, prin faptul că suntem conștienți de prezența lui, scăpăm de soarta de a-i cădea în gheare. Adevărul este însă că sexul sălășluiește chiar în miezul celor mai pure abstracțiuni, atât de aproape încât ne

întunecă vederea... Acum te pot săruta, ceea ce am să și fac...

S-a aplecat spre ea în șa, dar ea s-a ferit.

— Nu pot... nu te pot săruta acum. Sunt prea sensibilă.

— Atunci ești și mai proastă, a declarat el impacientat. Intelectul nu te apără de sex mai mult decât convențiile...

— Dar ce te apără? s-a aprins ea. Biserica Catolică sau maximele lui Confucius?

Amory a ridicat privirea, destul de surprins.

— Țsta-i panaceul tău, nu? a strigat ea. O, nici tu nu ești decât un ipocrit, ca și cei bătrâni! Mii de preoți încruntați care-i țin în pocăință pe italienii degenerați și pe irlandezii analfabeți, cu tranca-fleanca despre poruncile a șasea și a noua. Totul nu-i decât mantii, sentimentalism, ruj spiritual și leacuri universale. Să-ți spun eu: *nu* există Dumnezeu și nici măcar o bunătate abstractă clară, așa că totul trebuie rezolvat pentru individ chiar de către individ, aici, sub frunțile înalte și palide ca a mea, iar tu ești prea pedant ca s-o recunoști.

Tânăra a lăsat frâul din mână ca să amenințe bolta cu pumnul.

— Dacă există Dumnezeu, să mă trăsnească acum. Să mă trăsnească!

— Iarăși vorbești despre Dumnezeu în stilul ateilor, a observat Amory.

Materialismul lui, o mantie mereu prea străvezie, fusese sfâșiat în bucăți de blasfemia lui Eleanor. Ea o știa și pe el îl enerva că ea știe.

— Și, ca majoritatea intelectualilor cărora nu le convine credința, a continuat el rece, ca Napoleon sau Oscar Wilde sau alții de teapa ta și a lor, pe patul de moarte o să strigi din fundul jocurilor să ți se aducă un popă.

Eleanor și-a înfrânat abrupt calul și Amory a tras și el de frâu, oprindu-se în dreptul ei.

— Chiar așa? a întrebat ea cu o voce stranie, care l-a

neliniștit. Chiar așa o să fac? Privește-mă: *sar de pe stâncă!*

Până să poată mișca el un deget, Eleanor întorsese calul și galopa deja cu viteză maximă spre marginea platoului.

Descriind un cerc, el a pornit în urmărirea ei, cu trupul înghețat de frică și cu nervii zbuciumați. Nu avea șanse să o oprească. Luna intrase în nori și calul lui Eleanor avea să calce orbește în gol. Dar cam la trei metri de la margine, fata a slobozit dintr-o dată un țipăt și s-a aruncat într-o parte, prăvălindu-se de pe cal și, rostogolindu-se de două ori, a aterizat într-un pâlc de buruieni, cam la un metru de buza prăpastiei. Calul s-a prăbușit în abis, cu un nechezat disperat. În câteva clipe, Amory s-a aflat lângă Eleanor și a observat că ținea ochii deschiși.

— Eleanor! a strigat el.

Ea n-a răspuns, dar buzele i s-au mișcat și ochii i s-au umplut imediat de lacrimi.

— Eleanor, ai pățit ceva?

— Nu, cred că nu, a răspuns ea cu voce pierită și a izbucnit în plâns. Calul meu a murit?

— Doamne! Sigur că da.

— Ooo! s-a văitat fata. Credeam că sar și eu. N-am știut...

El a ajutat-o blând să se scoale și a ridicat-o pe șaua lui. În felul acesta s-au întors acasă: Amory mergând pe lângă cal și ea aplecată în față, pe oblânc, suspinând amarnic.

— Am o nebunie în mine, a zis ea întretăiat. Am mai făcut de două ori ceva asemănător. Când aveam doisprezece ani, mama a... a înnebunit, și-a pierdut mințile de tot. Eram la Viena...

Pe drumul de întoarcere ea a vorbit, cu poticneli, numai despre sine, iar iubirea lui Amory a descrescut încet, asemenea astrului nopții. La ușa ei au dat să se sărute, cum le era obiceiul, dar ea nu i s-a putut repezi în brațe și nici acele brațe nu erau întinse ca ea să se

cuibărească în ele, ca săptămâna trecută. Au rămas câteva minute față în față, urându-se reciproc cu tristețe amară. Dar de vreme ce Amory se iubise pe el însuși în Eleanor, ceea ce ura acum nu era decât o oglindă. Ipostazele lor prefăcute se risipeau în aurora palidă ca niște cioburi de sticlă. Stelele se șterseseră de mult de pe cer și nu mai rămăseseră decât micile răbufniri suspinate ale vântului și tăcerile dintre ele... Dar sufletele dezgolite sunt întotdeauna sărace și el s-a îndreptat curând spre casă, lăsând lumini noi să-i pătrundă în suflet o dată cu soarele.

O poezie trimisă de Eleanor lui Amory după câțiva ani

Aici, copii ai pământului, peste a apei cântare
duioasă,

Ce-și susură muzica, purtând a luminii povară,
Ziua-nfloreste ca o fiic-a surâsului, prea radioasă...

Aici putem șușoti neștiuți, ne-nfricoșați de noaptea
de vară.

Plimbări singuratice... Oare splendoarea sau ce ne-a
legat

Adânc în vreme, când vara părul și l-a despletit?
Umbre iubeam și tiparul de ele pe sol aruncat,
Tapițerii mistice, abia vizibile în aerul neclintit.

Aceea fu ziua... și noaptea unei alte istorii,
Palidă ca un vis și umbrită de pomi ca trași cu
creionul;

Strigoi de stele treceau, căutătoare de glorie
Ne șopteau despre pace, tânguierile brizei ținându-le
isonul;

Ne șopteau despre vechi credințe moarte, spulberate
de zi,

Tinerețea fiind banul cu care am cumpărat încântare
din lună,

Acela era impulsul de noi cunoscut, limbajul care ar
fi,

Datoria ce-n punga avarului Iunie sună.

Aici, în visul cel mai profund, lângă apele ce nu vor aduce

Din trecut ceva ce n-am cunoscut, n-am găsit,
Dar dacă lumina n-ar fi decât soare și pe torente
cântecul nu s-ar mai duce?

Suntem împreună, se pare... Ce mult te-am iubit...
Ce avea în ea ultima noapte, când vara era terminată,
De ne-a atras înapoi, la casa din dumbrava cea mică?
Ce rânjea către beznă din lucerna spectral luminată?
Doamne! ... Până când tu în somn te-ai mișcat și ni s-a făcut frică...

Ei bine... trecurăm... mai suntem o cronică doar în lumea ciudată,

Doar straniu metal meteoric din ceruri ivit;
Născut pe Pământ, neobositul, de tot ostenit, s-a-ntins lângă apă,

Aici, lângă mine, neînțelesul copil regăsit.
Teama-i ecoul pe care l-am urmărit până la flica securității,

Acum suntem fețe și voci... prea curând și asta o să apună,

Șoptind vorbe de-alint peste susurul eternității...
Tinerețea fiind banul cu care am cumpărat încântare din lună.

O poezie trimisă de Amory lui Eleanor, intitulată de el Furtună de vară

Vânturi subțiri, un cântec pierit și frunze căzând,
Vânturi subțiri și, departe, un râset pierit...
Și ploaia, și peste câmpii o voce chemând...

Norul nostru gri s-a umflat, grăbit se ridică,
Alunecă agitat peste soare, surorile pe aripi purtând.
Umbra unei porumbețe pică
Jos, pe hulubărie; crengile de aripi gemând;
Iar jos în vale, prin crângul ce plânge,
Zboar-al furtunii mai negre trup fără piept;
În aerul nou, răsuflarea mării secate o strânge

Și firavul, subțirele tunet...

Dar eu aștept.

Aștept cețuri și ploaia mai neagră, cerească,
Vânturi mai tari, care velele sorții să umfle,
Vânturi mai fericite, ce părul să-i îngrămădească.

Și iară

Mă rup, mă învață, aruncă aerul greu
Vânturile pe care le știu și furtuna peste trupul meu.

A fost cândva o vară cu ploaie subțire;
Orice vânt era cald în acel anotimp...

Iar acum *tu* treci pe lângă mine prin ceață, o năzărire
Cu părul răsfirat de ploaie, cu buzele ude-arcuite în
timp,

În ironia aceea sălbatică, în voioasa disperare
Care, cum am văzut pe vremuri, te-mbătrânește.
Ca un spectru treci plutind în fața ploii, care
Peste câmpii flori fără tulpini risipește.
Cu vechile-ți nădejdi, frunze și iubiri moarte iară...
Vagă ca visele, palidă de-atâtea ceasuri de drum,
(Șoaptele se furișează în întunecata seară,
Tumultul din pomi o să moară.)

Noaptea, acum,

Sfâșie la pieptu-i ud bluza-mproșcată
A zilei, lunecă în jos pe dealurile visătoare, cu luciu
de lacrimă,
S-acopere verdele straniu cu coama-i roșcată...
Iubirea de ce vine după, iubirea de asfințit...
Copacii, tăcuți până la ultimul vârf...
fără patimă...

Vânturi subțiri și, departe, un râset pierit...

14 „Și, cum noaptea plutea acum joasă,
Și cadranele stelelor lămureau dimineața -
Cadranele stelelor arătau spre dimineață -
În fundul aleii, o nebuloasă

Și delicvescentă lumină căpăta viață...” (E.A. Poe,
Ulalume, trad. de Emil Gulian).

15 Rupert Brooke a trăit la Grantchester, lângă
Cambridge (o cunoscută poezie de-a lui se intitulează *The
Old Vicarage, Grantchester*), și a călătorit în Pacific ca să-
și îngrijească sănătatea precară.

16 „Merită o lacrimă, merită o oră oare
Să te gândești la lucruri foarte învechite,
La coaja fără fruct, la fugitiva floare,
La visul previzibil, la fapte dinainte săvârșite?”

Capitolul

4

Înfumuratul sacrificiu

Atlantic City. La sfârșitul zilei, Amory se plimba pe
promenada de scânduri, calmat de neconținută tălăzuire a
mării, adulmecând mirosul pe jumătate funebru al brizei
sărute. Marea, se gândea el, își păstrează amintirile mai
profund decât pământul lipsit de credință. Parcă și acum
șoptea despre galerele norvegice ce brăzdaseră lumea
apelor, sub stindardul cu figuri de corbi, despre navele de
linie britanice, bastioane gri ale civilizației, ieșind cu toată
forța aburului din cețurile unui iunie întunecat în largul
Mării Nordului.

— Ia te uită! Amory Blaine!

Amory a aruncat o privire spre strada aflată cu un
nivel mai jos. Un automobil de curse scund se oprise la
semafor și o față veselă, cunoscută, se ițea din spatele
volanului.

— Hai jos, nemernicule! l-a strigat Alec.

Amory i-a strigat și el un salut și, coborând scările de
lemn, s-a apropiat de automobil. Se mai întâlnise din când

în când cu Alec, dar bariera numită Rosalind se ridica întotdeauna între ei ca să-i despartă. Amory era supărat din cauza asta - ar fi regretat să-l piardă pe Alec.

— Domnule Blaine, faceți cunoștință cu domnișoara Waterson, domnișoara Wayne și domnul Tully.

— Încântat.

— Amory, a continuat Alec exuberant, dacă sari în mașină, te ducem într-un locșor ferit și-ți dăm un gât de Bourbon.

Amory a chibzuit.

— Nu-i o idee rea.

— Urcă! Jill, fă-i loc și Amory îți va zâmbi dulce.

Amory se așează, cam înghesuit, pe bancheta din spate, lângă o blondă epatantă, rujată cu purpuriu.

— Hello, Doug Fairbanks, a susurat ea insolentă. Te plimbi ca să faci mișcare sau ca să agăți pe cineva?

— Număram valurile, i-a răspuns serios Amory. Mă înnebunesc după statistici.

— Nu mă lua peste picior, Doug.

Au ajuns pe o stradă laterală necirculată și Alec a oprit mașina la umbra deasă.

— Ce cauți aici în anotimpul rece, Amory? s-a interesat el, scoțând o butelie de Bourbon de sub covorașul de blană.

Amory a ignorat întrebarea. Nu avea nicio explicație plauzibilă pentru prezența sa pe litoral.

— Îți aduci aminte de escapada noastră din anul doi? a întrebat el în loc să răspundă.

— Dacă-mi aduc aminte? Atunci când am dormit în pavilion, sus, în parcul Asbury...

— Doamne, Alec! E greu de crezut că Jesse și Dick și Kerry sunt morți - toți trei!

Pe Alec l-a trecut un fior.

— Să nu vorbim despre asta. Zilele mohorâte de toamnă mă deprimă îndeajuns.

Se părea că și Jill era de aceeași părere.

— Doug ăsta-i cam posomorât, oricum, a comentat ea. Spune-i să tragă o dușcă mai lungă. E alcool bun și-i

greu de găsit în zilele astea.

— De fapt, Amory, am vrut să te întreb unde stai...

— Păi, la New York, cred...

— Nu, mă refeream la seara asta, fiindcă, dacă n-ai încă o cameră, ar fi bine să mă ajuți.

— Cu drag.

— Știi, Tully și cu mine avem două camere cu baie între ele la Ranier, dar el e nevoit să se întoarcă la New York. Iar eu nu vreau să mă mut. Așadar, întrebarea e: vrei să ocupi tu una din camere?

Amory voia, cu condiția s-o primească neîntârziat.

— Găsești cheia la recepție. Camerele sunt pe numele meu.

Refuzând să mai fie stimulat sau transportat, Amory a coborât din mașină și, urcându-se înapoi pe promenada de scânduri, s-a îndreptat cu pași vioi spre hotel.

Iarăși se afla într-o zonă de calm plat, într-un golf adânc, letargic, fără chef de muncă sau de scris, de amor sau de destrăbălare. Pentru prima oară în viață, ar fi vrut ca moartea să dea iama în cei de-o generație cu el, obliterându-le entuziasmele, zbaterile și exaltările meschine. Tinerețea nu i se păruse niciodată mai îndepărtată decât acum, când compara solitudinea dureroasă a acestei vizite cu excursia zurbagie și veselă de acum patru ani. Lucruri care pe atunci fuseseră aspectele cele mai banale ale vieții - somnul profund, sentimentul că totul în jur era frumos, că totul era numai dorință - își luaseră zborul, iar golurile lăsate de ele erau umplute numai de marea neliniște a deziluziilor.

„Ca să țină în lesă un bărbat, femeia trebuie să apeleze la ceea ce are el mai rău.” Fraza aceasta constituia teza majorității nopților sale de nesomn și simțea că noaptea care venea avea să fie una dintre acelea. Mintea începuse deja să-i țeasă variațiuni ale acestui principiu. Patimă nesătulă, gelozie violentă, dorința de a poseda, de a strivi - doar atâta mai rămăsese din marea lui dragoste pentru Rosalind, doar atâta îi mai rămânea ca plată pentru tinerețea pierdută, calomel amar sub glazura dulce,

subțire, a exaltării amoroase.

În camera de hotel s-a dezbrăcat și, învelindu-se în pături, ca să se protejeze de aerul înghețat de octombrie, a moțait într-un fotoliu, în dreptul geamului deschis.

I-a venit în minte o poezie citită cu luni în urmă:

*„Robustă inimă bătrână, mult ai trudit pentru mine,
care*

Îmi risipesc toți anii navigând pe mare...”

Și totuși el nu avea sentimentul risipirii, nu trăia speranța prezentă, implicată în conștiința unei risipiri. Simțea numai că viața i se refuză.

„Rosalind, Rosalind!” A rostit încet cuvintele în semiîntuneric până când camera s-a umplut parcă de ele, briza sărată și umedă i-a udat părul, iar briciul lunii a tăiat bolta, făcând draperiile să ia o înfățișare întunecată, spectrală. A adormit.

Când s-a trezit, era foarte târziu și domnea liniștea. Pătura îi lunecase parțial de pe umăr și, când și-a atins pielea cu mâna, a constatat că era umedă și rece.

Apoi a auzit niște șoapte încordate la nici trei metri de el.

— *Să nu faci niciun zgomot!*

Era glasul lui Alec.

— *Jill, m-ai auzit?*

— *Da...* răsună o voce foarte scăzută și foarte înspăimântată.

Cei doi erau în baie.

Pe urmă i-au ajuns la urechi niște zgomote mai puternice, venite de undeva de pe coridor. Un murmur de voci bărbătești și o bătaie repetată, înăbușită, în uși. Amory și-a aruncat păturile de pe el și s-a apropiat de ușa băii.

— Doamne! s-a auzit din nou vocea fetei. Va trebui să le deschizi!

— Șșșt!

Brusc, o bătaie insistentă, fermă, s-a auzit la ușa dinspre coridor a camerei lui Amory și, simultan, din baie a

apărut Alec, urmat de fata rujată cu purpuriu. Amândoi erau în pijamale.

— Amory! veni o șoaptă neliniștită.

— Ce s-a întâmplat?

— Sunt detectivii hotelului. Doamne, Amory, caută un țap ispășitor...

— Păi, mai bine le deschizi.

— Nu înțelegi. Pot să mă rețină, conform prevederilor legii Mann.

Fata a intrat încet pe urmele lui, cu o figură jalnică, nefericită, ascunsă în întuneric.

Amory a încercat să croiască repede un plan.

— Tu fă scandal și lasă-i în camera ta, a propus el îngrijorat. Eu o scot pe fată pe ușa cealaltă.

— Dar stau în fața ambelor uși. Țin sub supraveghere și ușa ta.

— Nu le poți da un nume fals?

— Nicio șansă. M-am înregistrat cu numele adevărat. În afară de asta, m-ar descoperi după numărul carnetului de șofer.

— Zi-le că sunteți căsătoriți.

— Jill spune că unul dintre detectivi o cunoaște.

Fata se furișase până la pat și se prăvălise pe el. Zăcea acolo, ascultând înfricoșată ciocăniturile de la ușă, care deveniseră adevărate lovituri de baros. Pe urmă s-a auzit vocea unui bărbat, furioasă și poruncitoare:

— Deschideți, că vă spargem ușa!

În intervalul de tăcere de după acest avertisment, Amory și-a dat seama că în cameră mai erau și alte lucruri, nu numai oameni... Peste forma ghemuită de pe pat și în jurul ei atârna un nimb, țesut din borangic, ca o rază de lună, pătat ca un vin vechi, stătut... ceva oribil totuși, planând difuz deasupra lor, a celor trei... Iar lângă fereastră, între perdelele involburate, stătea altceva, nedeslușit, fără trăsături... ceva straniu și totuși familiar... Simultan, două cufere mari se materializară de fiecare parte a lui Amory. Totul s-a petrecut în mintea sa chiar atunci, durând mai puțin de zece secunde în timp real.

Primul fapt care i-a fulgerat luminos conștiința a fost marea impersonalitate a sacrificiului. A înțeles că de fapt ceea ce numim iubire sau ură, răsplată sau pedeapsă nu are mai multă legătură cu asta decât o anumită zi a lunii. Și-a reamintit repede istoria unui sacrificiu despre care auzise la colegiu: un student trișase la examen, iar colegul său de cameră, într-un elan sentimental, luase toată vina asupra lui. Din cauza rușinii asociate cu fapta, întreg viitorul studentului nevinovat păruse năclăit de regrete și eșec, lucru agravat și de ingratitudinea adevăratului vinovat. Nevinovatul și-a pus până la urmă capăt zilelor și, mulți ani după aceea, adevărul a ieșit la lumină. Când o auzise, povestea îl intrigase, dar îl și îngrijorase pe Amory. Abia acum înțelegea morala ei: nu poți cumpăra libertatea prin sacrificiu. El este ca o funcție înaltă în care ești ales, ca moștenirea puterii – pentru anumiți oameni, în anumite momente, este un lux esențial, care înseamnă nu o garanție, ci o responsabilitate, nu securitate, ci un risc infinit. Forța inerțială a sacrificiului putea duce la ruină; trecerea valului emotiv care-l făcuse posibil îl putea lăsa pe cel care se sacrificase surghiunit pe vecie pe insula disperării.

...Amory își dădea seama că după aceea Alec îl va urî pe ascuns, fiindcă făcuse atât de multe pentru el...

...Toate acestea i-au fost aruncate în față lui Amory ca un sul de pergament derulat, iar în urma sacrificiului și speculând pe marginea lui se aflau cele două forțe fără răsuflare care-l ascultau: aura ca de borangic atârnată deasupra patului și forma aceea familiară de la fereastră.

Sacrificiul, prin însăși natura sa, era ceva arogant și impersonal; sacrificiul era o eternă înfumurare.

Nu plânge pentru mine, ci pentru pruncii tăi.

Cam în felul ăsta – s-a gândit Amory – mi s-ar adresa Dumnezeu.

Amory a simțit un val brusc de bucurie și după aceea, ca o față dintr-un film de cinema, aureola din jurul patului a pălit. Umbra dinamică de la fereastră (era cel mai bun nume pe care i-l putea da) a stat locului o fracțiune de

secundă și pe urmă parcă a umflat-o briza și a purtat-o rapid afară din încăpere. Și-a încheștat mâinile, prins brusc de o excitare extatică... cele zece secunde se scurseseră...

— Fă ce zic eu, Alec, fă ce zic eu. Înțelegeți?

Alec l-a privit mut. Fața lui era un tablou al neliniștii.

— Tu ai o familie, a continuat rar Amory. Tu ai o familie și este important să scapi. M-ai auzit?

A repetat răspicat ceea ce spusese.

— Mă auzi?

— Te aud.

Vocea lui avea în ea o încordare curioasă. Ochii nu i-au părăsit pe ai lui Amory nicio secundă.

— Alec, întinde-te aici pe pat. Dacă intră cineva, prefă-te că ești beat. Fă cum zic eu, altminteri cred că te omor.

A urmat încă un moment în care cei doi s-au privit lung. Apoi Amory s-a dus iute la birou și, scoțându-și portmoneul, i-a făcut fetei un semn poruncitor. Dinspre Alec s-a auzit un cuvânt care suna a „penitenciar”. Pe urmă Jill și cu el s-au refugiat în baie, zăvorând ușa în urma lor.

— Ai venit cu mine, i-a spus el sever. Ai fost cu mine toată seara.

Fata a aprobat din cap, cu un mic sughiț de plâns.

Într-o secundă, Amory a deschis ușa celeilalte camere și înăuntru și-au făcut apariția trei bărbați. Lumina electrică a inundat imediat încăperea și Amory a rămas în picioare, clipind.

— Te-ai prins într-un joc prea periculos, tinere!

Amory a râs:

— Ei și?

Căpetenia celor trei i-a făcut semn cu capul unui om solid, cu costum în carouri.

— Dă-i drumul, Olson.

— Am înțeles, domnule O'May, a zis Olson, încuviințând cu bărbia.

Ceilalți doi au aruncat o privire curioasă prăzii și s-au retras, închizând mănioși ușa.

Tipul solid l-a măsurat disprețuitor pe Amory.

— Dumneata n-ai auzit de legea Mann? Vii aici cu ea - arătă spre fată cu degetul mare -, cu plăcuță de înmatriculare de New York la mașină... la un hotel ca *ăsta*.

A clătinat din cap, ca pentru a da de înțeles că își bătuse mult capul cu Amory, dar acum își pierduse orice speranță.

— Bine, a spus Amory cam nerăbdător, și ce vrei să facem acum?

— Să te îmbraci iute și să-i spui amicei dumitale să nu mai facă atâta tărăboi.

Jill suspina zgomotos pe pat, dar, auzind cele spuse, s-a potolit și, luându-și încruntată hainele, a dispărut în baie. Strecurându-și trupul în B.V.D.-urile lui Alec, Amory și-a spus că situația în care se afla era comică la modul agreabil. Simțul moral rănit al insului solid îl îndemna să râdă.

— Mai e cineva pe-aici? a întrebat O'Brien, încercând să ia o înfățișare ageră, de copoi.

— Tipul care a plătit pentru camere, a zis nepăsător Amory. Dar e beat criță. Trage la aghioase de la ora șase.

— Mă uit și la el imediat.

— Dar cum ne-ați dat de urmă? s-a interesat curios Amory.

— Recepționarul de noapte te-a văzut urcând cu femeia.

Amory a dat din cap. Jill a ieșit din baie, complet - dar neglijent - echipată.

— Așa deci, a spus Olson, scoțând un carnețel. Dați-mi numele voastre adevărate - fără prostii gen John Smith sau Mary Brown.

— Un moment, a zis Amory calm. Nu mai face pe tartorul. Singura noastră crimă este că ne-am lăsat prinși.

Olson l-a fulgerat cu privirea.

— Numele! s-a răstit el.

Amory i-a dat numele și adresa din New York.

— Și doamna?

— Domnișoara Jill...

— Auzi, a țipat indignat Olson, mai slăbește-mă cu poezelele de grădiniță17! Cum te numești? Sarah Murphy? Minnie Jackson?

— O, Doamne! a strigat fata, ascunzându-și în palme fața udă de lacrimi. Nu vreau să afle mama. Nu vreau să afle mama!

— Zi odată!

— Taci din gură! s-a răstit Amory la Olson.

Un minut de tăcere.

— Stella Robbins, a spus fata în cele din urmă. Post restant, Rugway, New Hampshire.

Olson a închis carnetul cu un pocnet și le-a adresat o privire muștrătoare.

— După lege, hotelul poate pune dovezile la dispoziția poliției și în cazul ăsta fii sigur că ai face închisoare pentru că ai trecut o fată dintr-un stat în altul cu scopuri imorale.

Olson s-a oprit, ca și cei doi să se pătrundă de maiestatea vorbirii sale.

— Dar... hotelul vă va lăsa liberi de data asta.

— Fiindcă nu vrea să se scrie despre noi în ziare! a strigat Jill mânioasă. Să ne lase liberi! Ha!

Amory s-a simțit dintr-o dată deosebit de ușor. Și-a dat seama că nu-l mai pândeau niciun pericol și abia atunci a înțeles în ce încurcătură enormă fusese pe cale să intre.

— Totuși, a continuat Olson, hotelurile și-au stabilit niște măsuri de protecție. Se-ntâmplă prea multe chestii din astea și am aranjat cu ziarele să vi se facă puțină reclamă gratuită. Nu va fi menționat numele hotelului; doar două-trei rânduri, din care reiese că ai dat de bucluc la Atlantic City. Înțelegeți?

— Înțeleg.

— Scapi ieftin, al dracului de ieftin, dar...

— Scutește-mă, a zis iute Amory. Să ieșim de-aici. Nu avem nevoie de un discurs de adio.

Olson a trecut prin baie și a aruncat o privire grăbită către forma adormită a lui Alec. Pe urmă a stins luminile și le-a făcut semn să-l urmeze. Intrând în ascensor, Amory a

cedat dorinței de a da un semn de bravură. A întins mâna și l-a bătut ușor pe Olson pe braț.

— Fii amabil și scoate-ți pălăria. Ești în ascensor cu o doamnă.

Pălăria lui Olson s-a ridicat încet de pe cap.

Au urmat două minute destul de crispatе în lumina din hol, timp în care recepționarul de noapte și câțiva oaspeți întârziați i-au examinat curioși: fata țițător îmbrăcată, cu capul plecat, și tânărul chipeș, care-și ținea bărbia cu câteva grade prea sus. Concluzia era la îndemâna oricui. Pe urmă frigul de afară, unde acum, că se vedeau primele semne ale zorilor, aerul sărat era și mai proaspăt, și mai tăios.

— Urcați-vă într-unul din taxiurile alea și ștergeți-o, le-a ordonat Olson, arătând spre contururile șterse a două mașini, ai căror șoferi moțăiau, probabil, înăuntru.

— La revedere, a mai zis Olson.

Și-a băgat mâna în buzunar, sugestiv, dar Amory a pufnit și, luând brațul fetei, i-a întors spatele.

— Unde i-ai spus șoferului să ne ducă? l-a întrebat Jill când taxiul rula deja pe strada neluminată.

— La gară.

— Dacă tipul ăla îi scrie mamei...

— N-o va face. Nimeni nu va afla nimic - în afară de prietenii și de dușmanii noștri.

Se crăpa de ziuă pe orizontul marin.

— Noaptea se albăstrește, a observat fata.

— Și o face perfect, a completat critic Amory.

Apoi, ca și cum abia îi venise ideea:

— Se apropie ora micului dejun. Vrei să mănânci ceva?

— Mâncare! a izbucnit Jill într-un răs vesel. Mâncarea ne-a stricat petrecerea. Cam pe la ora două am comandat să ni se trimită în cameră un supeu zdravăn. Alec nu i-a dat bacșiș chelnerului, așa că sunt sigură că ticălosul ne-a turnat.

Proasta dispoziție a lui Jill parcă se împrăștia mai repede decât umbrele nopții.

— Să-ți zic ceva, a spus fata apăsător. Când mai vrei să înscenezi o escapadă din asta, ține-te departe de băutură, iar când vrei să te magnetizezi, ține-te departe de budoar.

— N-am să uit.

Amory a ciocănit repede în despărțitura de sticlă și taxiul a tras în fața unui restaurant deschis peste noapte.

— Alec e bun prieten cu tine? l-a întrebat Jill după ce s-au cocoțat pe scaunele înalte de la bar și și-au proptit coatele pe tejgheaua murdară.

— Pe vremuri era. Probabil că acum n-ar mai vrea să fie – și nici n-ar înțelege de ce.

— A fost o nebunie curată din partea ta să-ți asumi răspunderea. Este el cineva important? Mai important ca tine?

Amory a râs.

— Rămâne de văzut, a răspuns. Aceasta-i întrebarea.

Prăbușirea câtorva coloane

La două zile de la întoarcerea la New York, Amory a găsit într-un ziar ceea ce căutase – circa douăsprezece rânduri, anunțându-i pe cei interesați că domnul Amory Blaine, care-și „dăduse adresa” la etc., etc., fusese rugat să părăsească un hotel din Atlantic City, fiind surprins în cameră cu o doamnă ce *nu* era soția sa.

Pe urmă a tresărit și degetele au început să-i tremure, fiindcă exact deasupra anunțului citit a descoperit un paragraf mai lung, ale cărui cuvinte inițiale erau:

„Domnul și doamna Leland R. Connage anunță logodna fiicei lor, Rosalind, cu domnul J. Dawson Ryder din Hartford, Connecticut...”

A lăsat ziarul să cadă pe podea și s-a întins pe pat, cu o senzație de spaimă și un gol în furca pieptului. O pierduse – era definitiv, iremediabil pierdută. Până acum nutrise în adâncul sufletului, fără să-și dea seama limpede, speranța că într-o bună zi ea va avea nevoie de el și-l va chema, îi va plânge pe umăr, declarând că totul fusese o eroare, că inima o dorea numai și numai din pricina suferinței pe care i-o provocase lui. De acum înainte nu-și

va mai putea permite nici măcar luxul sumbru de a tânji după ea – nu numai după această Rosalind, mai bătrână și mai călită, dar nici măcar după vreo altă femeie învinsă, bătută de soartă, pe care imaginația o întrevedea ciocănindu-i la poartă pe la patruzeci de ani. Amory își dorise pentru el tinerețea lui Rosalind, radioasa prospețime a corpului și a minții ei, mărfuri pe care ea le vindea acum pentru veșnicie. Din punctul său de vedere, Rosalind cea tânără încetase să mai existe.

După încă o zi, a primit o scrisoare scurtă și seacă de la domnul Barton din Chicago, care îl informa că, deoarece încă trei companii de tramvaie încăpuseră pe mâna creditorilor, nu se mai putea aștepta să-i fie remisă vreo sumă de bani. Punând capac la toate, într-o seară aiurită de sâmbătă a venit o telegramă din care a aflat că Monsignor Darcy încetase brusc din viață la Philadelphia, cu cinci zile înainte.

Atunci Amory a înțeles ce anume întrezărise printre perdelele camerei de hotel din Atlantic City.

17 Olson se gândea, evident, la „Jack and Jill went up the hill...”, primul vers al unei cunoscute poezii pentru copii.

Capitolul

5

Egoistul devine personaj

*„Zac, cufundat adânc în greaua adormire,
Cu vechi dorințe, până astăzi reprimare,
De-a-ntâmpina viața cu grăbire
Când bezna dispare de pe ușile mate;
Astfel, căutând credințe de împărtășit,
Chem iar la mine ziua afirmării...
Dar vechea monotonie n-a pierit:
Bulevarde de ploaie până la marginea zării...*

*O, de m-aș putea înălța din nou! De-aș putea
S-arunc din mine toropeala vechiului vin,
O nouă dimineață de-aș vedea*

*Îngrămădind turnuri de basm pe cerul preaplin;
Să văd că mirajele din văzduhul nesfârșit
Sunt simboluri, nu fantasme ale visării...
Dar vechea monotonie n-a pierit:
Bulevarde de ploaie până la marginea zării..."*

Amory stătea sub porticul de sticlă al cinematografului, privind cum primii stropi mari de ploaie cad și se lătesc, formând pete mari pe trotuar. Aerul luase culoarea gri-opalin; o lumină solitară a conturat brusc o fereastră de peste drum; pe urmă încă o sută s-au luminat și i-au umplut, dansând, câmpul vizual. Sub picioarele sale, un oberliht verde, cu ramă de fier, a devenit galben; pe stradă, farurile taxiurilor proiectau dăre strălucitoare pe asfaltul deja negru. Nedorita ploaie de noiembrie șterpeliase ultima oră a zilei, împrejmuiind-o cu acel gard străvechi – noaptea.

Liniștii din cinematograful din spatele său i-a pus capăt un zgomot ciudat, ca de ruptură, urmat de răsunetul greu al mulțimii care se ridică în picioare și de rumoarea a zeci de voci împletite. Matineul se terminase.

S-a dat la o parte ca să lase gloata să treacă, expunându-se puțin ploii. A apărut, fugind, un băiețaș care și-a tras nasul în aerul rece și și-a ridicat gulerul hainei; după el, trei sau patru perechi foarte zorite; după ele, câțiva oameni răzlețiți, ai căror ochi, de cum ieșeau, cercetau invariabil mai întâi strada udă, apoi aerul impregnat de ploaie, iar la urmă cerul deprimant; la sfârșit, o masă deasă de lume mergând agale, care l-a degustat cu miasma ei grea, compusă din mirosul de tutun al bărbaților și fetidul iz senzual al pudrei râncezite pe fețele femeilor. După grupul compact au ieșit alți spectatori răzleți – cam o jumătate de duzină –, un bărbat în cârje și, la urmă, pocniturile în serie ale scaunelor rabatabile au anunțat că plasatoarele se apucaseră de curățenie.

Orașul New York nu dădea impresia că se trezește la viață, ci mai degrabă că se întoarce pe partea cealaltă în pat. Treceau grăbiți indivizi palizi, care-și țineau cu

degetele gulerele de la haine; un roi mare de fete-coțofene obosite, de la un magazin universal, se înghesuiau cu țipete și râsete stridente, câte trei fete la o umbrelă; a trecut și o patrulă pedestră de poliție, agenții fiind apărați miraculos de ploaie de glugile lor impermeabile.

Ploaia îi insufla lui Amory un sentiment de detașare, iar numeroasele aspecte neplăcute din viața metropolitană a celor nevoiași i se perindau prin față ca un fel de procesiune amenințătoare. Iată și trecerea încrâncenată, înfiorătoare, a metroului: reclamele de pe marginea vagoanelor repezindu-se spre tine, rânjind ca niște pisălogi bătrâni care te înhață de braț, gata să-ți mai îndruge o anecdotă; îngrijorarea ca nu cumva cineva din vagon să se sprijine de tine; un bărbat care se hotărăște să nu cedeze locul unei femei, urând-o din cauza asta; femeia care-l urăște fiindcă nu-i dă locul; în cel mai rău caz, o fantasmagorică atmosferă alcătuită din răsuflări fetide, mirosuri de stofe vechi, de trupuri omenеști și de mâncăruri consumate de călători; în cel mai bun caz, numai miros de oameni cărora le este prea cald ori prea frig, care sunt prea obosiți ori prea îngrijorați.

Și-a imaginat încăperile în care trăiau toți oamenii ăștia: unde modelul de pe tapetul de pe peretele coșcovit de ani îl constituiau aceleași flori ale soarelui repetate greoi pe fundaluri galbene sau verzi, unde erau căzi de baie din cositor și coridoare întunecoase, precum și spații indescriptibile, lipsite de verdeață, în dosul clădirilor, unde până și iubirea se deghiza în seducție: o crimă sordidă după colț, o naștere clandestină în apartamentul de deasupra. Și mereu aerul sufocant din interiorul clădirilor în care se face economie la încălzire iarna, iar în verile lungi, coșmarul transpirației între pereții lipicioși și înăbușitori... restaurante murdare, în care oameni neglijenți, obosiți, își iau zahăr cu lingurițele proprii, deja băgate în cafea, lăsând în bol creste întărite, maronii.

Acolo unde se găseau numai bărbați sau numai femei nu era chiar atât de rău. Totul părea așa de groaznic abia când bărbații și femeile erau îngrămădiți în chip abject.

Femeile emanau o anumită rușine fiindcă bărbații le vedeau trudite și sărace; bărbații aveau un anumit dezgust pentru femeile trudite și sărace. Era ceva mai murdar decât orice câmp de bătlie văzut de el, mai neplăcut de privit decât orice nenorocire reală constituită din murdărie, sudoare și pericol, o atmosferă în care nașterea și căsătoria și moartea erau lucruri josnice și secrete.

Și-a adus aminte cum o dată, călătorind cu metroul, un mesager a intrat în vagon cu o cunună mortuară imensă, iar mirosul florilor a curățat imediat aerul și i-a făcut pe toți cei prezenți să fie un moment radioși.

„Îi detest pe săraci”, și-a spus pe neașteptate Amory. „Îi urăsc pentru că sunt săraci. Poate că sărăcia a fost cândva romantică, dar acum nu-i decât mizerabilă. E cel mai urât lucru din lume. În esență, e mai curat să fii bogat și corupt decât sărac și cinstit.” Parcă vedea iarăși o scenă a cărei semnificație îl impresionase cândva: un tânăr bine îmbrăcat, privind afară de la fereastra unui club de pe Fifth Avenue și spunându-i ceva tovarășului său, cu o înfățișare de profund dezgust. Probabil, se gândise Amory, ceea ce spusese era „Dumnezeule! Ce oribili sunt oamenii!”

Amory nu se gândise niciodată în viață la săraci. Și-a spus cinic că era complet lipsit de simpatie omenească față de ei. La astfel de oameni O. Henry găsisese romantism, patos, iubire și moarte; Amory vedea doar bătărănie, murdărie fizică, prostie. Nu s-a învinuit de nimic: nu-și mai reproșa de mult sentimentele pe care le socotea naturale și sincere. Își accepta toate reacțiile ca făcând parte din ființa sa statornică și amorală. Transformată, augmentată, atașată de o atitudine mai demnă, mai maiestuoasă, problema sărăciei putea să devină într-o zi chiar propria lui problemă, dar în prezent nu deștepta în el decât cel mai profund dezgust.

A parcurs distanța până la Fifth Avenue, ferindu-se de umbrelele cu amenințarea lor neagră și oarbă, și în față la Delmonico's a făcut semn unui autobuz să oprească. Încheindu-și strâns haina pe corp, s-a urcat pe platformă,

lăsându-se purtat, solitar, prin ploaia subțire și persistentă, cu agerimea reînviată înțepător de umezeala rece, permanent renăscută pe obrajii săi. Undeva în minte a început să i se deruleze un dialog – mai bine zis, și-a reluat locul central în atenția lui. Era alcătuit nu din două voci, ci din una singură, care juca și rolul celui ce întreba, și pe al celui ce răspundea:

Întrebare: Ei, cum stăm?

Răspuns: Am circa douăzeci și patru de dolari, proprietate personală.

Î.: Mai ai și proprietatea de la Lake Geneva.

R.: Dar intenționez s-o păstrez.

Î.: Vei putea trăi?

R.: Nu-mi imaginez că n-aș putea. În cărți lumea câștigă bani și am descoperit că pot face oricând ceea ce fac oamenii din cărți. De fapt, sunt singurele lucruri la care mă pricep.

Î.: Fii mai precis.

R.: Nu știu ce-am să fac și nici nu sunt prea curios să aflu. Măine plec din New York pentru totdeauna. E un oraș neprielnic dacă nu-l domini.

Î.: Ți dorești o grămadă de bani?

R.: Nu. Totuși mi-e teamă de sărăcie.

Î.: Te temi tare?

R.: Nu. E doar o teamă pasivă.

Î.: Înspre ce te îndrepti?

R.: Nu mă-ntreba pe *mine*!

Î.: Nu-ți pasă?

R.: Ba da. Nu vreau să mă sinucid moral.

Î.: Nu te mai interesează nimic?

R.: Nimic. Nu mai am nici urmă de virtute de pierdut. Așa cum o cratiță care se răcește cedează căldură, noi cedăm, în tinerețe și adolescență, caloriile virtuții. E ceea ce se numește candoare.

Î.: O idee interesantă.

R.: De aceea „un om bun care a apucat-o pe cărări greșite” îi atrage pe oameni. Ei se strâng în jurul lui și se

încălzesc la propriu cu caloriile de virtute pe care le degajă. Sarah emite o judecată simplă și fețele, se încrețesc de încântare: „Ce *inocentă* e, biata de ea!” Se încălzesc la virtutea ei. Dar Sarah le vede zâmbetele și nu mai repetă observația. Numai că după aceea își simte trupul ceva mai rece.

Î.: Ți-ai pierdut toate caloriile?

R.: Pe toate. Am început să mă încălzesc la virtutea altora.

Î.: Ești corupt?

R.: Cred că da. Nu sunt sigur. Nu sunt deloc sigur că mai pot deosebi binele de rău.

Î.: Este acesta, în sine, un semn rău?

R.: Nu neapărat.

Î.: Care ar fi testul pentru corupție?

R.: Să devin cu adevărat nesincer, să mă auto-denumesc „un băiat nu chiar așa de rău”, să cred că-mi regret tinerețea pierdută când de fapt invidiez numai încântarea pricinuită de pierderea ei. A fi tânăr e ca și cum ai avea o tavă mare cu bomboane. Sentimentalii își închipuie că vor să acceadă la starea pură, simplă, în care se aflau înainte de a mânca bomboanele. Nu asta vor. Vor pur și simplu să retrăiască bucuria de a le mai mânca o dată. Matroana nu dorește să i se redea virginitatea; vrea să-și repete luna de miere. Eu nu vreau să-mi retrăiesc inocența. Vreau să trăiesc plăcerea de a o mai pierde o dată.

Î.: La ce faci aluzie?

Dialogul acesta s-a contopit grotesc cu starea cea mai familiară a minții lui Amory – un amestec grotesc de dorințe, îngrijorări, impresii exterioare și reacții fizice.

127th Street sau 137th Street... doi seamănă cu trei... ba nu, nu prea bine. Scaunul umed... hainele absorb umezeala de pe scaun sau scaunul absoarbe uscăciunea din haine? Dacă stai pe ceva ud, faci apendicită, așa susținea mama lui Froggy Parker. Păi, el avusese apendicită... Voi da în judecată compania navală în care

unchiul meu are un sfert din acțiuni, spusese Beatrice ... S-a dus Beatrice în rai? Probabil că nu. Și-a reprezentat nemurirea lui Beatrice; de asemenea, aventurile amoroase ale multor bărbați morți, care cu siguranță nu se gândiseră niciodată la el... Dacă nu era apendicită, poate era gripă. Cum? 120th Street? Probabil că strada de care trecuse fusese 112th. One One Two în loc de One Two Seven. Rosalind nu ca Beatrice, Eleanor ca Beatrice, dar mai zărghită și mai deșteaptă. Chiria pentru apartamentele din zona asta - scumpă: probabil o sută cincizeci pe lună, poate chiar două sute. Unchiu' plătise numai o sută pe lună pentru o casă întreagă, mare, la Minneapolis. Întrebare - când intrai, scările erau la stânga sau la dreapta? În orice caz, la 12 Univee erau drept înainte și puțin la stânga, în spate. Ce râu murdar... vreau să cobor acolo și să văd dacă e chiar murdar... râurile franceze - toate cafenii sau negre, la fel ca fluviile din Sud. Douăzeci și patru de dolari însemnau patru sute optzeci de gogoși. Putea să trăiască din ele trei luni și să doarmă în parc. Mă întreb unde o fi Jill - Jill Bayne, Fayne, Sayne... ce dracu'... doare gâtul, scaune afurisit de incomode. Nicio dorință de a mă culca cu Jill - ce-o fi văzut Alec la ea? Alec avea gusturi grosolane la femei. Gustul meu: cel mai bun. Isabelle, Clara, Rosalind, Eleanor - campioane naționale. Eleanor - bună aruncătoare, probabil cu stânga. Rosalind juca pe margine, lovea minunat, Clara la prima bază, poate. Cum o fi arătând acum trupul lui Humbird? El însuși, dacă nu era instructor pentru luptele la baionetă, ar fi fost trimis în linia întâi cu trei luni mai devreme și poate că ar fi fost ucis. Unde-i afurisita de sonerie...?

Numerele străzilor de pe Riverside Drive erau ascunse de ceață și de apa scursă de pe frunziș, așa că nu le distingeai decât uitându-te de aproape, dar în cele din urmă Amory a zărit unul: 127th Street. A coborât din autobuz și, fără o destinație precisă, a mers în jos, de-a lungul unui trotuar șerpuit, care l-a scos în fața râului, mai precis la un lung debarcader cu mai multe șantiere, separate prin garduri, pentru ambarcațiuni mici: șalupe,

canoe, bărci cu vâsle, veliere. S-a întors spre nord, a urmat linia țărmului, sărind peste un gard scund de sârmă, și s-a pomenit în mijlocul unui șantier naval dezordonat de lângă doc. În jurul lui a zărit cocile multor ambarcațiuni în diferite faze de reparație. Mirosea a rumeguș și a vopsea și se simțea miasma abia distinctă a fluviului Hudson. Un om s-a apropiat prin pâcla deasă.

- Bună, l-a salutat Amory.
- Ai permis?
- Nu. E o proprietate privată?
- Este Hudson River Sporting and Yacht Club.
- O. N-am știut. Mă odihneam doar.
- Păi... a început omul, șovăielnic.
- Plec dacă vrei.

Omul a produs în gâtlee câteva zgomote neutre și și-a văzut de drum. Amory s-a așezat pe o barcă răsturnată și s-a aplecat în față, meditativ, până când și-a sprijinit bărbia în pumn.

— S-ar putea ca nenorocul să facă din mine un om foarte rău, a rostit el numai pentru sine.

În orele de veștejire

În timp ce continua să burnițeze, Amory și-a îndreptat privirea pe furiș spre trecut, la cursul vieții sale, la toate strălucirile și ochiurile de apă murdară ale acesteia. În primul rând, continua să se teamă – nu teamă fizică de data asta – de oameni, prejudecăți, nefericire și monotonie. Dar în adâncul inimii sale pline de amărăciune se întreba dacă de fapt era mai rău decât omul acela sau decât celălalt. Știa că, în ultimă instanță, putea să ajungă la constatarea sofisticată că propria-i slăbiciune nu era decât produsul împrejurărilor și al mediului; că adesea, când se enerva pe sine fiindcă era egoist, ceva îi șoptea liniștitor: „Nu. Geniu”. Tocmai asta era o manifestare a fricii – acea voce ce-i șoptea că nu putea fi în același timp magnific și bun, că geniul însemna exact combinarea acelor șanțuri și răsuciri inexplicabile din creierul său, că orice fel de disciplină l-ar reduce la mediocritate. Probabil mai mult decât orice viciu sau defect concret, Amory își

disprețuia personalitatea - ura conștiința faptului că a doua zi și încă o mie de zile după aceea își va umfla pompos pieptul la orice compliment și se va posomorî la un cuvânt mai aspru, ca un muzicant de mâna a treia sau ca un actor de prima clasă. Îl rușina faptul că de obicei oamenii foarte simpli și cinstiți nu aveau încredere în el și că se purtase adesea cu deosebită cruzime față de persoanele care-și dizolvaseră personalitățile în a sa: câteva fete și, pe ici, pe colo, câte un bărbat - asta în anii studenției -, oameni asupra cărora exercitase o influență nefastă și care-l urmaseră când ici, când colo, în aventuri mentale din care el singur scăpase neatins.

De obicei, în astfel de seri (căci fuseseră multe în ultimul timp) putea scăpa de istovitoare introspecție dacă se gândea la copii și la posibilitățile infinite ce le stăteau în față. Aplecându-se și ciulind urechile, a auzit într-adevăr cum un bebeluș s-a trezit pe nepusă masă într-o casă de peste drum și a slobozit un scâncet subțire în liniștea nopții. Iute ca fulgerul, a întors capul, întrebându-se cu un fior de teamă dacă nu cumva ceva din disperarea neagră căreia el însuși îi căzuse pradă provocase instaurarea întunericului în sufletul minuscul al pruncului. S-a cutremurat. Dar dacă într-o bună zi echilibrul avea să fie răsturnat, iar el va deveni o creatură bună de speriat copiii, care se va strecura în dormitoare pe întuneric și va stabili o neagră comuniune cu stafiele care le șoptesc secrete sumbre nebunilor din continentul acela negru de pe Lună...?

Amory a zâmbit ușor.

— Te cufunzi prea tare în tine însuși, a auzit pe cineva șoptind.

Iar apoi:

— Ieși în lume și lucrează ceva.

— Nu-ți mai bate capul...

Își imaginează un posibil comentariu viitor despre sine:

— Da, da. Probabil că am fost egoist în tinerețe, dar am aflat repede că o prea intensă preocupare față de propria-mi persoană mă face morbid.

Deodată l-a cuprins o dorință irezistibilă de a se lăsa ademenit de diavol - nu să iasă în calea diavolului în mod violent, ca un gentleman, ci să dispară din vederea oamenilor într-un mod prudent și senzual. A avut o viziune în care se afla în Mexic, într-o casă de cărămidă crudă, pe jumătate întins pe o canapea acoperită cu rogojini, ținând între degetele-i lungi și subțiri, de artist, o țigară, în timp ce asculta cum chitarele acompaniază, pe strune melancolice, un vechi bocet castilian, iar o fată oacheșă, cu buze de carmin, îi mângâia blând părul. Aici putea trăi într-o litanie stranie, mântuit de bine și de rău și scăpat de dulăii raiului și de toți zeii (cu excepția celui Dumnezeu exotic mexican, care era și el destul de îngăduitor și dependent de parfumuri orientale), mântuit de succes, speranță și sărăcie, în acel lung jgheab al delăsării care duce, în ultimă instanță, doar la lacul artificial al morții.

Doar existau atât de multe locuri unde te puteai dezintegra plăcut: Port Said, Shanghai, părți din Turkestan, Constantinopol, mărele Sudului - ținuturi cu muzică tristă, obsedantă, și multe mirosuri, unde patima carnală poate fi un mod de viață și o expresie a ei, unde culorile cerului noptatic și ale amurgurilor ar da impresia că reflectă numai pasiuni: culorile buzelor și ale macilor.

Plivind mai departe

Cândva fusese, în mod miraculos, capabil să adulmece Răul așa cum un cal simte noaptea un pod rupt, dar bărbatul cu picioare moi din camera lui Phoebe se micșorase până la dimensiunile aureolei de deasupra lui Jill. Percepea instinctual mirosul stătut al sărăciei, dar nu mai alunga păcatele mai serioase ale mândriei și senzualității.

Nu mai existau oameni înțelepți, nu mai existau eroi. Burne Holiday se cufundase în uitare, ca și cum nici n-ar fi trăit, iar Monsignor murise. Amory se maturizase cu încă o mie de cărți și o mie de minciuni. Îi ascultase nesățios pe cei care se pretindeau atotștiutori, dar habar n-aveau de nimic. Reveriile mistice ale sfinților, care-l umpluseră cândva de teamă evlavioasă în ceasurile tăcute ale nopții,

Îi provocau acum o ușoară repulsie. Cei de teapa lui Byron și Brooke, care sfidaseră viața stând pe piscuri, se dovediseră în final a fi doar poseuri și aventurieri, confundând, în cel mai fericit caz, o umbră de curaj cu substanța înțelepciunii. Tabloul vibrant al deziluziei sale a luat forma procesiunii – veche de când lumea – a profeților, atenienilor, martirilor, sfinților, savanților, Don Juan-ilor, iezuiților, puritanilor, Faustilor, poeților, pacifiștilor. Curgeau prin fața lui ca niște studenți costumați la o reuniune colegială, în ordinea în care visele, personalitățile și credințele lor proiectaseră lumini colorate asupra sufletului său. Fiecare dintre ei încercase să explice gloria vieții și uriașa semnificație a omului; fiecare se împăunase că sintetizase, în propriile sale generalități șubrede, tot ceea ce fusese deja spus; fiecare depinsese, la urma urmei, de un anumit decor și de convenția aflată la baza teatrului, anume că omul, în foamea lui de credință, își va hrăni sufletul cu merindele cele mai accesibile și mai convenabile.

Femeile – de la care așteptase atât de mult, a căror frumusețe nădăjduse s-o transpună în forme de artă, ale căror instincte insondabile, splendid de incoerente și de nearticulate, intenționase să le perpetueze ca termeni ai existenței –, femeile deveniseră simple consacrări ale propriilor lor posterități. Isabelle, Clara, Rosalind, Eleanor, toate se îndepărtaseră, exact prin frumusețea lor, în jurul căreia roiau bărbații, de posibilitatea de a contribui cu ceva, în afară de a-i îmbolnăvi inima și a-l înzestra cu expresii de uimire cu care să umple paginile.

Pierderea încrederii lui Amory în sprijinul altora se baza pe o serie de silogisme generale. Recunoștea că generația sa, oricât ar fi fost de mutilată și decimată de războiul acesta victorian, era moștenitoarea progresului. Dând la o parte diferențele mărunte dintre concluzii care, deși puteau provoca accidental moartea a milioane de oameni, aveau calitatea de a fi explicabile – presupunând că totuși Bernard Shaw și Bernhardi, Bonar Law și Bethmann-Hollweg erau moștenitori comuni ai

progresului, fie și numai pentru că erau de acord să se opună vânătorii de vrăjitoare -, respingând antitezele și abordându-i individual pe acești bărbați care păreau a fi liderii, a fost dezgustat de discrepanțele și contradicțiile existente chiar în oameni.

Să-l luăm, bunăoară, pe Thornton Hancock, respectat de jumătate din lumea intelectuală ca o autoritate în problemele de viață, un om care verificase codul după care trăise și crezuse în el, un educator al educatorilor, un consilier prezidențial: Amory știa că, în inima sa, omul acesta își căutase reazem la un preot al unei alte religii.

Chiar Monsignor, care era să devină cardinal, trecuse prin momente de stranie și oribilă nesiguranță, inexplicabile la o religie care explica până și necredința în termenii credinței proprii: dacă te îndoiai de existența Satanei, o făceai fiindcă Satana voia să te îndoiești de ea. Amory îl văzuse pe Monsignor mergând în vizită acasă la filistini nesimțiți, citind cu nesaț romane populare și cufundându-se adânc în rutină ca să scape de acea oroare.

Iar acest prelat ceva mai înțelept, ceva mai pur, nu fusese (Amory o știa) mult mai în vârstă decât el.

Acum Amory era singur. Evadase dintr-un țarc mic într-un gigantic labirint. Se afla acolo unde fusese Goethe când începuse *Faust*; acolo unde fusese Conrad când scrisese *Trăsnaia lui Almayer*.

Amory își spunea că, în esență, există două categorii de oameni care, din cauza deziluziei sau a unei limpezimi de gândire naturale, evadează din țarc și caută labirintul. Există unii, ca Wells și Platon, care posedă, aproape inconștient, un straniu conformism ascuns, neacceptând pentru ei înșiși decât ceea ce putea fi acceptat pentru toți semenii; romantici incurabili care, în ciuda eforturilor proprii, n-ar putea intra niciodată în labirint ca niște suflete goale pușcă. Pe de altă parte, există personalități gen vârf-de-lance, pionieri într-un domeniu, ca Samuel Butler, Renan, Voltaire, care înaintează mult mai lent, dar probabil mult mai departe, și nu pe linia directă, pesimistă, a filosofiei speculative, ci stăpâniți de dorința eternă de a

conferi vieții o valoare pozitivă...

Amory s-a oprit aici. Pentru întâia oară în viață, se îndoia serios de valabilitatea generalizărilor și a maximelor. Erau prea simple, prea accesibile pentru mintea publicului. Și totuși de regulă toată gândirea ajungea la public, după treizeci de ani, într-o formă ca asta: Benson și Chesterton îi popularizaseră pe Huysmans și pe Newman; Shaw îi făcuse mai accesibili pe Nietzsche, Ibsen și Schopenhauer. Omului de pe stradă îi ajungeau la ureche concluziile marilor genii prin paradoxurile spirituale și maximele didactice ale altora.

Viața era o mocirlă afurisită... un meci de fotbal în care toată lumea se afla în ofsaid, iar arbitrul fusese alungat, fiecare pretinzând că arbitrul ar fi fost de partea sa...

Progresul era un labirint... în care oamenii plonjau orbește, ca apoi să fugă înnebuniți înapoi, strigând că l-au găsit... că au găsit regele invizibil, elanul vital, principiul evoluției... scriind apoi o carte, declanșând un război, întemeind o școală...

Amory, chiar dacă n-ar fi fost un egoist, ar fi început orice investigație cu el însuși. El era cel mai bun exemplu care-i stătea la dispoziție, așa cum stătea în ploaie: o creatură umană de un anumit sex, cu o anumită mândrie și silită de întâmplare și de temperament să eșueze în căutarea alinării la copii și femei, ținută în viață ca să ajute la construirea conștiinței rasei sale.

A ajuns la intrarea în labirint în plină ură de sine, singurătate și deziluzie.

O nouă auroră și-a aruncat hlamida peste fluviu. Un taxi întârziat înainta cu viteză pe stradă, cu farurile strălucind ca niște ochi aprinși într-o față înălbită de pe urma unui chiolhan nocturn. Departe, în aval, se auzi un suierat melancolic de sirenă.

Monsignor

Amory nu putea scăpa de gândul că lui Monsignor i-ar fi plăcut grozav propriile sale funeralii. Au fost magnifice de catolice și de liturgice. Episcopul O'Neill a psalmodiat

liturghia solemnă și la sfârșit cardinalul i-a acordat absolvirea de păcate. Thornton Hancock, doamna Lawrence, ambasadorii Marii Britanii și Italiei, nunțul papal și o mulțime de preoți și prieteni au ținut să fie prezenți. Totuși inexorabilele foarfece retezaseră toate firele ținute strâns în pumn de Monsignor. Văzându-l întins în sicriu, cu mâinile împreunate pe odăjdiile purpurii, Amory a fost cuprins de o durere lugubră. Chipul nu i se schimbase și, ca și cum n-ar fi înțeles că moare, pe el nu se citea niciun fel de emoție sau frică. Era bunul și vechiul prieten al lui Amory – al lui și al altora, căci biserica era înțesată de oameni cu chipuri răvășite și cu privirile fixe, cei mai exaltați dintre ei părând a fi și cei mai afectați.

Cardinalul, asemenea unui arhanghel în hainele sale preoțești și cu mitră, i-a stropit cu apă sfințită; orga a răsunat; corul a intonat *Requiem aeternam*.

Totți cei prezenți erau îndurerăți, pentru că depinseseră într-o oarecare măsură de Monsignor. Durerea lor era mai mult decât un sentiment față de „frângerea vocii lui sau oprirea din mers”, cum se exprimase Wells. Acești oameni se rezemaseră pe credința lui Monsignor, pe priceperea lui de a găsi motive de bucurie, de a face din religie ceva alcătuit din lumini și umbre, de a face din lumini și umbre reprezentări ale lui Dumnezeu. Lumea se simțea în siguranță în preajma sa.

Din tentativa de sacrificiu a lui Amory nu se născuse decât înțelegerea deplină a dezamăgirii sale, dar din înmormântarea lui Monsignor se născuse elful romantic ce avea să-l însoțească în labirint. Găsise un lucru pe care-l dorea, pe care îl dorise tot timpul și-l va dori mereu: nu să fie admirat, cum se temuse, nici să fie iubit, cum se convinsese singur, ci să fie folositor oamenilor, să fie indispensabil. Și-a amintit de sentimentul de siguranță pe care i-l inspira Burne.

Viața s-a deschis larg, într-o uimitoare explozie strălucitoare, și Amory a respins brusc și pentru totdeauna o zicătoare veche ce i se învărtise jucăuș în minte: „Puține lucruri contează și nimic nu contează prea mult”.

Dimpotrivă, Amory era stăpânit de o dorință imensă de a oferi oamenilor un sentiment de siguranță.

Domnul cel voinic cu ochelari de automobilist

În ziua în care Amory a pornit pe jos spre Princeton, cerul era o boltă incoloră, rece, înaltă și lipsită de amenințarea ploii. O zi gri, cea mai puțin corporală dintre vremi; o zi a viselor, a speranțelor de viitor și a viziunilor clare. Era o zi ușor de asociat cu acele adevăruri și purități abstracte care se dizolvă în lumina solară sau se pierd într-un râs batjocoritor sub razele lunii. Copacii și norii erau sculptați cu o clasică severitate. Zgomotele campestre se armonizaseră, formând o melodie monotonă, metalică, asemenea sunetului de goarnă care-ți tăia răsuflarea, asemenea frumuseții unei urne grecești.

Vremea îi insuflase lui Amory o dispoziție atât de contemplativă, încât le-a dat mult de furcă unor automobiliști, obligați să încetinească dacă nu voiau să-l calce. Era atât de absorbit de gânduri, încât nici nu l-a surprins straniul fapt - manifestat cu cordialitate la vreo șaptezeci și cinci de kilometri de Manhattan - că un automobil a încetinit lângă el și o voce l-a strigat. Ridicând privirea, a văzut un magnific Locomobile, în care tronau doi bărbați între două vârste, unul mic de statură și nervos, părând o excrescență artificială a celuiilalt, iar al doilea mare și impozant, cu ochelari de automobilist.

— Nu vrei să te luăm cu mașina? a întrebat excrescența artificială, trăgând cu coada ochiului la tipul impozant, ca și cum ar fi fost obișnuit să-i ceară aprobarea tăcută.

— Cum să nu! Vă mulțumesc.

Șoferul a deschis portiera și, urcându-se, Amory s-a așezat la mijloc, pe bancheta din spate. Și-a examinat curios tovarășii de drum. Principala caracteristică a tipului spătos părea a fi o nemărginită siguranță de sine, contrabalansată de o uriașă plictiseală față de tot ce-l înconjură. Partea feței ițită de sub ochelari dădea impresia că e ceea ce se numește „puternică”. Niște colaci de grăsime, nu neapărat caraghioși, i se stratificaseră sub

bărbie. Undeva deasupra lor era o gură mare, cu buze subțiri, și o imitație necizelată de nas roman. Mai jos, umerii îi cădeau fără rețineri pe pieptul și trunchiul puternic. Era îmbrăcat cu gust și neostentativ. Amory a observat că avea tendința de a privi drept în ceafa șoferului, ca și cum ar fi chibzuit constant, dar fără speranță, la vreo problemă hirsută și incomprehensibilă.

Bărbatul mai puțin corpulent nu se remarcă decât prin completa contopire cu personalitatea companionului său. Făcea parte din categoria de mică importanță a secretarilor care, la patruzeci de ani, își gravează pe cărțile de vizită precizarea „asistent al președintelui”, consacrându-și restul vieții, fără urmă de regret, unor manierisme împrumutate de la alții.

— Mergi departe? s-a interesat cel firav, pe un ton plăcut dezinteresat.

— O bucată bună.

— Umbli pe jos ca să faci mișcare?

— Nu, a răspuns Amory succint. Merg pe jos pentru că n-am bani de mașină.

— Oh!

Pe urmă insul cel firav a continuat:

— Cauți ceva de lucru? Pentru că de lucru există berechet, a precizat el, destul de iritat. Și toată lumea vorbește că n-ar fi slujbe. În special Vestul duce lipsă de mână de lucru.

A arătat Vestul cu un gest larg, lateral. Amory a aprobat politicos din cap.

— Ai o meserie?

Nu, Amory nu avea nicio meserie.

— Funcționar, eh?

Nu, Amory nu era funcționar.

— Oricare-ar fi domeniul dumatăle, a zis omulețul, dând impresia că aprobă cu înțelepciune ceva spus de Amory, acum e momentul potrivit pentru oportunități de afaceri.

I-a aruncat din nou o privire tipului voinic, așa cum un avocat ce interoghează un martor se uită involuntar

spre juriu.

Amory și-a zis că ar fi cazul să spună și el ceva, dar, oricât s-a chinuit, n-a găsit altceva decât:

— Firește că mi-aș dori să am o groază de bani...

Individul mai firav a râs forțat și fără poftă.

— Toată lumea vrea bani în zilele noastre, dar nimeni nu vrea să muncească pentru ei.

— O tendință foarte naturală și sănătoasă. Aproape toți oamenii normali doresc să se îmbogățească fără a mișca un deget - cu excepția afaceriștilor din piesele cu probleme, care vor să „răzbească prin propriile forțe”. Dumneavoastră nu v-ar prinde bine niște bani câștigați fără trudă?

— Bineînțeles că nu! a exclamat indignat secretarul.

— Dar, a continuat Amory, neluându-l în seamă, cum în momentul de față sunt sărac lipit, contemplan socialismul ca pe o posibilă izbăvire.

Amândoi bărbații i-au adresat o privire uimită.

— Țștia care aruncă bombe...

Omul cel micuț și-a curmat brusc vorbirea, căci din pieptul celui solid au bubuit cuvinte aspre:

— Dac-aș crede că ești un aruncător de bombe, te-aș duce direct la închisoarea din Newark. Iată părerea mea despre socialiști.

Amory a râs.

— Ce ești dumneata? a continuat uriașul. Unul dintre bolșevicii ăia de salon? Un idealist? Recunosc că nu văd nicio diferență. Idealiștii sunt niște pierde-vară care scriu pamflete ca să-i atâțe pe imigranți.

— Bun, a zis Amory. Dacă a fi idealist e un lucru sigur și profitabil financiar, s-ar putea să încerc.

— Dar ce necazuri ai? Ți-ai piedut slujba?

— Nu tocmai, dar... Bine, să zicem că-i așa.

— Ce fel de slujbă?

— Compuneam reclame pentru o agenție de publicitate.

— În publicitate sunt bani căcălău.

Amory a zâmbit discret.

— Da, recunosc, până la urmă bani sunt destui. Talentul nu mai moare de foame. Până și arta are de mâncare în zilele noastre. Artiștii vă machetează copertele revistelor, vă scriu reclamele, compun *ragtime* pentru teatre. Prin marea putere comercială a tiparului, ați găsit o ocupație inofensivă și politicoasă pentru orice geniu care altminteri și-ar fi cioplit o nișă numai a lui. Dar ferțiți-vă de artiștii care sunt și intelectuali. De artistul care nu-și găsește locul în societate – un Rousseau, un Tolstoi, un Samuel Butler, un Amory Blaine...

— Țsta cine-i? a întrebat bănuitor omul cel scund.

— Păi... a răspuns Amory, e... e un personaj intelectual nu prea cunoscut – deocamdată.

Bărbatul scund și-a slobozit din nou râsul forțat, dar a încetat brusc când privirea sfredelitoare a lui Amory s-a îndreptat către el.

— De ce râdeți?

— De *intelectualii* ăștia...

— Înțelegeți semnificația cuvântului?

— Păi, *de obicei* înseamnă...

— *Întotdeauna* înseamnă inteligent și bine educat, l-a întrerupt Amory. Înseamnă a poseda o cunoaștere activă a experienței rasei.

Amory se decisese să fie foarte obraznic. S-a întors spre omul cel voinic.

— Acest tânăr domn – a arătat cu degetul mare spre secretar, rostind „tânăr domn” ca și cum ar fi spus „băiat de serviciu”, fără să se refere cu adevărat la tinerețe – are des întâlnita concepție cețoasă despre semnificația celor mai populare cuvinte.

— Obiectezi față de faptul că tiparul e controlat de capital? l-a întrebat omul cel masiv, fixându-l prin ochelarii de automobilist.

— Da, și obiectez împotriva faptului că eu trebuie să muncesc intelectual pentru capitaliști. Mie mi se pare că la rădăcina tuturor afacerilor pe care le văd în jur stă exploatarea și proasta remunerare a unei mase de oameni care se lasă împilată.

— Hai, hai, a replicat tipul solid, nu poți să nu recunoști că omul muncii este bine plătit - cu zile de lucru de cinci sau șase ore... E ridicol. Nu poți convinge un sindicalist să facă o zi de muncă onestă.

— Singuri v-ați băgat gâtul în laț, a insistat Amory. Cei ca voi nu fac nicio concesie până nu sunt obligați.

— Care „noi”?

— Clasa voastră, din care până nu demult am făcut parte și eu: cei care, prin naștere, hărnicie, inteligență sau înșelăciune, au devenit deținători de capital.

— Crezi cumva că dacă drumarul ăla de colo ar avea banii, ar renunța la ei mai ușor decât mine?

— Nu, dar ce legătură are?

Bărbatul mai în vârstă s-a gândit puțin.

— Ai dreptate, n-are nicio legătură. Dar sună ca și cum ar avea.

— De fapt, a continuat Amory, el ar fi și mai rău. Clasele inferioare sunt mai limitate, mai puțin plăcute, iar la nivel personal mai egoiste și, în mod sigur, mai proaste. Dar asta n-are nicio legătură cu problema noastră.

— Dar care este, mai exact, problema?

Aici Amory a trebuit să tacă un timp, ca să se gândească mai precis care era problema.

Amory inventează o expresie

— Când viața îl prinde în vârtejul ei pe un om inteligent și decent educat, a început Amory agale, adică atunci când se însoară, în nouă cazuri din zece adoptă o atitudine conservatoare față de condițiile sociale existente. Este posibil să fie generos, bun la inimă, chiar principial în felul său, dar misiunea lui de bază este să câștige pâinea familiei și să se mențină la suprafață. Nevasta îl împinge înainte, de la zece mii pe an la douăzeci de mii pe an și tot așa, învârtind o roată de măcinat într-o încăpere fără ferestre. S-a terminat cu el! Viața l-a înhățat! Nu mai e bun de nimic! E un om spiritualicește însurat.

Făcând o pauză, Amory s-a gândit că de fapt ceea ce spusese nu suna rău.

— Unii bărbați, a continuat el, scapă din menghina

asta. Poate că soțiile lor nu au ambiții sociale; poate că au dat, într-o „carte periculoasă”, peste o frază sau două care le-au plăcut; poate că au vrut să frâneze roata de măcinat și au fost proiectați afară, așa ca mine. Oricum, printre ei se numără kongresmenii incoruptibili, președinții care nu sunt și politicieni, scriitorii, oratorii, oamenii de știință, oamenii politici care nu s-au transformat în saci de bani, acumulând averi pentru un pumn de femei și copii.

— De aici se recrutează radicalul înăscut?

— Da, a răspuns Amory. El poate varia de la criticul deziluzionat, ca bătrânul Thornton Hancock, până la Troțki. Acuma, bărbatul ăsta spiritualicește neînsurat nu deține putere directă, fiindcă, din păcate, omul spiritualicește însurat, ca produs colateral al goanei după bani, depozitează acasă marele ziar, revista populară, săptămânalul influent, în așa fel încât doamna Ziar, doamna Revistă, domnul Săptămânal să-și poată cumpăra o limuzină mai frumoasă decât petroliștii de peste drum sau angrosiștii de ciment de „după colț”.

— De ce n-ar face-o?

— Fiindcă asta-l transformă pe bogătaș în păstrătorul conștiinței intelectuale a lumii și, desigur, cum e și normal, un individ care are bani datorită unui set de instituții sociale nu poate primejdui fericirea familiei sale lăsând să apară în ziarul lui o pledoarie pentru un set de valori diferit.

— Și totuși astfel de pledoarii apar, a observat omul cel masiv.

— Unde? În publicații discreditate. În săptămânalele de scandal, tipărite pe hârtie ieftină.

— Bine. Continuă.

— Deci, prima mea supoziție este că, datorită unui amestec de împrejurări, dintre care familia este cea mai importantă, există două feluri de creiere. Unul ia natura umană așa cum este. Se folosește de timiditatea, slăbiciunea și forța ei pentru a-și atinge propriile scopuri. Opus acestuia este omul care, fiind spiritualicește neînsurat, caută întruna sisteme noi care să controleze sau

să contracareze natura umană. E o problemă mai grea. Nu viața e complicată, ci lupta pentru a ghida și controla viața. Aceasta este lupta în care se angajează el. El este un agent al progresului, pe când omul spiritualicește însurat nu este.

Bărbatul cel voinic a scos trei trabuce mari și le-a întins în palma lui uriașă, deschisă. Omulețul a luat unul, dar Amory a scuturat din cap, scotocind în buzunar după o țigară.

— Zi-i mai departe, l-a îndemnat bărbatul cel voinic. De mult doream să ascult pe unul ca tine.

Mărim viteza

— Viața modernă, a reluat Amory, nu se mai modifică o dată la un secol, ci de la an la an, de zece ori mai repede decât oricând în istorie: populația se dublează, civilizațiile se unesc tot mai strâns cu alte civilizații, apar interdependența economică și problemele rasiale – iar noi, leneși, ne lăsăm purtați de curent. Ideea mea este că trebuie să mărim considerabil viteza.

Rostise ultimele cuvinte ceva mai înfocat și, involuntar, șoferul a apăsât pe accelerație. Amory și bărbatul cel voinic au râs. După o vreme, a râs și bărbatul mai sfrijit.

— Toți copiii, a continuat Amory, trebuie să pornească în viață cu șanse egale. Dacă tatăl unuia îl înzestrează cu un fizic bun și mama cu puțin bun-simț de la începutul formării sale, atunci acestea îi sunt avantajele. Dacă tatăl nu-i lasă moștenire un fizic bun și mama s-a consumat alergând după bărbați în anii în care ar fi trebuit să se pregătească să-și educe odraslele, cu atât mai rău pentru copil. Însă el nu trebuie să fie proptit artificial cu bani, trimis la școlile alea particulare oribile, tras târâș-grăpiș prin colegiu... La start toți trebuie să fie egali.

— Foarte bine, a zis omul cel mare, iar ochelarii lui negri n-au sugerat nici aprobare, nici dezaprobare.

— În al doilea rând, aş introduce experimental patronajul guvernului asupra tuturor industriilor.

— Dar asta s-a dovedit a fi un fiasco.

— Nu - doar o experiență nereușită. Dacă guvernul ar fi proprietarul, cele mai bune creiere analitice din guvern ar lucra pentru un interes care nu-i al lor. Am avea niște Mackay în loc de niște Burlesoni; am avea Morgani în Ministerul de Finanțe; am avea de-alde Hill la conducerea comerțului interstatat. Și i-am mai avea și pe cei mai buni juriști din Senat.

— Dar nu ar da tot ce pot din ei pentru nimic. McAdoo...

— Nu, l-a oprit Amory, clătinând din cap. Banii nu sunt unicul stimulent care-l face pe om să dea tot ce are mai bun în el, nici măcar în America.

— Acum câteva minute susțineai că sunt.

— Poate că în momentul ăsta sunt. Dar dacă ar deveni ilegal să posezi mai mult decât o anumită sumă, cei mai buni s-ar înghesui să primească cealaltă răsplată de care este atrasă omenirea - onoarea.

Omul cel solid scoase un sunet care semăna a *huo*.

— E treaba cea mai idioată pe care-ai spus-o până acum.

— Ba nu, nu e idioată. E absolut plauzibilă. Dacă ați fi urmat un colegiu, v-ar fi izbit faptul că unii băieți de acolo muncesc de două ori mai mult pentru o sută de onoruri lipsite de importanță decât muncesc studenții care trebuie să-și plătească școlarizarea.

— Puștime... joacă de copii, a pufnit secretarul.

— Nici vorbă - decât dacă suntem cu toții copii. Ați văzut vreodată un adult care încearcă să intre într-o societate secretă sau o familie în ascensiune care se străduiește să fie primită într-un club? Sar în sus numai la auzul cuvântului. Ideea că pentru a-l face pe om să muncească trebuie să-i fluturi aur prin fața ochilor este o prejudecată, nu o axiomă. Am procedat atâta timp în felul acesta, încât am uitat că există și alte căi. Am construit o lume acolo unde a fost necesar. Permiteți-mi să vă anunț - Amory a devenit solemn - că dacă zece oameni ar fi asigurați și împotriva bogăției, și împotriva sărăciei, și li s-ar oferi câte o panglică verde pentru cinci ore de muncă pe

zi și una albastră pentru zece ore de muncă pe zi, nouă din cei zece ar încerca să obțină panglica albastră. Tot ce vrea instinctul competitiv este o decorație. Dacă decorația constă în dimensiunile casei omului, pentru asta va asuda. Dar și dacă nu-i decât o panglică albastră, sunt absolut sigur că va munci pe brânci. Așa s-a întâmplat și în alte epoci.

— Nu pot fi de acord cu dumneata.

— Știu, a zis Amory, mișcându-și capul cu tristețe în sus și în jos. Dar nu mai are nicio importanță. Cât de curând, cred, oamenii vor veni să-și ia singuri ceea ce doresc.

Dinspre omul cel plăpând s-a auzit un șuierat furios:

— *Mitraliere!*

— A, dar dumneavoastră i-ați învățat cum să le mânuiască.

Bărbatul cel masiv a clătinat din cap:

— În țara asta sunt destui proprietari care nu vor permite așa ceva.

Amory ar fi dorit să cunoască repartizarea statistică a deținătorilor de proprietate și a celor care nu aveau nimic, dar s-a hotărât să schimbe subiectul.

Însă omul cel voinic fusese stârnit.

— Când vorbești de „să-și ia singuri ceea ce doresc”, păsești pe un teren minat.

— Dar cum pot obține ceea ce doresc fără să-și ia singuri? De ani de zile oamenii sunt ținuti în șah cu promisiuni. Poate că socialismul nu înseamnă neapărat progres, dar amenințarea drapelului roșu este, neîndoielnic, forța inspiratoare a tuturor reformelor. Ca să ți se acorde atenție, trebuie să întreprinzi ceva senzațional.

— Presupun că Rusia este exemplul dumitale de violență benefică?

— Posibil, a fost de acord Amory. Desigur, și-a ieșit din matcă, întocmai cum s-a întâmplat cu Revoluția Franceză, dar n-am nicio îndoială că este un experiment cu adevărat măreț, care trebuia făcut.

— Așadar, nu crezi în moderație?

— De moderați nu ascultă nimeni și, oricum, e prea târziu. Adevărul este că poporul a realizat unul dintre lucrurile acelea surprinzătoare și uimitoare pe care le realizează cam o dată la o sută de ani. S-a grupat în jurul unei idei.

— Care idee?

— Că, oricât de diferite ar fi creierile și capacitățile indivizilor, stomacurile lor sunt în esență aceleași.

Pirpiriul o încasează

— Dacă ai lua toți banii din lume, a zis pirpiriul cu o voce foarte profundă, și i-ai împărți în mod egal...

— O, ține-ți gura! a strigat Amory tăios și, neținând seama de privirea furioasă a micuțului, și-a continuat demonstrația verbală: Stomacul omului...

Însă bărbatul cel solid l-a întrerupt nerăbdător:

— Îți dau voie să vorbești, știi, dar te rog să nu te referi la stomac. Mi-am simțit stomacul toată ziua. Oricum, nu subscriu nici la jumătate din ce spui. La temelia pledoariei dumitale stă ideea proprietății de stat, care e invariabil un focar de corupție. Oamenii nu muncesc pentru panglici albastre. Toate astea-s idioțenii.

Când a terminat el, a vorbit mărunțelul, dând aprig din cap, ca și cum de data asta era hotărât să-și facă auzită părerea.

— Anumite lucruri țin de firea omenească, a afirmat el, luându-și o figură de bufniță. Au existat și vor exista întotdeauna, fiindcă n-ai cum să le schimbi.

Amory, luat prin surprindere, și-a plimbat privirea de la bărbatul cel masiv la bărbatul cel pirpiriu.

— Ascultați-l ce spune! *Asta* mă descurajează când vine vorba de progres. *Ascultați-l* ce spune! Pot să numesc imediat peste o sută de fenomene naturale modificate de voința omului, o sută de instincte omenești care au fost șterse definitiv sau sunt reprimare azi de civilizație. Ceea ce-a rostit omul ăsta este, de mii de ani, ultimul argument al asociației mondiale a căpățânilor de oaie. Neagă contribuțiile tuturor oamenilor de știință, ale oamenilor de stat, moraliștilor, inventatorilor, doctorilor și filosofilor

care și-au pus vreodată viețile în slujba omenirii. E o contestare neobrăzată a tot ceea ce are valoros natura umană. Oricărei persoane trecute de douăzeci și cinci de ani care face cu sânge rece o asemenea afirmație ar trebui să i se suspende dreptul la vot.

Omulețul s-a lăsat pe speteaza banchetei, cu fața împurpurată de mânie. Amory a vorbit mai departe, adresându-se bărbatului solid:

— Acești sfertodocti cu mintea ruginită, ca a prietenului dumneavoastră, care *cred* că gândesc și au răspunsuri la toate întrebările, acești indivizi se află în centrul tuturor harababurilor. La un moment dat vorbesc despre „brutalitatea și neomenia prusacilor”, iar în clipa următoare afirmă că „ar trebui să exterminăm toată nația nemțească”. Totdeauna cred că „lucrurile stau rău acum”, dar „n-au nici pic de încredere în idealiștii ăștia”. Azi îl numesc pe Wilson „doar un visător fără simț practic”, iar peste un an se aliază împotriva lui pentru că și-a transformat visele în realitate. Nu posedă idei clare și logice despre absolut niciun subiect, cu excepția unei opoziții îndărătnice, încăpățânate, față de orice schimbare. Nu consideră că oamenii needucați ar trebui să fie bine plătiți, dar nu se gândesc la faptul că dacă nu-i salarizează pe needucați, copiii acestora vor rămâne și ei needucați și lucrurile se vor repeta mereu, ca într-un cerc vicios. Asta... asta este magnifica burghezie!

Cu un rânjel larg pe față, bărbatul cel voinic s-a aplecat spre bărbatul cel slab și i-a zâmbit:

— O cam încasezi, Garvin. Cum te simți?

Pirpiriul a făcut o încercare să zâmbească și să se comporte ca și cum toată situația era prea ridicolă pentru a fi luată în serios. Dar Amory nu isprăvise:

— Teoria că oamenii sunt capabili să se autoguverneze se bazează pe omul ăsta. Dacă poate fi educat să gândească limpede, concis și logic, dacă poate fi dezbărat de obișnuința de a se refugia în platitudini, prejudecăți și sentimentalisme, atunci eu sunt un socialist militant. Dacă nu poate, nu cred că mai contează ce se

întâmplă cu omul și cu sistemele create de el acum sau altădată.

— Sunt și curios, și amuzat, a declarat bărbatul cel masiv. Ești încă foarte tânăr.

— Ceea ce nu poate să însemne decât că n-am fost corupt încă și nici n-am fost transformat de experiență într-o ființă timidă. Posed cea mai valoroasă experiență, experiența rasei, căci, în pofida faptului că am trecut prin colegiu, am reușit să-mi asigur o educație corectă.

— Ce elocvent te exprimi!

— Nu îndrug aiureli! a strigat înfierbântat Amory. Pledez pentru socialism pentru prima oară în viață. Este unicul remediu universal cunoscut mie. Sunt agitat. Toată generația mea e agitată. M-am săturat de sistemul social în care cel putred de bogat o obține pe fata cea mai ispititoare dacă și-o dorește, în care artistul lipsit de mijloace trebuie să-și vândă talentul fabricantului de nasturi. Chiar dacă n-aș avea niciun pic de talent, tot nu m-aș mulțumi să muncesc zece ani, condamnat fie la celibat, fie la o îngăduință tacită, ca să produc bani de un automobil pentru fiul cine știe cui...

— Dar dacă nu ești sigur...

— Nu contează! a exclamat Amory. Poziție mai rea decât a mea nu există. O revoluție socială m-ar catapultă la vârf. Bineînțeles că sunt egoist. Am impresia că am fost un pește pe uscat în prea multe sisteme depășite. Probabil că am fost unul dintre cele două duzini de colegi de studenție care au primit o educație decentă și, cu toate acestea, ei l-au lăsat pe orice cap pătrat bine dresat să joace fotbal, în timp ce *eu* eram ineligibil, fiindcă un bătrân tâmpit s-a gândit că trebuie să profităm *cu toții* de trunchiurile de con. Armata am urât-o. Am urât și afacerile. Iubesc schimbarea și mi-am ucis conștiința...

— Așa că vei continua să zbieri că trebuie să mărim viteza...

— Cel puțin acest lucru este adevărat, a insistat Amory. Reforma nu va ajunge din urmă nevoile societății decât dacă e biciuită. O politică de *laissez faire* e ca și cum

ai răzgâia un copil, sperând că tot va ieși ceva din el până la urmă. Va ieși ceva - dacă va fi obligat.

— Doar nu crezi în toată pălăvrăgeala socialistă pe care o debitezi.

— Nu știu. Până n-am discutat cu voi, nu m-am gândit prea serios. Nu eram sigur nici de jumătate din ce spuneam.

— Mă lași perplex, a zis bărbatul cel solid, dar toți sunteți la fel. Se spune că Bernard Shaw, în ciuda doctrinelor sale, este cel mai pretențios dramaturg când vine vorba de drepturile de autor. Până la ultimul bănuț.

— Bine, a zis Amory. Eu n-am făcut decât să afirm că sunt produsul unei minți nestatornice dintr-o generație agitată și că am toate motivele să-mi pun pana și personalitatea în slujba radicalilor. Chiar dacă în adâncul inimii mele cred că suntem cu toții niște atomi orbi într-o lume la fel de limitată ca arcul de cerc al limbii de ceasornic, eu și cei ca mine luptăm împotriva tradiției. Cel puțin încercăm să înlocuim iluziile vechi cu altele noi. În diferite momente, am crezut că judec corect viața, dar credința este ceva dificil. Știu însă un lucru: dacă viața nu este căutarea potirului sacru, poate fi în schimb un joc grozav de amuzant.

Timp de un minut n-a mai vorbit nimeni, după care bărbatul cel solid s-a interesat:

— La ce universitate ai fost?

— Princeton.

Brusc, bărbatul cel voinic a devenit interesat. Expresia ochelarilor săi uriași s-a modificat ușor.

— Mi-am trimis fiul la Princeton.

— Chiar?

— Poate că l-ai cunoscut. Se numea Jesse Ferrenby. A fost ucis anul trecut în Franța.

— L-am cunoscut foarte bine. De fapt, am fost prieteni buni.

— Era... un băiat fain. Ne înțelegeam grozav.

Amory și-a dat acum seama ce mult semăna tatăl cu fiul mort și și-a spus că avusese tot timpul senzația că

trăsăturile bărbatului solid îi sunt familiare. Jesse Ferrenby, băiatul care purtase la colegiu coroana la care aspirase el. Toate se întâmplaseră atât de demult... Ce băiețași cu caș la gură fuseseră, cum mai munciseră pentru panglici albastre...

Mașina a încetinit la intrarea unei proprietăți întinse, împrejmuită de un gard viu uriaș și un gard înalt din fier forjat.

— Nu vrei să intri și să luăm masa împreună?

Amory a refuzat cu un semn din cap.

— Vă mulțumesc, domnule Ferrenby, dar trebuie să-mi continuu călătoria.

Bărbatul cel masiv i-a întins mâna. Amory a înțeles că faptul că-l cunoscuse pe Jesse cântărea mult mai mult decât orice iritare provocată de opiniile sale. Ce stafii erau oamenii cu care aveai de-a face! Până și omulețul cel firav a insistat să-i strângă mâna.

— La revedere! i-a strigat domnul Ferrenby în timp ce mașina lua colțul și începea să urce pe alee. Noroc bun dumitale și ghinion pentru teoriile dumitale!

— La fel și dumneavoastră, domnule! a răspuns Amory, zâmbind și făcând semne cu mâna.

„Afară din foc, afară din odăiță”

Când mai avea opt ore de mers până la Princeton, Amory s-a așezat pe marginea șoselei din Jersey și a contemplat ținutul înghețat. Pentru el natura, un fenomen destul de grosolan, alcătuit mai ales din flori care, la o inspecție mai atentă, erau roase de fluturi și din furnici ce călătoreau neobosite pe firele de iarbă, era, ca întotdeauna, o dezamăgire. Natura reprezentată de ceruri, ape și orizonturi îndepărtate era ceva mai plăcută. Înghețul și promisiunea iernii îl înfiorau, făcându-l să se gândească la marea bătălie dintre St. Regis' și Groton de acum o veșnicie, de acum șapte ani, și la o zi de toamnă petrecută în Franța, cu douăsprezece luni în urmă, când stătuse trântit în iarba înaltă, înconjurat de tot plutonul din care făcea parte, toți cu burțile lipite de sol, iar el așteptase să-l bată pe umăr pe servantul mitralierei Lewis.

Contempla cele două imagini cu ceva ce semăna a exaltare primitivă – erau două jocuri la care luase parte, diferite prin gradul de înverșunare, dar legate într-un fel care le distingea de episodul Rosalind sau de labirinticele povești care formau, la urma urmei, substanța vieții sale.

„Sunt un egoist”, s-a gândit el.

„Aceasta nu-i o calitate care să se schimbe când «văd suferința omenească» sau «îmi pierd părinții» sau «îi ajut pe alții».”

„Egoismul acesta nu este o parte oarecare din mine. Este partea mea cea mai vie.”

„Pot aduce demnitate și echilibru în viața mea mai degrabă transgresând acest egoism decât evitându-l.”

„Nu există nicio virtute a altruismului la care să nu pot apela. Sunt capabil de sacrificii, de generozitate, pot dărui lucruri unui prieten, pot îndura multe pentru un prieten, îmi pot da viața pentru un prieten – totul fiindcă asemenea lucruri s-ar putea să fie cea mai bună expresie a personalității mele. Cu toate acestea, nu posed nici măcar o picătură din laptele bunătății omenești.”

Problema răului se solidificase pentru Amory în problema sexului. Începea să identifice răul cu puternica adorație falică din Brooke și din scrierile timpurii ale lui Wells. Inseparabil legată de rău era frumusețea – frumusețea, încă un tumult în creștere constantă: catifelată în vocea lui Eleanor, într-un vechi cântec auzit noaptea, răsunând delirant prin viață, ca zgomotul suprapus al mai multor cascade, pe jumătate ritm, pe jumătate genune. Amory știa că ori de câte ori întinsese mâna spre ea, plin de dor, frumusețea îi rânjise cu chipul grotesc al maleficului. Frumusețea mării arte, frumusețea tuturor bucuriilor și, mai presus de orice, frumusețea femeilor.

De fapt, avusese prea puține contacte cu libertinajul și cu permisivitatea. Lucrurile slabe erau deseori frumoase, dar lucrurile slabe nu erau niciodată bune. Iar în această nouă singurătate a sa, pe care o alesese în vederea măreției pe care ar fi putut-o dobândi, frumusețea trebuia

să fie relativă sau, fiind ea însăși o armonie, avea să-l conducă numai la discordie.

Într-un sens, această renunțare treptată la frumusețe fusese cel de-al doilea pas, după desăvârșirea deziluziei sale. Simțea că lasă în urmă șansa de a deveni un anumit tip de artist. A fi un anumit tip de om i se părea un lucru mult mai important.

Mintea i-a descris brusc un viraj și s-a trezit gândindu-se la Biserica Catolică. Era serios convins de faptul că aceia cărora le era necesară o religiozitate dogmatică sufereau de o lipsă intrinsecă, iar pentru Amory religia însemna Biserica Romei. Era foarte posibil să fie un ritual fără fond, dar părea să fie și unicul bastion integrator și creator de tradiție, opus decăderii morale. Până când uriașele gloate puteau fi educate în spiritul simțului moral, cineva trebuia să urle la ele: „Să nu...!” Și totuși, pentru moment orice acceptare a religiei era imposibilă. Avea nevoie de timp și de absența oricărei presiuni ulterioare. Dorea să păstreze pomul fără ornamente, să poată determina corect și complet direcția și impulsul noului început.

După-amiaza a descrescut de la binele purificator al orei patru la frumusețea aurie a orei cinci. După aceea Amory a mers prin durerea surdă a soarelui scăpătat, când până și norii parcă sângerău, și în amurg a ajuns la un cimitir. Domneau acolo un miros greu, visător, de flori, duhul lunii noi pe boltă și umbre pretutindeni. A simțit imboldul de a încerca să deschidă ușa unei cripte de fier, construită pe versantul unei coline, o criptă curățată de ploaie, năpădită de flori proaspete, plângătoare, de un albastru acvatic, flori de felul celor ce ar putea încolți din ochii morților, lipicioase la atingere și cu o mireasmă grețoașă.

Amory ar fi dorit să se simtă „William Dayfield, 1864”.

Se mira că mormintele îi făceau pe oameni să considere viața ceva trăit în van. Cumva, el nu găsea nimic

deznădăjduit în faptul de a fi trăit. Toate coloanele frânte și mâinile strânse și porumbițele și îngerii însemnau tot atâtea povești romantice. Și-a spus că peste o sută de ani i-ar plăcea ca tinerii să speculeze dacă el avusese ochi căprui ori albaștri și a sperat cu pasiune că mormântul său va avea și el înfățișarea a ceva făurit cu mulți, mulți ani în urmă. I se părea straniu că, dintr-un rând de morminte ale soldaților Uniunii, doar două sau trei îl îndemnau să se gândească la iubiri moarte și la iubiți morți, căci și ele erau asemenea celorlalte până la mușchiul îngălbenit ce le năpădea.

Mult după miezul nopții, turnurile și turlele din Princeton au devenit vizibile, cu câte o lumină întârziată arzând ici și colo, și din limpezimea întunericului s-a auzit brusc un dangăt de clopot. Clopotele au continuat să răsunе ca un vis nesfârșit: spiritul trecutului veghind asupra noii generații, tineretul ales din lumea haotică, nedisciplinată, hrănindu-se încă din greșelile și visele pe jumătate uitate ale politicienilor și poeților morți. Acum venise aici o generație nouă, care striga sloganurile vechi și învăța vechile credințe în reveria zilelor și nopților lungi; o generație sortită să intre până la urmă în vârtejul acela gri-murdar, ca să-și urmeze iubirea și mândria; o generație nouă, dedicată în mai mare măsură decât precedenta fricii de sărăcie și adorării succesului, crescută ca să constate că toți zeii muriseră, toate războaiele fuseseră duse la capăt, toate credințele în om se cutremuraseră...

Amory se întristă pentru ei, dar nu era încă trist pentru sine. Oricare ar fi fost domeniul destinat lui – arta, politica, religia –, știa că acum este în siguranță, eliberat de isterii, că poate accepta acceptabilul, poate hoinări și crește, se poate revolta, poate dormi buștean nopți în șir...

În inima sa nu mai era niciun Dumnezeu și o știa. Ideile i se învolburau în continuare, suferința amintirilor îl încerca în continuare, ca și regretul pentru tinerețea pierdută. Totuși apele deziluziei lăsaseră în sufletul său un sediment, simțul răspunderii și dragostea de viață, tresărirea slabă a vechilor ambiții și a viselor nerealizate.

Dar... of, Rosalind, Rosalind!

— În cel mai bun caz, totul e un surogat nevrednic, și-a zis el trist.

Și n-ar fi putut spune de ce merita să lupte, de ce se hotărâse să se folosească din plin de sinele său și de ceea ce moștenise de la personalitățile cu care-și încrucișase pașii...

Și-a ridicat brațele spre bolta cristalină, strălucitoare.

— Mă cunosc pe mine, a strigat, dar nimic altceva!